

The Project Gutenberg eBook of Onnen kultapoika: Romaani. 1/2, by Mór Jókai

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Onnen kultapoika: Romaani. 1/2

Author: Mór Jókai

Translator: Hulda Sykäri

Release date: January 2, 2016 [EBook #50829]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ONNEN KULTAPOIKA: ROMAANI. 1/2 ***

E-text prepared by Juhani Kärkkäinen and Tapio Riikonen

ONNEN KULTAPOIKA I

Romaani

Kirj.

MAURI JÓKAI

Suomentanut Hulda Sykäri

Kustannusosakeyhtiö Kirja, Helsinki, 1918.

SISÄLLYS:

- I. Pyhä Barbara
- II. Vapaa saari
- III. Öiset äänet
- IV. Saarelaisten elämäntarina
- V. Ali Tshorbadshi
- VI. Elävä alabasteripatsas
- VII. Hautaus
- VIII. Hupainen juttu
- IX. Pyhän Barbaran kohtalo
- X. Kasvatusisä
- XI. Hyvä neuvo
- XII. Punainen puolikuu

- XIII. Kultakaivos
- XIV. "Mikael Timar von Levetinczy"
- XV. Tyttömainen kuje
- XVI. Uusi kuje
- XVII. Morsiuspuku
- XVIII. Timea
- XIX. Alabasteripatsaan häät
- XX. Suojeluspaholainen
- XXI. Kevätaika
- XXII. Hämähäkki kukkien keskellä

Ensimmäinen luku.

PYHÄ BARBARA.

Näiden tapahtumien aikaan ei Tonavalla vielä kulkenut höyrylaivoja. Galatz'ista Mainiin, siis Turkista Saksaan saakka Unkarin halki kulkevalla virranosalla oli yhdeksäntuhatta hevosta vetämässä laivoja vastavirtaan; Turkin puolisella Tonavalla käytettiin myös purjeita, Unkarin puolisella ei. Sitäpaitsi uiskenteli parvi salakuljetusveneitä edestakaisin näiden maiden välillä, ja niitä kaikkia soutivat voimakkaat kädet. Siihen aikaan oli varsinkin suolan salakuljetus yleinen, ja sitä ehkäistäkseen olikin valtio rakennuttanut vartiomajoja pitkin koko rantaa. Niissä piti lähikylien miesväen pyssyin asetettuina vartioida rajaa. Kukin kylä antoi rajavartiensa ja kussakin kylässä oli omat salakuljettajansa. Tarvitsi siis vain järjestää asiat siten, että sillä aikaa kun jonkun kylän nuoret makasivat vartiomajoissa, vanhukset läksivät matkaan salakuljetusveneineen, ja sehän oli kaunis sukulaispiirre.

Mutta valtion viranomaiset vartioivat ankarasti rajaa eräästä toisestakin syystä, nimittäin estääkseen ruttoa leviämästä. Oli ryhdytty jos jonkinlaisiin varokeinoihin, jotta tämä hirveä tauti ei pääsisi tunkeutumaan sisämaahan. Jokirantojen väestö sai seurustella keskenään vain noudattamalla mitä ankarimpia suojelusohteita, ja tämä seikka teki sen elämän hyvin miellyttäväksi ja mielenkiintoiseksi. Jokaisessa laivassa tuli olla mukana virkamies, "puhdistaja", hirveä ihminen, jonka velvollisuus oli heti laivan saavuttua Orsovaan luovuttaa ruttosulkulaitoksen huostaan kaikki matkustajat, jotka matkalla olivat pienimmässäkään määrässä joutuneet kosketuksiin jonkun tarttuvan aineksen kanssa, oli se sitten mitä laatua tahansa. Senvuoksi kutsuttiin häntä "puhdistajaksi." Ja voi häntä, jos hän laiminlöi velvollisuutensa, sillä häntä rangaistiin mitättömimmästakin laiminlyönnistä viidentoista vuoden vankeudella.

Mutta salakuljettajiin ei rutto näyttänyt pääsevän käsiksi, sillä he eivät kuljettaneet mukanaan yhtäkään "puhdistajaa", vaikka he kulkivat yötä päivää rantojen väliä.

Myrsky yksin aikaansai epäjärjestyä heidän pienissä kauppa-asioissaan, sillä se yhdessä niin kutsutun "Rautaportin" kautta kulkevan vuolaan virran kera viskasi soutuveneet eteläistä rantaa vastaan. Salakuljetusta harjoitettiin tosin myös niillä laivoilla, joita hevoset vetivät, mutta sellainen kuului jo tukkukauppaan eikä ollut köyhien tointa. Täten ei myöskään kuljetettu suolaa, vaan tupakkaa ja kahvia.

Myrsky on nyt perinpohjin la'assut puhtaaksi Tonavan kaikista laivantapaisista ja siten kohottanut yleistä siveellisydentuntoa ja lainkuuliaisuutta, jopa siihen määrään, että ei ole ollut vähintäkään syytä katsoa sormien lävitse kenenkään asiassa. Laivat ovat kilvan kiirehtineet etsimään turvallista satamaa tai ovat laskeneet ankkurin keskelle Tonavaa, ja rajavartiat voivat nukkua rauhassa niin kauan kuin tämä tuuli panee heidän vartiomajansa liitteet ryskämään.

Mutta Ogradinan raja-aseman korpraalista on kuitenkin tuntunut siltä kuin olisi hän aina päivän koitosta alkaen kuullut tuulen huminan ja aaltojen pauhun seasta useita kertoja sellaisia omituisia merkinantoja, joita laivantorvesta lähetetään, ja tuon pitkän puuputken kamala, valittava ääni kuuluu yli kahden penikulman etäisyyteen, eikä sitä estä kuulumasta edes ukkosenjyrinä.

Onko tulossa laiva, joka täten antaa merkin rannalla kulkeville vetäjilleen? Vai onko jollekin laivalle tapahtunut onnettomuus kallioiden välissä ja huutaako se apua?

Tämä laiva "tulee."

Se on suuri tamminen laiva, täydessä lastissa, kuten näyttää, sillä laineet lyövät molemmilta puolilta laivansivujen yli.

Vahvarakenteinen laiva on maalattu mustaksi, ainoastaan kokka on hopeanhohtoinen ja päättyy näkinkengänmuotoiseen keulaan, joka on päällystetty kiiltävällä lyijyllä. Kansi on pitkän talonkaton muotoinen. Kummallakin sivulla kulkevat kapeat portaat, ja avoin käytävä johtaa toisilta airoilta toisille. Se osa kantta, joka ulottuu keulalaidan yläpuolelle, päättyy kaksoiskajuuttaan, joka sisältää kaksi hyttiä, joista ovet aukeavat oikealle ja vasemmalle. Kajuutan kolmannessa seinässä on kaksi pientä ikkunaa vihreine verhoineen ja näiden ikkunoiden välisellä seinällä on kultapohjalle maalattu neitseellinen kuva Pyhästä Barbarasta, joka kuoli marttyyrikuoleman. Hän on maalattu vaaleanpunaiseen pukuun, jota osaksi peittää vaaleansininen viitta, punainen huivi päässä ja valkea lilja kädessä.

Kajuutan ja keulassa olevan vintturin välisellä pienellä alalla on kaksi jalkaa leveä ja viisi jalkaa pitkä vihreäksi maalattu puulaatikko. Se on täynnä multaa, johon on istutettu mitä ihanimpia kerrottuja neilikoita ja leukoijia. Kuvaa ja tätä pientä puutarhaa ympäröi kolme jalkaa korkea rautaristikkoaita, jonka ristikossa riippuu tiheässä ketokukista kiedottuja kiehkuroita; keskellä palaa pieni lamppu punaisen lasin sisällä, ja sen vieressä on kimppu rosmariinia ja pyhiä piilipuunoksia.

Mainitut torventoitotukset antavat merkkejä niiden miesten johtajalle, jotka ajavat seitsemääkymmentä kahta, raskasta laivaa vastavirtaan kiskovaa hevosta. Turhaan saisi ihmisääni ponnistella, sillä vaikka huuto voisikin tunkeutua rannalle myrskyn läpi, ei kukaan kuitenkaan ymmärtäisi sitä tässä kaikujen sekasotkussa. Mutta torven merkkikieltä ymmärtävät hevosetkin. Sen milloin venytetystä, milloin katkonaisesta, varoittavasta tahi kehoittavasta äänestä tietävät ihmiset ja eläimet, tuleeko heidän kiirehtää vaiko hidastaa käyntiään vaiko pysähtyä äkkiä.

Sillä tässä kalliokanavassa on aluksen voitettava monta vaikeutta. Sen on täällä taisteltava riehuvan myrskyn puuskien, salaperäisen virran sekä oman lastinsa kanssa; sen on vältettävä kareja ja vesipyörteitä.

Sen kohtalo lepää kahden ihmisen käsissä. Toinen näistä on perämies, joka hoitaa peräsintä, toinen on laivan päällikkö, "laivakomissaario", joka myrskyn pauhinassa antaa laivanvetäjille merkkejään torven toitahtuksin.

Mutta näiden molempien miesten kasvoista näkyy, etteivät he tiedä, mitä pelko on. Perämies on karaistunut merikarhu, tasan kolmen kyynärän pituinen, hyvin punakka kasvoiltaan. Hänen äänensä on alituisen käheä, ja siinä on huomattavissa vain kaksi vaihtelevaa sävyä, koriseva mylviminen ja kumea murina. Todennäköisesti on hänen senvuoksi pidettävä kaksinkertaista huolta kurkustaan: ennakoita ehkäisevällä punaisella kaulahuivilla, joka on kiedottu kireästi kaulan ympärille, ja jälestäpäin vaikuttavalla viinapullolla, jonka paikka on hänen povitaskussaan.

Laivakomissaario on noin kolmenkymmenen vuotias, vaaleatukkainen, haaveellisen sinisilmäinen ja lukuunottamatta pitkiä viiksiä muuten sileäksi ajeltu mies. Hän on keskikokoinen ja ensi silmäykseltä heikkorakenteinen, jota luuloo vahvistaa hänen äänensä sointukin, se kun hänen hiljaa puhuessaan muistuttaa naisenääntä.

Perämiehen nimi on Johan Fabula, laivakomissaarion nimi on Mikael Timar.

Virallinen "puhdistaja" istuu peräsinpenkin laidalla. Hän on vetänyt karvakankaisen huppukauluksen päänsä yli, joten vain nenä ja viikset ovat näkyvissä; molemmat ovat punaiset. Hänen nimeään ei kertomuksemme mainitse. Hän pureskelee parhaillaan tupakkimalliä.

Raskaaseen tammilaivaan on kiinnitetty pieni alus. Siinä istuu kuusi soutumiestä, jotka soutavat tahdissa. Alukseen kiinnitetty pikku vene liittää sen takana.

Kajuutan ovella seisoo mies, joka ulkomuodosta päätäten on viisikymmenvuotias. Hän polttaa turkkilaista tupakkaa tshibukkiputkella. Hänen piirteensä ovat itämaalaiset, mutta ne ovat enemmän turkkilaista kuin kreikkalaista tyyppiä; hänen pukunsa reunustettuine viittoineen ja punaisine fetseineen viittaa kumminkin pikemmin kreikkalaiseen tai serbialaiseen. Mutta tarkkaavaiselta katsojalta ei jääne huomaamatta, että hänen kasvojensa ajeltu puoli on toisen puolen ihonväriin verrattuna paljon vaaleampi, kuten on laita ihmisten, jotka vasta äskettäin ovat ajelluttaneet tiheän poskipartansa.

Tämä herra on merkitty laivakirjaan nimellä Eutym Trikalis. Hän on lastin omistaja. Laiva itse kuuluu kauppias Atanas Brazovics'ille Komornissa.

Toisessa kajuutan akkunassa näkyvät nuoren tytön kasvot. Ne näyttäytyvät siis aivan Pyhän Barbaran naapurina. Voisi luulla näkevänsä toisen pyhimyksen kuvan.

Nämä kasvot eivät ole kalpeat, vaan valkeat; tämä on sitä valkeutta, jonka luonto on antanut marmorille ja kristallille. Samoin kuin abessiinialaisnainen on syntyjään musta, malajilaisnainen

keltainen, samoin on tämä tyttö saanut syntymästään valkean värinsä. Ei mikään vieras värisekoitus häiritse tätä valkeutta. Näitä kasvoja ei tuulen hengähdys eikä miehen katse voi loihtia punastumaan. Hän on tosin vielä lapsi, tuskin täyttänyt kolmeatoista, mutta hänen vartensa on korkea ja hoikka, hänen kasvonsa valkeat kuin marmoripatsaan, niiden piirteet ankaran antiikkiset, kuin olisi hänen äitinsä kerran liiaksi syventynyt katselemaan Milolaista Venusta. Hänen tuuhea, musta tukkansa hohtaa metallinvärisenä kuin mustan joutsenen höyhenet. Mutta hänen silmänsä ovat tummansiniset. Pitkät, hienosti piirretyt kulmakarvat miltei yhtyvät otsalla. Sellaiset yhtyvät kulmakarvat antavat kasvoille omituisen tenhon. On kuin nämä hienot yhteenyhtyvät kulmakarvat muodostaisivat mustan sädekehän pyhimyksen kuvan kasvojen ympärille. Tytön nimi on Timea.

Nämä ovat "Pyhän Barbaran" matkustajat.

Niin pian kuin laivakommissaario on laskenut kädestään torven ja tunnustellut luotinuoralla, kuinka monen jalan syvyydessä laiva kulkee, on hänellä aikaa kääntyä pyhimyksen kuvan rauta-aitausta vasten jutellakseen tytön kanssa.

Timea ymmärtää vain uuskreikkaa, jota kieltä laivakommissaariokin puhuu sujuvasti. Hän kiinnittää tytön huomion seudun ihanuuksiin, sen synkkään, kammottavaan kauneuteen. Valkeat kasvot ja tummansiniset silmät pysyvät yhä liikkumattomina; mutta hän kuuntelee jännityksellä, tarkkaavaisena. Timar kertoo hänelle seikkailuja kallioilta ja vesiputouksista, sillä niillä on kullakin oma historiansa. Tämä seutu on kivinen kirjasto, ja Mikael Timar on perehtynyt sen kirjoihin. Hän on monesti kulkenut Rautaportin kautta; jokainen kivi, jokainen saari on hänelle tuttu.

"Hän tekisi viisaammin, jos pitäisi silmällä kokkapuolta eikä perää", mutisi perämies ja huusi sitten ääneen:

"Hohoo! Herra kommissaario, mikä tuolla tulee suoraa päätä vastaamme?"

Kommissaario katsahti nyt ympärilleen kääntyen laivan keulaa kohti ja keksi silloin sen esineen, josta perämies oli huomauttanut hänelle.

Laiva kulki juuri Fatalia-salmen keskellä, missä Tonava on vain kaksisataa sylvä leveä ja syöksyy nopeana putouksena alas. Vaara, josta perämies oli huudollaan huomauttanut, oli siis kovin vakavaa laatua. Laiva tulossa heitä vastaan Fatalia-salmessa veden ollessa niin korkealla ja tuulenpaineen ollessa niin suuren!

Mikael Timar pyysi takaisin kaukoputkeansa Timealta, jolle hän oli sen lainannut. Tonavan vasemmanpuolisessa mutkauksessa näkyi keskellä virtaa tumma röykkiö. Timar tarkasti sitä kaukoputkellaan ja huusi sitten perämiehelle:

"Se on mylly!"

"Jeesus! Silloin olemme hukassa!"

Mikael Timar ei sanonut sanaakaan. Hän antoi kaukoputken Timealle takaisin, riisui kiireesti päältäään päällystakkinsa, hyppäsi alukseen soutajien luo ja käski viiden heistä astua kanssaan veneeseen. Heidän tuli ottaa mukaansa pieni ankkuri ja sirotekoinen köysi ja sitten irroittaa vene.

Trikalis ja Timea eivät ymmärtäneet hänen käskyjään, syystä että hän puhui unkarinkieltä, jota he eivät taitaneet. Mutta muutaman minuutin kuluttua saattoi Trikalis jo itse nähdä, missä vaarassa he olivat. Irtitemmaistu mylly tuli vinhaa vauhtia myötävirtaan heitä kohti. Jos se törmäisi yhteen lastilaivan kanssa, niin molemmat tuhoutuisivat silmänräpäyksessä. Vene, jossa kuusi miestä oli, kulki vaivoin vastavirtaan. Neljä heistä souti, yksi piti perää. Kommissaario seisoi kokassa käsivarret ristissä rinnalla.

Mihin mielettömään yritykseen he ryhtyivät? Mitä he voisivat tehdä myllylle heikolla veneellään, mitä virralle ja myrskylle ihmisjantein ja -lihaksin. Vaikkapa jokaisella heistä olisi Simson'in voimat, tekisivät kuitenkin nesteiden tasapaino-opin lait tyhjiksi kaikki heidän voimainponnistuksensa.

Timar käski peräsimestä olevan miehen ohjata Perigrada-saaren niemekettä kohti, missä kohoaa korkeuteen "Rakastavien kallio."

Heidän saapuessaan putouksen läheisyyteen hän nosti sentnerinpainoisen ankkurin ja heitti sen veteen. Tällöin ei vene kuitenkaan keikahtanut ensinkään. Tässä tuli näkyviin näiden hienorakenteisten jäsenten suuri lihasvoima.

Sen jälkeen hän antoi käskyn soutaa veneen mahdollisimman nopeaa vauhtia myllyä kohti. Nyt arvasi miehistö hänen aikeensa. Hän aikoi ankkurin avulla pysäyttää myllyn.

Kun Eutym Trikalis laivasta huomasi Timarin aikeet, heitti hän kauhistuneena luotaan tshibukinsa, juoksi perään ja huusi perämiehelle, että hänen tuli kaapata touvi, jonka avulla heitä hinattiin eteenpäin ja antaa laivan mennä virran mukana.

Johann Fabula ei ymmärtänyt kreikkaa, mutta arvasi miehen liikkeistä hänen vaatimuksensa. Nojautuen ruoritankoon hän vastasi aivan levollisesti:

"Ei mitään napolisemista eikä levottomuutta! Timar kyllä tietää mitä hän tekee."

Samassa Trikalis tempasi vyöltään veitsen kauhun ja raivon vallassa katkaistakseen itse köyden; mutta perämies osoitti sormellaan perää kohti, ja se, mitä Trikalis siellä näki, sai hänet luopumaan aikeestaan. Turkkilainen brigantiini seurasi heitä. Sen nähdessään pisti Trikalis jälleen veitsen vyöhönsä. Jos se, mitä hän oli nähnyt edessään, oli värjäynyt hänen kasvonsa punaisiksi, niin tulivat ne nyt kalpeiksi. Hän riensi Timean luo. Tämä tarkasteli kaukoputkella Perigradan kalliohuippuja.

"Anna kaukoputki tänne!" huusi Eutym kauhusta käheällä äänellä.

"Oi, kuinka kaunista!" sanoi Timea ojentaessaan kaukoputkea isälleen.

"Mikä sitten?"

"Tuolla kalliolla on muutamia pieniä murmeleita, jotka leikkivät keskenään kuin apinat."

Eutym suuntasi kaukoputken jälessä seuraavaa laivaa kohti, ja hänen kulmakarvansa synkkenivät vieläkin synkemmiksi, ja hänen kasvonsa muuttuivat kalmankalpeiksi.

Timea otti kaukoputken hänen kädestään, ja hänen katseensa etsi jälleen murmeleja. Eutym kietaisi oikean käsivartensa hänen vyötäistensä ympäri.

"Katso, kuinka ne tanssivat ja hyppelevät! Toinen hyppää toisensa yli! Miten sievää!"

Ja tällöin oli se käsivarsi, joka syleili Timeaa, juuri nostamaisillaan hänet laidan yli ja heittämisillään hänet kuohuvaan koskeen.

Mutta se, mitä Eutym näki toisella puolella, nostatti jälleen elämänvärin hänen kalvistuneille kasvoilleen.

Mylly läheni nopeasti kuin vedenpaisumuksentakainen merihirviö aalloilla ajelehtien. Sokea sattuma sitä ohjasi. Siinä ei ollut ainoatakaan elävää olentoa lukuunottamatta valkeata kissaa, joka naukuen surkeasti istui punaiseksi maalatulla katolla.

Kun Timar oli ehtinyt myllyn luo, heilautti hän äkkiä valtausha'alla varustettua köydenpäättä ja viskasi sen vesiratasta kohti. Niin pian kuin haka oli tarttunut yhteen rattaan siipeen, suuntasi mylly kulkunsa Perigradasaarta kohti ja täydensi siten oman koneistonsa avulla itsehävitystyönsä ja heittäytyi kallioita vastaan.

"Enkö ole sanonut, että Timar kyllä tietää, mitä hän tekee", mutisi Johan Fabula samalla kun Eutym ihastuneena huudahti: "Hyvä, poikaseni!" ja puristi Timean kättä niin lujasti, että tämä säikähtyi ja unohti murmelit.

"Katso tuonne!"

Nyt huomasi Timeakin myllyn. Hän ei tarvinnut kaukoputkea sitä erottaakseen, sillä mylly ja laiva olivat töintuskin kymmenen sylen päässä toisistaan. Timea ei nähnyt vaaraa eikä pelastusta. Hän ei nähnyt muuta kuin omiin hoteisiinsa jääneen valkean kissan. Eläinparka hyppeli valittaen ja naukuen edestakaisin katolla ja mittasi myllyn ja aluksen välistä välimatkaa epäröiden, uskaltaisiko tuon hyppäyksen.

"Voi kaunista kissa parkaa!" huudahti Timea huolestuneena.

"Älä ole huolissasi sen kohtalosta", lohdutti häntä Eutym. "Kun mylly törmää kalliorantaa vastaan, hypähtää kissa rannalle, ja viettää siellä iloisia päiviä murmelieläinten kustannuksella."

Mutta valkea kissa ei pahaksi onneksi nähnyt saarta, ja kun mylly törmäsi kalliota vastaan, katosi kissa myllyn kera veden alle. Timea säpsähti ja kätki kasvonsa huiviinsa.

Mutta "Pyhä Barbara" oli pelastettu. Eutym puristi takaisinpalaavien miesten käsiä ja syleili Timaria. Tämä oli kenties odottanut Timeankin sanovan hänelle jonkun ystävällisen sanan, mutta hän vain kysyi Timarilta masentuneen näköisenä:

"Kuinka kissan on käynyt?"

"Se on todella hukassa."

Tytön huulet vapisivat ja silmät kostuivat.

"Mutta mylly ja kissa kuuluivat kai varmasti jollekin ihmisraukalle."

"Tosin kyllä, mutta meidän täytyi pelastaa laivamme ja henkemme."

Timea katseli kyynelsilmin miestä, joka sanoi näin. Hän näki näiden kyyneltensä lävitse vieraan, itselleen oudon maailman. Olisiko siis luvallista hävittää jonkun lähimmäisraukkamme mylly, jotta oma laiva pelastuisi, olisiko luvallista upottaa kissa, jotta ei itse hukkuisi aaltoihin? — Sitä hän ei tajunnut. Tästä hetkestä lähtien hän ei enää kuunnellut Timarin taruja, vaan väisti häntä, missä vain hänet näkikin.

Muutoin ei Timarillakaan ollut aikaa enempää kertoa, sillä tuskin hän oli ennättänyt levätä hengenvaarallisen pelastustyön aiheuttamien ponnistuksien jälkeen, ennenkuin Eutym ojensi hänelle kaukoputken ja osoitti perää kohti.

"Tykkivene... kaksikymmentäneljä soutajaa... brigantiini Saloniki!"

Timar ei hellittänyt silmästään kaukoputkea ennenkuin toinen laiva haihtui hänen näkyvistään Perigrada-saaren kallioiden taakse. Silloin hän äkkiä antoi kaukoputken vaipua, vei huulilleen torven ja puhalsi sillä useita kertoja, minkä johdosta hevoset lisäsivät vauhtia.

Se paikka Tonavaa, missä nyt oltiin, on virran vaarallisin osa, ja siinä tapahtuvat useimmat haaksirikotkin. Mutta tämä vesi vaarallisine kareineen voidaan kuitenkin kiertää erään kulkuväylän kautta, jonka tosin vain harvat merimiehet tuntevat ja nekin, jotka tuntevat, vastenmielisesti käyttävät sitä hyväkseen. Tätä kulkuväylää voivat laivat kulkea serbialaiselta rannalta Rumanian puolella olevaan kalliokanavaan. Ainoa pelastuksen mahdollisuus on koettaa tätä keinoa.

Useita kertoja kiirehdyttyään hevosten vauhtia torven toitauduksilla, kaappasi Timar äkkiä köyden, joka yhdisti laivan keulan rannalla kulkeviin vetojuhtiin. Laiva muutti kiireesti suuntaa ja alkoi kulkea vastavirtaan joen poikki.

Raskas laiva kulkee nyt eteenpäin ilman höyryn ja airojen apua. Sillä on lisäksi virta vastassaan ja vain entisen vauhdin voimalla se ajautuu vastakkaiselle rannalle.

Siitä silmänräpäyksestä lähtien, jolloin Timar kaappasi köyden, olivat kaikkien kohtalot yhden ihmisen, perämiehen kädessä. Johan Fabula osoitti nyt, mihin hän kelpasi. "Jesus, auta meitä! Auta Jesus Kristus!" ulvoi hän, mutta ei pannut käsiään ristiin.

Laiva oli jo onnellisesti sivuuttanut Roskevall-putouksen ja oli nyt lahdelmantapaisen kalliopiirin sisällä. Merimiehet kutsuvat näitä kallioita "Pyssykallioiksi", ehkä senvuoksi, että tyrskyjen pauhu muistuttaa lakkaamatta paukkuvan kiväärinammunnan aiheuttamaa ääntä.

Timea tuijotti veteen seuraten silmillään kalojen karkeloa. Se oli aivankuin amfiteatteri — lintuperspektiivissä. Äkkiä hän tunsu Timarin tarttuvan käsivarteensa, tempaisevan hänet laidan luota, työntävän hänet kajuuttaan ja sulkevan oven kiivaasti hänen jälessään.

"Katsokaa ylös, hohooi!" huudahti miehistö kuin yhdestä suusta.

Timea ei tiennyt, mitä tapahtui, miksi häntä kohdeltiin niin kovakouraisesti. Hän juoksi kajuutan akkunaan katsomaan.

Muuta mitään muista ei näyttänyt tapahtuneen, kuin että laiva oli onnellisesti sivuuttanut Pyssykalliot ja nyt valmistautui soljumaan rumanialaiseen kanavaan. Mutta kalliolahdelmasta virtaa vesi niin äkkijyrkästi kanavaan, että siinä kohdassa muodostuu todellinen vesiputous, jonka vuoksi juuri tässä on ratkaisevin hetki.

Katsoessaan ulos kajuutan akkunasta Timea näki Timarin seisovan keulassa valtaushaka kädessä. Senjälkeen kuului äkkiä hirvittävä jyske. Jättiläismäinen vaahtopäinen aaltovuori vyöryi laivan keulan ylitse ja pirskoitti valkeaa vaahtoaan kajuutan akkunaan, niin että Timea hetkiseksi aivan sokaistui. Hänen jälleen katsoessaan ulos ei kommissaario enää seisonutkaan keulassa. Ulkona vallitsi suuri sekasorto. Timea hyökkäsi ovelle ja törmäsi isäänsä vastaan.

"Hukummeko?" hän huusi.

"Ei, laiva on pelastettu, mutta kommissaario on pudonnut veteen."

Timea oli nähnyt sen. Juuri hänen silmäinsä edessä oli aalto huuhtaissut hänet laivan keulasta veteen. Mutta silti ei hänen sydämensä sykkinyt kiivaammin. Kummallista! Nähdessään valkean kissan hukkuvan aaltoihin joutui hän epätoivoon. Silloin ei hän kyllä voinut pidättää kyyneleitään. Mutta nyt, kun laineet lakaisivat pois kommissaarion, ei hän edes sanonut: "Voi raukkaa!"

Niinpä niin, mutta kissa oli valittanut niin surkeasti, ja tämä ihminen uhmaa koko maailmaa. Valkea kissa oli niin pieni ja sievä, mutta laivakommissaario on ilkeä mies. Ja lisäksi ei pikku kissa kyennyt auttamaan itseään, mutta kommissaario on voimakas ja notkea ja suoriutuu kyllä hyvin vaarasta — onhan hän mies.

Laiva oli pelastettu ja ui kanavan turvallisessa väylässä. Miehistö, kekseillä varustettuna, hyppäsi veneisiin etsimään kadonnutta kommissaariota. Eutym heilutti ilmassa rahapussia, jonka hän lupasi palkkioksi Timarin pelastajalle.

"Sata tukaattia sille, joka tuo hänet elävänä syvyydestä!"

"Pitäkää tukaattinne, herraseni!" kuului kaivatun ääni laivan toisesta päästä. "Minä tulen itse."

Nähtiin, miten hän kiipesi ylös ankkuritouvia pitkin.

Hänen tähtensä ei kenenkään tarvinnut olla huolissaan; hän ei niin helposti joudu perikatoon.

Ja aivan kuin ei mitään olisi tapahtunut, hän alkoi heti jaella määräyksiään ja astui kolmen soutajan kera veneeseen noutaakseen maalta uusia vetohevosia. Ei puoltakaan tuntia ollut kulunut, kun jo "Pyhä Barbara" saattoi jatkaa matkaansa Rautaportin lävitse.

Laiva oli pelastettu — kenties kahdestakin vaarasta ja sen kera koko lasti sekä Eutym ja Timea.

Mutta mitä kaikki tämä liikkutti Timaria, koska hän näki sen vuoksi niin paljon vaivaa? Hänhän on vain tämän laiva kommissaario, pelkkä huonopalkkainen "kirjuri"; hänellehän on yhdentekevää, onko laivalla lastina vehnää, tupakkaa, vai oikeita helmiä: hänen palkkansa on aina sama.

Näin ajatteli "puhdistajakin" itsekseen, ja kun oli tultu rumaanialaiseen kanavaan, rupesi hän juttelemaan perämiehen kanssa.

"Myöntäkääpä vain, maamies, ettemme milloinkaan ole olleet niin vähällä matkustaa yhdessä helvettiin kuin tänään."

"Onhan siinä perää", vastasi Johan Fabula.

"Mutta miksi oli sitten niin välttämätöntä koetella, voidaanko hukkua pyhänä Mikonpäivänä?"

"Hm!" mutisi Johan Fabula ja otti naukun taskumatistaan. "Paljonko palkkaa herralla on päivässä?"

"Kaksikymmentä kreutseriä päivässä", vastasi puhdistaja.

"Miksi siis piru on lähettänyt teidät tänne ottamaan henkeä itsestänne kahdenkymmenen kreutserin päiväpalkasta? Minä puolestani en ole kutsunut teitä. Minä saan guldenin päivässä ja ruuan. Siis minulla on kahdenkymmenen neljän kreutserin vuoksi suurempi syy panna henkeni alttiiksi kuin herralla."

"Puhdistaja" pudisti päätään ja heitti huppukauluksensa taaksepäin tullakseen paremmin ymmärretyksi.

"Kuulkaapa, minusta tuntui, kuin ajaisi turkkilainen laiva teitä takaa ja kuin 'Pyhä Barbara' yrittäisi päästä sitä pakoon."

"Hm!" perämies karisti kurkkuaan äänekkäästi ja tuli äkkiä niin käheäksi, ettei hän voinut saada ääntään ensinkään kuulumaan.

"No, minua se ei liikuta", jatkoi puhdistaja, olkapäitään kohauttaen. "Minä olen itävaltalainen granitshaari eikä minulla ole mitään tekoa turkkilaisten kanssa; mutta minä tiedän, mitä minä tiedän!"

"No, silloin saa herra tietää, mitä herra ei vielä tiedä", sanoi Johan Fabula, joka sai takaisin puhelahjansa. "Se on totta, että turkkilainen laiva ajaa meitä takaa ja että me olemme sen takia poikenneet oikealta tieltä, sillä on tahdottu viedä tuo valkeakasvoinen tyttö suluttaanin haaremiin, mutta tytön isä ei ole sallinut niin tapahtuvan. Hän on senvuoksi lähtenyt pakoon Turkista tytön kera, ja nyt on heidän mitä pikemmin sitä parempi ennätettävä unkarilaiselle alueelle, missä sulttaani ei enää voi heitä

saavuttaa. No nyt herra tietää kaiken. Älkää siis muuta udelko, vaan menkää ennemmin tuonne Pyhän Barbaran luo ja sytyttäkää lamppu, jonka vesi kenties on sammuttanut. Älkää myöskään unhottako polttaa siellä kolmea pyhitettyä piilipuunoksaa, jos olette oikeauskoinen katolilainen."

"Puhdistaja" nousi seisaalleen vaivalloisesti, kaivoi taskustaan sytytysvehkeensä ja mutisi perämiehelle:

"Ettäkö minä en olisi oikeauskoinen katolilainen! Teistä itsestänne puhutaan sellaista, että olette paavilainen laivalla ollessanne, mutta kalvinilainen niin pian kuin astutte maihin, että rukoilette niin kauan kuin olette merellä, mutta tuskin on teillä kuiva maa jalkojenne alla, kun jo alatte kiroilla. Minulle on myös kerrottu teidän nimenne olevan Johan Fabula, ja että Fabula on latinaa ja merkitsee samaa kuin suurvalehtelijä. No, no, siitä huolimatta uskon kaikki todeksi, mitä olette minulle sanonut, kun vain ette vihastu!"

"Siinä teette viisaasti. Mutta menkää nyt, älkääkä palatko ennenkuin kutsun teitä."

* * * * *

Kahdesta vaarasta oli "Pyhä Barbara" onnellisesti suoriutunut, mutta kolmas oli vielä jälellä: Orsovassa tapahtuva tarkastus, mikä oli pahin kaikista.

Päivä oli jo mennyt mailleen "Pyhän Barbaran" saapuessa Orsovaan.

"Huomenna nousee vielä suurempi myrsky kuin tänään olikaan," mumisi perämies katsellessaan punaista taivasta.

"Pyhä Barbara" oli laskenut ankkurin saaren edustalla ja odotti lähestyvää venettä, jossa istui kolme aseistettua miestä, kahdella näistä musketit ja pajunetit, sitäpaitsi kaksi soutajaa ja perämies.

Eutym käveli levottomana edestakaisin kajuutan edustalla. Timar lähestyi häntä ja sanoi hiljaa: "Tullitarkastusmies tulee."

Eutym veti esiin nahkapussistaan silkkisen kukkaron, otti siitä kolme rullaa. Kussakin rullassa oli sata tukaattia.

Hetkinen senjälkeen laski vene laivan luo ja kolme aseistettua miestä nousi laivaan.

Yksi heistä on tullitarkastusmies, jonka tehtävänä on tarkastaa lasti ja tutkia, onko laivassa kieltotavaraa tai kiellettyjä aseita. Toiset kaksi antavat tarvittaessa aseellista avustusta ja pitävät silmällä, toimittaako tullitarkastusmies tarkastuksensa tunnollisesti. "Puhdistaja" on yleinen vakooja, joka pitää varalla, pitävätkö tarkastusmiehen seuralaiset tätä kyllin perinpohjaisesti silmällä. Kolme ensinmainittua taasen muodostaa julkisen tuomioistuimen, joka kuulustelee puhdistajaa ja tiedustelee, onko hän nähnyt matkustajien olevan tekemisissä jonkun tarttuvan aineen kanssa. Tämä kaikki on hyvin järjestelmällistä. Toinen elin pitää silmällä toista, ja kaikki pitävät silmällä toistaan.

Niin pian kuin tullitarkastusmies on astunut kannelle, menee "puhdistaja" häntä vastaan. Tarkastusmies raapii korvallistaan, puhdistaja nenäänsä. Lähempää keskinäistä kosketusta ei synny. Tullitarkastusmies kääntyy senjälkeen laivakommissaarion puoleen. Molemmat seuralaiset pajunetit pystyssä seisovat hänen takanaan. Vielä kolme askelta väliä! Ei oi tietää, onko mies ruton tartuttama.

Kuulustelu alkaa:

"Mistä?" — "Galatz'ista." — "Kuka on laivanomistaja?"

— "Atanas Brazowicz." — "Lastin omistaja?" — "Eutym Trikalis." — "Missä ovat laivan paperit?"

Näitä luovutettaessa ollaan vielä varovaisempia. Paikalle tuodaan hiilipannu, johon sirotellaan katajoita ja koiruhoja, ja esiinotetut paperit pidetään pannun päällä ja savutetaan. Tullitarkastusmies tarttuu sitten niihin rautapihdeillä, lukee ne niin kaukaa kuin suinkin mahdollista ja antaa ne takaisin. Toistaiseksi ei ole mitään muistuttamista laivan papereita vastaan. Pannu kannetaan pois ja sen sijaan tuodaan vesiruukku. Se on suuri saviruukku, jonka suuaukosta mahtuu suurinkin nyrkki sisään. Tämä on asiaan kuuluvien maksujen välittäjä. Itämainen rutto leviää eniten juuri metallirahojen välityksellä, ja laivurin, joka tulee Levantista, täytyy ensin panna rahat vedellä täytettyyn ruukkuun, josta länsimainen terveyspoliisi onkii ne ylös.

Timar pistää nyrkinsä vesiruukkuun ja vetää sen ylös avattuna. Senjälkeen sukeltaa tullitarkastusmiehen käsi alas veteen, vetää sen sieltä nyrkissä ulos ja pistää sen taskuunsa. Hänen ei tarvitse iltaruskon loisteessa tutkia, minkä laatuista rahaa se oli. Hän tuntee sen painostakin. Sokeakin

tuntee tukaatin. Hän ei muuta ainoatakaan ilmettä. Toiset virkamiehet astuvat hänen sijaansa ja tekevät samoin.

Lasti tutkitaan nyt. Säkit ovat tarpeeksi madonsyömiä voidakseen sisältää jauhoja: niissä on varmaan kaikissa jauhoja! Koko laiva tutkitaan. Ei löydy mitään epäilyksenalaista.

Toinen aseellisista miehistä ottaa esiin kirjoitusvehkeet, toinen paperia ja pöytäkirja tehdään. Tarkastusmies kirjoittaa sitäpaitsi kirjeen, jonka hän kääntää kokoon ja sulkee suulakalla, johon hän painaa virkasinettinsä. Hän ei kirjoita kirjeeseen mitään osoitetta.

Vihdoin sukeltavat kaikki kolme tullitarkastajaa jälleen kannelle. Tarkastusmies kutsuu laivakommissaarion luokseen ja ilmoittaa hänelle, ettei laivasta ole löytynyt mitään kiellettyä tavaraa. Sitten kehottaa hän puhdistajaa antamaan lausuntonsa laivaväen terveydentilasta. Vedoten virkavalaansa selittää puhdistaja koko laivaväen sekä kaiken, mitä he kulettavat mukanaan, olevan puhtaita. Siitä annetaan taas kuitti. Tullitarkastusmies antaa laivalle luvan jatkaa matkaansa. Todistukseksi tästä vedetään ylös valkopunainen lippu mustine kotkankuvineen.

Kun siten oli julkisesti tunnustettu, että Levantista tuleva laiva oli täysin ruttovapaa, puristi tullitarkastusmies laivakommissaarion kättä ja virkkoi:

"Tehän olette Komornista? Siinä tapauksessa varmaankin tunnette herra Katshukan, sotaväen muonituskomitean päällikön? Olkaa niin hyvä, ja antakaa tämä kirje hänelle tultuanne kotiin. Siinä ei ole osotetta. Sitä ei tarvita. Ettehän unohda hänen nimeään? Se muistuttaa espanjalaisen tanssin nimeä. Viekää kirje vain hänelle heti kotiin tultuanne. Te ette tule sitä katumaan."

Hän taputti sangen armollisesti kommissaariota olalle, aivan kuin tämä olisi ollut hänelle ikuisessa kiitollisuuden velassa. Senjälkeen läksivät kaikki laivasta.

"Pyhä Barbara" sai nyt jatkaa matkaansa. Vaikka kaikki säkit olisivat olleet suolaa ja tupakkaa ja kaikki matkustajat täydessä mustassa rokossa tai spitaali-taudissa, ei kuitenkaan kukaan enää olisi voinut pidättää heitä Tonavalla.

Eihän laivalla ollutkaan kielto tavaraa eikä tartuntaa vaan — jotakin muuta.

Timar pani kirjeen lompakkoonsa eikä arvaillut sen sisältöä.

Mutta siihen oli kirjoitettu:

"Lanko! Suosittelen Sinulle tämän kirjeen tuojaa. Hän on '*onnen kultapoika*'."

Toinen luku.

VAPAA SAARI.

Jo samana yönä läksi "Pyhä Barbara" Orsovasta. Seuraavana päivänä nousi hirmumyrsky, kuten perämies oli ennustanut. Se kesti useita päiviä, ja vihdoin neljäntenä päivänä huomattiin välttämättömäksi etsiä suojaa eräältä Tonavan sivujoelta. Täällä "Pyhä Barbara" saikin levätä ponnistuksistaan.

Mutta nyt kohtasi uusi suru. Kaikki elintarpeet olivat lopussa. Laivassa ei ollut muita muonavaroja kuin hiukan kahvia ja sokeria sekä Timean hallussa laatikollinen sokeroituja hedelmiä, jota laatikkoa hän ei suostunut avaamaan, koska se oli määrätty lahjaksi eräälle henkilölle.

"Ei mitään hätää", sanoi Timar. "Jossakin kohdin rannikolla lienee varmaan joku ihmisasutus; lampaita ja vohlia on kai kaikkialla ja rahalla saa kaikkea näillä seuduin."

Vieläkin uusi vaikeus! Ankkurissa olevaa laivaa viskelivät aallot sinne tänne, niin että Timea tuli ankaraan meritautiin.

Kenties löytyisi kuitenkin jostakin ihmisasunto, jossa Timea ja hänen isänsä voisivat rauhassa viettää yönsä?

Timarin terävä silmä keksi heikon savun nousevan rantakaislikosta kohoavien poppeliin yläpuolelle. Siellä toki on ihmisiä!

"Minäpä soudan katsomaan, kuka siellä asuu."

Hän työnnähti venheen vesille, otti pyssynsä, metsästyslaukkunsa ja verkon — eihän voinut tietää, mitä sattuisi eteen, kenties metsänriistaa tai kaloja — ja sousti sitten kaislikkoa kohti, yht'aikaa pitäen perää ja soutuhen.

Tungettuaan kaislikon halki näki hän äkkiä edessään sen, mitä oli etsinytkin, saaren. Hän lähestyi, nousi maihin ja katsahti ympärilleen. Tämä saari oli varmaankin aivan uusi lietemuodostuma, jota ei vielä toistaiseksi oltu merkitty karttoihin.

Timar pysähtyi kuuntelemaan. Ei ääntäkään kuulunut. Nelijalkaisia ei saarella voi asua. Tulva surmaisi ne sukupuuttoon. Asujaimistona ovat vain linnut ja linnuistakaan ei leivonen eikä villikyyhky eksy tänne. Tämä ei ole niille sovelias asuinpaikka. Ne etsivät sellaisia seutuja, missä ihmiset asuvat siementä sirotellen.

Täällä näkyy kumminkin kaksi elävää olentoa, jotka ilmaisevat ihmisen läheisyyttä. Toinen on ampiainen, toinen öinen kultarastas. Kumpainenkin on suuri jalostettujen hedelmälaajien ihailija. Missä jättiläismäiset ampiaispesät riippuvat puissa, missä kultarastas viheltelee houkuttelusäveliään lehdossa, siellä täytyy myös olla hedelmäpuita likellä, ja siellä, missä kasvaa hedelmäpuita, siellä on myös ihmisiä.

Timar seurasi kultarastaan vihellystä. Raivattuaan itselleen tietä orapihlaja- ja kuusamapensaiden lomitse, joiden piikit repivät rikki hänen vaatteensa, pysähtyi hän kuin kiinninaulattuna, hämmentyneenä.

Edessään hän näki todellisen paratiisin.

Hyvin viljellyn puutarhan hedelmäpuineen, jotka eivät olleet istutettuja suoriin riveihin, vaan sinne tänne siroteltuihin sieviin ryhmiin, ja joiden oksat painuivat maahan asti suloisen taakan painosta. Omena-, päärynä-, luumupuita, kaikenlaatuisia, täynnä kultahohteisia, punertavia hedelmiä, muistuttaen ruusu- ja liljakimppuja. Maassa jalkojen juuressa suuret kasat pudonneita hedelmiä. Niiden välillä muodostavat vattu-, viini- ja karviasmarjapensaat punaisine, keltaisine ja tummanvihreine marjoihin oikean metsikön. Tämän hedelmäsokeuden lävitse ei johda yhtään tietä, maa on ruohon peitossa. Mutta kaikkialla, missä voi nähdä puiden lomitse, pilkistaa kukkaistarhoja; niiden takana vihdoinkin näkyy asumus, josta savu nousee. Se on pieni haaveellinen rauhan asuinsija. Taustassa kohoaa korkeuteen jättiläissuuruinen kallio, jossa on syvennys. Sen alla on varmaankin tulisija ja tuolla vie toinen aukko alaspäin ehkä kellariin. Pieni asumus on kiinni kalliossa. Se on rakennettu kivistä ja savesta. Siinä on kaksi huonetta, kummassakin yksi akkuna. Toinen akkuna on toista pienempi, ja toinen huone toista matalammalla. Molemmat ovat kaisloilla peitetyt ja molempiin johtaa yhteinen puusta tehty eteinen, muodostaen kuistin, joka on koristettu monenmoisilla, eri puolajaisilla veistetyillä eriskummallisilla kuvioilla. Mutta yhtävähän näkyy kiveä ja savea kuin puutakaan, mikä tiheästi on majan ympäri eteläpuolella punottu köynnöksiä riippuvine punaisine ja sinisine rypäleineen ja pohjoispuolella humalaköynnöksiä, joiden kypsät hedelmät vihertävän kullan tavoin peittävät korkean kallionkin. Kallion alastomimmille huipuille on sitä paitsi istutettu purjosipulia, jotta kaikki olisi vain vihreätä.

Täällä asuu naisia.

Timar suuntasi askeleensa piilopirttiä kohden. Kukkaistarhassa erottautui vihdoinkin asumukselle johtava polku, tosin sekin ruohottunut, joten tulijan askeleita ei voinut kuulla. Siten hän voi aivan äänettömästi lähestyä kuistia.

Ei etäällä eikä lähellä näkynyt ihmisolentoa.

Kuistin edustalla loikoi suuri, musta koira, newfoundland-rotua. Nämä koirat ovat niin viisaita ja kunnioitusta herättäviä, ettei ihminen uskalla niitä sinutella, vaan heti ensi näkemällä ehdottomasti sanoo niille "te."

Tämä herra "Nelijalkainen", oli mitä kaunein näyte laajaan, suuri, jättiläisvahvuinen eläin. Kun se noin loikoi pitkänään talon edustalla, täytti se ovipielusten välisen tilan kokonaan. Musta vartija oli nukkuvinaan eikä näyttänyt piittaavan enempää vieraasta miehestä kuin tuosta toisesta olenosta, joka yksinkertaisuudessaan tunkeilevaisuudellaan koetteli suuren eläimen kärsivällisyyttä. Se oli valkea kissa, joka oli kyllin hävytön heitelläkseen kuperkeikkaa pitkin ja poikin hänen lojuvan Ihanuutensa ruumiilla, tunnustellakseen kypälällään suuren herran nenää ja vihdoinkin paneutuakseen maata selälleen hänen eteensä ja ottaakseen yhden hänen uimaräpylällä varustetun etujalkansa kypäliensä väliin ja leikkiäkseen sillä kuin penikkansa kera. Kun suuren herran anturaa alkoi kutkuttaa, veti hän sen jalan pois ja ojensi kissalle toisen. Tämä saattoi nyt leikkiä sillä.

Nähdessään eläimet ei Timar ajatellut: "Jos tämä musta hirviö iskee kyntensä kurkkuuni, olen hukassa", vaan hän ajatteli: "Voi kuinka Timea on ihastuva nähdessään pienen valkean kissan!"

Mutta koiran loikoessa juuri sisäänkäytävän suulla ei Timar voinut päästä taloon sisään. Hän yritti yskäisemällä ilmaista läsnäolonsa. Silloin nosti vihdoinkin valtava eläin levollisesti päätään ja katsahti häneen pähkinänruskeilla, viisailla silmillään, jotka ihmisen tavoin osaavat itkeä, hymyillä, vihastua ja liehakoida. Sitten se painoi päänsä jälleen maahan, kuin olisi se tahtonut sanoa: "Vain yksi ihminen. Siinä tapauksessa ei maksa vaivaa nousta."

Mutta Timar teki sen johtopäätöksen savupiipusta nousevasta savusta, että asumuksessa täytyi myös olla tulen tekijä. Hän alkoi siis ulkoa huutaa tuolle näkymättömälle olennolle toisen "hyvän päivän" toisensa jälestä ja sen vuorotellen kolmella kielellä, unkarin, serbian ja rumaanian.

Viimeksi vastasi naisääni unkariksi:

"Hyvää päivää! Sisään! Ken se on?"

"Tulisin mielelläni, mutta koira on tässä tielläni."

"No astukaa vain sen ylitse."

"Mutta jos se hyökkää kimppuuni?"

"Hyville ihmisille se ei milloinkaan tee pahaa."

Timar astui suuren eläimen ylitse. Se ei liikahtanut, heilautti vain häntäänsä kuin olisi se tahtonut lausua hänelle: "Tervetuloa!"

Noustuaan kuistille Timar näki edessään kaksi ovea. Toinen vei keittiöön. Siellä hän näki lieden ääressä askartelevan naisen. Tämä oli laiha, jäntevä, tummaihoisen nainen. Yhteenpuristetuiissa huulissa ilmeni jotakin ankaraa, mutta silmissä oli lempeä, luottamusta herättävä katse. Hänen päivänpolttamat kasvonsa olivat noin kolmekymmenvuotiaan. Hänen pukunsa ei ollut seudun talonpoikaisnaisen, mutta ei myöskään kaupunkilaisnaisen.

"No, käykää peremmälle ja painakaa puuta!" sanoi nainen omituisella ankaralla, mutta kuitenkin tyynellä äänellä. Sitten hän helisti muutamia kuorittuja, lumivalkeita maissinjyviä punottuun koriin ja tarjos siitä vieraalleen. Sen jälkeen ojensi hän tälle viiniruukun.

Timar istuutui osotetulle tuolille, mikä oli taiteellisesti punottu monenmoisista ohuista, taipuisista oksista. Nyt nousi musta ovenvartijakin, läheni vierasta ja paneutui maata hänen eteensä. Nainen heitti koiralle kourallisen maissijyviä, joita se heti alkoi nakerrella. Valkea kissa yritti tehdä samoin, mutta jo ensimmäinen maissijyvä tarttui sen hampaisiin niin ilkeästi, että se luopui uusista yrityksistä. Se ravisteli tyytymättömänä kypäläänsä ja hypähti liedelle, missä se hartaasti katseli tulella olevaa pannua, joka ilmeisesti sisälsi jotakin sille mieleisempää.

"Komea eläin!" sanoi Timar katsellen koiraa. "Minua vain ihmetyttää, että se on niin sävyisä. Se ei edes murissut minulle."

"Hyvälle ihmiselle se ei milloinkaan tee pahaa, herraseni. Kun sellainen tulee, huomaa se heti, kenen kanssa on tekemisissä, ja on sävyisä kuin karitsa eikä edes hauku. Mutta jos vain joku varas pyrkii tänne, vainuu se hänet heti paikalla hänen astuessaan jalkansa saareen, ja voi häntä, jos joutuu koiran hampaisiin. Se on silloin hirvittävä. Viime talvena hiipi suuri susi jään ylitse saarellemme, aikoen saaliikseen vuohiamme. Kas tuossa sen nahka on levällään lattialla. Silmänräpäyksessä koira oli ottanut sen hengiltä. Mutta hyvä ihminen saattaisi istuutua sen selkään, ilman että se tekisi hänelle mitään pahaa."

Timar oli sangen tyytyväinen saatuaan niin elävän todistuksen omasta hyvydestään.

"No, herraseni, mistä olette ja mitä tahdotte minusta?"

"Ensinnäkin pyydän anteeksi sitä, että olen pensaiden ja viidakon lomitse tunkeutunut puutarhaanne. Myrsky viskasi laivani tännepäin toiselta rannalta ja niin täytyi minun etsiä suojaa Ostrovasaarelta."

"Se on totta. Kuuluu puiden suhinasta, että ulkona tuulee kovasti."

Tämän paikan ympärillä kasvoi niin tiheä metsä, että myrskyä ei tuntenut ollenkaan. Vain puiden suhinasta huomasi tuulen puhaltavan.

"Meidän täytyy käyttää hyväksemme tuulta, ennenkuin myrsky on täysin tyyntynyt. Mutta ruokavaramme ovat loppuneet ja siksi täytyi minun lähteä ensimmäiseen asumukseen, jonka vain löysin, pyytämään talon emännältä ruokavaroja rahaa ja kiitoksia vastaan."

"Niitä kyllä saatte ja minä myös otan maksun. Siitähän elänkin. Me voimme tarjota vohlia, jauhoja,

juustoa ja hedelmiä. Valitkaa, mitä vain tarvitsette. Me käymme tämänlaatuista kauppaa, siitä me saamme elatuksemme. Paikkakunnan torikauppiat käyvät tavallisesti noutamassa tuotteemme. Me olemme puutarhureja."

Toistaiseksi Timar oli nähnyt vain tämän naisen, mutta koska hän puhui monikossa, oli kai toisiakin siellä.

"Kiitän teitä jo edeltäkäsini ja olen ottava hiukan joka lajia. Lähetän laivasta perämiehen tänne noutamaan tavaroita. Mutta sanokaa nyt myös, rouva hyvä, paljonko minun on niistä maksettava. Tarvitsen elintarpeita seitsemälle miehelle kolmeksi päiväksi."

"Ei, ei! Älkää ottako esiin lompakkoanne. Minulle ei makseta rahana. Mitä minä tekisin sillä tällä yksinäisellä saarella? Korkeintaan murtautuisi varkaita huoneeseeni varastamaan rahojani. Mutta nyt tietää jokainen, ettei saarella ole yhtään rahaa ja senvuoksi voimme nukkua yömmen rauhassa. Minä harjoitan yksinomaan vaihtokauppaa. Annan hedelmiä, vahaa, hunajaa ja parantavia yrttejä ja niiden vastikkeeksi annetaan minulle viljaa, suolaa, leninkikankaita ja rautakaluja."

"Aivankuin Australialian saarilla?"

"Aivan niin."

"No, minulle se on aivan yhdentekevää. Meillä on lastina viljaa ja suolaa. Minä arvioin teidän tavaranne ja annan vastineeksi toista tavaraa saman arvon. Olkaa vakuutettu siitä, että te ette tule jäämään vahingolle."

"Olen varma siitä, herraseni."

"Mutta nyt on minulla vielä eräs pyyntö. Laivalla on vielä muuan isä nuoren tyttärensä kera. Neiti on tottumaton laivan keinumiseen ja voi siitä pahoin. Voisitteko te antaa näille matkustavaisille kattoa päähän päälle, kunnes pahin myrsky on tyyntynyt?"

Ei tämäkään pyyntö saattanut naista hämilleen.

"Siihenkin voin suostua, herraseni. Tässä meillä on kaksi pientä huonetta. Me itse vetäydymme toiseen ja toisessa voi kunnon ihminen, joka etsii kattoa pänsä päälle, saada mitä hän etsii: lepoa, vaikka ei tosin mukavuuksia. Jos tekin tahtoisitte jäädä tänne, niin pitäisi teidän tyytyä ullakkoon, syystä että molemmat huoneet näin ollen joutuvat naisten haltuun. Siellä on hyviä, vastaniitettyjä heiniä ja merimiehet eivät ole kovin hemmoteltuja."

Timar vaivasi aivojaan arvailemalla, ken tämä nainen voisi olla, joka osasi lausua ilmi ajatuksensa näin selvästi ja viisaasti. Hän ei voinut saada selvyyttä siitä tämän luolamaisen asumuksen perustalla.

"Kiitän teitä tuhatkertaisesti rakas rouva, ja riennän nyt laivaani opastamaan matkustajiani tänne."

"Hyvä on. Mutta älkää palatko laivaanne samaa tietä, mitä tulitte. Tätä suota ja viidakkoa pitkin ei neitinne voi kulkea. Rantaa pitkin kiemurtelee kuiva ja käymäkuntoinen polku. Sekin on tuuhean ruohon peittämä, sillä vain harvat ihmiset kulkevat sitä ja täällä muodostuu nopeasti kaikkialle ruohikkoa. Minäpä toimitan teille oppaan laivaanne. Palatessanne suuremmalla veneellä voitte laskea maihin lähempänä saarta. Tässä oppaanne! — Almira!"

Timar katsahti ympärilleen nähdäkseen mistä talon nurkasta tai puutarhan pensaasta tämä hänen oppaakseen määrätty Almira astuisi esiin. Mutta hän ei nähnyt ketään muuta kuin suuren, mustan newfoundland-koiran, joka nousi ja alkoi heiluttaa häntänsä, jonka lyönnit ovipieleen aikaansaivat sellaisen melun kuin olisi lyöty vanhaa rumpua.

"Mene, Almira, näyttämään herralle tietä rantaan!" sanoi nainen. Puhuteltu murisi jotakin koirankielellä Timarille, tarttui häntä takinliepeisiin ja tempoili niitä kuin sanoakseen: "No, tule sitten!"

"Tämä siis on Almira, jonka piti seurata minua rantaan. Olen teille suuresti kiitollinen, Almira-neiti", nauroi Timar ottaen pyssynsä ja hattunsa. Sitten hän heitti "Herran haltuun" emäntänsä ja seurasi koira.

Almira veti yhä kaikessa ystävytydessä vierasta takinliepeestä. Tie vei hedelmälehdon läpi, missä täytyi kulkea hyvin varovasti, jotta ei polkisi rikki maahanpudonneita luumuja.

Valkea kissakin seurasi. Sekin tahtoi tietää, minne Almira vei vierasta. Se hyppeli milloin edellä, milloin jälessä pehmeässä ruohikossa.

Heidän tultuaan hedelmäpuutarhan päähän kuului ylhäältä sointuva ääni:

"Narcissa!"

Se oli tytön ääni, puoleksi nuhteleva, mutta samalla ilmaisten rakkautta ja lapsellista ujoutta. Se oli miellyttävä ääni.

Timar katsahti ympärilleen, ensi sijassa saadakseen tietää, mistä ääni tuli, ja toiseksi, ketä se tarkoitti.

Hän huomasi pian, ketä nimi kutsui, sillä huudahduksen kuullessaan hypähti valkea kissa äkkiä syrjään, kiemursi häntäänsä ja kiipesi tuuheaan päärynäpuuhun, jonka tiheän lehvikon lomitse Timar näki pikistävän esiin jotakin naisen valkean puvun tapaista. Hän ei kuitenkaan ennättänyt lähemmin tarkastaa, kuka siellä oli, sillä Almira päästi ilmoille muutamia syviä kurkkuääniä, mikä nelijalkaisten kielellä oli samaa kuin: "Ei sinun tarvitse täällä vakoilla!" Ja Timarin oli pakko seurata opastaan, ellei hän tahtonut nähdä takkinsa siekaleita koiran hampaiden välissä.

Pitkin kaunista ruohokäytävää johdatti Almira hänet rantaa myöten siihen paikkaan, mihin hän oli sitonut veneensä.

Tällä hetkellä lensi kaksi viklaa saarta kohti. Timar ajatteli heti, miten herkullinen illallispaisti niistä tulisi Timealle. Silmänräpäyksessä hän sieppasi pyssynsä olaltaan ja pudotti linnut kahdella hyvin tähdätyllä laukauksella.

Mutta samassa hän makasi itse maassa. Samassa silmänräpäyksessä kuin hän oli laukaissut laukaukset, oli nimittäin Almira hyökännyt hänen kimppuunsa, paiskannut hänet maahan kuin salaman iskusta. Hän yritti nousta ylös, mutta huomasi pian saaneensa voimakkaamman vastustajan, jonka kanssa ei ollut leikkiminen. Koira ei kai tekisi hänelle mitään pahaa, mutta se piti häntä yhä kauluksesta kiinni eikä sallinut hänen nousta ylös.

Timar yritti jos jollakin tavoin päästä koiran suosioon, sanoi sitä Almira-neidiksi, rakkaaksi ystävättäreksen ja piti sille esitelmän metsästyksestä ja metsästystavoista. Missä hiidessä sellaisia koiria pidetään, jotka pitävät kiinni itse metsästäjän? Koiran piti toki ennemmin noutaa viklat viidakosta. Mutta hän saarnasi kuuroille korville.

Vihdoin viimein vapautti hänet tästä tukalasta asemasta emäntä, joka kuultuaan laukauksen oli heti juossut ääntä kohden, ja jo kaukaa kutsui Almira luokseen, jolloin merkillinen toveri viimeinkin hellitti kauluksen. "Voi surkeutta!" hän valitti juosten yli kivien ja kantojen. "Unohdin sanoa, että ette saisi ampua, Almira kun silloin hyökkäisi kimppuunne. Se raivostuu kauheasti, kun ammutaan. Kuinka olinkin niin tyhmä, ett'en muistanut sanoa sitä!"

"Olkaa huoletta, hyvä rouva", vastasi Timar hymyillen. "Almirastapa tulisi oiva metsänvartija. Mutta katsokaa, kaikesta huolimatta minä olen ampunut pari viklaa. Arvelin niistä olevan hieman apua valmistaesanne aterialle vierailenne."

"Noudan ne aivan heti. Astukaa te vain veneeseenne ja kun palaatte, jättäkää pyssynne tähän, sillä, uskokaa minua, jos Almira näkee sen olallanne, riistää se sen teiltä heti. Almiran kanssa ei ole leikkimistä."

"Sen olen saanut kokea. Väkevä, kelpo koira! En edes ehtinyt ajatella puolustautumista, ennenkuin jo makasin maassa. Saan kiittää Luojaani siitä, ettei se purrut kurkkuani poikki."

"Oi, siitä ei ole pelkoa! Ihmisiä se ei pure. Mutta jos joku yrittää tehdä vastarintaa, pitää se hänen käsivarttaan hampaillaan kuin rautapihdissä, siksi kunnes joku meistä joutuu paikalle. Mutta hyvästi nyt, herraseni!"

Ei ollut kulunut tuntiakaan, ennenkuin suurempi vene vieraineen laski maihin saaren rannalle.

Matkalla oli Timar lakkaamatta jutellut Timealle Almirasta ja Narcissasta, saadakseen lapsiraukan unohtamaan pahoinvointinsa ja aallokon aiheuttaman pelkonsa. Niin pian kuin hän pani jalkansa maalle, oli pahoinvointi muuten haihtunut.

Timar kulki edellä tietä näyttäen. Timea seurasi nojaten Eutymin käsivarteen. Kaksi matruusia ja perämies kantoivat vaihtotavaroita muutamissa säkeissä, paarille ladottuina.

Jo etäältä kuultiin Almiran haukunna. Ne olivat tervetuliaisääniä, joilla sillä oli tapana ilmoittaa hyvien ystävien tulo. Tällöin se aina juoksi tulijoita vastaan.

Tänään se tuli aina puolitiehen asti. Ensin se kierteli haukkuen koko seurueen ympäri, sitten se vaihtoi vuoron perään tervehdysten perämiehen, matruusien ja Timarin kanssa. Tultuaan Timean luo osasi se astua suutelemaan tämän kättä, mutta lähestyessään Eutymin se äkkiä mykistyi, alkoi nuuskia

häntä joka paikasta ja kulki sitten koko ajan hänen kintereillään. Se nuuski lakkaamatta, ravisti välistä päättään, naksutteli korviaan, niin että kaikui. Tästä miehestä sillä näytti olevan omat ajatuksensa.

Saarimajan emäntä odotti ovellaan tulijoita ja nähdessään heidät puiden välistä, huusi hän äänekkäästi:

"Noëmi!"

Tätä kutsua noudatti joku, joka tuli puutarhan perältä. Kahden korkean, tiheän vattupensaan välistä, joiden latvat muurin tavoin yhtyivät miltei yhteen, astui esiin nuori tyttö.

Kasvot ja vartalo ovat kehitysijässä olevan lapsen. Hän on puettu valkeaan paitaan ja valkeaan hameeseen. Ylöskäännytyssä päällyshameen helmassa on hänellä poimimiaan hedelmiä.

Hän on ihana ilmestys. Hänen kasvonsa ovat hienot ja heleät kuin valkuruusu, punastuessaan kuin punaruusu. Kirkkaalla pyöreäkaartoisella otsalla lepää itse hyvyys, mikä on täydessä sopusoinnussa ilmeikkäiden sinisilmien viattoman katseen kanssa, ja hienopiirteisten huulien kiinteä hohde ilmaisee pirteätä tarkkaavaisuutta ja kainoa häveliäisyyttä. Tuuhea, kellanruskea tukka liehuu luonnonkiharoina tuulessa. Syrjään heilahtanut kiehkura paljastaa mitä suloisimman pikku korvan. Kasvoilla lepää ääretön sulous. Mahdollista on, ettei kuvanveistäjä ottaisi mallikseen jokaista erikoispiirrettä ja kenties eivät nämä kasvot marmorisiin hakattuina edes olisi mielestämme kauniit, mutta pää ja koko olento, sellaisena kuin ne tässä ilmenevät, huokuvat sellaista suloutta ja viehkeyttä, että tyttö lumoo meidät ensi silmäyksellä ja tenhoo yhä enemmän, kuta kauemmin häntä katselemme. Toiselta olkapäältä on paita valunut alas. Mutta jott'ei sekään olisi paljas, istuu sillä valkea kissa painaen päätään tytön poskea vasten.

Hänen pienet, kauniit jalkansa ovat paljaat. Miksi ei hän kävelisi paljain jaloin? Kulkeehan hän täällä matolla, mitä komeimmalla samettimatolla? Syksyinen ruohokenttä on siroteltu täyteensä sinisiä veronikoita ja punaisia geranium-kukkia.

Eutym, Timea ja Timar pysähtyivät vattupensaikon päähän odottamaan häntä.

Tyttö arveli tervehtivänsä vieraita parhaiten tarjoamalla heille helmastaan hedelmiä.

Ne olivat kauniita punertavia bergamotteja. Hän kääntyi ensiksi Timarin puoleen. Timar valitsi joukosta kauneimman ja ojensi sen Timealle.

Molemmat tytöt kohauttivat olkapäitään — Timea senvuoksi, että hän kadehti toiselta lapselta pientä valkeata kissaa, joka lepäsi sen olalla. — Noëmi senvuoksi, että Timar oli ojentanut hedelmän Timealle.

"Voi sinua taitamatonta!" huusi hänelle emäntä. "Olisit ensin asettanut hedelmät koriin ja tarjonnut siitä. Käykö nyt tuollainen tarjoaminen päinsä?"

Tyttö punastui korviaan myöten ja juoksi äidin luo. Tämä kuiskasi hänen korvaansa muutamia sanoja, joita toiset eivät saattaneet kuulla, suuteli sitten lasta otsalle ja sanoi ääneen:

"Mene nyt ottamaan vastaan meriväen tuomiset. Anna kantaa ne kamariin ja täytä sitten säkit jauholla, ruukut hunajalla ja heidän korinsa kypsillä hedelmillä. Sitten valitset heille kaksi vohlaa."

"Minä en tahdo valita", kuiskasi tyttö, "anna heidän itsensä tehdä se."

"Sinä hupakko", sanoi äiti ystävällisesti nuhdellen. "Jos asia olisi sinun määrättävissäsi, pitäisit sinä kaikki vohlat etkä antaisi teurastaa ainoatakaan. — No niin, valitkoot vain itse. Älköön kenelläkään olko valittamisen syytä. Minä hommaan sillä aikaa keittiössä."

Noëmi kutsui merimiehet luokseen ja avasi varastohuoneet. Hän järjesti viisaasti ja oikeudenmukaisesti vaihtokaupan, antoi kullekin viiniryypyn kaupanpäällisiksi, kehotti heitä pitämään saarta muistissaan, kun seuraavan kerran kulkisivat ohitse, ja meni sitten keittiöön.

Siellä hän ei odottanut käskyä ruveta kattamaan pöytää. Pienelle kuistin pöydälle hän levitti hienon kaislaliinan, asetti sille neljä lautasta sekä yhtä monta veistä, haarukkaa ja tinalusikkaa. — Entä viides henkilö?

Hän istuusi kissan pöydässä.

Kuistille johtavien portaitten vieressä on pieni puinen penkki. Keskelle sitä asetetaan savilautanen, sen viereen pieni veitsi, haarukka ja lusikka ja kumpaankin päähän puolautanen, toinen Almiralle, toinen Narcissalle. Sitten kun vieraat ovat istuutuneet pöytään emännän kera ja ottaneet lautaselleen vadista, kulkee tämä kissapöytänsä, missä Noëmi omantunnon mukaisesti jakaa sen sisällön vieraittensa

ja itsensä välillä. Mureat palat saa Narcissa, luiset Almira ja itse hän ottaa viimeiseksi. Ensin mainitut eivät saa koskea ruokaan ennenkuin hän on jäädyttänyt sen puhaltelemalla, niin innokkaasti kuin Almira heristääkin korviaan ja kissa köyristää selkäänsä emäntänsä olalla. Niiden täytyy totella lasta.

Saaren valtiatar tahtoi — hyvänkö vai huonon unkarilaisen tavan mukaan — osoittaa vierailleen, etupäässä Timarille, ettei hänen keittiönsä ollut tämän metsästyssaaliin tarpeessa. Hän oli valmistanut viklat suurimojen kera, mutta kuiskannut jo edeltäkäsinkin Timarin korvaan, että tämä oli vain naisten ruokaa; herroille oli muun muassa paistettu hyvää silavaa. Timar ottikin sitä lautaselleen aika lailla. Eutym ei koskenut siihen, ja Timea nousi äkkiä pöydästä. Hänen käytöksensä tuntui kuitenkin luonnolliselta. Hän oli useita kertoja heittänyt uteliaita silmäyksiä toisen pöydän seurueeseen eikä ollut ihmeellistä se, että hän nousi nopeasti ja istuutui Noëmin viereen. Solmivathan nuoret tytöt hyvin pikaisesti ystävyysliittoja.

Timea ei ymmärtänyt unkarin kieltä eikä Noëmi puolestaan kreikkaa, mutta heidän välissään oli Narcissa, joka ymmärsi molempia kieliä, yhtä hyvin kumpaakin.

Valkoinen kissa näytti oivallisesti ymmärtävän Timean sanat "horaion galion" [kaunis pikku kissa], joita seurasi hänen valkokätöksensä silitys. Vastaukseksi hiipi kissa hänen syliinsä, hieroi päätään hänen valkeita poskia vastaan, avasi kauniin punaisen suunsa terävine hampaineen ja katseli häntä veitikkamaisin silmin. Sitten se hypähti hänen olalleen, ryömi hänen kaulaansa pitkin ja vaelsi sitten taas Noëmin luo ja sieltä taas takaisin.

Noëmi iloitsi siitä, että vieras neito piti niin paljon hänen lemmikistään.

Mutta tähän iloon sekaantui pian jonkinmoista katkeruutta hänen huomattessaan vieraan tytön suuresti ihastuneen hänen kissaansa, pitäen sen yksin hallussaan ja suudellen sitä lakkaamatta. Vielä tuskallisempaa oli hänestä nähdä, miten helposti Narcissa tuli uskottomaksi hänelle, miten auliisti se vastaanotti vieraan tytön hyväilyt eikä ensinkään välittänyt hänen kutsustaan "Narcissa!", jolla hän tahtoi viekoitella sitä luokseen. "Horaion galion" oli mieluisampi kuulla.

Noëmi vihdoin suuttui Narcissaan ja tarttui sen häntään vetääkseen sen luokseen. Narcissa puolustautui kynsillään ja raapaisi valtiatartaan käteen.

Timealla oli ranteensa ympärillä sininen emaljinen rannerengas, joka oli käärmeen muotoinen. Kun Narcissa raapaisi emäntäänsä, vetäisi Timea taipuisan rannerenkaan käsivarresta ja tahtoi työntää sen Noëmin käden yli, ilmeisesti aikeessa saada tämä unohtamaan kipunsa. Mutta Noëmi käsitti asian toisin: hän luuli vieraan neidin tahtovan ostaa häneltä Narcissan. Mutta Narcissa ei ollut ostettavissa.

"Minä en tarvitse tätä rannerengasta! Minä en anna Narcissaa pois. Pitäkää rannerenkaanne! Narcissa jää minun luokseni. Tule tänne, Narcissa!"

Kuu Narcissa ei halunnut ottaa kutsua kuuleviin korviinsaakaan, näpäytti Noëmi häntä kevyesti päähän, jolloin säikähtynyt eläin hypähti alas penkiltä, kiipesi ähisten ja puhisten pähkinäpuuhun ja sihisi äkäisesti.

Kun Timea ja Noëmi tällä hetkellä katsahivat toisiinsa, lukivat he toistensa silmistä unentapaisen aavistuksen. Heistä tuntui samalta kuin siitä, joka sulkiessaan silmänsä yhtäkkiä uneksii vuosikausien elämän ja herätessään on unohtanut kaiken ja muistelee vain unen olleen hyvin pitkän.

Nämä molemmat nuoret tytöt tunsivat katseittensa kohdatessa, että he kerran salaperäisellä tavalla tulisivat vaikuttamaan toinen toisensa kohtaloihin, että heillä tulisi olemaan jotakin yhteistä, tuskallista tai iloista, mutta että he kenties vain kuin unessa tulisivat tietämään tuottaneensa toinen toisilleen tämän surun tai tämän ilon.

Timea hypähti ylös Noëmin rinnalta ja jätti rannerenkaan emännälle. Sitten hän istuutui Eutymin viereen ja nojasi päänsä hänen olkapäätään vasten.

Timar tulkitsi lahjan merkityksen.

"Neiti lahjoittaa rannerenkaan tuolle nuorelle tytölle muistoksi. Se on kultainen."

Tuskin hän oli maininnut sen olevan kultaa, kun rouva jo viskasi sen luotaan kuin se olisi ollut elävä käärme. Hän katsoi levottomana Noëmia eikä kyennyt edes lausumaan kiitosta.

Siinä samassa veti Almira kaikkien huomion puoleensa. Se oli äkkiä hyökännyt sijaltaan, pää ylhäällä päästänyt pitkän ulvonnan ja alkoi nyt haukkua syvällä äänellä, äänellä, joka tärisytti ilmaa. Sen haukunna muistutti leijonan kiljuntaa, kiivaasti sysäyksittäin se haukahti kuin taisteluun vaatien.

Se ei juossut eteenpäin vaan pysähtyi kuistin edustalle, työnsi etukäpäälänsä eteenpäin ja heitteli takakäpäälillään multaa taakse.

Emäntä kalpeni. Puiden välissä asteli joku polkua pitkin.

"Noin haukkuu koira vain *yhtä ainoaa*. Kas tuossa! Hän se on!"

Kolmas luku.

ÖISET ÄÄNET.

Alhaalta rannasta asteleva mies on omituisen näköinen Hän on puettu puseroon ja roimahousuihin. Kaulan ympäri on kiedottu punainen kattuuniliina ja päätä peittää turkkilainen fetsi.

Hänen kasvonsa ovat kauniit. Jos hän istuisi hiljaa maalarin mallina, arvelisi jokainen hänet nähdessään, että siinäpä malli sankarista; mutta hänen astuessaan esiin ilmielävänä on jokaisen ensi ajatus: "Hän on vakoilija!" Hänen piirteensä ovat säännölliset, silmät tummat miltei mustat, tuuhea tukka on kihara, huulet hienopiirteiset, mutta nämä silmiä ympäröivät rypyt, nämä alaspäin kaareutuvat suupielet ja epämääräisesti harhailevat silmät ilmaisevat luonnetta, joka on omien halujensa orja.

Almira haukkui raivoissaan miestä, joka uhmaavan välinpitämättömänä asteli eteenpäin tietoisena siitä, että toisten velvollisuus oli suojella häntä. Noëmi huusi koiraa olemaan hiljaa, mutta siitä se ei välittänyt. Hän tarttui sitä korviin ja veti taaksepäin. Almira ulvoi ja murisi vihoissaan siitä vääryydestä, mitä sen korville tehtiin, mutta ei lakannut haukkumasta. Viimein Noëmi pani jalkansa sen pään päälle ja polki sen maahan. Nyt vasta se alistui. Se ojentautui muristen pitkäkseen antaen tytön jalan levätä suuren, mustan päänsä päällä, aivan kuin se olisi ollut taakka, josta ei voinut vapautua.

Vihellellen ja rallattaen mies lähestyi. Hän huusi jo kaukaa:

"Vai on teillä täällä yhä tuo kirottu koira! Miksi ette ole sitä lopettaneet? Loppujen lopuksi kai minun täytyy raivata se tieltäni. Sinä senkin tyhmä elukka!"

Kun nuorukainen oli tullut Noëmin luo, ojensi hän tuttavallisesti hymyillen kätensä tytön kasvoja kohti aikoen nipistää häntä poskesta, mutta Noëmi vetäytyi nopeasti pois.

"Oletko yhä vielä kesytön, pikku morsiameni? Kas, kuinka olet kasvanut sitte viime näkemän."

Noëmi katsoi pää ylväästi pystyssä puhujaa. Kuinka hän saikin kasvonsa häijyiksi yht'äkkiä! Hän rypisti kulmakarvojaan, työnsi huulensa eteenpäin ja katsoi mieheen uhmaten, terävästi. Hänen kasvojensa värikin muuttui. Ruusuinen iho muuttui silmänräpäyksessä tuhkanharmaaksi. Hän osasi todella näyttää oikein ilkeältä, kun vain tahtoi. Mutta mies sanoi hänelle:

"Oi kuinka sinusta on tullut kaunis!"

Vastauksen sijasta Noëmi kääntyi koiraan päin.

"Vaiti, Almira!"

Aivan kuin kotonaan tulija astui kuistille, missä hän ensi työkseen suuteli emännän kättä. Sitten hän tervehti ystävällisellä alentuvaisuudella Timaria, kumarsi kohteliaasti Eutymille ja Timealle ja ryöpsähytti heti puhetulvan: "Hyvää iltaa, rakas anoppi! Nöyrin palvelijanne, herra komissaario! Nimeni on Teodor Kristyan. Olen kapteeni ja ritari, tämän kunniallisen rouvan tuleva vävy. Isämme olivat hyviä ystäviä ja kihlasivat Noëmin ja minut. Minun on tapana vierailta joka vuosi rakkaitteni luona täällä heidän kesäasunnossaan katsomassa, miten paljon morsiameni on kasvanut. Olen erinomaisen iloinen tavatessani teidät täällä, herraseni — jos oikein muistan on nimenne Timar? Minulla on jo ennen ollut ilo kohdata teidät toisaalla. Toinen herra näyttää..."

"— Ymmärtävän vain kreikkaa", keskeytti Timar ja työnsä samalla kätensä niin syvälle takintaskuihin, että näytti siltä, kuin hän olisi tahtonut tehdä tulijalle mahdottomaksi puristaa hänen kättään jälleennäkemisen ilossa. Häntähän oli helppo kohdata, matkustavaista kauppakommissaariota.

Teodor Kristyan ei liioin katsonut tarpeelliseksi askaroida enempää Timarin kanssa. Hän katsoi elämää käytännöllisemmältä puolelta.

"Näyttääpä siltä kuin minua olisi täällä odotettu. Oiva ateria — neljännet ruokaneuvot käyttämättä! Silavaa! Se on heikko puoleni.

Kiitoksia paljon, rakas mamma, kiitos herraseni, ja te neitiseni!
Minulle illallinen kyllä maistuu. Kiitos, tuhat kiitosta!"

Eikä kenkään näistä mainituista henkilöistä ollut pienimmälläkään tavalla kehoittanut häntä istumaan pöytään tai pitämään hyvänä sen herkkuja, mutta hän oli otaksuvinaan heidän pyytämällä pyytäneen häntä. Sitten hän ryhtyi silavaan tarjoten useita kertoja sitä Eutymille ja oli suuresti hämmästynyt nähdessään kristityn sielun, joka ylenkatsoi tätä jumalten ruokaa.

Timar nousi pöydästä sanoen emännälle: "Matkustajani ovat väsyneet. Heille on lepo tarpeellisempi kuin ruoka. Tahdotteko olla ystävällinen ja valmistaa heidän vuoteensa."

"Ne ovat aivan kohta kunnossa!" vastasi rouva. "Noëmi, auta neitiä riisuutumaan."

Noëmi nousi ja seurasi äitiään sekä molempia vieraita sisähuoneeseen. Timarkin lähti pöydästä, jonka ääreen tulija jäi yksin istumaan. Ahnaasti hän ahmi kaiken ravinnoksi kelpaavan, mitä oli jälellä. Sillääikaa lorui hän herkeämättä Timarille ja heitti haarukkansa päästä imemänsä luut Almiralle.

"Teillä mahtoi olla hiivatin vaivalloinen matka tässä kovassa tuulessa. Minua ihmetyttää, miten pääsitte Demir Kapin ja Fatalian ohi. — Ota pois, Almira, äläkä enää vihoittele minulle, tyhmä elukka! — Muistatteko vielä, herraseni, että kerran kohtasimme toisemme Galatz'issa? — No, tuon saat myös, musta hirviö."

Kääntyessään viimein ympäri huomasi hän, ettei Timaria enempää kuin Almiraakaan ollut enää huoneessa. Kumpikin oli hänet jättänyt. Timar oli kiivennyt ullakolle, minne hän valmisti itselleen vuoteen tuoksuvista heinistä. Almirakin oli ryöminyt piiloon johonkin nurkkaan.

Nyt hänkin käänsi tuolinsa ympäri, ei kuitenkaan ennenkuin oli tyhjentänyt viiniruukun ja toisten vieraiden lasit viime tilkkaan asti. Senjälkeen hän veisti tikun tuolista, jolla istui, ja kaivoi sillä hampaitaan, levollisena kuin mies, joka rehellisesti on ansainnut iltasensa.

Yö oli tullut. Lopen väsyneitä matkailijoitamme ei tarvinnut uneen tuudittaa.

Timar oli ojentautunut suoraksi ihanasti tuoksuviin heiniin ja arveli tänä yönä nukkuvansa kuin kuningas. Mutta hän erehtyi luulossaan. Suurten ja vaihtelevien vaivojen perästä on juuri vaikeinta saada unen päästä kiinni. Toinen toistaan ajavat kuvat ryntäsivät hänen mieleensä sekaisina kuvasarjoina, takaa ajavien hahmojen, uhkaavien karien, vesiputousten, vieraitten naisten, mustien koirien ja valkoisten kissojen muodossa. Myrsky ulvoi kaiken keskellä, laivatorvet räikkyivät, ruoskat paukkuivat, kultaa satoi alas ja ihmiset nauroivat, kuiskuttelivat ja huusivat sikin sokin.

Ei auttanut vaikka hän sulki silmänsä. Äänet ja näyt silloin vain lisääntyivät. Ja äkkiä alettiin puhua hänen allaan olevassa huoneessa. Äänet olivat hänelle tuttuja. Emäntä ja viimeksi tullut vieras, juttelivat keskenään. Ullakon erotti huoneesta vain ohut lautakatto, ja hän kuuli jokaikisen sanan yhtä selvästi kuin se olisi kuiskattu hänen korvaansa. He puhuivat hiljaa, hillityllä äänellä, vain silloin tällöin korotti mies ääntään.

"No, mamma Terese, onko sinulla paljon rahaa?" hän alkoi.

"Tiedät liiankin hyvin, ettei minulla ole yhtään. Etkö tiedä minun harjoittavan vain vaihtokauppaa, joten en ota vastaan ensinkään rahaa?"

"Se on hyvin typerää, eikä ollenkaan miellytä minua. En myöskään voi sitä uskoa."

"Asia on kuin sanon. Se, joka tulee luokseni ostamaan hedelmiä, jättää sijaan jotakin, jota voin käyttää hyväkseni. Mitä minä täällä tekisin rahoilla?"

"Minä kyllä tiedän, mitä tekisit. Antaisit ne *minulle*. Minua et milloinkaan ajattele. Kun minä nain Noëmin, et kai voi antaa hänelle kuivattuja kukkia myötäjaisiksi! Tyttäresi onni ei ensinkään ole sydämelläsi. Auttaisit minua eteenpäin, että saavuttaisin varman aseman maailmassa. Juuri tällä hetkellä on minut nimitetty ensimmäiseksi tulkiksi lähetystöön, mutta minulla ei ole rahaa, millä matkustaa sinne, sillä minulta on taskustani varastettu kaikki rahat, ja nyt minä menetän senvuoksi paikkani."

Rouva vastasi levollisesti:

"En usko kenenkään antaneen sinulle virkaa, jonka voisit menettää; mutta uskon kyllä sinulla olevan viran, jota et voi menettää. Uskon myöskin, ettei sinulla ole yhtään rahaa, mutta en usko, että niitä olisi varastettu sinulta."

"No, usko minun puolestani mitä tahansa, tai ole uskomatta. Minä en myöskään usko sinun olevan ilman rahoja. Sinulla täytyy olla niitä. Salakuljettajat laskevat tässä maihin. Ja he maksavat runsaasti."

"Se on totta. Välistä nousee salakuljettajia maihin saarelle, mutta he tulevat harvoin majani läheisyyteen, ja kun se joskus tapahtuu ostavat he juustoa antaen minulle sijaan suolaa. Tahdotko suolaa?"

"Tahdotko tehdä minusta pilaa, vai mitä? Entä nämä rikkaat matkustajat, jotka tänä yönä nukkuvat kattosi alla?"

"En tiedä, ovatko he rikkaita."

"Pyydä heiltä rahaa! Vaadi sitä! Pois tuo tekopyhä ilme! Päästä minut kuulemasta tuosta australialaisesta vaihtokaupasta. Hanki tukaatteja, jos tahdot elää sovussa minun kanssani. Tiedäthän, että minun on tarvis vain ilmaista yksikin sana asianomaisessa paikassa, niin olet hukassa."

"Puhu hiljaa, onneton!"

"Vai pyydät sinä minua jo puhumaan hiljaa? No, tee minut mykäksi yhdellä kertaa! Ole ystävällinen nyt, Terese! Anna minulle hiukan rahaa!"

"Mutta eihän koko talossa ole. Älä kiusaa minua! Minulla ei ole äyriäkään. Enkä tahdokaan rahoja. Minun silmissäni lepää kirous kaiken sen yli, mitä kutsutaan rahaksi. Tuossa ovat kaikki laatikkoni. Etsi niistä kaikista ja jos löydät, niin ota ne."

Kuten näytti, ei mies lyönyt laimin käyttäa hyväkseen tätä lupaa, sillä hetki sen jälkeen kuuli Timar hänen huudahtavan:

"Oi, mitä tämä on? Kultainen rannerengas!"

"Niin, vieras neiti antoi sen Noémille. Jos sinulle on siitä hyötyä, niin ota se!"

"Se on kymmenen tukaatin arvoinen. Onhan sekin parempi kuin ei mitään. Älä pahastu Noëmi. Kun sinusta tulee minun vaimoni, ostan sinulle kaksi rannerengasta, joista kumpikin maksaa kolmekymmentä tukaattia ja keskelle saat sinä safiirin — ei, smaragdin?"

"Kumman mieluummin tahdot, safiirin vaiko smaragdin?"

Hän nauroi itse päähänpistolleen, ja kun ei kukaan vastannut hänen kysymykseensä, jatkoi hän:

"Mutta, mamma Terese, valmistappa nyt yösija rakkaalle tulevalle vävylläsi, Teodorillesi, jotta hän uneksisi suloisesti kaikkein rakkaimmasta Noëmistään."

"Minulla ei ole vuodetta sinulle. Viereisessä huoneessa ja ullakolla nukkuvat vieraamme, täällä meidän kanssamme sinä et voi nukkua. Se ei olisi soveliaista. Noëmi ei enää ole lapsi. Mene ulos kuistille ja paneudu maata penkille."

"Oi sinä kovasydäminen, epäinhimillinen Terese! Sinä osoitat minut ulos kovalle penkille minut, ainoan, tulevan rakkaan vävyäsi."

"Noëmi, anna minulle tyynysi!"

"Kas tuossa, ota se! Tässä on peitteenikin. Nuku hyvin!"

"Kyllä, jos vain se kirottu koirahirviö ei ole siellä ulkona. Se ilkeä elukka raatelee minut."

"Älä sitä pelkää. Minä sidon sen kiinni. Eläinparka! Sitä ei tarvitse panna kahleisiin muulloin, kuin sinun ollessasi täällä."

Rouva Teresen oli vaikeata vietellä Almira esiin piilopaikastaan. Koiraparka tiesi varsin hyvästi, mitä nyt seuraisi, mutta se oli tottunut tottelemaan ja se antoi emäntänsä vihdoinkin sutoa itsensä kahleisiin. Mutta sitä raivokkaampi oli koira sitä kohtaan, jonka tähden se vangittiin.

Niin pian kuin Terese oli palannut huoneeseensa ja Teodor oli jäänyt yksin kuistille alkoi Almira kiivaasti haukkua tanssien hurjasti ympäri sitä pientä avointa paikkaa, jonka kahle jätti sen käytettäväksi. Aika ajoin se nykäsi vetääkseen kaulanauhan ja kahleen päänsä yli tai kiskaistakseen juurineen sireenin, johon sen kahle oli kiinnitetty.

Teodor ärsytti sitä tällöin vielä enemmän. Hänelle tuotti iloa ärsyttää eläintä, joka ei voinut hyökätä hänen kimppuunsa ja joka senvuoksi sihisti raivosta.

Hän meni aivan koiran lähelle jättäen vain jalanverran välimatkaa itsensä ja sen kohdan välille, mihin koira saattoi kahleiltaan ulottua, jonka jälkeen hän alkoi ryömiä nelinkontin ja irvistellä. Hän pisti ulos kiellensä, sylki sitä silmiin ja matki sen haukuntaa.

"Vouv, vouv! Sinä tahtoisit mielelläsi tarrata minuun, vai mitä? Vouv, vouv! Tässä on nenäni, pure se pois, jos voit! Oletpa sinä kaunis koira! Sinä ilkeä elukka! Vouv, vouv! No, kiskaise sitten poikki kahleesi! Vedä sormikoukkuja kanssani! Pureppa sormeani! Sehän on aivan kuonosi edessä. Iske kiinni vain, jos haluat!"

Almira hillitsi raivonsa äkkiä. Se ei enää haukkunut, se tuli tajuihinsa. "Viisaampi antaa perään", ajatteli koira. Se kohotti päätään, kuin olisi se tahtonut katsella alas toista nelijalkaista eläintä, kääntyi sitten ympäri ja raapi koiran tavoin takajaloillaan, jolloin ruohoa ja hiekkaa nousi ilmaan, niin että toisen eläimen silmät ja suu tulivat niitä täynnä, ja se alkoi haukkua ihmisen tavoin, s.o. kirotta. Mutta Almira vetäytyi kahleineen sireeninrungon taakse eikä tullut enää esiin. Se ei haukkunutkaan enää, kuumeentapainen huohottaminen vain kuului vielä hetkisen.

Timar makasi sitä kuunnellen. Hän ei voinut nukkua. Hän oli jättänyt ullakon oven auki päästääkseen valoa sisään. Oli kuutamo ja koiran vaiettua lepäsi seudun ylitse syvä hiljaisuus, joka teki yön ja yksinäisen seudun yksinäiset äänet vielä eriskummallisemmiksi.

Tänne ei kuulu ihmisääniä, vaunujen rätinää eikä myllyjen pauhua. Tämä on rämeiden, saarien ja hiekkasärkkien valtakunta. Aika ajoin kuuluu syvä-äänistä surinaa yössä. Se on kaulushaikaran, rämeliinun laulua. Yölintujen lento tuntuu häipyvältä soinnulta, ja lepäävä tuuli tekee itselleen harppuja poppeleista, joiden värisevien lehtien lomitse se suhisten kulkee. Vesikoira ulvoo kaislikossa matkien itkevän lapsen ääntä, ja orava hyrrää majan valkeata seinää vasten. Ympärillä avartuu tumma, tuuhe metsä, jossa keijut keinuvat soihtutanssissaan ja virvatulet ajavat toisiaan takan lahopuiden seassa, mutta puutarhan kukkiin valaa kuu hopeahohdettaan ja loistosiipiset yölepakot parveilevat korkeiden runkoruusujen ympärillä.

Mikä ihmeellinen paikka! Sielu vaipuu mietteisiin. Kuinka ylevä, kuinka jumalallinen tämä autio seutu onkaan!

Kunpa ei ihmisääniä sorahdelisi näihin öisiin ääniin!

Mutta niin kuitenkin on laita.

Alhaalla majan molemmissa pikku huoneissa lepää samaten ihmisiä, joilta joku paha henki on riistänyt yöunen, ja sieltä kuuluu syviä huokauksia öisten äänien säestykseksi.

Toisesta huoneesta kuulee Timar jonkun yön hiljaisuudessa huokaavan:

"Oi, Jesus!" — toisesta "Oi, Allah!"

Siellä ei osata nukkua. Mikä riistääkään unen alhaalla nukkuvilta?

Timar, koettaessaan koota ajatuksiaan saa äkkiä pähänpiston, mikä saattaa hänet hypähtämään vuoteeltaan, pukemaan päälleen päällystakkinsa, jota hän on käyttänyt peitteenä ja nopeasti juoksemaan tikapuita alas, jotka on pystytetty ullakon ovea vasten.

Samassa silmänräpäyksessä oli aivan sama ajatus syntynyt erään toisen henkilön aivoissa toisessa alhaalla olevista huoneista. Ja kun Timar tultuaan talon nurkalle hillityllä äänellä huusi "Almira!", kuului yht'aikaa toinen ääni kuistille antavasta ovesta samoin kutsuvan koiraa, aivan kuin olisi toinen ääni ollut toisen aavemainen kaiku. Molemmat huutajat lähenivät hämmästyneinä toinen toisiaan. Timar kohtasi Teresen. "Olette noussut vuoteeltanne?" Terese kysyi.

"En saanut unta."

"Ja mitä tahdoitte Almirasta?"

"Tahdon avoimesti tunnustaa sen teille. Pähäni pälkähti ajatus, että tuo,... ihminen olisi myrkyttänyt koiran, kun se äkkiä vaiken."

"Aivan sama ajatus johtui minun mieleeni. — Almira!"

Koira tuli esiin kopistaan heiluttaen häntäänsä.

"Ei sitä mikään vaivaa", Terese sanoi. "Vieraan yösiija kuistilla on koskematon. Tule, Almira! Minä päästän sinut kahleistasi."

Eläin painoi päänsä emäntänsä helmaan, antoi levollisesti ottaa kaulastaan nahkanauhan, hypähti hänen päälleen, nuoli hänen poskiaan ja kääntyi sitten Timarin puoleen, nosti suuren kypälänsä pannen

sen koiran kunnioitusta ilmaiseksi elein Timarin käteen. Sitten se ravisteli itseään, ojentelihe pitkin pituuttaan, heittäytyi ensin oikealle, sitten vasemmalle kyljelleen ja makasi sen jälkeen hiljaa pehmeässä ruohikossa. Se ei enää haukkunut.

Siitä saattoi olla varma, ettei sen vihollinen ollut enää saarella.

Terese lähestyi Timaria. "Tunnetteko tätä miestä?"

"Olen kerran kohdannut hänet Galatz'issa. Hän tuli kerran laivaani ja käyttäytyi niin, etten saanut selville, oliko hän vakooilija vaiko salakuljettaja. Loppujen lopuksi ajoin hänet maihin. Siihen supistuu koko tuttavuutemme."

"Kuinka tulitte sitten ajatelleeksi, että hän olisi myrkyttänyt Almiran?"

"Tunnustan totuuden. Joka ainoa sana, joka puhutaan alakerrassa, kuuluu ullakolle ja pantuani levolle oli minun pakko kuulla koko keskustelunne hänen kanssaan."

"Kuulitteko siis hänen uhkauksensakin? Jos minä en tyydyttäisi häntä, tarvitsisi hänen lausua vain yksi sana, ja me olisimme hukassa."

"Kuulin sen kyllä."

"Mitä siis ajattelette meistä? Että jokin suuri, sanomaton rikos on karkoittanut meidät tälle saarelle, kauas kaikesta kunniaista ja rehellisyydestä, eikö niin? Tai että meillä on täällä sellaista hommaa, josta ei uskalleta puhua? Tai että me olemme kirokun perheen kodittomia jälkeläisiä, jotka pysyttelevät täällä piilossa viranomaisten silmiltä? Sanokaa, mitä ajattelette meistä?"

"En mitään, rakas rouva. Minä en vaivaa aivojani sellaisella. Te olette yhdeksi yöksi vieraanvaraisesti antanut minulle katon pääni päälle. Siitä olen teille kiitollisuudenvelassa. Myrsky on la'annut. Huomenna minä jatkan matkaani enkä ajattele sen enempää, mitä olen kuullut ja nähnyt tällä saarella."

"Mutta minä en salli teidän jättävän meitä tällä lailla. Te olette tahtomattanne saanut kuulla asioita, joita ei saa jättää selittämättä. En tiedä miksi, mutta ensi näkemältä te herätitte minussa kunnioitusta, ja se ajatus vaivaa minua, että te eroaisitte meistä epäillen ja halveksien meitä. Tämä epäily ei antaisi teidän enemmän kuin minunkaan nukkua tämän katon alla. Yö on tyyni ja sangen sovelias kuulemaan katkeran elämän salaisuudet. Ne kuultuanne saatte meitä tuomita. Minä en ole peittelevä mitään, vaan rehellisesti kertova totuuden. Kuultuanne tämän aution saaren ja tämän savimajan historian, ette enää ole sanova: 'Huomenna minä lähdän pois enkä enää ajattele, mitä olen täällä nähnyt, mitä kuullut', vaan te olette vuosi vuodelta tuleva tänne takaisin, kun tienne käy tästä ohitse, ja te olette joka kerta lepäävä yön tämän rauhaisan katon alla. Istuutukaa tähän portaille viereeni ja kuunnelkaa majamme historiaa."

Neljäs luku.

SAARELAISTEN ELÄMÄNTARINA.

"Kaksitoista vuotta sitten asuimme Pancsovassa, missä miehelläni oli virka. Hänen nimensä oli Bellovary. Hän oli kaunis, nuori mies, ja me rakastimme toisiamme suuresti. Olin silloin kahdenkymmenen vuotias, hän kolmenkymmenen. Synnytin hänelle tyttären, jonka nimeksi panimme Noëmi. Emme olleet rikkaita, mutta varakkaita. Hänellä oli virka, kaunis talo, komea hedelmäpuutarha ja peltoja. Minä olin orpo hänen naidessaan minut ja toin käteistä rahaa muassani. Saatoimme elää hyvin."

"Miehelläni oli ystävä, josta hän piti paljon, Maxim Kristyan. Tuo äskeinen vieras on hänen poikansa. Siihen aikaan hän oli kolmentoista-vuotias, kaunis, suloinen, iloinen poika, oikein aika velikulta. Jo silloin kun kannoin pikku tyttöstäni käsivarrellani, sanoivat molemmat isät, että lapsista tulisi pari, ja minä iloitsin suuresti, kun poika tarttui pikku tytön käteen ja kysyi häneltä: 'Tahdotko tulla vaimokseni?' ja lapsi hymyili herttaisesti hänelle."

"Kristyan oli viljakauppias olematta kumminkaan varsinaisesti kasvatettu kauppiaksi. Hän kuului noihin pikkukaupunkilais-keinottelijoihin, jotka itse istuen paikallaan antavat suurkauppiaiden vetäät heitä vetoköydessään ja sokeasti seuraavat heitä. Jos keinottelu onnistuu, käy heidän hyvin, jollei, niin ovat he hukassa."

"Kun hän aina voitti, ei hänestä mikään ollut yksinkertaisempaa kuin kauppaoppi. Keväällä hän otti selville, millainen laiho oli, ja teki sitten tukkukauppiaiden kanssa sopimuksia siitä viljasta, joka syksyllä

luovutettaisiin."

"Hänen alituinen ostajansa oli tukkukauppias Atanasius Brazowics Komornista, joka joka kevät antoi hänelle suuria summia etukäteen viljasta, jota hänen syksyllä piti kulettaa hänen laivoihinsa ennen sovittuun hintaan. Nämä kauppa-asiat olivat tuottavia Kristyanille, mutta olen jälestäpäin ajatellut, ettei se ole oikeata kauppaa, vaan onnenkauppaa, kun edeltäkäsini myydään jotakin, jota ei vielä ole olemassa. Brazowics'illä oli tapana, kuten sanottu, antaa Kristyanille paljon rahaa etukäteen, ja koska tällä, lukuunottamatta taloan, ei ollut mitään vakinaista omaisuutta, täytyi hänen hankkia takauksia sitä vastaan. Mieheni rupesi ilolla takaajaksi, olihan hän maatilanomistaja ja Kristyanin ystävä. Kristyan vietti hyvin kevytmielistä elämää. Sillä aikaa kun mieheni istui päivät päästään kumartuneena työpöytänsä yli, istui Kristyan Jumalan pitkän päivän kahvilan ulkopuolella piippuaan poltellen ja jutellen toisten liikemiesten kanssa. Mutta lopulta iski Jumalan ruoska. Vuosi 1816 oli kauhea vuosi. Keväällä olivat laihot kauniit koko maassa. Laskelmien mukaan tulisi vilja olemaan halpaa. Kauppiaat pitivät itseään onnellisina, jos voivat solmia sopimuksia, joiden mukaan toimittaisivat vehnää neljän guldenin hintaan. Mutta tulikin sateinen kesä. Kuusitoista viikkoa satoi yhtä mittaa. Vilja mätäni pelloilla. Seutuja, joita ylistettiin toiseksi Kaanaaksi, ahdisti nälänhätä. Syksyllä nousi vehnän hinta aina kahteenkymmeneen guldeniin, eikä edes tähän hintaan ollut mitään kaupassa, sillä maanmies pidätti viljavaransa siemeneksi."

"Muistan sen ajan", keskeytti Timar, "aloin juuri silloin urani laivakomissaariona."

"Sinä vuonna, Maxim Kristyan huomasi olevansa kykenemätön täyttämään sopimusta, jonka hän oli tehnyt Atanas Brazowicsin kanssa. Hänen tuli maksaa hyvitykseksi suunnaton summa. Mitä Maxim Kristyan nyt teki? Hän karhusi kaikki rahat, jotka hänellä oli lainassa, lainasi lisäksi herkkäuskoisilta ihmisiltä ja katosi eräänä kauniina yönä Panesovasta ottaen mukaansa kaikki rahansa ja jättäen jälkeensä ainoastaan poikansa."

"Hän saattoi sen helposti tehdä. Kaikki hänen tulonsa olivat käteisenä rahana eikä hän rakastanut ketään."

"Mutta miksi pitää rahaa olla maailmassa, kun se voi tehdä ihmisen niin huonoksi, ettei hän enää rakasta muuta kuin sitä?"

"Hänen velkansa, hänen sitoumuksensa siirrettiin nyt niille, jotka olivat olleet hänen ystäviään ja menneet hänelle takuuseen. Näiden ystävien joukossa oli minunkin mieheni."

"Ja nyt tuli Atanas Brazowics pyytämään takaajia täyttämään sopimuksen asettamat vaatimukset. Hän oli tosin antanut karanneelle velalliselle rahaa etukäteen, ja me suostuimmekin korvaamaan summan. Olisimme voineet myydä puolet maaomaisuudestamme, ja sillä olisi velka ollut peitetty. Mutta hän ei tahtonut kuulla siitä puhuttavankaan, vaan piti kiinni sopimuksen täyttämisestä. Ei voinut olla kysymystäkään siitä, kuinka paljon rahaa hän oli antanut; hänen piti saada ne rahasummat, jotka me olimme velvolliset maksamaan. Hän voitti sillä tavoin viidenkertaisesti. Hänen sopimuksensa oikeuttivat hänet näin menettelemään. Me rukoilimme häntä kyynelsilmin tyytymään pienempään voittoon, sillä häneen nähden hän oli kyseessä vain suurempi tai pienempi voitto, eikä mikään tappio. Mutta hän pysyi järkähtämättömänä. Hän vaati takuumiehiä täyttämään kaikki hänen vaatimuksensa."

"Mutta, kysyn minä, mitä hyötyä on uskonnosta ja uskosta ja kaikista juutalais-kristillisistä uskontunnustuksista, kun on kerran sallittua esittää sellaisia vaatimuksia?"

"Asia tuli tuomioistuimen käsiteltäväksi. Langetettiin tuomio, jonka mukaan talomme, maamme, koko omaisuutemme otettaisiin takavarikkoon, sinetöitäisiin ja menisi vasaran alle."

"Mutta mitä hyötyä on laista ja yhteiskuntalaitoksesta, kun joku henkilö joutuu keppikerjäläiseksi velan tähden, josta hän ei itse ole nähnyt äyriäkään, ja näkee olevansa syösty kurjuuteen toisen henkilön tähden, joka on kadonnut näkymättömiin?"

"Teimme kaikkemme säästyäksemme täydellisestä turmiosta. Mieheni matkusti Ofeniin ja Wieniin pyytämään puheillepäsyä. Tiesimme kavalien petturien, jotka olivat karanneet toisten rahat mukanaan, tavallisesti oleskelevan Turkinmaalla ja me pyysimme toimittamaan Kristyanin luovuttamista pakottaaksemme hänet itsensä hyvittämään velkojansa. Mutta kaikkialla meille vastattiin, ettei siihen ollut voimaa."

"Mutta mitä hyötyä sitten on keisarista, ministereistä, maan mahtajista, kun ne eivät pysty suojaamaan sorrettuja alamaisiaan?"

"Tämän hirveän iskun takia, joka teki meistä keppikerjäläisiä, ampui miesparkani eräänä yönä kuulan sydämeensä."

"Hän ei voinut katsella perheensä kurjuutta, vaimonsa kyyneleitä, lapsensa nälän riuduttamia, kalpeita kasvoja, ja hän pakeni kauas meistä, tuonne maan alle."

"Oi, kauas meistä, tuonne maan alle!"

"Mutta mitä varten mies on olemassa, kun hän suuressa onnettomuudessa ei tiedä muuta keinoa kuin tehdä itsemurhan ja jättää vaimonsa ja lapsensa yksin kärsimään?"

"Eikä kurjuus kuitenkaan siihen loppunut. Olin kerjäläinen, jolla ei ollut kattoa pään päällä; nyt minusta tahdottiin tehdä lisäksi jumalankieltäjä. Itsemurhaajan vaimo pyysi sielunpaimeneltaan lupaa saada haudata onneton puolisonsa, mutta turhaan. Tämä oli hyvin ankara ja pyhä mies, jolle kirkon käsky oli kaikki kaikessa. Hän kielsi vainajalta kunniallisen hautaamisen, ja minun täytyi katsella, miten jumaloimani miehen maalliset jäännökset kuljetettiin pyövelinkärryillä hiljaisuudessa haudattaviksi."

"Mutta mitä varten sitten on pappeja, kun he eivät voi ehkäistä tällaista?"

"Mitä varten on koko maailma olemassa?"

"Puuttui vain, että minusta olisi tehty itsemurhaaja ja lapsenmurhaaja, että minut olisi pakotettu surmaamaan itseni ja lapseni. Kietaisin lapseni kaulahuiviin ja kannoin sen sylissäni Tonavan rannalle."

"Olin yksin. Ei ainoakaan ihmissielu seurannut minua."

"Kuljin pari kolme kertaa edes takaisin rannalla nähdäkseni, missä kohdin vesi oli syvin."

"Silloin joku tarttui minua takaapäin hameeseeni ja veti minut takaisin. Käännyin ympäri nähdäkseni, kuka se oli. — Tämä sama koira se oli! Kaikkien elävien olentojen joukossa oli se ainoa ystävä, joka minulle oli jäänyt!"

"Tämä tapahtui Ogradinasaaren rannalla. Tällä saarella meillä oli kaunis hedelmäpuutarha sekä pieni kesäasunto. Sielläkin tuijotti joka ovesta esivallan sinetti, ja saatoin liikkua vapaasti vain keittiössä ja hedelmäpuutarhassa."

"Istahdin rannalle ja aloin ajatella. Mikä minä olen? Minä ihminen, nainen, olisin huonompi eläintä? Nähdäänkö koiran milloinkaan hukuttavan pentujaan tai ottavan itsensä hengiltä? Ei, minä en ole surmaava itseäni enkä lastani! Tahdon elää ja kasvattaa sitä! Mutta miten voin elää? Siten kuin sudet, mustalaiset, joilla ei myöskään ole kotia eikä leipää. Käyskentelen ympäri kerjäten — kerjäten maalta, vesien syvyyksiltä, metsältä ja erämaalta; mutta ihmisiltä en koskaan!"

"Miesparkani oli useasti puhunut eräästä pienestä saaresta, joka oli muodostunut viisikymmentä vuotta sitten kaislikkoon Ogradinan lähelle. Hän kävi usein syksyisin siellä metsästävässä ja tiesi palatessaan jutella paljon eräästä ontosta kalliosta, jossa hän oli saanut suojaa myrskysäällä. Hän sanoi: saarella ei ole omistajaa. Tonava on luonut sen olemattomalle omistajalle. Ei mikään hallitus tiedä siitä mitään, ei mikään maa voi vaatia sitä omakseen. Siellä ei kenkään kynnä eikä kylvä. Maa, puut ja ruoho eivät kuulu kenellekään. — Kun nyt tämä saari on omistajaa vailla, niin miksi en minä saattaisi ottaa sitä haltuuni? Rukoilen Jumalaa, rukoilen Tonavaa antamaan minulle sen. Miksi he kieltäisivät sen minulta? Minä viljelen siellä hedelmiä. Miten tulee minun menetellä? Mitä hedelmälajeja valitsen? Sitä en tiedä. Hätä keinon keksii."

"Minulla oli vielä jälellä yksi vene. Tuomari ei ollut sitä nähnyt ja siksi sitä ei oltu takavarikoitu. Siihen istuudimme Noëmi ja Almira. Minä soudin saarelle. En eläissäni ollut käyttellyt airoja, mutta hätä minulle senkin taidon opetti."

"Astuessani jalkani tälle maalle valtasi minut ihmeellinen tunne. Oli kuin olisin äkkiä unohtanut kaiken, mitä minulle oli maailmassa tapahtunut. Hiljaisuus ja rauha, mikä teki niin hyvää sielulle ja mielelle, kohtasi minua täällä. Kuljettuani niityn ja lehdon sivutse tiesin mitä minun oli tehtävä. Niityllä surisivat mehiläiset, lehdossa kukkivat orapihlajat, veden pinnalla uivat meripähkinät, rannalla paistattelivat itseään kilpikonnat, etanat ryömivät puiden rungoilla. Hyvä Jumala! Tässä on sinun katettu pöytäsi! — Ja metsä oli täynnänsä nuoria, villinä kasvavia hedelmäpuuita. Kultarastaat olivat kuljettaneet tänne siemeniä lähisaarelta, omenat punersivat jo puiden oksilla ja vattupensaat kantoivat talvihedelmiä. Nyt tiesin, mitä minun tuli toimittaa tällä saarella. Minun tuli tehdä siitä paratiisi. Niin, minun yksinäni. Sen työn, jonka otin täällä tehdäkseni, voi yksinäinen ihminen, yksinäinen nainen, suorittaa. Ja siten me eläisimme täällä kuin ensimmäiset ihmiset paratiisissa."

"Menin kalliolle, johon luonto oli muodostellut luolia. Suurimpaan niistä oli levitetty heiniä. Siinä oli kerran ollut mies-raukkani leposija. Minulla oli siihen lesken etuoikeus, se oli perintöni. Imetin lastani, nukutin sen, laskin sen heinille ja levitin suuren huivin sen yli. Admiralle sanoin: 'Jää tänne vartioitsemaan Noëmia, siksi kunnes tulen takaisin.' Senjälkeen soudin takaisin suurelle saarelle."

Kesäasuntoni kuistin ylitse oli levitetty liinakangas katoksi; sen otin alas. Me voisimme käyttää sitä telttana, peitteenä ja sittemmin ehkä myös talvipukuna. Vaatteeseen panin ne keittiöastiat ja puutarhakalut, jotka vielä olivat hajallaan siellä täällä ja sidoin ne niin suureksi mytyksi, että saatoin kantaa sitä selässäni. Komeissa varustuksissa, nelivaljakolla ajaen olin ensi kerran tullut tänne; mytty selässä läksin täältä, enkä kuitenkaan ollut ollut tuhlari enkä huono ihminen. Mutta entä jos tämä mytty sisältäisi varastettua tavaraa? Tosin sen sisältö on minun omaisuuttani, mutta eikö ole varastamista kantaa se pois. En tiennyt sitä. Käsitykseni oikeasta ja väärästä, luvallisesta ja luvattomasta olivat aivan sekaisin. Varkaan tavoin pakenin myttyineni omasta asumuksestani. Puutarhan lävitse kulkiessani leikkasin muutaman oksan jokaisesta oivallisesta hedelmäpuustani, otin pudonneet siemenet maasta ja kätkin ne esiliinaani. Sitten suutelin kyynelpajun riippuvia oksia, joiden alla olin niin usein uneksien nukkunut. Nyt olivat nämä onnen unelmat ijäksi menneet. En milloinkaan enää palaisi tähän paikkaan."

"Viimeinkin istuuduin veneeseen ja soudin Tonavaa alas."

"Näin matkatessani takaisinpäin olin levoton kahdesta syystä. Ensiksikin sentähden, että saarella oli epämiellyttäviä loiseläimiä, käärmeitä. Niitä olisi kaiketi luolassakin. Tämä ajatus kauhisti minua ja olin peloissani Noëmin takia. Toiseksi olin levoton ajatellessani: Minä voin elää vuosikausia meripähkinöillä ja hunajalla; lapseni saa ravintonsa äitinsä rinnasta; mutta mitä annan Almiralle? Uskollinen eläin ei voi elää sillä, millä minä elän. Ja minä tarvitsen kuitenkin koiraa. Ilman sitä menehdyn pelosta tässä korvessa. Kun minä myttyineni olin laahautunut luolan suulle, näin suuren käärmeen pyrstön vielä longertelevan ja etäämpänä poikkipurrun käärmeenpään. Pyrstön ja pään väliltä puuttuvan osan oli Almira syönyt suuhunsa. Viisas eläin makasi lapsen edessä heilutellen häntäänsä ja nuoleskellen huuliaan ikäänkuin aikoen sanoa: 'Minä olen jo syönyt'."

"Siitä lähtien metsästi Almira käärmeitä. Ne olivat sen jokapäivästä leipää. Talvisin se kaivoi ne esille piilopaikoistaan. Ystävättäreni — sillä tällä nimellä totuin kutsumaan koiraa — oli löytänyt tarvitsemansa ravinnon, ja samalla vapauttanut minut huolestani."

"Oi, herra, sanoin kuvaamattomat tunteet väreilivät mielessäni viettäessäni täällä ensimmäistä yötäni, jolloin luonani ei ollut muita kuin Jumala, lapseni ja koirani. En voi sanoa niitä hetkiä tuskallisiksi, pikemmin tunsin jonkinmoista mielihyvää. Levitin vaatteen meidän kolmen ylitse, ja me heräsimme vasta lintujen liverrykseen."

"Nyt alkoi työ, villien työ. Ennen auringonnousua oli minun koottava mannaa. Unkarilainen kutsuu sitä kastejyväksi (harmatkása). Köyhät naiset menevät soihin, missä tämä makeasiemeninen kasvi rehoittaa. Hameet ylöskäärityinä ja pidellen niitä molemmin käsin edestä kiinni kävelevät he pensaiden keskellä, jolloin kypsät siemenet putoilevat helmoihin. Se on mannaa, *niiden* taivaanleipää, jotka turhaan anovat ihmisiltä leipäpalasta."

"Minä olen kaksi vuotta elänyt tällä leivällä ja joka päivä kiittänyt polvillani häntä, joka huolehtii taivaan linnuista."

"Villihedelmät, metsämehiläisten hunaja, pähkinät, kilpikonnat, metsäsorsien munat, talveksi säilytetyt meripähkinät, etanat ja kuivatut sienet olivat muuten jokapäiväinen ruokani. Herra olkoon ylistetty, joka kattoi köyhänsä pöydän niin runsailla herkuilla."

"Ja koko tämän pitkän ajan ponnistelin suorittaakseni työn, joka minulle oli asetettu. Metsässä jalostutin viljejä hedelmälajeja mukanani tuomilla istukeoksilla, istutin marjapensaita, viiniköynnöksiä ja pähkinöitä muokattuun maahan. Kallion etelärinteellä viljelin pumpulikasia, jonka hedelmistä valmistin pajupuusta tehdyissä kangaspuissa pukukankaamme. Ruo'oista ja kaisloista solmeilin mehiläispesiä, joihin vangitsin mehiläisparvia, ja jo ensimmäisestä vuodesta alkaen saatoin ruveta vahaa ja hunajaa vaihtamaan. Myllärit ja salakuljettajat tulivat joskus saarelle. He auttoivat minua raskaammassa töissä eikä kukaan tehnyt minulle pahaa. He tiesivät, ettei minulla ollut rahaa, ja he maksoivat rehellisesti antamalla minulle yhtä ja toista avustusta ja välttämättömiä työkaluja. He tiesivät myös, etten ottanut vastaan rahaa. Kun siis hedelmäpuut alkoivat kasvaa suuriksi, oi, silloin minä aloin uida yltäkyläisyydessä, liejuttuneessa maaperässä kasvaa joka puu niin reheväksi, että on ilo sitä katsella. Minulla on päärynäpuita, jotka kantavat kypsän hedelmän joka vuosi. Ja minun puuni kantavat yleensä hedelmän joka vuosi. Olen urkinut niiltä kaikki salaisuudet ja tiedän, että hyvän puutarhurin hoidossa ei tule liian runsasta satoa eikä katoa. Eläimet ymmärtävät ihmisen kieltä, ja minä uskon puillakin olevan silmät ja korvat ymmärtämään sitä, joka hellästi niitä hoitaa ja tiedustelee niiden salaisia toiveita, ja ne ovat ylpeitä valmistaessaan sille iloa. Oi, puut ovat niin ymmärtäväisiä. Niilläkin on sielu. Sanon sitä murhaajaksi joka hakkaa poikki jalon puun."

"Ne ovat täällä minun ystäviäni."

"Minä rakastan niitä, elän niissä ja niiden kanssa."

"Kaiken, minkä ne antavat minulle vuosi vuodelta, noutavat naapurikylien ja myllyjen väet, ja vastineeksi he antavat minulle, mitä taloudessani tarvitsen. Rahasta en myy mitään. Inhoan rahaa, tuota kirottua rahaa, joka on karkoittanut minut maailmasta ja mieheni elämästä. En milloinkaan enää tahdo nähdä rahaa."

"Mutta silti en ole kyllyksi houkkio luullakseni, ettei milloinkaan voisi tulla katovuosia, jotka tekevät tyhjäksi ihmisen uutteruuden hedelmän; hallat ja raesateet voivat hävittää vuoden siunauksen. Olenkin siltä varalta varustautunut. Kallioni kellariloukkoon ja noihin ylhäällä oleviin ilmaviin onkaloihin, olen kätkenyt ne vaihtotavarat, jotka voivat säilyä. Tynnyreissä on minulla viiniä, lekkereissä hunajaa, paaleissa villaa ja puuvillaa kyllyksi, ollakseni turvattu kymmeneksi vuodeksi. Näette, että vaikka olenkin ilman rahaa, minulla kuitenkin on kassakirstu. Voin sanoa olevani rikas, vaikkei kahteentoista vuoteen ainoakaan äyri ole kulkenut käsieni lävitse."

"Sillä kaksitoista vuotta olen asunut tällä saarella, minä yksin noiden kahden toisen kera, sillä Almiran lasken ihmiseksi. Noëmi tosin väittää, että meitä on neljä. Mutta hän laskee Narcissan mukaan. Lapsihoukka!"

"Jotensakin useat tuntevat olinpaikkamme, mutta tällä saarella ei tunneta petosta. Pakollinen erottauminen rajalla molempien maiden välillä on tehnyt väestön suljetuksi. Ei kukaan sekaannu toisten asioihin. Jokainen säilyttää vaistomaisesti tietonsa kuin salaisuuden. Täältä ei mene mitään ilmiantoja Wieniin, Ofeniin eikä Stambuliin."

"Minkätähden minut ilmiannettaisiin? Minä en astu kenenkään tielle enkä vahingoita ketään. Minä viljelen hedelmiä maatilalla, jolla ei ole omistajaa. Herra Jumala ja Tonava ovat antaneet sen minulle, ja minä kiitän heitä siitä joka päivä. Ole siunattu, Sinä, Jumalani, ole siunattu Sinä kuninkaani!"

"En tiedä onko minulla uskontoa. Kahteentoista vuoteen en ole nähnyt kirkkoa enkä pappia. Noëmi ei tiedä niistä mitään. Olen opettanut hänet lukemaan ja kirjoittamaan. Minulla on tapana puhella hänelle Jumalasta, Jeesuksesta ja Mooseksesta sellaisina kuin minä ne tunnen, hyvästä, rakastavasta, armahtavaisesta, kaikkialla läsnäolevasta Jumalasta, Jeesuksesta suurena kärsimyksissään ja jumalaisena ihmisyydessään, Mooseksesta, kansanvapauden sankarista, joka vaeltaessaan erämaassa mielummin kärsi nälkää ja janoa kuin vaihtoi vapauttaan orjuuden lihapatoihin, siitä Mooseksesta, joka kehoitti hyväntekeväisyyteen ja veljelliseen rakkauteen, sellaiseen, jollaiseksi minä ne tajuan. Mutta järkähtämättömän koston Jumalasta, valittujen Jumalasta, siitä Jumalasta, joka vaatii uhreja ja asuu koristetuissa temppeleissä ja siitä Jeesuksesta, joka vaatii sokeata uskoa ja vainoo toisinuskovia, ja siitä Mooseksesta, joka kiristää rahoja ja saarnaa vihaa, sanalla sanoen, niistä, joista kirjat ja kirjoitukset, kellot ja kirkkolaulut julistavat, niistä hän ei mitään tiedä."

"Nyt te tiedätte, keitä olemme ja mitä me täällä teemme. Nyt saatte myös tietää, millä tämä mies uhkaa meitä."

"Hän on sen miehen poika, jonka edestä mieheni meni takuuseen, joka ajoi hänet tekemään itsemurhan, ja jonka takia me pakenimme ihmisten maailmasta tähän korpeen. Hän oli kolmentoistavuotias poika silloin kun me kadotimme kaiken ja isku kohtasi häntäkin, sillä hänen isänsä hylkäsi hänet. Minua ei oikeastaan ihmetytä se, että hänestä tuli niin huono ihminen. Isänsä hylkäämänä, vieraiden ihmisten armoille osoitettuna, sen pettämänä ja ryöstämänä, johon hänen olisi tullut olla kiintynyt lapsen kunnioituksella, jo lapsuusvuosinaan leimattuna kavaltajan pojaksi — onko ihme, että hänestä tuli se, mikä hän nyt on?"

"Ja kuitenkin en vielä oikein tiedä, mikä hän oikeastaan on, mutta se, mitä tiedän, on kyllyksi. Tänne saapuvat ihmiset tietävät kertoa paljon hänestä."

"Jonkun ajan kuluttua isän paosta lähti hänkin Turkinmaalle. Hän sanoi lähtevänsä isäänsä etsimään. Toiset väittävät hänen tavanneen isän, toiset arvelevat, ettei hän ollut päässyt tämän jäljille. On niitäkin, jotka sanovat hänen varastaneen ja tuhlanneen ne isän rahat, jotka tämä paetessaan oli ottanut mukaansa. Mutta mitään ei varmuudella tiedetä. Häneltä itseltään ei voi saada tietää mitään, sillä kaikki hänen sanansa ovat valhetta. Siitä, missä hän on oleskellut ja mitä tehnyt, hän kertoo historioita, joita hän on erinomainen kyhäämään kokoon, ja joita hän pystyy esittämään niin uskottavina, että sekin, joka omin silmin on nähnyt asian tapahtuneen päinvastoin, ällistyy ja kysyy, eikö hänen puheissaan kuitenkin ole perää. Tänään hän on täällä, huomenna siellä. Hänet näkee Turkinmaalla, Walakiassa, Puolassa ja Unkarissa. Kaikissa näissä maissa ei ole ainoatakaan kuuluisaa miestä, jota hän ei tuntisi. Hän pettää jokaista, jonka seurassa kerrankin on ollut, ja se, jota hän kerran on pettänyt, voi olla varma siitä, että hän tulee vielä kerran petetyksi."

"Hän puhuu kymmentä kieltä, minkä maalaisiksi hän itsensä sanoneekin, täytyy hänet siksi uskoa. Milloin hän tulee kauppiana, milloin sotilaana, milloin merimiehenä, tänään hän on turkkilainen, huomenna kreikkalainen. Hän on jo sukeltanut esiin puolalaisen kreivin hahmossa, erään venäläisen

ruhtinattaren sulhasena ja saksalaisena ihmelläkärinä, joka pillereillään parantaa kaikenlaatuisia tauteja. Ei kukaan voi saada selville, mikä hänen oikea ammattinsa on. Yksi ainakin on varma — hän on palkattu vakooja. Turkkilaisten, itävaltalaisien vaiko venäläisten palveluksessa, kuka tietää? Kenties hän palvelee kaikkia kolmea yht'aikaa ja kenties vielä useampia. Hän kulkee kaikkien asioilla ja pettää kaikkia. Joka vuosi ilmestyy hän muutaman kerran saarelle. Hän saapuu turkkilaiselta rannalta ja lähtee samassa veneessä Unkarin puolelle. Mitä hänellä on siellä tekemistä, sitä en aavista. Mutta minä olen suuresti taipuvainen uskomaan, että hän pelkää omaksi ilokseen valmistaa minulle ikävän nähdä häntä täällä. Minä tiedän myös, että hän on hekumoitsija ja irstailija. Minun luonani hän saa herkullista ruokaa ja minulla on nuori, kukoistava tytär, jota hän mielellään kiusoittelee kutsumalla häntä morsiamekseen. Noëmi vihaa häntä. Hän ei aavista, miten oikeutettua hänen vihansa on."

"En kuitenkaan luule Teodor Kristyanin vain siksi käyvän saarellamme. Täällä lienee muita vetovoimia, joita en tunne. Mies on palkattu vakooja. Sitäpaitsi hänellä on häijy sydän. Hän on läpeensä turmeltunut ja pystyy mihin tahansa. Hän tietää minun tyttäreni kera anastaneen tämän saaren. Hän tietää, ettei meillä ole siihen ihmislakien mukaan minkäänlaista oikeutta."

"Tämän salaisuuden tietäessään hän voi veroittaa, kiusoittaa ja piinata meitä molempia. Ellemme anna hänelle, mitä hän pyytää, uhkaa hän ilmaista meidät Itävallan ja Turkin hallituksille, ja niin pian kuin nämä saavat kuulla keskellä Tonavaa kohonneen uuden maapalasan, jota ei ole mainittu missään rauhansopimuksissa, alkavat ne kiistellä keskenään ja ratkaisua odottaessa täytyy meidän lähteä täältä pois, kuten kävi kansan Allion-vuoren ja Csernajoen välisellä alueella. Tämän miehen tarvitsee vain sanoa sana, tehdäkseen tyhjäksi kaiken, mitä minä kahdentoista vuoden työllä ja ponnistuksella olen saanut aikaan tällä yksinäisellä saarella, ja muuttaakseen tämän Edenin, missä me olemme eläneet onnellisina, erämaaksi ja syöstäkseen meidät kodittomina maailmaan takaisin. Niin, hän voi tehdä enemmänkin. Meidän ei ole pelättävä ainoastaan keisarin valtiollisia käskyläisiä, vaan vavistava myös pappien edessä. Jos arkkipiispat, patriarkat, arkimandriitit ja dekantit saisivat tietää tällä saarella asuvan tytön, joka kasteestaan asti ei kertaakaan ole ollut kirkossa, veisivät he väkisin hänet täältä ja sulkisivat hänet luostariin. Käsitättekö nyt, herraseni, ne raskaat huokaukset, jotka estivät teitä nukkumasta?"

Timar tuijotti kuuhun, joka oli laskemassa poppelien taakse.

"Minkätähden", hän ajatteli itsekseen, "en minä nyt ole mahtava mies?"

"Ja siten", jatkoi Terese, "voi tämä mies minä päivänä hyvänsä syöstä meidät turmioon. Hänen on vain tarvis joko Wienissä tai Stambulissa ilmoittaa täällä Tonavassa olevan uuden maatilkkusen ja me olemme hukassa. Ei kukaan koko seudulla ole ilmaiseva meitä, vain hän pystyy siihen. Mutta minä olen valmis kaikkeen. Saaren tulee kiittää synnystään tätä kalliota. Se ehkäisee Tonavan ryöppyvää vettä. Eräänä vuonna, kun Milos oli sodassa serbialaisten kanssa, kätkivät serbialaiset salakuljettajat kolme kirstua ruutia saaren pensaihin. Siitä saakka se on ollut täällä. Ehkä joutuivat ruudin kätkijät turkkilaisten vangeiksi, kenties heidät surmattiin. Minä löysin ruudin ja kätkin sen kallion syvimpään luolaan. — Herraseni, jos yritetään karkoittaa minut tältä saarelta, heidän palavan sytykkeen alas ruudin sekaan, ja kallio on räjähtävä ilmaan ja me sen mukana, ja ensi keväänä jään lähdeyttä ei kukaan ole löytävä jälkeäkään tästä saarestamme. Nyt tiedätte, miksi ette osannut nukkua täällä."

Timar nojasi päätään käteensä ja tuijotti eteensä.

"Tahdon sanoa teille vielä erään seikan", jatkoi Terese kumartuen hänen puoleensa, niin että hän voisi kuulla hiljaa kuiskatut sanat. "Luulen miehen tällä kertaa tulleen tänne muistakin syistä kuin vain siitä, että hän oli pelannut rahansa kapakassa ja tahtoi kiristää minulta muutamia guldenia. Hänen vierailunsa tarkoitti joko teitä tai tuota toista herraa. Olkaa varuillanne, jos toisella teistä on pelättävää tai joku salaisuus kätkettynä."

Kuu katosi poppelien taakse ja idässä alkoi päivä sarastaa. Kultarastaat virittivät laulunsa soimaan. Aamu koitti.

Morava-saarelta kuului torvien pitkäveteiset äänet. Ne olivat merkkejä, joilla laivaväki herätettiin.

Hiekasta kuului askeleita. Eräs merimies tuli maihinnousupaikalta sanomaan, että myrsky oli jo tauonnut, ja laiva oli lähtövalmis. Majasta tulivat vieraat, Eutym Trikalis ja hänen tyttärensä, kaunis Timea häikäisevän valkoisine kasvoineen.

Noëmikin oli ylhäällä ja keitti äsken siilattua maitoa aamiaiseksi. Timea ei juonut sitä, vaan ojensi sen sijaan sen Narcissalle, joka Noëmin suureksi mielipahaksi piti hyvänä vieraan tytön antimen.

Eutym Trikalis kysyi Timarilta, minne edellisenä iltana saapunut vieras oli hävinnyt. Timar vastasi

hänen jo yöllä lähteneen.

Tämän uutisen kuullessaan tummenivat vanhuksen kasvot entistä enemmän.

Viimein sanoivat he kaikki jäähyväiset emännälleen. Timea oli alakuloinen ja valitti yhä voivansa pahoin. Timar jättäytyi viimeiseksi ja jätti Tereselle turkkilaisen silkkihuivin lahjana Noémille. Hän kiitti luvaten, että tyttärensä käyttäisi sitä.

Sitten he poistuivat poiketen veneelle vievälle ruohottuneelle polulle. Terese ja Almira seurasivat heitä rantaan. Noëmi sitävastoin kiipesi kallion huipulle. Istuen siellä sammaleen kukkien keskellä hän seurasi silmillään loittonevaa venettä.

Narcissa hiipi hänen luokseen, kääriytyi kiemuraan hänen polvelleen ja taivutti notkean kaulansa hänen poveaan vasten.

"Pois, sinä uskoton! Silläkö tavoin sinä minua rakastat! Sinä hylkää minut ja liehakoit toista tyttöä, vain siksi, että hän on kaunis, mitä minä en ole. Mene, en enää välitä sinusta!"

Ja sitten hän painoi kissaa molemmin käsin povelleen, hyväili hienohipiäisellä leuallaan sen valkoista päätä — ja katseli veneen jälkeen. Hänen silmissään kimmelsi kyynel.

Viides luku.

ALI TSHORBADSHI.

Samana päivänä kulki "Pyhä Barbara" suotuisan sään vallitessa ylös Unkarin puoleista Tonavan haaraa. Päivän kuluessa ei tapahtunut mitään huomattavampaa. Illalla menivät kaikki aikaisin levolle. He olivat yhtä mieltä siitä, että edellisenä yönä oli nukuttu huonosti.

Mutta Timarin ei pitänyt tänäkään päivänä saaman rauhaa. Ankkurissa lepäävässä laivassa oli kaikki hiljaista ja vain aaltojen yksitoikkoinen loiske sen laitoja vastaan piti yötä valveilla. Mutta keskellä tätä hiljaisuutta tuntui hänestä, kuin olisi hänen naapurillaan jotain tärkeätä tekeillä. Sivuhytistä, jonka hänen hytistään erotti vain ohut lautaseinä, tunkeutui hänen kuuluviinsa useita eri ääniä, kuten kultarahojen kilinää, korkin vetämistä pullon suulta, sitten ikäänkuin jotain olisi sekoitettu lusikalla, kuin olisi lyöty yhteen käsiä ja kuin joku olisi alkanut pestä itseään keskellä yötä. Ja sitten taas sama huokaus, joka kuului edellisenä yönä: "Oi, Allah!"

Vihdoin kuului hiljainen naputus väliseinään. Eutym Trikalis huusi hänelle:

"Herra, tulkaa luokseni."

Timar pukeutui nopeasti ja riensi naapurinsa hyttiin. Täällä oli kaksi makuusijaa ja niiden välissä pieni pöytä. Toisen makuusijan eteen oli vedetty uutimet, toisessa makasi Eutym. Pöydällä näkyi lipas ja kaksi pientä lasia.

"Herra, mitä käskette?" alkoi Timar.

"En käske — pyydän."

"Vaivaako teitä mikään?"

"Kohta ei mikään enää minua vaivaa. Kuolen kohta Tahdon kuolla. Olen ottanut myrkkyä. Älä hätyytä. Istuudu tähän viereeni ja kuuntele, mitä minulla on sanomista. Timea ei herää, olen antanut hänelle opiumia tehdäkseen hänen unensa sikeäksi. Sillä tällä hetkellä hän ei saa olla hereillä. Älä keskeytä minua. Se, mitä sinulla on minulle sanomista, ei enää hyödytä minua, mutta minulla on sinulle paljon sanomista ja minulla on vain lyhyt hetki jälellä, sillä myrkky vaikuttaa nopeasti. Älä tee mitään turhia pelastamisyrittäjiä! Tässä kädessäni minulla on vastamyrkky, jos katuisin, olisi vallassani tehdä tehty tekemättömäksi. Mutta minä en tahdo ja siinä teen oikein. Istuudu siis kuuntelemaan."

"Oikea nimeni ei ole Eutym Trikalis, vaan Ali Tshorbadshi. Olin jonkun aikaa kuvernöörinä Kandiassa ja sen jälkeen khazniarina Stambulissa. Tiedäthän, mitä tapahtuu Turkinmaalla parast'aikaa. Sulittaani panee käytäntöön uusia tapoja, ja kapinallisia syntyy. Sellaisina aikoina on ihmishengillä korkea hinta. Toinen puolue murhaa tuhansittain niitä, jotka eivät liity siihen, ja toinen syyttää tuleen tuhansia niiden rakennuksia, jotka ovat ohjissa. Ei kukaan ole kyllin korkeassa asemassa ollakseen turvassa herransa tai orjansa kädeltä. Stambulin kajmakami kuristutti äskettäin kuusisataa kapinallista turkkilaista, ja hänet itsensä murhasi hänen oma orjansa Sofian moskeijassa. Jokainen uudistus maksaa

ihmisverta. Sulttaanin vieraillessa Edrenessä vangittiin kaksikymmentäkuusi etevää miestä, kaksikymmentä mestattiin, toiset kuusi pantiin kidutuspenkkiin. Sitten kun he pelastuakseen olivat antaneet väärän todistuksen maan suurista, kuristettiin heidät. Senjälkeen vainottiin niitä, joita vastaan he olivat väärin todistaneet. Epäilyksenalaiset hävisivät eikä heistä kuultu mitään sen enempää. Sulttaanin kirjuri, Waffat-Effendi, lähetettiin Syyriaan, ja matkalla murhasivat hänet druusilaiset. Edrenen kuvernööri, Emir-Pasha, kutsui Pasha Pertaon aterialle luokseen. Aterian päätyttyä tarjottiin hänelle kuppi mustaa kahvia ja hänelle annettiin tiedoksi, että hänen, sulttaanin käskystä, tuli juoda myrkyä tästä kupista. Pertaon pyysi vain lupaa saada sekoittaa kahviin sitä myrkyä, jota hänellä itsellään oli, sillä se surmasi varmemmin. Senjälkeen hän rukoili Allahin siunausta sulttaanille, peseytyi, rukoili ja kuoli. Vielä tänä päivänä kantaa jokainen etevä turkkilainen myrkyä sinettisormuksessaan, jotta se olisi hänellä aina käsillä, kun hänen vuoronsa tulee."

"Tiesin minun vuoroni tulevan pian. Ei senvuoksi, että olisin liittynyt salaliittolaisiin, vaan kahdesta toisesta syystä olin kypsä silkkinyöriä varten. Nämä kaksi syytä olivat rahani ja tyttäreni."

"Rahani tarvitsi aarrekamari ja tyttäreni seralji."

"Kuoleminen ei ole vaikeata. Siihen olen valmistautunut. Mutta tyttärtäni en jätä seraljiin enkä anna tehdä itsestäni kerjäläistä."

"Päätin tehdä vihollisteni laskuihin virheen pakenemalla Timean ja omaisuuteni kera."

"Meritietä en voinut valita, sillä silloin olisi minut pian saavutettu."

"Minulla oli jo jonkun aikaa ollut passi Unkariin valmiina. Pukeuduin nyt kreikkalaisen kauppamiehen valepukuun, ajoin pitkän partani ja saavuin salateitä Galatz'iin. Sieltä en voinut päästä eteenpäin maitse. Päätin silloin vuokrata laivan ja lastata sen ostamallani vehnällä. Täten saatoin parhaiten viedä rahani turvaan. — Kun sinä mainitsit varustajasi nimen, tulin hyvin iloiseksi. Atanas Brazowics on sukua minulle. Timean äiti oli kreikkalainen ja hänen perhekuntaansa. Minä olen usein tehnyt sille miehelle hyvää, nyt saa hän palkita hyvät tekoni. Allah on suuri ja viisas! Ei kukaan voi välttää kohtaloaan. Sinä aavistit heti minun olevan pakolaisen, vaikka et ollutkaan selvillä siitä, olitko tekemisissä rikollisen vaiko valtiollisen pakolaisen kanssa. Siitä huolimatta katsoit olevasi velvollinen laivan päällikkönä saattamaan huostaasi uskotun matkustajan turvaan. Ihmeellisellä tavalla sivuutimme Rautaportin kalliot ja pyörteet, uhkarohkean uskaliaasti vältimme takaa-ajavan turkkilaisen rosvolaivan, leikitellen osasimme kiertää ruttosulun ja tullitarkastuksen, mutta jätettyämme siten taaksemme kaikki kauhunkuvat, kompastuin oljenkorteen ja lankesin omaan hautaani."

"Tuo mies, joka eilen seurasi meitä yksinäiselle saarelle, oli Turkin hallituksen vakoilijoita. Minä tunnen hänet, ja hän tunsikin epäilemättä minut. Ei kukaan muu kuin hän olisi voinut päästä jäljilleni. Nyt hän on ennättänyt edelleni ja Pancsowassa ollaan jo valmiina vangitsemaan minut. Vaiti, tiedän, mitä aiot sanoa: olemme jo Unkarin maalla ja toinen hallitus ei luovuta toiselle valtiollisia vankeja. Mutta he eivät vaadikaan minua valtiollisena vankina, vaan varkaana. Tosin syyttömästi, sillä se, mitä olen ottanut mukaani, on omaa omaisuuttani, ja jos valtiolla on minulta jotain saatavaa, niin on minulla kaksikymmentäseitsemän taloa Galatassa näiden saatavien maksamiseksi. Mutta siitä huolimatta tulevat he huutamaan jälessäni: 'Ottakaa varas kiinni!' Minun sanotaan varastaneen rahoja aarrekammioista, ja Itävalta luovuttaa pakenevat varkaat silloin, kun turkkilaisten vakoilijain onnistuu nuuskia niiden jäljet. Tämä mies on tuntenut minut, ja sillä on kohtaloni ratkaistu."

Suuret hikikarpalot tunkivat puhujan otsalle. Hänen kasvonsa kävivät vahankelmeiksi.

"Anna minulle pisara vettä, että voin jatkaa."

"Minulla on vielä paljon sanottavaa sinulle."

"Itseäni en enää voi pelastaa, mutta kuolemalla voin pelastaa tyttäreni ja hänen omaisuutensa. Allah tahtoo siten, ja ken voisi paeta varjoaan?"

"Vanno siis uskosi ja kunniasi kautta täyttäväsi ne tehtävät, jotka sinulle annan."

"Ensiksikin: Kuoltuani älä hautaa minua maahan. Muhamettilainen ei tahdo tulla haudatuksi kristityn tavoin. Hautaa minut tavallisella merimiestavalla: ompele minut purjekankaaseen, ripusta raskas kivi pääni ja jalkojeni kohdalle ja laske minut Tonavan syvimpään kohtaan. Tee niin, poikani!"

"Ja kun kaikki on tehty, vie laivasi tarpeellisiin varokeinoihin ryhtyen Komorniin. Vartioi Timeaa!"

"Tässä lipissa on puhdasta rahaa — yhteensä tuhannen tukaattia. Muu omaisuuteni on vehnässä. Tuolle pöydälle jätän kirjoitukseni; säilytä se. Minä selitän siinä, että liiallisesta meluunien nauttimisesta olen saanut punajuoksun ja kuoleman, samalla selitän omaisuuteni puhtaassa rahassa

käsittävän vain tuhannen tukaattia. Se kädessäsi ei kukaan voi syyttää sinun aiheuttaneen minun kuolemani tai omaan laskuusi pidättäneen osan rahojani."

"En anna sinulle mitään. Sen, mitä teet, teet armeliaisuudesta; ja Jumala on palkitseva sinua siitä. Hän on paras velkamies, saatpa nähdä."

"Ja vie sitten Timea Atanas Brazowicsin luo ja pyydä häntä huolehtimaan tytöstä. Hänellä on itsellään tytär, tulkoon tästä hänelle sisar! Anna hänelle rahat. Hän on käyttävä ne lapseni kasvatukseen. Jätä laivalastikin hänen huostaansa ja *pyydä häntä itseään olemaan läsnä säkkejä tyhjennettäessä*. Niissä on hyvää vehnää — ja se voitaisiin vaihtaa toiseen. — Sinä ymmärrät?"

Kuoleva katsahti Timaria silmiin ja taisteli itsensä kanssa.

"Sillä..."

Taas katkesi ääni.

"Sanoinko jotakin? Minulla on vielä sanottavaa, mutta minä sekaannun. Miten punainen taivas on! Niin 'punainen puolikuu...'"

Syvä huokaus, joka kuului Timean vuoteelta, kiinnitti nyt hänen huomionsa ja suuntasi hänen ajatuksensa toisaalle. Säikähtyneenä hän kohosi vuoteelleen ja kopeloi vapisevin käsin tyynynsä alustaa. Hänen silmänsä pullistuivat ulos kuopistaan.

"Oi, olin miltei unohtaa Timean! Olenhan antanut hänelle unijuomaa. Ellet herätä häntä oikeissa ajoissa, nukahtaa hän ijäksi. Tässä pullossa on vastamyrrkyä. Heti minun kuoltuani hierot sillä hänen ohimojaan, otsaansa ja sydänkuoppaansa, kunnes hän, herää. — Ah, olin vähällä ottaa hänet muassani! Ei, sitä en tahdo! Hänen täytyy elää. Eikö niin? Lupaathan minulle kunniasi ja rehellisyytesi nimessä herättää hänet, kutsua hänet takaisin elämään, että et anna hänen nukahtaa ijäksi?"

Kuoleva puristi kouristuksentapaisesti Timarin kättä rintaansa vasten. Hänen vääntyneet kasvonsa ilmaisivat kuoleman kamppailun jo alkaneen.

"Mistä puhuinkaan? Mitä aioinkaan sanoa sinulle? Mikä oli viimeinen sanani? — Niin oikein: 'punainen puolikuu!'"

Avoimesta akkunasta paistoi vähenevä puolikuu, joka nousi veripunaisena öisistä sumuista.

Puhuiko kuoleva siitä houreissaan? Vai muisteliko hän jotakin muistoa?

"Niin, 'punainen puolikuu!'" änkytti hän vielä kerran, jonka jälkeen kuolema sulki hänen huulensa ijäksi.

Vielä lyhyt kamppailu, ja hän lepäsi ruumiina.

Kuudes luku.

ELÄVÄ ALABASTERIPATSAS.

Timar oli yksin kuolleen, kuolonuneen vaipuneen ja tässä haudatun salaisuuden kera.

Yön hiljaisuus varjosi kaiken.

Ja yön varjot kuiskivat hänelle:

"Kas, kas! Jollet täytä, mitä olet saanut tehtäväksesi, jollet heitä kuollutta Tonavaan, jollet herätä nukkuja, vaan annat hänen rauhassa nukahtaa ijäisyyteen, miten silloin käy? Tuo kavaltaja on Pancsovassa ilmiantanut pakolaisen, Tshorbadshin, jos sinä nyt ennätät hänen edelleen, lasket maihin Belgradissa ja teet ilmoituksen asiasta siellä, niin lankeaa, Turkin lain mukaan, kolmasosa pakolaisen aarteista sinulle. Muuten ne eivät enää kuulu kenellekään. Isä on kuollut. Jos sinä tahdot, ei tytär enää herää. Silloin tulee sinusta äkkiä rikas mies. Vain rikas merkitsee jotakin maailmassa. Köyhä ihminen on aina alempiarvoinen olento."

Timar vastasi yön varjoille: "No, tahdonpa siis olla alempiarvoinen olento!" Ja saattaakseen öiset kuiskivat varjot vaikenemaan, hän sulki kajuutan ikkunan. Häntä pelotti katsella punaista kuuta. Hänestä tuntui kuin juuri se kuiskaisi hänelle näitä pahoja ajatuksia ikäänkuin kuolevan viimeisten sanojen selitykseksi.

Hän veti verhon syrjään Timean vuoteelta.

Tyttö lepäsi vuoteellaan kuin elävä alabasteripatsas. Hänen povensa nousi ja laski hitaasti, huulet olivat puoliavoimet, silmät suljetut ja kasvoilla uinui ylilimaallinen vakavuus.

Toinen käsi oli kohotettu valtoinaan valuvia kiharoita kohti, toinen piti koossa yöpukua rinnan päällä.

Timar lähestyi väristen, kuin tyttö olisi ollut lumottu haltijatar, jonka kosketuksesta kuolevaista kohtaa sydänhalvaus. Hän alkoi hieroa pullossa olevalla nesteellä nukkujan ohimoita. Koko ajan piti hän silmänsä herkeämättä tytössä ajatellen itseksensä:

"Sinunko antaisin kuolla, sinä taivainen olento? Ei, ei, vaikka laiva olisi täynnänsä oikeita helmiä, jotka kaikki minä saisin sinun kuoltuasi, en sittenkään sallisi sinun kuolevan. Ei koko maailmassa ole timantteja, olkootpa ne miten suuria tahansa, joita mieluummin katselisin kuin sinun kahta silmääsi, kun ne jälleen avaat."

Ihanat kasvot pysyivät muuttumattomina otsan ja ohimojen hieronnan aikana, eivät edes kauniit kulmakarvat vetäytyneet kokoon, kun vieraan miehen käsi kosketti otsaa. Mutta Timaria oli käsketty hieromaan vastamyrykällä myöskin sydänkuoppaa.

Hänen täytyi tarttua tytön käteen vetääkseen sen pois povelta.

Käsi ei tehnyt pienintäkään vastarintaa. Se oli jäykkä ja kylmä. Kylmä kuten koko ruumiskin. Kaunis ja kylmä kuin alabasteri.

Yön varjot kuiskivat:

"Katso noita ihania muotoja! Häntä kauniimpaa eivät kenenkään kuolevaisen huulet ole koskettaneet. Ei kenkään ole saava tietää, jos nyt suutelet häntä."

Mutta nytkin vastasi Timar yön varjoille ja samalla itselleen: "Ei, sinä et ole vielä milloinkaan varastanut kenenkään omaisuutta, ja tämä suudelma olisi varkautta." Ja näin sanoen hän levitti persialaisen peitteen, jonka tyttö unissaan oli heittänyt päältään, yli koko ruumiin aina olkapäihin asti ja hieroi peitteen alla nukkujan sydänkuoppaa, jota tehden hän vastustaakseen kaikkia kiusauksia alituisesti piti katseensa neidon kasvoille kiinnitettynä. Hän luuli näkevänsä alttaritaulun, niin kylmät ja samalla kirkastetut olivat nämä kasvot.

Viimein aukenivat silmäluomet, ja hänen tummat, mutta kiillottomat silmänsä kohtasivat Timarin katseen. Hän hengitti helpommin ja Timar tunsi kätensä alla sydämen alkavan sykähdellä nopeammin. Hän veti kätensä pois. Sitten hän piti pulloa tytön nenän alla antaakseen tämän hengittää sisäänsä sen voimakasta tuoksua.

Timea heräsi, sillä hän käänsi pois päänsä ja rypisti kulmakarvojaan.

Timar mainitsi hiljaa hänen nimensä. Tyttö hypähti vuoteeltaan ja huudahtaen: "isä" istuutui sängynlaidalle. Sitten hän alkoi tuijottaa suoraan eteensä. Persialainen peite valahti istujan polville, yöpuku oli pudonnut hänen olkapäiltään alas. Siten istuessaan muistutti hän kreikkalaista kuvapatsasta.

"Timea."

Timar veti batistipaidan hänen olkapäidensä yli. Hän ei sitä huomannut.

"Timea", sanoi hän äänekkäämmin, "isänne on kuollut!"

Tyttö ei liikahtanut. Hän ei huomannut yöpuvun valuneen alas paljastaen hänen povensa. Hän näytti olevan täysin tajuton.

Timar syöksyi hyttiinsä, palasi takaisin kahvikeittiö mukanaan ja alkoi keittää kahvia kuumeentapaisella kiireellä, polttaen useasti sormensa. Kun se oli valmista, hän meni Timean luo, pani tämän pään käsivarrelleen, painoi sitä itseään vastaan, avasi suun sormillaan ja kaatoi siihen kahvia. Tähän saakka Timar oli saanut taistella lamautusta vastaan, mutta niin pian kuin Timea oli saanut kuumaa, väkevää mokkaa suuhunsa, työnsi hän äkkiä Timarin luotaan sellaisella voimalla, että kuppi putosi kädestä. Sitten hän heittäytyi vuoteelleen, veti peitteen päänsä yli ja alkoi vavista, niin että hampaat kalisivat.

"Luojan kiitos, hän elää, hänelle nousee kuume!" huokasi Timar. "Nyt siirtykäämme hautaukseen!"

Seitsemäs luku.

HAUTAUS.

Valtamerellä menetellään jotakuinkin yksinkertaisesti. Vainaja ommellaan purjekankaaseen, jalkojen kohdalle ripustetaan kuula ja ruumis lasketaan mereen. Korallit kasvavat aikaa myöten hänen hautansa päälle.

Mutta Tonavan laivoilla ei kuollutta saa noin vaan heittää veteen ilman edesvastuuta. Siellähän on ranta lähellä, ja rannoilla on kyliä ja kaupunkeja kirkonkelloineen ja pappeineen, jotta kuollut voisi saada osalleen sielukellojen soittoa ja hänet voitaisiin haudata siunattuun maahan. Siellä ei käy päinsä heittää kuollutta veteen muutta mutkitta vain sen vuoksi, että hän itse niin haluaa.

Mutta Timar käsitti varsin hyvin, että niin oli tehtävä. Hän ei joutunutkaan hämillään. Jo ennenkuin laiva oli nostanut ankkurin, ilmoitti hän perämiehelle laivassa nyt olevan ruumiin.

"Tiesin jo edeltäkäsinkin onnettomuuden tulevan", sanoi Johan Fabula, "sillä sampi ui kilpaa laivan kanssa, ja se merkitsee kuolemantapausta."

"Laskekaamme maihin tuolla kylän kohdalla ja pyytäkäämme pappia hautaamaan hänet, jatkoi Timar. Emme voi kuljettaa ruumista mukanaamme kauemmas; meitä kohdeltaisiin kuin ruton saastuttamia."

Herra Fabula karisti kurkkuaan kovin sanoen:

"Voidaanhan koettaa."

Plescovacz, joka oli lähinnä, on varakas kylä. Siellä on dekantti ja komea kaksitorninen kirkko. Dekantti oli pitkä ja hyvin kasvanut mies, jolla oli pitkä parta, sormenpaksuiset kulmakarvat ja kaunis, sointuva ääni.

Timar ja hän sattuiivat olemaan tuttuja. Hän oli usein ostanut tältä viljaa, sillä dekantti möi koko paljon maantuotteita.

"Ei, poikaseni", huudahti dekantti nähdessään hänet pihalla, "olisit valinnut paremman ajan. Sato on ollut huono, ja minä olen aikoja sitten myynyt viljani."

Siitä huolimatta puitiin pihalla ja luuvassa.

"Tällä kertaa on minulla kypsää hedelmää markkinoille tuotavana", vastasi Timar. "Meillä on laivassamme kuollut, ja minä tulen pyytämään Teidän Korkeuttanne hautaamaan ruumiin asiaankuuluvien menoin."

"Mutta, poikaseni, se ei käy niinkään helposti päinsä", vastasi dekantti. "Onko vainaja ripittänyt itsensä? Onko hän vastaanottanut kuoleman sakramentin? Oletko sitäpaitsi varma siitä, että hän oli kristitty? Muutoin en voi haudata häntä."

"Ei mitään näistä. Meillä ei ole rippi-isää laivassamme; tämä raukka on ottanut jäähyväiset maailmasta ilman papillista apua, sehän on merimiehen kohtalo. Mutta ellei Teidän Korkeutenne tahdo antaa hänelle kristillistä hautausta, niin antakaa ainakin minulle kirjallinen todistus siitä, johon minä voin vedota näyttääkseni toteen, minkätähden minä en kyennyt osoittamaan hänelle viimeistä kunniapalvelusta. Me hautaamme sitten hänet jonnekin rannalle."

Dekantti antoi hänelle todistuksen siitä, että hän oli kieltäytynyt hautaamasta kuollutta, mutta senjälkeen alkoivat puimassa olevat talonpojatkin tehdä vastaväitteitä.

"Mitä? Meidänkö maallemme haudattaisiin ruumis, jota ei ole siunattu? Silloinhan yhtä varmasti kuin Amen kuuluu kirkossa, raesateet tulevat hävittämään peltomme. Älkääkää yrittäkö tehdä sitä kunniaa millekään toisellekaan kylälle, sillä minne tulettekkin, ei kenkään tahdo ottaa kuolluttanne vastaan. Ensinnäkin tuo hän mukanaan raekuuroja jo tänä vuonna, ennenkun on ennätetty saada viini korjuun, viini, johon maamies panee viimeisen toivonsa; toiseksi synnyttää sillä tavoin haudattu ruumis itsestään vampyyrin, joka imee itseensä kaiken sateen ja kasteen."

Uhkasivatpa he lyödä Timarin kuoliaaksikin, jos hän toisi ruumiin maihin. Ja estääkseen hänet hautaamasta ruumista rannalle valitsivat he neljä vahvaa poikaa, joiden tuli lähteä laivaan ja jäädä sinne, siksi kunnes laiva olisi ennättänyt kylän alueen ohitse. Sitten saisi Timar menetellä ruumiin kanssa miten halusi.

Timar näytti olevan kovin suutuksissaan, mutta antoi neljän seuralaisen nousta laivaan. Miehistö oli sillä välin kyhännyt kokoon arkun ja pannut kuolleen siihen. Piti vain enää naulata kansi kiinni.

Ensi työkseen meni Timar katsomaan miten Timea voi. Kuume oli nyt puhjennut, hänen otsansa oli

hehkuvan kuuma, mutta siitäkin huolimatta hänen kasvonsa olivat vielä häikäisevän valkeat. Hän makasi tajuttomana eikä tiennyt mitään hautajaisvalmistuksista.

"Nyt on siis kaikki kunnossa", sanoi Timar, otti sitten värisankon ja alkoi maalata kauniilla kyrilliläisillä kirjaimilla Eutym Trikaliksen nimeä arkun kanteen. Neljä serbialaista seisoivat takana tavaten.

"No, maalaa nyt sinäkin yksi kirjain, sillä aikaa kuin minä maalaan oman osani", sanoi Timar yhdelle heistä, joka suu ammolla katsoi töllisteli hänen työtään, ja ojensi hänelle samalla penselin. Talonpoika otti sen vastaan ja näyttääkseen taituruuttaan maalasi "X":n, jonka sen ajan serbialaiset lukivat "S":ksi.

"Kas vain, mikä taiteilija sinä olet!" kiitti häntä Timar ja antoi hänen maalata vielä yhden kirjaimen. "Sinä olet taitava poika. Mikä on nimesi?"

"Joso Berkics."

"Entä sinun?"

"Mirko Jakerics."

"No, Jumala varjelkoon teitä! Juokaamme lasillinen slisovitzia."

Heillä ei ollut mitään sitä vastaan.

"Minun nimeni on Mikael, sukunimeni on Timar. Se on hyvä nimi, kuuluu yhtä unkarilaiselta kuin turkkilaiselta ja kreikkalaiselta. Sanokaa minua vain Mikaeliksi."

"Zbogom, Mikael!"

Timar juoksi vähä väliä kajuuttaan katsomaan, miten Timean laita oli. Tällä oli yhä kuumetta ja pysyi tiedottomana. Timar otti asian tyynesti. Hän ajatteli, että sillä, joka matkustaa Tonavalla, on kokonainen apteekki muassaan, sillä kylmä vesi parantaa kaikki sairaut. Koko hänen lääketaitonsa perustui siihen, että hän pani kylmiä kääreitä sairaan otsalle ja jaloille ja muutti niitä heti, kun ne olivat kuumenneet.

"Pyhä Barbara" liukui sitten kaikessa rauhassa Tonavaa ylös pitkin Unkarin rantaa. Serbialaiset tutustuivat pian merimiehiin. He auttoivat näitä sotaessa ja nämä antoivat heille kiitokseksi paistia laivankeittiössä.

Vainaja lepäsi kannella. Arkulle oli levitetty valkea lakana. Se oli hänen paaripeitteensä.

Illan tullessa sanoi Mikael väelleen menevänsä levolle; hän ei ollut nukkunut kahteen yöhön. Laiva saisi jatkaa matkaansa, siksi kunnes tulisi pimeä; silloin heitettäisiin ankkuri.

Mutta ei hän nukkunut tänäkään yönä. Sen sijaan, että olisi mennyt omaan hyttiinsä, hiipi hän Timean hyttiin, asetti yölampun tyhjään kirstuun, ettei sen loiste näkyisi ja istui koko yön sairaan vuoteen vieressä kuunnellen hänen kuumehoureitaan ja asetellen hänelle yhä kylmiä kääreitä. Hän ei sulkenut silmiään minuutiksikaan.

Hän kuuli kuinka ankkuri laskettiin, ja kuinka aallot senjälkeen alkoivat loiskia laivan kylkiä vastaan. Kannella kävellä kopistelivat miehet vielä hyvän aikaa, siksi kunnes he toinen toisensa perästä painuivat nukkumaan.

Mutta keskiyön aikaan kuului kumeita vasaran lyöntejä.

"Kuuluu siltä", hän ajatteli, "kuin lyötäisiin puuhun nauvoja, joiden päihin on kiedottu purjekangasta, jotta eivät vasaran iskut kuuluisi."

Hetkinen senjälkeen kuului sentapainen loiskahdus kuin olisi jokin raskas esine pudonnut veteen. Sitten oli kaikki hiljaa.

Mikael valvoi sairaan luona aina päivän koittoon, jolloin laiva jatkoi matkaansa. Kun oli purjehdittu noin tunnin verran, lähti hän hytistä. Tyttö nukkui levollisesti, kuume oli ohitse.

"Minne ruumisarkku on joutunut?" olivat Mikaelin ensi sanat hänen noustessaan kannelle.

Serbialaiset miehet menivät häntä vastaan uhmaavina.

"Me heitimme sen veteen kivillä kuormitettuna ehkäistäksemme teitä hautaamasta sitä johonkin rannalle ja vetämästä sillä tavoin onnettomuutta päällemme."

"Julkeat ihmiset, mitä olette tehneet? Nyt tullaan vetämään minut komitaatin eteen ja vaatimaan

minua edesvastuuseen kadonneesta matkustajasta. Ja päälle päätteeksi tullaan minua syyttämään siitä, että olisin salaa toimittanut hänet hengiltä. Teidän täytyy nyt antaa minulle kirjallinen selitys, että te olette tehneet tämän. Kuka teistä osaa kirjoittaa?"

Sitä taitoa ei tietysti ollut kenelläkään heistä.

"Mitä? Etkö sinä, Berkics ja sinä, Jakerics, auttaneet minua maalaamaan kirjaimia arkun kanteen?"

He vakuuttivat nyt, ettei kumpainkaan osannut kirjoittaa muuta kuin tuon ainoan kirjaimen, jonka he olivat maalanneet laudalle, ja senkin he osasivat tehdä vain pensselillä eikä kynällä.

"Hyvä, silloin minä vien teidät mukanani Pancsovaan. Siellä saatte antaa suullisen todistuksen. Rauhoittukaa; siellä kyllä saan teidät puhumaan."

Tämän uhkauksen kuultuaan tunnustivat miehet oppineensa kirjoittamaan samoin kuin molemmat toisetkin.

He selittivät heti olevansa valmiit antamaan kirjallisen todistuksen mieluummin kuin lähtemään Pancsovaan.

Mikael toi kynän, mustetta ja paperia, antoi toisen kirjoitustaitoisista asettua vatsalleen kannelle ja saneli hänelle selityksen, missä he tunnustivat raesateiden pelossa heittäneensä Eutym Trikaliksen ruumiin Tonavaan miehistön nukkuessa ja sen tietämättä ja myötävaikuttamatta.

"Kirjoittakaa nyt alle nimenne ja paikka, missä kukin teistä asuu, niin että teistä voidaan saada selko, siinä tapauksessa, että tutkintolautakunta lähetetään teitä kuulustelemaan."

Toinen kirjoitti alle: "Ira Karabassalovics, asuva Gunerovacz'issa," toinen: "Nyegro Stiriapickz, asuva Medvelincz'issä."

Ja nyt he sanoivat mitä vakavimmin ilmein jäähyväiset toisilleen, ilman että Mikael enemmän kuin toisetkaan oli huomaavinaan, miten paljon vaivaa kysyi heiltä naurun pidättäminen.

Mikael vei heidät sitten maihin.

... Ali Tshorbadshi lepäsi jo Tonavan pohjalla, siellä, minne hän oli toivonut pääsevänsä.

Kahdeksas luku.

HUPAINEN JUTTU.

Aamulla herätessään ei Timea tuntenut jälkiäkään kivustaan. Nuoruuden voima oli sen voittanut. Hän pukeutui ja poistui hytistä. Nähdessään Timarin keulan puolella hän lähestyi tätä kysyen:

"Missä isäni on?"

"Neiti, isänne on kuollut."

Timea tuijotti häneen suurine raskasmielisine silmineen. Hänen kasvonsa eivät voineet käydä valkoisemmiksi kuin ne jo olivat.

"Ja minne olette hänet panneet?"

"Hän lepää tuolla Tonavan pohjalla." Timea istuutui reelingin viereen ja alkoi mykkänä katsella vettä. Hän ei puhunut, ei itkenyt, hän vain tuijotti alas aaltoihin.

Timar arveli sen keventävän tytön sydäntä, jos hän puhuisi lohduttavia sanoja tälle.

"Neiti, teidän maatessanne sairaana, kutsui Jumala äkkiä isänne luoksensa. Minä olin hänen luonaan hänen viime hetkellään. Hän puhui teistä ja jätti minun tehtäväkseni antaa teille hänen viimeisen siunauksensa. Hänen toivomuksensa mukaisesti tulee minun saattaa teidät erään teidän sukulaisenne luo, joka on sukua äidillenne. Hän ottaa teidät lapsekseen ja on oleva teille isän sijaisena. Hänellä on kaunis tytär, teitä hieman vanhempi, josta on tuleva teille sisar. Ja koko tämän laivan lasti kuuluu perintönä teille. Te olette rikas ja teidän tulee kiitollisuudella muistella rakastavaa isänne, joka on niin hyvin huolehtinut teistä."

Timarin kurkkua kuristi hänen jatkaessaan ajatuksissaan: "Ja joka meni itse kuolemaan kirjoittaakseen sinulle vapauden ja täyden elämän." Mutta nyt katseli hän ihmeissään tytön kasvoja.

Timea ei ollut koko hänen puheensa aikana vaihtanut ilmettä eikä vuodattanut ainoatakaan kyyneltä.

Mikael arveli häntä hävettävän itkeä vieraan läsnäollessa ja hän vetäytyi pois; mutta tyttö ei itkenyt yksin jäätyäänkään.

Kummallista! Hänen kyyneleensä vuotivat valtoinaan, hänen nähdessään valkean kissan hukkuvan, ja nyt, kun hänelle ilmoitettiin hänen isänsä makaavan Tonavan pohjalla, ei hän itkenyt ainoatakaan kyyneltä.

Vai onko niin, että ne, jotka pienempien surujen kohdatessa helposti puhkeavat itkuun, pysyvät suurissa tuskissa mykkinä. — Ehkä niin. Timarilla oli nyt muuta tehtävää kuin vaivata aivojaan sielutieteellisillä ongelmilla.

Pancsovan tornit alkoivat sukeltaa esiin pohjoisessa ja suoraan "Pyhää Barbaraa" kohti suuntasi vastavirtaan keisarillinen sotalaiva, jossa oli kahdeksan aseellista tshaikistia, tshaikistikapteeni ja oikeudenpalvelija. Kun he olivat tulleet laivan luo, iskivät he lupaa kysymättä keksinsä laivaan kiinni ja kiirehtivät heti ulos veneestä kannelle.

Kapteeni meni suoraa päätä Timarin luo, joka odotti häntä kajuutan ovella.

"Oletteko laivakommissaario?"

"Palvelijanne."

"Tällä laivalla matkustaa valenimellä Eutym Trikalis Turkista paennut khasviar-pasha varastettuine aarteineen."

"Tällä laivalla matkusti eräs kreikkalainen viljakauppias nimeltä Eutym Trikalis, ei varastettuja aarteita, vaan ostettua viljaa mukanaan. Laiva tarkastettiin Orsovassa ja tässä ovat paperit. Tuossa on ensimmäinen asiakirja; olkaa hyvä ja katsokaa itse, eikö kaikki ole kuten sanoin. En tiedä mitään turkkilaisesta pashasta."

"Missä hän on?"

"Jos hän oli kreikkalainen, on hän Abrahamin luona; jos hän oli turkkilainen, Muhamedin."

"Mitä. Ei suinkaan hän ole kuollut?"

"Onpa niinkin. Tässä on toinen asiakirja, johon on kirjoitettu hänen viimeinen tahtonsa. Hän kuoli punajuoksuun."

Kapteeni luki lävitse asiakirjan, katsahti sivultapäin Timeaan, joka yhä istui samalla paikalla, missä oli kuollut isänsä kuolemansanomana. Hän ei ymmärtänyt, mitä sanottiin. Kieli oli hänelle vierasta.

"Kuusi matruusiani ja perämies voivat todistaa, että hän on kuollut."

"No niin, se oli hänelle onnettomuudeksi eikä meille. Jos hän on kerran kuollut, täytyy voida sanoa, minne hän on haudattu. Suvaitsetteko sanoa, minne? Me kaivamme silloin ruumiin ylös haudasta. Meillä on lähettyvillä mies, joka kyllä on tunteva sen ja näyttävä toteen, että Ali Tshorbadshi ja Trikalis ovat sama henkilö, ja siten me ainakin saamme haltuumme varastetut aarteet. Minne hän on haudattu?"

"Tonavan pohjalle."

"Ohoh, se on liikaa. Ja miksi juuri sinne?"

"Hiljaa, hiljaa! Tässä on kolmas asiakirja, jonka Plescovacz'in dekantti on antanut, jonka alueella Trikalis kuoli. Vainajalta ei ainoastaan kielletty kristillistä hautaamista, vaan minua kiellettiin myös kuljettamasta ruumista maihin. Seudun kansa käski minun upottaa sen virtaan."

Kapteeni löi raivostuneena kättään sapelinsa kahvaa vasten.

"Salama ja jyrinä! Kirotot papit! Kaikkiialla niistä on kiusaa. Mutta voitte te kai edes sanoa, missä se heitettiin virtaan?"

"Sallikaa minun puhua loppuun saakka, herra kapteeni. Plescovacz'in väki lähetti neljä miestä laivaan estämään meitä viemästä ruumista maihin, ja yöllä meidän kaikkien nukkuessa laskivat he tietämättämme ruumiin, kivillä kuormitettuna Tonavaan. Tässä on heidän omakätinen todistuksensa siitä; ottakaa se ja etsikää heidät, kuulustelkaa heitä ja antakaa sitten kullekin heistä ansaittu rangaistus."

Kapteeni polkaisi jalkaansa ja pyrskähti äkäiseen nauruun lukiessaan asiakirjaa, jonka hän sitten

heitti takaisin Timarille.

"Onpa se kaunis juttu. Ilmisaatu pakolainen kuolee eikä häntä voida enää vetää oikeuteen; pappi ei salli häntä haudattavan, talonpojat heittävät hänet virtaan ja antavat työstään todistuksen, jonka alla on kaksi nimeä, joita ei milloinkaan kukaan ihminen ole kantanut, ja johon on merkitty kylien nimiä, joita ei ole koko maailmassa. Pakolainen häviää Tonavan aaltoihin, ja nyt minä siis saisin ilon joko naarata koko Tonavan ylös ja alas aina Pancsovasta Szedröön saakka, taikka lähteä etsimään noita heittiöitä heidän valenimiensä avulla. Mutta minä en uskalla ottaa takavarikkoon lastia, ennenkuin pakolainen on tunnettu. Olettepa todella menetellyt oivallisesti, herra laivakommisaario! Oivallisesti harkittu on juttunne. Ja päälle päätteeksi on teillä kirjallisia lisiä! Yksi, kaksi, kolme, neljä kappaletta Olen varma siitä, että, jos pyytäisin teiltä tuon naisen kastetodistusta, olisi teillä sekin näytettävänä."

"Jos suvaitsette."

Timar ei tosin olisi kyennyt sitä näyttämään; mutta hän osasi ottaa kasvoilleen niin lammasmaisen ilmeen, että kapteeni nauroi ääneensä ja taputti häntä olalle.

"Te olette onnenpekka, herra laivakommissaario. Olette pelastanut nuoren neidon omaisuuden, sillä kun minulla ei ole hänen isäänsä, ei elävänä eikä kuolleena käsissäni, en uskalla pidättää häntä itseään enkä laivan lastia. Saatte jatkaa matkaanne, te onnenpekka."

Näin sanoen hän teki täyskäännöksen. Viimeinen tshaikisti, joka ei ennättänyt kyllin nopeasti kääntyä sai osalleen korvapuustin, niin että miesparka oli vähällä vierähtää mereen. Sitten hän komensi lähtemään.

Kun hän oli tullut alas, heitti, hän vielä vaanivan katseen taakseen. Laivakommisaario katseli hänen peräänsä kasvat samassa lammasmaisessa hymyssä. "Pyhän Barbaran" lasti oli pelastettu. Eikä yksistään se, vaan myöskin Timea.

Yhdeksäs luku.

PYHÄN BARBARAN KOHTALO.

"Pyhä Barbara" saattoi nyt häiritsemättä jatkaa matkaansa, eikä Timarilla ollut muita vaikeuksia kuin ainainen kina vetojuhtien ajajien kanssa.

Tonavanmatka Unkarin tasankojen halki on hyvin ikävä. Siellä ei ole kallioita, ei putouksia, ei vanhoja raunioita, ei mitään muuta kuin laidunta ja poppeleja, joita kasvaa virran kummallakin rannalla.

Täällä ei ole paljon mielenkiintoista puheenainetta.

Monesti ei Timea poistunut hytistään koko päivänä eikä sanaakaan tullut hänen suustaan. Hän istui yksin alhaalla, ja usein kannettiin hänelle viety ruoka pois koskemattomana.

Päivät alkoivat jo käydä lyhemmiksi ja kaunis syksysää muuttui sateeksi. Viimein sulkeutui Timea kokonaan hyttiinsä eikä Mikael kuullut hänestä muuta kuin öisin, jolloin syvät huokaukset tunkeutuivat hänen kuuluvilleen ohuen lautaseinän läpi. Mutta hän ei milloinkaan kuullut tytön itkävän.

Raskas suru, joka häntä oli kohdannut, oli kenties ympäröinyt hänen sydämensä läpipääsemättömällä jääkuorella.

Kuinka hehkuvan tulisikaan sen rakkauden olla, joka sen sulattaisi!

"Oi, ystävä parka, kuinka tulit sitä ajatelleeksi? Miksi uneksit valveilla ollen, uneksit nukkuessasi näistä valkeista kasvoista? Vaikka hän ei olisikaan noin kaunis, on hän kumminkin rikas ja sinä köyhä. Mitä hyödyttää sinun kaltaisesi köyhän raukan antaa ajatustensa askarrella niin rikkaan tytön kuvassa?"

"Jospa olisikin päinvastoin. Sinä olisit rikas ja hän köyhä!"

Kuinkahan rikas Timea saattaa olla? — kysyi Timar itseltään ja alkoi tehdä laskelmia karkoittaakseen turhat unensa mielestään.

Hänen isänsä jätti paitsi laivan lastia, joka on noin kymmentuhannen tukaatin arvoinen, tuhat tukaattia puhdasta rahaa. Kenties on hänellä senlisäksi koristeita ja jalokiviä ja tullaan häntä unkarilaisessa maaseutukaupungissa pitämään rikkaana tyttönä.

Mutta tässä tuli Timarille eteen arvoitus, jota hän ei voinut ratkaista.

Jos Ali Tshorbadshilla olisi ollut yhdentoistatuhannen tukaatin arvoinen omaisuus, niin olisi tämä painon jälkeen laskettuna vain kuusitoista naulaa. Kaikista metalleista mahtuu kulta painoon näiden pienimpään tilaan. Kuusitoista naulaa tukaatteja mahtuu matkalaukkuun, jonka voi heittää olalleen ja kantaa pois jalan. Minkä vuoksi on sitten Ali Tshorbadshi muuttanut ne viljaksi ja sillä lastannut laivan, joka tarvitsee puolitoista kuukautta matkaansa varten ja jonka täytyy olla varuillaan myrskyjä, vesipyörteitä, kalliota ja kareja vastaan ja jota kerta toisensa jälkeen pidättää ruttosulku ja tullitarkastus, jotavastoin hän, aarre matkalaukkuun säilytettynä, olisi voinut kaikessa rauhassa kahdessa viikossa saapua Unkariin yli vuorten ja virtain?

Timar ei voinut keksiä avainta tähän ongelmaan.

Tämän saman seikan yhteydessä oli toinenkin arvoitus.

Jos Ali Tshorbadshin omaisuus nyt on vain yhteensä yksitoista tai, sanokaamme, kaksitoista tuhatta tukaattia (olkoon se nyt sitten rehellisesti tai epärehellisesti hankittua), minkä vuoksi järjestää silloin Turkin hallitus sellaisen ajokierroksen, minkä vuoksi se lähettää sotaprikin, jossa on kaksikymmentäneljä soutajaa sekä vakoilijoita ja pikälähetettä häntä takaa ajamaan? Sama rahasumma, jota köyhä laivakomissaario pitää suurena, on Hänen Ylhäisyydelleen Sultaanille vain tyhjänpäiväinen ropo. Muuten, jos onnistutaankin takavarikoimaan joku omaisuus, joka on kymmenen tai kahdentoistatuhannen tukaatin suuruinen, ei siitä, sittenkuin se on kulkenut ilmiantajan, takavarikoijan ja kaikkien muiden julkisten varkaiden käsien läpi, jää tuskin niinkään paljoa sulttaanille, että se riittää piipulliseen tupakkia.

Eikö ollut naurettavaa panna niin suuri koneisto käyntiin niin pienen voiton takia?

Vai eikö raha ollutkaan tavoiteltavana, vaan Timea? Timarilla oli kyllin paljon romanttisia taipumuksia pitääkseen tätä olettamusta todenmukaisena, niin vähän kuin se tahtoikaan käydä yhteen hänen laivakomissaarion kertomataulunsa kanssa.

Eräänä iltana hajoitti tuuli pilvet, ja kun Timar katsahti ulos kajuutan akkunasta, näki hän läntisellä taivaanrannalla kuun. "Punaisen puolikuun."

Hehkuva kuunsirppi näytti koskettavan Tonavan vesikuvastinta.

Timarista tuntui kuin olisi kuulla todella ollut ihmiskasvot, niinkuin se on kuvattu almanakassa, ja kuin olisi se sanonut hänelle jotakin vinolla suullaan.

Mutta hän ei voi ymmärtää, mitä se sanoo. Se puhuu vierasta kieltä.

Kuutautiset kaiketi ymmärtävät sen sanat. Hehän juoksevat sen jälessä. Mutta eivät unissakävijätäkään herätessään muista, mitä se oli puhunut heille.

Oli kuin olisi kuu vastannut Timarin kysymyksiin. Mihinkä? Kaikkiin. Hänen sydämensä tykytykseenkin? Tai hänen laskelmiinsako? Kaikkeen. Mutta Timar ei osannut tulkita näitä vastauksia.

Punainen puolikuu sukelsi vähitellen alas Tonavan vesikuvastimen alle ja lähetti laineista valoheijastuksiaan laivan keulaan ikäänkuin tahtoen sanoa: "Etkö vieläkään ymmärrä?"

Viimein veti se sarvensa päänkin hitaasti veden alle ja nyt näytti se tahtovan sanoa: "Huomenna tulen takaisin ja silloin olet ymmärtävä minua."

Perämies arveli, että pitäisi käyttää hyödykseen auringonlaskun jälkeen kirkastunutta taivasta ja jatkaa matkaa, kunnes tulisi aivan pimeä. Olihan jo ehditty Almäsiin saakka eikä oltu enää kaukana Komornista. Täällä oli hänelle kulkuväylä niin tuttua, että hän voisi torkahdella, ja kuitenkin turvallisesti ohjata laivaa. Aina "Raaber—Tonavaan" saakka ei virrassa ollut mitään, mikä olisi voinut aiheuttaa vaaraa.

Jotakin oli kuitenkin!

Frizitön alapuolella kuului veden alla heikosti kumea romahdus ja silloin huusi perämies vetojuhtien ajajalle: "Seis!"

Timarkin kalpeni ja seisoi hetkisen kuin kivettyneenä. Ensi kerran koko matkalla hän näytti hämmästyneeltä.

"Olemme ajaneet puupölkylle", hän huusi perämiehelle.

Ja tämä väkevä, karkeatekoinen ukko menetti kokonaan tajuntansa, jätti peräsimen siihen paikkaan ja juoksi ulvoen kuin pieni poika yli kannen kajuutan luo.

"Olemme ajaneet puupölkylle!"

Niin oli todella käynyt. Kun Tonava tulvii, uurtelee se rantoja, ja puut, jotka temmaistaan juurineen, syöksyvät virtaan, missä juurissa oleva hiekka ja multa vetää ne pohjaan. Kun rahtilaiva, jota hinataan vastavirtaa, ajaa tuollaiselle pölkylle, menee sen pohja puhki.

Kareista ja matalikosta voi perämies pelastaa laivansa; mutta veden alla väijyviä puupölkkyjä vastaan ei tieto, taito eikä kokemus voi suojella. Useimmat Tonavalla tapahtuvat haaksirikot aiheutuvat niistä.

"Olemme hukassa!" vaikeroivat perämies ja miehistö sikin sokin. Jokainen jätti paikkansa ja juoksi kirstujaan etsimään pelastaakseen ne veneisiin.

Laiva laskeutuu poikkipuolin virtaan ja keula alkaa vajota.

Ei ole ajattelemistakan pelastaa alusta. Se on sula mahdollisuus. Lastihuone on täynnä viljasäkkejä; ennenkuin ennätetään saada ne pois tieltä ja vuotopaikka paikatuksi, on laiva aikoja sitten oleva pohjassa.

Timar avasi oven Timean hyttiin.

"Neiti, heittäkää vaippa pian päällenne ja ottakaa tuo lipas pöydältä. Laivamme painuu pohjaan. Meidän täytyy pelastautua!"

Puhuessaan hän auttoi tytön päälle lämmintä viittaa ja käski tämän sitten mennä alas laivaan. Perämies auttaisi häntä.

Itse hän juoksi omaan hyttiinsä pelastaakseen kirstun, jossa laivan asiakirjat ja laivan kassa olivat.

Mutta Johan Fabula ei ajatellut auttaa tyttöä. Hän päinvastoin raivostui nähdessään tytön.

"Enkö sitä sanonut, että tuo liitunaama, tuo noita yhteenkasvaneine kulmakarvoineen syöksisi meidät kaikki turmioon! Hänet olisi meidän ensiksi pitänyt heittää veteen!"

Timea ei ymmärtänyt perämiehen sanoja; mutta hän pelästyi tämän verestäviä silmiä ja piti parempana mennä takaisin hyttiinsä, missä hän pani maata ja katseli; miten vesi tunkeutui hytin ovesta ja vähitellen nousi aina vuoteenlaidan kohdalle saakka. Hän ajatteli itsekseen, että laineet huuhdeltuaan hänet pois täältä veisivät hänet virran mukana siihen paikkaan, missä hänen isänsä lepäsi Tonavan pohjalla. Silloin he pääsisivät jälleen yhteen.

Vesi nousi jo Timarin polviin ennenkuin hän oli saanut koottua välttämättömimmät tavarat hytissään ja pannut ne arkkuun. Tämä olallaan hän sitten riensi veneeseen.

"Missä Timea on?" hän huusi, kun ei nähnytäkään tyttöä.

"Piru sen tietäköön!" murisi perämies, "jospa ei häntä koskaan olisi ollutkaan!"

Timar syöksyi takaisin Timean hyttiin, kahlaten jo lantioitaan myöten vedessä. Hän otti tytön käsivarsilleen.

"Onko teillä lipas?"

"On", kuiskasi tyttö.

Timar ei kysynyt muuta, riensi vain kannelle ja kantoi hänet veneeseen, missä hän laski tytön keskiteljolle.

"Pyhän Barbaran" kohtalo ratkaistiin hirveän nopeasti.

Laivan keula sukelsi alas pohjaan, jonkun minuutin kuluttua nähtiin vain takakansi ja masto, missä riippui nyt irtonainen vetoköysi vedenpinnan yläpuolella.

"Työntäkäämme vesille!" käski Timar soutajia, ja vene lähti liikkeelle rantaa kohti.

"Missä lippaanne on?" kysyi Timar tytöltä kun he olivat soutaneet jonkun matkaa.

"Tässä se on", hän vastasi näyttäen kädessään olevaa lipasta.

"Onneton! Sehän on hedelmälaatikko eikä lipas!"

Timea oli tosiaankin ottanut turkkilaisia sokerihedelmiä sisältävän laatikon, jonka hän aikoi antaa tuolle toiselle tytölle, uudelle sisarelleen, ja sen vuoksi unohtanut lippaan, joka sisälsi koko hänen omaisuutensa. Se oli jäänyt kajuuttaan.

"Takaisin laivaan!" huusi Timar perämiehelle.

"Ei kai kukaan liene siksi hullu, että tahtoi nyt etsiä jotakin hukkuvasta aluksesta", mutisi Johan Fabula napisten.

"Käännä ympäri! Ei mitään vastaan puhumista! Minä käsken!"

Vene souti takaisin.

Timar ei kääntynyt kenenkään muun puoleen, vaan hypähti itse ylös kannelle aikoen nousta portaita pitkin kajuuttaan, joka jo oli veden alla.

Timean suuret, tummat silmät seurasivat häntä, kun hän katosi aaltojen alle, aivan kuin ne olisivat tahtoneet sanoa: "Sinäkin siis menet ennen minua sinne märkään hautaan?"

Timar tuli esiin vastakkaisen reelingin luona, joka oli veden alla, mutta hänen täytyi olla äärimmäisen varovainen, sillä laiva oli laskeutunut sivulleen ja kallistui sille puolelle, missä Timean hytin ovi oli. Hänen täytyi tarrautua kiinni kajuutan kattoon, jotta ei olisi luiskahtanut reelingin yli.

Hän löysi hytin oven. Onneksi ei vesi ollut painanut sitä kiinni, jolloin häneltä olisi kulunut paljon aikaa sitä auki yrittäessään.

Sisällä oli aivan pimeää. Vesi ulottui kattoon asti. Tunnustellen käsillään hän lähestyi pöytää. Lipasta ei sillä ollut. Ehkä tyttö oli pannut sen vuoteeseen. Vesi oli nostanut sen kattoon. Hänen täytyi vetää se alas. Ei hän sieltäkään löytänyt lipasta. Ehkä se oli luistanut alas silloin kun laiva kellahti sivulleen. Hän haparoi turhaan käsillään pitkin lattiaa. Hänen jalkansa onnistuivat paremmin. Hän kompastui etsimäänsä esineeseen; lipas oli todella pudonnut lattialle. Hän otti sen ylös ja yritti päästä vastakkaisen reelingin luo, missä hänen ei tarvinnut pitää kiinni molemmin käsin.

Se minuutti, jonka Timar vietti veden alla, tuntui Timeasta ijäisyydeltä. Hän oli kokonaisen minuutin siellä alhaalla. Koko ajan pidätti hän henkeään, kuin olisi hän tahtonut koetella, miten kauan ihminen voi kestää hengittämättä.

Kun Mikaelin pää sukelsi veden pinnalle, huokasi Timea helpotuksesta.

Ja hänen kasvonsa hymyilivät silloin, kun Timar ojensi hänelle pelastetun lippaan. — Kenties ei lippaan vuoksi!

"No, herra komissaario", huudahti perämies auttaessaan Timaria laivaan, "nyt olette kolme kertaa kastunut näiden yhteenkasvaneiden kulmakarvojen vuoksi. Kolme kertaa!"

Timea kysyi hiljaa Mikaelilta: "Mitä merkitsevät sanat 'Kolme kertaa' kreikan kielellä?"

Mikael käänsi ne.

Timea katseli kauan häntä ja toisti hiljaa itsekseen: "Kolme kertaa!"

Soudettiin nyt rantaan Almäs'in suuntaan. Kimaltelevalla, iltahämärässä teräksenhohtoisella vedenpinnalla näkyi pitkä, huutomerkkin kaltainen viiva, joka oli vedetty valitushuudahduksen jälkeen tai — ajatusviiva koko elämäksi. Se oli "Pyhän Barbaran" masto.

Kymmenes luku.

KASVATUSISÄ.

Kello kuuden tienoissa illalla oli jätetty uponnut laiva oman onnensa nojaan, ja jo puoli kahdeksan oli Timar Komornissa Timean kera. Almäs'ista tuleva pikapostiajuri tunsu hyvin Brazovics'in talon ja ajoi neljää kulkusilla varustettua hevostaan armottomin ruoskaniskuun katuja pitkin, sillä hänelle oli luvattu runsaasti juomarahoja, jos hän mahdollisimman pian veisi matkustajansa määräpaikkaan.

Mikael nosti Timean alas talonpoikaskärryistä sanoen hänen nyt olevan kotona. Senjälkeen hän otti rahalippaan viittansa alta ja vei tytön portaita ylös.

Atanas Brazovics'in talossa oli kaksi kerrosta, mikä Komornissa on harvinaista, sillä tavallisesti siellä tyydytään vain yhteen, senjälkeen kun maanjäristys viime vuosisadalla oli varoittanut paikkakunnan kansaa.

Alikerroksessa oli kahvila, jota kauppiaat käyttivät klubihuoneustonaan. Omistajan perhe asui ylikerrassa. Siinä oli kaksi sisäänkäytävää portaista ja kolmas keittiön puolelta.

Timar tiesi, ettei Atanas Brazovics tavallisesti ollut kotona tähän aikaan. Hän vei senvuoksi Timean suoraa päätä naisten huoneisiin johtavalle ovelle.

Näissä huoneissa oli kaikki muodikasta ja komeata, ja etuhuoneessa seisoivat haukotellen miespalvelija. Timar pyysi hänen kutsumaan "nagy ur'in" s.o. suurherran ylös kahvilasta.

Tulee näet tietää, että "nagy ur" käytettiin arvonimenä Komornissa aivan kuin Stambulissakin, vain sillä erotuksella, että kun siellä yksistään sulttaanilla on tämä nimitys, tuhlataan sitä Komornissa kauppiaille ja kaikille arvohenkilöille, joita voi lukea "Spectabilis"-nimityksen piiriin kuuluviksi.

Sillä välin Timar saattoi tytön naisten luo. Hän puolestaan oli tosin kaikkea muuta kuin vieraspuvussa, kuten helposti voi kuvitella ottaen huomioon, mitä seikkailuja hänen oli täytynyt läpikäydä ja miten läpimärkä hän oli ollut. Mutta hän oli taloon kuuluva henkilö, jota oli totuttu vastaanottamaan minä aikana hyvänsä ja missä puvussa hyvänsä; häntä pidettiin "yhtenä palkkalaisenaamme." Kun on senlaatuista kysymys kohoudutaan etiketin sääntöjen yläpuolelle.

Ilmoittamisen korvaa emännän ylistettävä tapa pistää päänsä ulos salin ovesta, niin pian kuin etuhuoneen ovi avataan, katsoakseen, kuka tulija on.

Sohvi-rouva on säilyttänyt tämän tapansa palvelijatarajoiltaan. (Anteeksi, se pääsi tahtomattani kynästäni!) No niin, Atanas-herra on kohottanut hänet arvoonsa alemmasta säädystä; se oli rakkausavioliitto. Älköön sitä kukaan moittiko.

En minäkään pahansuovasta panetteluhallusta tässä mainitse, että Sohvi ei armollisena rouvanakaan voinut päästä entisistä tavoistaan; teen sen vain luonnekuvauksen vuoksi. Hänen vaatteensa olivat sen näköiset kuin hän olisi ne saanut lahjaksi herrasväeltään; hänen tukkalaitteestaan pisti aina edessä tai takana vallaton hiustupsu esiin; hänen loistavimmisakin puvuissaan oli aina jotakin rypistynyttä tai litistynyttä; ellei muuta ollut, täytyi hänen ainakin läntistyneillä kengillä seurata entisiä taipumuksiaan. Uteliaisuus ja juorut olivat hänen keskustelunsa alkutekijät. Keskustelussaan hänellä muutoin oli tapana käyttää niin huonosti vieraskielisiä sanoja, että vieraat, hänen käyttäessään niitä suuremmassa seurassa huiskin haiskin, olivat vähällä pudota tuoliltaan pidätetystä naurusta. Sitäpaitsi hänellä oli tuo oiva tapa puhua kovin äänekkäästi; hänen puheensa oli alituista huutamista, aivan kuin häntä olisi pistetty puukolla, ja hän alituisesti olisi huutanut apua.

"Oi, Herra Jesta, Mikael herra!" hän kirkui. "Mistä olette saanut käsiinne tuon pienen, kauniin neidin? Ja mikä ihmeen lipas teillä on kainalossanne! Tulkaapa sisään! Kas, kas, Atalia, mitä Timarilla on!"

Mikael antoi Timean mennä edellä. Sitten hänkin astui sisään tervehtien kohteliaasti läsnäolevia.

Paitsi talon rouvaa oli huoneessa eräs nuori tyttö ja eräs mies.

Tyttö on ylväs, täydellinen kaunotar, joka solakkuudestaan huolimatta, ei halveksi kureliiviä. Korkeat korot ja pään päälle laitettu korkea hiuslaite saavat hänet näyttämään vielä pitemmältä kuin hän itse asiassa on. Hänellä on käsissään puolihansikkaat ja sormissa pitkät ja terävät kynnet. Kasvojen piirteissä lepää itsetietoinen sulo. Hänellä on paisuvat, hieman ulos pistävät huulet, ruusuinen iho ja kaksi riviä häikäisevän valkeita hampaita, jotka hän mielellään näyttää. Hänen hymyillessään muodostuu poskiin ja leukaan pienet kuopat. Tummat kulmakarvat kaartuvat mustien säihkyvien silmien yllä, jotka loistavat sitä kirkkaampina, kun ne pistävät ulos voimakkaasti — kuin hyökäten. Heittäen päätään taaksepäin ja kohottaen ylväästi poveaan osaa tämä kaunis olento ottaa vaikuttavan asennon.

Sellainen on Atalia-neiti.

Mies on noin kolmekymmenvuotias nuori upseeri, jolla on avoimet huolettomat kasvot ja mustat, tuliset silmät.

Senaikuisen sotilassäännön mukaisesti on leuka sileäksi ajeltu, pieni puolikuunmuotoinen poskiparta vain ympäri kasvoja. Upseeri on puettu orvokinväriseen hännystakkiin, jonka kaulus ja rintapielet ovat punaisesta sametista. Sellainen on insinööri osaston univormu.

Hänetkin Timar tuntee. Hän on herra Katshuka, linnoituksen yliluutnantti ja samalla muonavarojen intendentti — jotakuinkin omituinen yhdistelmä, mutta sellainen hän nyt kuitenkin on.

Luutnantti huvitteleilhe piirtämällä edessään istuvan neidon kuvaa. Yhden hän on jo valmistanut päivänvalossa ja yrittää nyt uutta lampunvalossa.

Tässä taiteellisessa askaroimisessa häiritsi häntä Timean sisääntulo.

Tällä hetkellä oli tuossa hoikassa hennossa lapsessa jotakin aavemaista. Oli kuin varjo tai aave olisi astunut esiin pimeydestä.

Kun herra Katshuka katsahti ylös piirustuslaudastaan ja kääntyi ympäri, veti hän tummanpunaisella pastellivärillään viivan kuvan otsaan, jota leivänsisuksella olisi vaikea saada lähtemään. Nähdessään Timean hän hypähti tahtomattaan ylös tuoliltaan. Ataliakin nousi. Kuka hän mahtoi olla?

Timar kuiskasi kreikaksi jotakin Timean korvaan, jolloin hän meni Sohvi-rouvan luo ja suuteli tätä kädelle. Itse hän sai suudelman poskelleen. Timar kuiskasi taas hänen korvaansa. Tyttö meni aran kuuliaisen näköisenä Atalian luo ja katsoi häntä tarkkaavaisesti kasvoihin. Suutelisiko hän niitä vai lankeisiko uuden sisarensa kaulaan? Atalia näytti kohottavan päänsä vieläkin korkeammalle; Timea kumartui silloin hänen kätensä ylitse ja suuteli sitä — ei niin paljon kättä kuin miellyttävää hirvennahkaa. Atalia salli näin tapahtuvan. Hän heitti leimuavan katseen Timean kasvoihin, toisen upseeriin ja työnsi huulensa vieläkin ulommas. Herra Katshuka seiso i kokonaan ihailuun vaipuneena.

Mutta yhtä vähän hänen ihailunsa kuin Atalian leimuava katse sai aikaan minkäänlaista liikettä Timean kasvoilla. Ne pysyivät valkeina kuin hengettären.

Timar itse oli suuresti hämillään. — Miten voisi hän tässä, upseerin läsnäollessa, esittää tyttöä ja kertoa, millä tavoin hän oli saanut hänet haltuunsa?

Herra Brazovics päästi hänet pulasta. Kauheasti kolaten hän astui sisään. Hän oli juuri alhaalla kahvilassa — kaikkien kantavieraiden hämmästykseksi — lukenut ääneen "Augsburger Zeitung'ista", miten eronnut pasha ja khanizari Ali Tshorbadshi tyttärensä kera oli paennut "Pyhällä Barbaralla", pilkannut turkkilaisien virkamiehien valppautta ja päässyt itse turvaan Unkariin.

"Pyhä Barbara" on hänen oma viljalaivansa. Ali Tshorbadshi on hänen vanha tuttuunsa, vieläpä sukulaisensakin, äidinpuolelta. Ihmeellinen maailmantapahtuma!

Voi arvata, kuinka Atanas-herra työnsi tuolinsa taaksepäin, palvelijan ilmoittaessa herra Timarin äskettäin saapuneen mukanaan kaunis neiti ja kainalossaan pronsinen lipas.

"Se on siis totta!" huudahti Atanas-herra ja lähti juoksemaan asuntoonsa, ohiryntätessään töytäisten tuoliltaan pelipöydän ääressä istuvia herroja.

Brazovics oli mies, joka ui rasvassa. Hänen ihramahansa käveli aina puoli askelta hänen edellään. Hänen kasvonsa olivat kuparinkarvaiset hänen kalvetessaan ja orvokinväriset hänen punastuessaan. Jos hän oli ajanut partansa aamulla, oli hänen leukansa karvainen jo illalla; ja hänen karheat viiksensä tuoksuivat tupakille, nuuskalle ja kaikenlaisille alkoholiaineille. Hänen kulmakarvansa muodostivat pensasmaisen vallin hänen ulos pistävien ja aina verestävien mulkosilmiensä yläpuolelle. (Hirveä ajatus, että kauniin Atalian silmät vanhuudessa tulisivat olemaan isän silmien kaltaiset!)

Ja kun herra Brazovics avaa suunsa, käy täysin ymmärrettäväksi, että Sohvi-rouva huutaa niin hirveästi. Hänen miehensä ei osaa puhua huutamatta, erotus on vain siinä, että tällä on bassoääni kuin virtahevosella. Tietenkin täytyy Sohvi-rouvan, saadakseen äänensä kuuluviin hänen äänensä rinnalla, kohottaa se kirkunaksi. On kuin aviopuolisot olisivat lyöneet vetoa keskenään siitä, kumpi heistä ensinnä saisi kuristustaudin tai halvauksen. Kumpi tulee voittamaan vedon on vaikeata sanoa; herra Brazovics'in korvat ovat kuitenkin aina pumpulilla tukitut ja Sohvi-rouva kantaa aina kaulassaan liinaista huivia.

Huohottaen innostuksesta ja kiireestä hyökkäsi herra Brazovics naisten huoneeseen, jonne hänen kumiseva äänensä oli tunkeutunut ennen häntä itseään.

"Onko Mikael täällä neidin kera, missä neiti on? Missä Mikael on?"

Mikael oli juossut häntä vastaan pidättääkseen häntä ovelta.

Herra Brazovics'iin nähden pidätys olisi kenties voinutkin onnistua; mutta hänen raskasta ihramahaansa, ei mikään voi seisauttaa, kun se kerran on päässyt vauhtiin.

Mikael iski hänelle silmää huomauttaakseen hänelle vieraan henkilön olevan kuulemassa.

"Oh, ei se mitään tee! Häneltä ei sinun tarvitse salata mitään. Me olemme 'suljetussa seurassa.' Luutnantti kuuluu myös perheeseemme. Hahaha! Älä loukkaannu, Atalia. Koko maailman sen jo

tietää. Voit puhua avoimesti, Mikael! Onhan se jo sanomalehdissäkin."

"Mitä on sanomalehdissä?!" huudahti Atalia kiivaasti.

"No, no, sinä et siellä ole, mutta sitä vastoin on siellä uutinen, että ystäväni, Ali Tshorbadshi-pasha, lihallinen serkkuni, khanizari, on paennut tänne Unkariin tyttäriin ja aarteineen minun 'Pyhällä Barbarallani!' Eikö olekin tuo hänen tyttärensä? Rakas, pikku olento!"

Näin sanoen herra Brazovics hyökkäsi tytön kimppuun, sulki hänet syliinsä ja painoi kaksi suudelmaa hänen valkeille kasvoilleen, kaksi kaikuvaa, pahanhajuista, märkää suudelmaa, joista tyttö meni aivan pyörälle päästään.

"Sinä olet kunnan poika Mikael, kun olet tuonut hänet onnellisesti tänne. Oletteko antaneet hänelle lasin viiniä? Sohvi, mene heti antamaan hänelle lasi viiniä!" Sohvi-rouva ei ollut kuulevinaan. Herra Brazovics heittäytyi nojatuoliin, veti Timean polviensa väliin ja silitteli rasvaisilla, hikisillä käsillään hänen hiuksiaan.

"Ja missä on arvoisa ystäväni khanizari? Missä hän on?"

"Hän on kuollut matkalla", vastasi Timar hiljaa.

"Oi, sepä surullista!" huudahti herra Brazovics koettaen vetää pyöreät kasvonsa viisikulmaisiksi ja veti kätensä pois lapsen pään päältä. "Mutta ei kait hänelle ole muuten tapahtunut mitään onnettomuutta?"

Merkkillinen kysymys!

Mutta Mikael ymmärsi sen.

"Hän on uskonut huostaani omaisuutensa, jotta jättäisin sen hänen tyttärensä kera teille. Teistä on tuleva hänen kasvatusisänsä ja te olette holhoava hänen omaisuuttaan."

Nämä sanat kuullessaan tuli herra Brazovics jälleen liikutetuksi. Hän otti Timean pään käsiensä väliin ja painoi sitä rintaansa vastaan.

"Olen pitävä häntä omana lapsenani! Omana lihallisena tyttärenäni!"

Ja nyt tuli purkaus. Läiskis! Läiskis! Toinen suudelma toisensa perästä läiskähti uhriraukan otsalle ja poskille.

"Entä mitä sinun lippaassasi on?"

"Ne rahat, jotka minun piti jättää teille."

"Aha, hyvä, hyvä, Mikael. Paljonko niitä on?"

"Tuhat tukaattia."

"Mitä, häh?" huusi herra Brazovics ja työnsi Timean luotaan. "Vain tuhat tukaattia? Mikael, sinä olet varastanut loput!"

Timarin kasvot värähtivät.

"Tässä on vainajan omakätinen testamentti. Hän itse sanoo siinä jättäneensä haltuuni tuhat tukaattia puhtaassa rahassa. Hänen muu omaisuutensa on laivan lastissa, jota on kymmentuhatta puolikappaa vehnää."

"Aha! Se muuttaa asian. Kymmenen tuhatta puolikappaa vehnää on Wienin-merkinnän, siis kahdentoista guldenin viidenkymmenen kreutzerin mukaan satakaksikymmentäviisituhatta guldenia eli 50,000 guldenia hopeassa. Tule tänne, pikku sydänpäpöni ja istu tuohon polvelleni; olethan kait väsynyt? Ja onko unohtumaton, uskollinen ystäväni jättänyt minulle mitään muuta sanaa?"

"Hän pyysi minua sanomaan teille, että olisitte itse läsnä säkkejä avattaessa, niin ettei niiden sisällystä vaihdettaisi toiseen, sillä hänellä oli puhdasta viljaa!"

"Tietenkin olen itse oleva läsnä. Se on itsestään selvää! Missä sitten on laiva viljalastineen?"

"Almäsän alapuolella, Tonavan pohjalla."

Nyt herra Brazovics työnsi Timean kauas tyköään ja hypähti raivostuneena tuoliltaan.

"Mitä kuulenkaan? Onko kaunis laivani uponnut kymmenentuhatta puolikappaa vehnää lastinaan? Voi teitä hirtehiset, teitä lurjukset! Olitte tietysti kaikki juovuksissa? Panetan teidät kaikki vankeuteen. Perämiehen panetan rautapaitaan. Palkkaanne pidätän. Ne kymmenentuhatta guldenia, jotka olet antanut takuuksi, minä takavarikoin. Sinä et niitä saa takaisin. Mene tekemään valitus, minne tahdot!"

"Teidän laivanne ei ollut enemmän kuin kuudentuhannen guldenin arvoinen ja se on vakuutettu täydestä arvostaan Komornin vakuutusyhtiössä. Te ette ole kärsinyt mitään vahinkoa."

"Vaikka se olisi sataa kertaa vakuutettu, vaadin minä sittenkin vahingonkorvausta sinulta *lucrum cessans'in* [tappio, joka on syntynyt siten, että tappion kärsinyt on saanut samalla aineellista etua] nojalla. Tiedätkö, mitä *lucrum cessans* on? No, jos tiedät, niin käsität myös, että sinun kymmenentuhatta guldeniasi menevät viimeistä kreutzeriä myöten."

"Siitä saamme puhua toiste", vastasi Timar levollisesti. "Siihen jää kyllä aikaa; mutta mitä uponneeseen lastiin tulee, ei ole aikaa kadottaa hetkeäkään, sillä kuta kauemmin se on veden alla, sitä huonommaksi se käy."

"Mitä minä siitä välitän, miten sen käy?"

"Te ette siis välitä siitä? Te ette tahdo henkilökohtaisesti olla läsnä sitä ylös otettaessa."

"En, piru vie, tahdokaan. Mitä minä tekisin kymmenellätuhannella puolikapalla veden kastelemaa vehnää? En kait voi tehdä siitä edes jähmikköä? Vai laittaisinko liisteriä? Vieköön piru sen roskan, jos hän voi käyttää sitä."

"Tuskinpa voinee; mutta vilja on joka tapauksessa myytävä. Myllärit, tehtailijat, navetan vuokraajat ja talonpojatkin, joilla on viljan puute, tarjoovat aina jotakin. Sitäpaitsi on laiva tyhjennettävä. Sillä tavoin voidaan toki saada jonkun verran rahoja."

"Rahoja! (Tämä sana raivasi itselleen aina tien kauppiaan pumpulilla täytettyjen korvien läpi.) Hyvä! Huomispäivänä annan sinulle valtakirjan myydä laiva sisältöineen päivineen."

"Minun täytyy saada valtakirja heti. Jos odotamme huomiseen, on lasti aivan pilaantunut."

"Hetikö? Tiedäthän, etten öiseen aikaan milloinkaan pane kynää paperille. Se on tapojani vastaan."

"Olen ajatellut sitä edeltäkäsini ja sen vuoksi ottanut mukaani valmiiksi kirjoitetun valtakirjan. Teidän on vain kirjoitettava nimenne sen alle. Tässä on mustetta ja kynä."

Mutta nyt puuttui Sohvi-rouva puheeseen. "Täällä minun huoneessani en salli kirjoitettavan", hän huusi. "Se vielä puuttuu, että tahraatte musteella uuden mattoni! Mene omaan huoneeseesi, jos haluat kirjoittaa. Ja sitten pyydän sinua olemaan tappelematta palvelusväkesi kanssa täällä. Tämä on minun huoneeni."

"Mutta minun taloni!" karjasi "suurherra."

"Ja minun huoneeni."

"Täällä olen minä isäntä."

"Ja minä emäntä!"

Kiljuminen ja karjuminen oli siitä hyvä, että herra Brazovics raivostui ja vain osoittaakseen olevansa isäntä talossaan tarttui kynään ja allekirjoitti valtakirjan.

Mutta kun Timarilla vihdoinkin oli tämä käsissään, hyökkäsivät molemmat hänen kimppuunsa ja syytivät sellaisen nuhteiden ja haukkumasanojen ryöpyn hänen niskaansa, että hänen olisi täytyntä kylpeä Tonavassa pestäkseen itsensä niistä puhtaaksi.

Sohvi-rouva tähtäsi tosin vain epäsuorasti Timariin nuhdellessaan miestänsä siitä, että tämä antoi valtakirjoja sellaisille repaleisille likaisille miehille, sellaisille juopporentuille kuin Timar. Miksi hän ei uskonut asiaa jollekin muulle laivakirjurille, kuin Timarille, joka tietenkin joisi ja pelaisi rahat, joita saataisiin.

Timar seiso i yhtä järkähtämättömän levollisena keskellä tätä melua, kuin uhmatessaan aaltoja Rautaportissa.

Lopulta hän keskeytti vaitiolonsa.

"Tahdotteko ottaa vastaan rahat, jotka kuuluvat isättömälle ja äidittömälle tytölle, vai jätänkö ne

kaupungin lastenkodin johtokunnalle?"

Tämän viime kysymyksen kuullessaan herra Brazovics säikähtyi.

"No", jatkoi Timar, "tulkaa sitten kanssani konttoriin, jos suvaitsette, järjestämään asia siellä, sillä en minäkään pidä *palvelusväen torasta*."

Tällä sadanviidenkymmenen punnan karkeudella hän sai aikaan sen, että sekä herra että rouva äkkiä vaikenivat. Ihmisiin, jotka tällä tavoin toruvat ja sättivät, on aimo annos raakuutta aina varmin keino. Brazovics otti kynttiläläjälän sanoen:

"No, hyvä, tule rahoinesi kanssani!"

Sohvi-rouva näytti äkkiä tulevan mitä parhaalle tuulelle ja kysyi Timarilta, eikö tämä tahtoisi ensin juoda lasin viiniä.

Timea oli aivan ällistynyt siitä, mitä hänen ympärillään tapahtui. Hän ei ymmärtänyt mitään siitä, mitä puhuttiin, sillä kieli oli hänelle vierasta, ja yhtä vähän hän pystyi selittämään liikkeitä ja ilmeitä, jotka seurasivat sanoja.

Minkätähden kasvatusisä syleilee ja suutelee häntä toisella hetkellä ja toisella taas työntää hänet luotaan? Minkätähden hän ottaa hänet taas polvelleen heti työntääkseen hänet uudelleen pois? Minkätähden molemmat huutavat tuolle miehelle, joka seisoo heitä kuunnellessaan yhtä tyynenä, kuin hän on nähnyt hänet myrskyssä ja rajuilmassa, siksi kunnes hän viimein vihastumatta sanoo pari sanaa saaden siten nuo kaksi, jotka äsken reuhtoivat toinen toisilleen, vaikenemaan ja pysymään loitolla?

Ja tämä mies, joka oli tähän saakka uskollisesti seurannut häntä, joka "kolme kertaa" oli hypännyt veteen hänen tähtensä, ja joka oli ainoa, jonka kanssa hän voi puhua omaa kieltään, hän oli nyt poistumaisillaan varmaankin ijäksi, eikä hän enää saisi kuulla hänen ääntään.

Sittenkin! Se kaikuu vielä kerran hänen korviinsa. Ennenkuin Timar astui kynnyksen yli, kääntyi hän Timean puoleen ja sanoi kreikaksi:

"Timea-neiti, tässä on se, joka teillä oli muassanne."

Ja näin sanoen hän veti esiin piilosta, viittansa alta, hedelmärasian.

Timea juoksi hänen luokseen, otti rasian hänen kädestään, riensi Atalian luo ja ojensi hänelle ystävällisesti hymyillen lahjan, jonka hän oli tälle tuonut vieraasta maasta.

Atalia avasi rasian.

"Fi donc!" hän huudahti; "sehän haisee ruusuvedelle, aivankuin piikojen nenäliinat, heidän mennessään kirkkoon sunnuntaisin."

Timea ei ymmärtänyt hänen sanojaan, mutta siitä tavasta, jolla huulet työnnettiin esiin ja siitä nenännyrpistyksestä, joka seurasi sanoja, hän saattoi kuitenkin jotakuinkin hyvin arvata niiden sisällön — ja se teki hänet sangen surulliseksi. Hän yritti vielä kerran tarjoomalla Sohvi-rouvalle. Mutta rouva pyyteli anteeksi sanoen itsellään olevan huonot hampaat eikä senvuoksi voivansa syödä makeisia. Aivan alakuloina hän silloin kääntyi luutnantin puoleen. Hänen mielestään hedelmät olivat hyvin herkullisia, ja hän otti niitä kolme kertaa suun täydeltä, josta syystä Timea kiitollisena hymyili hänelle.

Timar seisoi ovella ja näki hänen hymynsä.

Äkkiä Timean mieleen johtui tarjota Timarillekin. Mutta nyt se oli myöhäistä, sillä hän oli jo mennyt.

Heti senjälkeen otti luutnanttikin jäähyväiset ja läksi.

Maailmanmiehenä, jommoinen hän oli, kumarsi hän Timeallekin, mikä teki tälle hyvää.

Hetki sen jälkeen Brazovics palasi, ja nyt olivat he neljä yksinään.

Brazovics ja Sohvi-rouva alkoivat puhua keskenään siansaksaa, joka oli olevinaan kreikkaa. Timea tajusi silloin tällöin sanan, mutta kieli tuntui hänestä sittenkin vieraammalta kuin se kieli, josta hän ei ymmärtänyt sanaakaan.

He neuvottelivat siitä, mitä tuolle tytölle olisi tehtävä, joka oli lähetetty heidän niskoilleen. Koko hänen perintönsä supistui kahteentoistatuhanteen guldeniin. Vaikka olisikin mahdollista saada jotakin vedenturmelemasta vehnästä, ei se kuitenkaan riittäisi kasvattamaan hänestä neitiä, joksi Atalia oli kasvatettu. Sohvi-rouvan mielestä oli häntä joka suhteessa pidettävä palvelijana; hänen tulisi oppia

keittämään, lakaisemaan, pesemään ja silittämään. Ei kukaan muu kuin ehkä joku "kirjuri", joku laivakommissaario, ottaisi häntä vaimokseen, koska hänellä oli niin vähän rahaa, ja olisi parempi hänelle, jos hänet kasvatettaisiin palvelijan kuin neidin tavoin. Mutta siitä ei Brazovics tahtonut kuulla puhuttavankaan, — mitä maailma siitä sanoisi? Loppujen lopuksi oltiin yhtä mieltä keskiteistä. Timeaa ei kohdeltaisi palvelijana, vaan kasvattilapsena. Hän söisi perheen pöydässä, mutta auttaisi tarjoilemisessa. Häntä ei pantaisi pesupaljun ääreen seisomaan; mutta hän saisi huolehtia Atalian hienommasta pyykistä. Hän saisi ommella mitä talossa tarvittiin, mutta ei kamarineidin huoneessa, vaan ylhäällä herrasväen puolella. Hän auttaisi Ataliaa pukuhommissa; siitä pitäisi koitua hänelle iloakin. Hän ei tulisi nukkumaan palvelusväen, vaan Atalian huoneessa. Atalia tarvitseisi sitäpaitsi jonkun, joka pitäisi hänelle seuraa ja olisi hänen käytettävissään. Palkaksi voitaisiin hänelle antaa vaatteita, joita Atalia ei enää halunnut käyttää.

Tyttö, jolla oli vain kaksitoistatuhatta guldenia, saattoi kiittää Jumalaa, että hänen osalleen tuli sellainen kohtalo.

Ja Timea olikin tyytyväinen osaansa.

Suuren, hänelle käsittämättömän onnettomuuden tapahduttua, joka yht'äkkiä heitti hänet vieraitten ihmisten pariin, tarrautui hyljätty raukka kiinni jokaiseen olentoon, jonka läheisyyteen hän joutui. Hän oli mukautuvainen ja palvelevainen. Se on turkkilaistytön kohtalo.

Hänelle teki hyvää saada illallispöydässä istua Atalian vieressä, eikä häntä tarvinnut muistuttaa, hän nousi itsestään ylös vaihtamaan lautasia ja kuivaamaan veitsiä ja haarukkoja. Ja hän teki kaikki iloisena ja ystävällisen huomaavaisena. Tyttöraukka pelkäsi loukata kasvatusvanhempiaan, näyttämällä olevansa suruissaan, vaikka hänellä kuitenkin olisi ollut kyllin syytä siihen. Etenkin pyrki hän miellyttämään Ataliaa. Niin usein kun hän katsahtikin Ataliaan, ilmaisivat hänen kasvonsa sitä tosi-ihailua, jota nuoret tytöt tuntevat täydessä kukoistuksessa olevaa naisellista kauneutta kohtaan. Useasti hän vaipui kokonaan katselemaan Atalian ruusuisia kasvoja ja loistavia silmiä.

Tämä nuori lapsensielu luuli, että sen, joka oli niin kaunis, täytyisi olla myöskin hyvin hyvä.

Hän ei ymmärtänyt Atalian puhetta, sillä tämä ei osannut edes huonoa kreikkaa, kuten vanhemmat. Mutta Timea koetti aina hänen silmistään arvata, mitä hän halusi.

Aterian jälkeen, jonka aikana Timea, tottumaton kun oli rasvaiseen ravintoon, ei juuri nauttinut muuta kuin leipää ja hedelmiä, mentiin saliin. Siellä Atalia istuutui pianon ääreen. Timea kyyristyi pallille hänen viereensä ja katseli hartaalla ihmetyksellä hänen sormiensa nopeita liikkeitä.

Sitten näytti Atalia hänelle sen kuvan, jonka luutnantti oli piirtänyt. Timea löi kätensä yhteen hämmästyksestä.

"Sinä et kai milloinkaan ole nähnyt sellaista?"

"Missä hän olisi sellaista nähnyt?" puuttui herra Brazovics puhumaan. "Turkissa on kielletty kuvauttamasta itseään. Siellähän on juuri puhjennut kapina siitä syystä, että sulttaani antoi maalata kuvansa ja ripusti sen divaaniin. Ali Tshorbadshi raukka oli sekaantunut kapinaan ja hänen täytyi senvuoksi paeta. Tshorbadshi-parka, että hänkin oli sellainen houkio!"

Kun Timea kuuli isänsä nimen, suuteli hän Brazovicsia kädelle. Hän luuli tämän rukoilleen hurskasta siunausta vainajalle.

Atalia poistui vihdoon huoneesta mennäkseen nukkumaan. Timea kantoi hänen edellään kynttilää.

Atalia istuutui yöpöytänsä ääreen, katseli kuvastimeen, huokasi syvään ja vaipui sitten väsyneenä ja pahantuulisena nojatuoliinsa. Timea olisi tahtonut mielellään tietää, miksi nuo kauniit kasvot äkkiä saivat niin surullisen ilmeen.

Hän otti kamman Atalian tukasta, päästi taitavasti irralleen palmikon ja palmikoksi uudelleen tuuheakiharaisen, kastanjanruskean tukan. Senjälkeen Timea irroitti Atalian korvista renkaat, jota tehdessään hänen päänsä tuli niin lähelle Ataliaa, että tämän täytyi kuvastimessa nähdä molemmat vastakohtaiset kasvot vierekkäin. Toiset olivat niin loistavat, niin ruusuiset, niin viehkeät, toiset niin kalpeat ja lempeät. Ja kuitenkin hypähti Atalia harmistuneena ylös tuoliltaan ja työnsi jalallaan toalettipöydän syrjään. "Menkäämme nukkumaan!"

Valkeat kasvot olivat heittäneet varjon hänen kasvoihinsa.

Timea kokosi hujan hajan heitetyt vaatekappaleet ja asetti ne omasta vaistostaan sileästi ja siististi päällekkäin.

Senjälkeen hän lankesi polvilleen Atalian eteen ja alkoi vetää sukkaa hänen jaloistaan. Atalia salli sen tapahtua.

Ja kun Timea oli saanut pois toisen hienon silkkisukan ja piteli lumivalkeista jalkaa, jota ei mikään kuvanveistäjä olisi voinut marmoriin hakata, sylissään kumartui hän ja suuteli sitä. Atalia salli senkin tapahtua.

Yhdestoista luku.

HYVÄ NEUVO.

Luutnantti Katshuka kulki kahvilan lävitse ja tapasi siellä Timarin, joka hörppi väkevää kahvia.

"Olen märkä ja läpeensä jäässä ja minun täytyy jo tänään tehdä pitkä matka", sanoi Timar upseerille, joka ystävällisesti riensi hänen luokseen ja puristi hänen kättään.

"No, tulkaa sitten minun luokseni juomaan lasi punssia."

"Paljon kiitoksia, mutta minulla ei ole aikaa. Minun on heti paikalla riennettävä vakuutusyhtiöön saadakseni sieltä avustusta uponnutta lastia ylös ottaessani, sillä mitä kauemmin se on veden alla, sitä enemmän se vahingoittuu. Sieltä minun täytyy juosta pormestarin luo, niin että hän voi ajoissa lähettää jonkun Almäsiin toimittamaan huutokauppaa; sitten on minun juostava sikokauppioiden ja ajurien luona kehoittamassa heitä huutokauppaan ja senjälkeen matkustan tänä yönä Totisiin käydäkseni sikäläisissä jähmiketehaissa. Siellä voidaan parhaiden käyttää vedenturmelemaa vehnää. Kenties voin sillä tavoin pelastaa edes osan lapsi-raukan omaisuutta. Mutta tosiaankin minulla on sinulle kirje jonka sain Orsovassa."

Katshuka luki kirjeen ja sanoi sitten Timarille:

"Hyvä on toveri! Toimita asiasi kaupungilla, mutta tule sitten puoleksi tunniksi luokseni. Asun 'Anglian' tykönä: portin päällä on kilpi, jossa on suuri kaksoiskotka. Pikapostiajurin syöttäessä hevosia juomme yhdessä lasin punssia ja puhelemme järkevästi. Mutta tulekin varmasti."

Timar lupasi ja läksi asioilleen.

Kello kävi kai yhdettätoista, kun hän kaupungin kävelypaikan vieressä, jolle oli annettu nimeksi "Anglia", astui kaksikotkaisella kilvellä koristetusta portista sisään.

Katshukan palvelija odotti häntä porttikäytävässä ja johdatti hänet isännän huoneeseen.

"No, luulinpa sinun olevan naimisissa Atalian kanssa jo kauan ennen paluutani sieltä alhaalta", alkoi Timar puhua.

"Niinpä niin, mutta se ei tahdo oikein käydä päinsä. Milloin on toisella, milloin toisella puolella pieni 'mutta.' Tuntuu miltei siltä, kuin toisella meistä ei olisi varsin suurta halua."

"Ohoh, voitpa olla varma Atialialla ainakin olevan."

"Tässä maailmassa ei voi olla varma mistään, kaikkein vähimmin naissydämeistä. Minä sanon vain yhden asian: ei pidä olla kauan kihloissa. Sensijaan että lähestyttäisiin toisiaan, joudutaan vain erilleen. Opitaan tuntemaan toinen toisensa viat ja heikkoudet. Jos se tapahtuu vasta häitten jälkeen, ajatellaan: Olkoon menneeksi. Jumalan nimessä, ei sitä enää voi auttaa. — Ota se viittaukseksi omasta kohdastasi toveri! Jos joskus rakastut ja aijot mennä naimisiin, niin älä harkitse kauan, sillä jos alat punnita asiaa, niin tulee lopulta ero."

"No, mitä sinuun tulee, en luulisi punnitsemisesta koituvan vaaraa, kun sinulla on niin rikas tyttö morsiamena."

"Rikkaus, ystäväiseni, on sangen suhteellista. Usko pois, jokainen aviovaimo osaa kuluttaa myötäjäistensä korot. Sitäpaitsi ei kenkään ole selvillä herra Brazovicsin tuloista. Hän antautuu lakkaamatta yrityksiin, joita hän ei ymmärrä ja joihin hän ei kiinnitä riittävästi huomiota. Hänen käsiensä lävitse kulkee paljon rahoja, mutta hän ei osaa kauppiaan tavoin huolellisen kirjanpidon avulla tehdä selkoa itselleen, onko hän voittanut ja miten paljon, vai onko hävinnyt asioissaan."

"Minä puolestani luulen hänen asiansa olevan hyvin. Ja Ataliahan on hyvin kaunis ja sivistynyt."

"Niin on, niin on, mutta miksi sinä ylistät Ataliaa, kuten hevosta, jota myydään markkinoilla?"

Puhukaamme mieluummin asioista, jotka koskevat sinua."

Jos Katshuka olisi voinut nähdä Timarin sydämeen, niin olisi hän huomannut äskeisen puheenaineen myöskin koskeneen ystäväänsä jotakuinkin läheltä. Timar oli johtanut keskustelun Ataliaan siitä syystä... siitä syystä, että hän kadehti luutnantilta Timean hymyilyä. Oli kuin hän olisi tahtonut sanoa luutnantille: "Sinulle ei Timea saa hymyillä. Sinä olet toisen sulhanen. Nai nyt jo viimeinkin Atalia!"

"Puhukaamme siis järkevämpiä asioita", jatkoi upseeri. "Orsovalainen ystäväni kehoittaa minua ottamaan sinut suojelukseeni. Hyvä on, tahdon koettaa. Sinä olet nyt sangen tukalassa asemassa. Sinulle uskottu laiva on joutunut haaksirikkoon. Se ei ollut sinun syysi, mutta onnettomuus on sinun, sillä nyt ei kenkään rohkene antaa sinulle laivaa. Varustajasi ottaa haltuunsa ne rahat, jotka olet antanut takaukseksi, ja kuka tietää, voiko saada niitä oikeudenkäynnissäkään takaisin. Tahdot myös mielelläsi auttaa isätöntä ja äiditöntä tyttöraukkaa. Näen sen silmistäsi. Eniten surettaa sinua se, että hän menettää niin suuren omaisuuden. Miten voidaan tässä yhdellä iskulla auttaa?"

"Minä en tiedä neuvoa."

"Mutta minä tiedän. Kuuleppa! Ensi viikolla tapahtuu jokavuotinen sotajoukkojen kokoutuminen täällä Komornin ympäristöllä. Joukot, yhteensä noin 20,000 miestä, oleskelevat täällä kenttämännöverissä kolme viikkoa. Leivän hankkimiseksi on annettu tarjouksia rajahintoihin. Suuria summia tullaan maksamaan, ja se, joka hoitaa asiansa ymmärtäväisesti, voi ansaita hyvin. Kaikki kirjalliset tarjoukset käyvät minun käsieni kautta, ja minä voin edeltäpäin sanoa, kuka tulee hankkijaksi, sillä se ei niin paljon riipu siitä, mitä kirjallisessa tarjouksessa on, kuin siitä, mitä siinä ei ole. Tähän saakka on Brazovicsin tarjous ollut edullisin. Hän on valmis ottamaan leivänhankkimisen huolekseen sadallaneljäkymmenellä tuhannella guldenilla ja lupaa asianomaisille virkamiehille kaksikymmentätuhatta."

"Mitä puhut 'asianomaisista virkamiehistä'?"

"Älä nyt tekeydy noin tyhmäksi! Onhan luonnollista, että se, joka saa noin suuren hankinnan, myös antaa hyvitystä henkilöille, jotka sen hänelle hankkivat. Siten on aina ollut, maailman alusta asti. Mistä me muutoin eläisimme? Tunnet hyvin kaiken tuon."

"Tunnenhan kyllä! Mutta itse puolestani en ole sitä koettanut."

"Tyhmästi kyllä. Sinä poltat hyppyses toisten takia samalla kun voisit siepata itsellesi kastanjat tulesta, kun vain tietäisit, miten menetellä. Jätä nyt sisään tarjous, jossa ilmoitat ottavasi hankinnan sadastakolmestakymmenestä tuhannesta ja lupaa 'asianomaisille' kolmekymmentätuhatta voitto-osuudeksi."

"Siihen en voi suostua useammastakin kuin yhdestä syystä. Ensinnäkään ei minulla ole rahoja, jotka tulee liittää tarjoukseen; toiseksi puuttuu minulta pääomaa, jolla voisin ostaa sellaisia vilja- ja jauhomääriä; edelleen on minulle vastenmielistä lahjoa ihmisiä ja lopuksi en ole siksi huono laskija, että kuvittelisin voivani ottaa hankinnan sadallakolmelläkymmenellä tuhannella guldenilla ja sen lisäksi antaa kolmenkymmentätuhannen arvoisen kädenpuristuksen." Katshuka nauroi hänelle.

"Oi, voi, Mikael. Sinusta ei sitten milloinkaan tule oikeata liikemiestä. Nurkkasaksat vain tyytyvät ansaitsemaan groshenin guldenista. Tärkeintä on saada joku tukemaan ja siinä suhteessa voit olla turvallinen. Sitä vartenhan minä olen. Olemmehan kouluajoiltamme asti olleet hyviä ystäviä. Luota minuun. Sinulla ei ole tarjoukseen tarvittavia rahoja — no, ota siihen kuitti niistä kymmenestä tuhannesta guldenista, jotka sinulla on Brazovics'in luona lunnaina. Sitä tullaan pitämään kyllin varmana takuuna. Ja kuule sitten, mitä sinun vielä on tehtävä: Matkusta mahdollisimman pian Almäsiin tekemään itse tarjouksia uponneesta lastista. Vilja, joka on sadantuhannen guldenin arvoinen, on varmasti oleva sinun kymmenestä tuhannesta. Silloin on sinulla heti 10,000 puolikappaa vehnää. Sinä maksat pois Brazovics'in niillä kymmenellä tuhannella guldenilla, jotka hän on pidättänyt ja siten pääset hänestä ilman epämiellyttävää oikeudenkäyntiä. Sen jälkeen tarjoat Almäsin, Nessmelyn, Fuzitön ja Izsan mylläreille kahdenkertaisen tullin, jos he heti paikalla jauhattavat sinulle vehnän. Ja sitten sinä laittautat leivinuuneja ja leivotat leiväksi jauhot. Kolmessa viikossa on kaikki oleva kulutettu; jos onkin hiukan pilaantunutta viljaa seassa, on ystäväsi asia saada se puhe vaikenemaan. Kolmessa viikossa olet voittanut ainakin 70,000 guldenia. Usko minua, jos ehdottaisin varustajallesi tätä, ottaisi hän sen kädet ojossa vastaan. Ihmettelen vain sitä, ettei hän itse ole tullut ajatelleeksi asiaa."

Timar mietti tehden laskelmia itsekseen.

Se oli todella viekoitteleva tarjous.

Voittaa kolmessa viikossa kuusi-, seitsemänkymmentätuhatta guldenia! Ja ilman sanottavaa vaivaa ja täysin varmasti! Ensimmäisellä viikolla maistuisi sotilasleipä hiukan makealta, toisella karvaalta,

kolmannella hieman tunkkaiselta; mutta sotilas ei ole turhan tarkka sellaisissa. Hän on jo tottunut.

Timar työnsi kuitenkin inholla sellaisen ajatuksen luotaan.

"Oi, Emmerik", hän sanoi lyöden kätensä entisen koulutoverinsa käteen. "Missä olet tuollaista oppinut?"

"Siellä, missä sitä opitaan", hän vastasi ja hänen kasvonsa synkistyivät. "Alkaessani sotilasurani oli mieleni täynnä haaveellisia kuvitelmia. Ne ovat nyt kaikki tuhkana. Siihen aikaan luulin sotilasammatin olevan ritariuden koulun; sittemmin huomasin kaiken maailmassa olevan vain laskelmia ja yksityisten etujen hallitsevan yleisiä asioita. Insinöörikkunnan opistossa minä olin erinomaisella, saatanpa sanoa loistavalla tavalla suorittanut tutkintoni. Kun minut siirrettiin Komorniin, tunsin ylpeyttä ajatellessani, miten hyvä tilaisuus minulle täällä tarjoutui näyttää taitoani rakennusalalla. Ensimmäisen laatimani linnoitussuunnitelman tunnustivatkin ammattimiehet mestarinäytteeksi. Älä kuitenkaan luule, että se senvuoksi hyväksyttiin. Kaukana siitä. Sain tehtäväkseni suorittaa uudet piirustukset, entistä kalliimmat, joka johti muutamien kaupungin katujen pakkoluovuttamiseen. No, minä suoritin nekin. Muistanet kai vielä tämän kaupungin osan, joka nyt on avoimena torina. Sen uudelleenmuodostaminen maksoi noin puoli miljoonaa. Sinun varustajallasi oli täällä rappeutuneita taloja. Hän möi ne hintaan, jolla ostetaan palatseja. Ja tätä he sanovat linnoitukseksi! Sitä vartenko olin tutkinut insinöörialaa?! No niin, ihminen selviää vähitellen ja mukautuu asemaansa. — Kenties olet jo kuullut tarun — se on jokaisen suussa — kruununprinssi Ferdinandista, joka viime vuonna vieraillessaan luonamme sanoi linnoituksen komentajalle: 'Luulin tätä linnoitusta mustaksi.' — 'Miksi sen piti olla musta, Teidän Keisarillinen Korkeutenne?' — 'Siksi että linnoituksen menotilissä vuosittain oli kymmenentuhatta guldenia *musteeseen*. Otaksuin linnanmuurien olevan maalatut musteella!' — Kaikki nauroivat. Se on aina laulun loppu. Ellei mitään tule ilmi vaietaan; jos jotakin tulee ilmi nauretaan. Miksi en siis minäkin nauraisi? — Naura sinäkin! Vai haluatko mieluummin seista tyhjänä katselemassa maailmaa rihkamakauppiaan ovella ja myydä taulaa kahdella kreuzerillä päivässä? Minä olen jo astunut alas maan päälle. Ylös toveri Almàsiin ostamaan vedenpilaamaa vehnää! Kello kymmeneen huomenaamulla on sinulla aikaa jättää tarjouksesi. Kuule, pikapostiajuri tulee jo rämisten. Lähde heti matkaan ja laita itsesi pian takaisin."

"Ajattelen asiaa", sanoi Timar miettivänä.

"Ajattele, että teet orporaukallekin hyväntyön, jos hankit hänelle kymmenentuhatta guldenia pilaantuneesta vehnästä. Muutoin hän ei saa edes yhtä monta sataa, kun ylösottamiskustannukset ovat siitä vähennetyt."

Nämä sanat jäivät Mikaelin korviin.

Näkymätön käsi työnsi häntä eteenpäin. "Fata nolentem..." sanoi pyhä Augustinus.

Pian sen jälkeen istui Timar, viittaansa kääriytyneenä taasen talonpoikaskärryillä, joita uusi nelivaljakko veti huimaa vauhtia eteenpäin. Kaupungissa nukuttiin jo kaikkialla. Vain raatihuoneen edessä kuului yövartijan huuto:

"Ei otsallesi kirjoitettu liene,
Mit' aamu sulle uutta tuoda tiennee."

Valleilta huutelivat syyssateesta märät vartijat toinen toisensa jälkeen: "Kuka siellä?" — "Yövahti!" — "Menkää!"

Kahdestoista luku.

PUNAINEN PUOLIKUU.

Seuraavana päivänä myytiin uponnut vilja huutokaupalla asijoitsijoiden ja myllärien läsnäollessa.

Nämä tekivät mitä kurjimpia tarjouksia, muutaman groshenin puolikapasta. Timar harmistui ja huusi äkkiä: "Minä annan kymmenentuhatta guldenia koko lastista!"

Kun kilpaostajat kuulivat tämän hajaantuivat he eri tahoille ja olisi ollut turha vaiva kutsua heitä takaisin. Huutokaupanpitäjä löi vasaransa pöytään Timarin tarjouksen jälestä ja antoi hänelle koko lastin.

Kaikki ihmiset pitivät Timaria hulluna. Mitä hän tekisi niin suurella määrällä läpikastunutta viljaa?

Sillävälän hän sitoi kokoon kaksi lauttaa, kiinnitti ne haoilla uponneen laivan kanteen ja alkoi varustautua purkamaan vehnälastia.

Laiva oli muuttanut asentoa sitten edellisen päivän siten, että perä oli laskenut ja keula noussut veden päälle, joten toinen hyteistä oli aivan kuiva.

Timar asettui hyttiin ja ryhtyi vaikeaan työhönsä.

Hän antoi murtaa kannen ja nostaa nostimen avulla ylös säkit toisen toisensa perästä. Ensin ne asetettiin kajuutan viereen, jotta vesi valuisi niistä pois, sitten ne lastattiin kolmelle lautalle ja vietiin rannalle. Sinne oli levitetty niinimattoja, joille vilja nelistettiin kuivamaan.

Sillävälän sopi Timar myllärien kanssa viljan jauhamisesta heti paikalla. Ilma oli suotuisa; tuuli mitä ankarin, ja vehnä kuivi nopeasti. Jospa vain työ nyt sujuisi nopeaan!

Hän alkoi tehdä laskelmia itsekseen. Se pieni summa puhdasta rahaa, jonka hän omisti, menisi työmiesten palkkoihin. Jos siis liike epäonnistuisi, olisi hän kerjäläinen. Johann Fabula sanoi hänelle edeltäkäsän, että tämän typerän oston jälkeen ei hänellä olisi muuta valittavana kuin sitoa viimeinen viljasäkki kaulaansa ja hypätä Tonavaan. Tuhannet levottomat ajatukset, joilla ei ollut alkua eikä loppua, kiertelivät Timarin päässä. Illan tullen hän seiso katselemissa, miten säkki toisensa jälkeen kohosi kajuutan seinälle. Kaikissa oli sama leima: viisipuolainen pyörä maalattuna mustalla värillä säkkikankaaseen.

Tosiaankin, pakolainen olisi tehnyt viisaammin, jos sen sijaan, että laahasi mukanaan noin paljon viljaa, olisi pistänyt rahansa matkalaukkuun! Ja olisiko häntä todella ajettu niin itsepintaisesti takaa vain tuollaisen mitättömän asian vuoksi? Maksoiko tämä vaivan paeta ja ottaa myrkyä.

Työtä jatkettiin myöhään iltaan, ja kuitenkin ei vielä oltu saatu muuta kuin kolmetuhatta puolikappaa kuivalle maalle.

Timar lupasi työmiehille kaksinkertaisen palkan, jos he tekisivät työtä muutaman tunnin yli määräajan. Se osa vehnää, joka vielä tämän yön olisi veden alla, tuskin kelpaisi leiväksi. Ryhdyttiin uusien innoin työhön. Tuuli oli hajoittanut pilvet, ja kuu näyttäytyi taas iltataivaalla.

Taivas ja kuu olivat punaiset.

"Miten aavemaisesti se katsoo minuun", virkkoi Timar itseksensä ja käänsi kuuhun selin.

Mutta hänen par'aikaa seistessään siinä kasvot poiskäännettyinä laskemassa vedestä nostettuja säkkejä, sukelsi punainen kuu uudelleen hänen näkyviinsä.

Tällä kertaa se kuitenkin oli maalattu säkkiin.

Samassa paikassa, joissa toisten säkkien viisipuolaiset pyörät olivat, nähtiin tässä zinooberilla maalattu punainen puolikuu.

Kylmä väristys kulki Timarin läpi.

Tämä se siis oli!

Tähän olivat kuolleen viime sanat tähänneet! Mutta hän ei ollut kylliksi luottanut Timariin, tai ei hän ollut ennättänyt sanoa kaikkea, mitä hänellä oli mielessä.

Kun työmiehet olivat panneet säkin pois, kantoi Timar sen hyttiin.

Ei kenkään huomannut sitä.

Miehet työskentelivät vielä kaksi tuntia, mutta olivat silloin niin uupuneet veden ja kylmän vuoksi, etteivät kestäneet enempää. Loppu täytyi jättää seuraavaan päivään.

Lopen väsyneet työmiehet kiiruhtivat lähimpään kapakkaan lämmittääkseen itseään ruualla ja juomalla. Timar jäi yksin laivalle. Hän sanoi tahtovansa laskea purettu säkit ja soutaisi kyllä yksin pikku veneellä maihin.

Kuu, jonka alin sarvi jo oli saavuttanut vedenrajan, loisti sisään hytin akkunasta.

Timarin käsi vapisi kuin vilutautisen.

Avatessaan veitsensä hän leikkasi sormeensa, ja veripisarot muodostivat punaisia tähtiä punaisen puolikuun viereen säkkikankaaseen.

Hän leikkasi poikki nyörin, jolla säkin suu oli sidottu, ja pisti kätensä syvälle säkkiin. Kaikki, mitä tuli käteen oli valkoista, kaunista vehnää. Senjälkeen hän avasi säkin pohjasta. Sieltäkin valui vaan vehnää esiin.

Nyt hän leikkasi auki koko säkin. Vehnä virtasi ulos joka taholle, ja pitkulainen nahkapussi putosi hänen jalkoihinsa. Pussissa oli lukko. Hän mursi sen auki.

Sitten hän pudisteli sen sisällön sängylle, jolla kerran valkea alabasteripatsas oli levännyt.

Mikä näky kuutamossa!

Kokonaisia nyörejä pujotettuina täyteen hohtokivi-, safiiri-, ja smaragdisormuksia, helmikaulanauhoja, joiden helmet olivat pähkinän suuruisia, rannerenkaita, joissa oli opaaleja ja turkooseja, sen lisäksi pelkistä timanteista tehty kaulanauha sekä agaattirasia, josta hänen avatessaan koko joukko jalokiviä säkenöi häntä vastaan. Pussin pohjalla oli sitäpaitsi joukko rubiineilla koristettuja solkia ja voita sekä neljä rullaa, joista hän avasi yhden; siinä oli viisisataa luisdooria.

Tässä oli koossa kokonainen aarre — raha-arvoltaan noin miljoonan verran.

Nyt saattoi käsittää, miksi mies oli paennut Tonavan pohjaan, jotta ei hänen omaisuutensa joutuisi takaa-ajajan käsiin.

Kylläpä kannattikin lähettää sotapriki täynnä väijyviä urkkijoita kaikkea tätä kiinniottamaan. Kylläpä kannatti kaiken tämän takia katkaista köysi Rautaportissa myrskyn raivotessa.

"Pyhällä Barbaralla" oli ollut koko miljoona lastinaan.

Se ei ole harhanäky, ei unelma, se on kouriintuntuva totuus. Ali Tshorbadshin aarteet lepäävät tuossa likomäärällä peitteellä, jonka Timea kerran veti päälleen. Se, joka osaa arvioida helmiä ja jalokiviä, voi nyt nähdä, ettei Ali Tshorbadshi turhaan ole ollut Kandian kuvernöörinä ja aarrekammion vartijana.

Timar istui ikäänkuin kivettyneenä vuoteen laidalla ja piti vapisevassa kädessään agaattirasiaa, jonka timantit säkenöivät kuutamossa.

Hän katseli jäykästi kuuta.

Taasen tuntui hänestä siltä kuin olisi sillä ollut silmät ja suu, jommoiseksi se on kuvattu almanakassa, ja kuin olisi se antautunut keskustelemaan kuolevaisen kanssa.

"Kenelle nämä aarteet nyt kuuluvat?"

"Kenelle muulle kuin sinulle? Etkö ole ostanut uponnutta lastia sellaisenaan, säkkeineen, vehnineen? Sinä, olet uskaltanut antautua vaaraan saada itse pitää kaiken — arvottomana roskana. Nyt siitä on tullut kultaa ja jalokiviä."

"Kuoleva tosin mainitsi sinulle punaisen puolikuun, ja sinä mietit, mitä hän tarkoitti sillä. Olet samoin ihmetellyt, kuinka oli mahdollista, ettei pakolaisella ollut enempää omaisuutta, kuin mikä oli kaikkein nähtävissä. Nyt näet selvästi, kuinka oli laita, mutta ostaessasi lastin, et sitä tiennyt. Sinä aloit ottaa ylös märkää viljaa aivan toisessa mielessä. Aikumuksesi oli leivottaa siitä makeata ja karvasta leipää sotilasparoille. Kohtalo on toisin säätänyt. Etkö näe, että tämä on merkki taivaasta? Se ei tahdo sallia sinun häpeälliseksi voitoksesi ansaita kahtakymmentätuhatta köyhien sotilaiden kustannuksella; se on säätänyt sinulle jotakin muuta. Ja koska taivas on siten estänyt sinut huonosta teosta, on se, mikä tapahtuu sen tahdosta, epäilemättä hyvää."

"Kenellekä muulle nämä aarteet sitten kuuluisivat?"

"Sulttaani on varmaankin valloittanut ne hävittävillä sotarekillään."

"Khainzaari on hyvin luultavasti ryöstänyt ne sulttaanilta."

"Tonava on riistänyt ne noilta molemmilta."

"Nyt niillä ei enää ole omistajaa."

"Ne ovat sinun."

"Sinulla on niihin ainakin yhtä suuri oikeus kuin sulttaanilla, khainzaarilla ja Tonavalla."

"Entä Timea?"

Tämän kysymyksen aikana vetäytyi pitkä, kapea, sysimusta pilvi kuunsirpin yli.

Timar istui kauan ajatuksiinsa vaipuneena.

Kuu sukelsi jälleen esiin pilvestä.

"Sitä parempi sinulle!"

"Sinä paraiten tiedät miten maailma kohtelee köyhää raukkaa."

"Häntä haukutaan kun hän on tehnyt velvollisuutensa; häntä sanotaan roistoksi, kun hänelle on käynyt huonosti; hänen annetaan hirttää itsensä ensimmäiseen oksaan, kun hänellä ei ole, millä elää; hänen rakkautensa tuskin ei kauniilla tytöillä ole minkäänlaista palsamia. Köyhä on vain alempi ihminen."

"Mutta rikas, kuinka maailma häntä juhliikaan! Kuinka hänen ystävyyteensä pyritään, kuinka hänen neuvoansa kysytään ja kuinka hänelle uskotaan maan kohtalot! Ja naiset, kuinka ihastuneita he ovatkaan häneen!"

"Oletko edes kertaakaan kuullut ystävällistä kiitosta hänen huuliltaan?"

"Mitä sinua hyödyttäisi viedä löydettyä aarretta hänelle ja laskea sitä hänen jalkainsa juureen sanoen: 'Kas tuossa, ota; se on sinun! Minä olen tuonut sen merenpohjasta.'"

"Ensinnäkin hän ei osaisi panna siihen mitään arvoa. Hänhän tuskin osaa erottaa tukaattilipasta hillohedelmärasiasta. Hänhän on lapsi."

"Toiseksi hän ei saisi haltuunsa aarretta, sillä kasvatusisä ottaisi sen ja tuhlaisi siitä huonoissa kauppasioissa yhdeksän kymmenettäosaa. Kuka voi pitää häntä silmällä, vaikka hän muuttaisi toisen koristeen toisensa jälkeen rahaksi?"

"Mutta otaksukaamme, että Timea itse saisi pitää ne, mitä silloin seuraisi? Hänestä tulisi rikas neiti, joka korkeasta asemastaan ei suvaitsi heittää silmäystäköön sinuun, ja sinä jäisit yhä köyhäksi laivakirjuriksi, joka olisi mielisairas, jos edes uneksisi hänestä."

"Mutta nyt ovat suhteet päinvastoin. Sinusta voi tulla rikas mies ja hänestä köyhä tyttö."

"Etkö itse ole kohtalolta toivonut samaa?"

"No, nyt on käynyt niin!"

"Oletko sinä pannut turmiota tuottavan puupölkyn laivan tielle?"

"Aiotko tehdä väärin Timealle?"

"En!"

"Sinä et aio pitää löytämäsi aarretta omanasi. Sinä hoidat sitä hedelmäätuottaen, ja hankittuasi ensimmäisellä miljoonalla toisen ja kolmannen menet köyhän tytön luo ja sanot hänelle: Kas tuossa, ota se — se on kaikki sinun — ja ota minut kaupanpäälle!"

"Teetkö näin menetellen mitään pahaa?"

"Sinusta on tuleva kyllin rikas tehdäksesi hänet onnelliseksi!"

"Sellaisin ajatuksin voit levollisesti mennä nukkumaan."

Kuu oli jo puoliksi vaipunut Tonavaan; vain sen toinen sakara pisti enää esiin vedestä kuin majakka. Laineilta heijastuvat säteet saavuttivat laivan keulan, ja jokainen säde, jokainen laine puhui Timarille.

Ja ne kaikki sanoivat hänelle:

"Sinulla on onni kädessäsi; pidä siitä kiinni. Et menetä mitään. Ainoa, joka tietää aarteesta, makaa tuolla alhaalla, Tonavan pohjalla."

Timar kuuli, mistä kuu ja laineet kuiskasivat, kuuli myös salaisen äänen sydämessään — ja kylmät vesikarpat pusertuivat hänen otsalleen.

Kuu veti nyt hehkuvan kehränsä ylimmänkin sakaran vedenpinnan alle, ja sen viimeinen säde huusi Timarille:

"Sinä olet rikas, onnesi on varma!"

Mutta pimeään tultua, ääni hänen sisässään kuiskasi hiljaisessa yössä:

"Sinä olet varas!"

* * * * *

Tunti senjälkeen kiisi pikaposti nelivaljakolla eteenpäin pitkin Szöнын maantietä, ja kun torninkello St. Andreankirkossa Komornissa löi yksitoista, pysähtyi vaunu "Anglian" portin ulkopuolelle, jota kaksoiskotka koristi. Timar astui kiireisesti ulos vaunuista ja lensi taloon.

Häntä oli odotettu.

Kolmastoista luku.

KULTAKAIVOS.

... Kävin kerran Csetatye Maréssa [eräs jo roomalaisaikana tunnettu vuorikaivos Siebenbürgissä Karlsburgin läheisyydessä]. Muistelllessani mielessäni näkyä, joka täällä minua kohtasi, ja ryhtyessäni näkemääni kuvailemaan, puristuu rintani kokoon. Mielikuvitus herpautuu, kun se alkaa tehdä selkoa itselleen niistä vaikutelmista, joita se ensi katseella sai, ja kieli tuntuu riittämättömältä sanoin ilmaisemaan näitä vaikutelmia.

Vain vertauksin voin puhua.

Kuvitelkaamme mielessämme, millainen on tuollainen jättiläismäinen vuorenluola, joita kuun pinnalla nähdään ja joiden syviin, terävien varjojen synnyttämiin rotkoihin suuren kaukoputken avulla voimme katsoa — tuollainen kaikkea kauneutta vailla oleva asumaton erämaa. Ajatelkaamme olevamme "Plutarkoksen" vuorenluolassa, jonka luullaan olleen tulivuoren.

"Csetatye Maré" on tuollainen ontto jättiläisvuori — ääretön tuomiokirkko, josta puuttuu vain kupooli. Kalliot, jotka muodostavat sen ympärystymuurit, ovat heitetyt toinen toisensa päälle aivan kuin jättiläiskäsien toimesta, ja muistuttavat romahtaneita torneja, jotka makaavat sikin sokin siellä täällä. Kammottavassa kraatterissa, aina sata sylvä korkeasta reunasta alas pohjaan saakka, joka on laajuudeltaan tuhat sylvä, ei kasva ainoatakaan pensasta, ei ainoatakaan ruohonkortta. Silmä ei näe muuta kuin harmaakiveä, tuntureja, kallionmöhkäleitä, obeliskeja, pyramiideja ja kuutioita. Siellä täällä riippuu kallionkieleke vaakasuoraan alas jyrkkänä kohoavasta vuorensainästä, aivan kuin se uhkaisi joka hetki syöksyä alas; siitä huolimatta se on riippunut siinä vuosisatoja. Tuossa taasen on vuorensainämä, jossa ylhäältä alas asti kulkee ammottava halkeama, joka päättyy syvään luolaan. Toisella puolella tätä ääretöntä tuomiokirkkoa on kokoon luhistunut porttikäytävä, arvokas sisäänkäytävä tähän jättiläispalatsiin. Luodessamme silmäyksen siitä sisään, näemme alhaalla, maljanmuotoisessa laaksossa, teräväkärkisen vuoren kohoavan, joka sekin on vailla kaikkea kasvullisuutta ja kokoonpantu pelkästään rikkimusertuneista kivistä, niinkin pienistä, että niiden seassa loistavat ametistit ovat suurimmat.

Sellainen on "Csetatye Maré."

Ja tämä sammunut tulivuori, tämä kallionluola, joka muistuttaa kuun vuorirenkaita, ei ole luonnontekoa, vaan ihmiskäden — roomalaisten. Vuori sisälsi kultaa ja roomalaiset valloittajat antoivat voitettujen kaivautua maan sisään ja kovertaa vuoren tuollaiseksi jättiläiskattilaksi. Portin yllä näkyy vielä vasaran ja meisselin jäljet, seinillä tulen. Koska ei siihen aikaan ollut ruutia, halkaistiin vuori kuumentamalla se ensin tulikuumaksi ja kaatamalla sitten etikkaa sen päälle.

Teräväkärkinen vuori, joka kohoutuu laaksossa, on kokonaan muodostunut rikkirouhitusta kivistä, josta kulta on erotettu. Se on kuonavuori.

Eräänä kauniina päivänä Csetatye Marén huippu romahti sisään täyttäen kaivoksen. Väitetään täyttyneen osan ulottuvan yhtä kauas maan sisään kuin näkyvässä oleva osa on syvä. Vieläkin tavataan täällä muinaisjäännöksiä roomalaisajalta. Minulle näytettiin esimerkiksi *tabula ceramica*, jonka molempien vahalehtien välissä oli prässäytynyt kuusiosainen hiuspalmikko — todennäköisesti muisto, rakkauden merkki.

Ympäristöllä asuva väestö kaivaa yhä vieläkin kultaa ja murtaa sitä kivistä.

Lohdutonta työtä!

Metallien kuningas, kulta, vaatii ankaraa työtä palvelijoiltaan. Vuori on pelkkää "harmaakiveä" ja vain

siellä täällä kulkevassa "suonessa" on kimmeltäviä kultajyviä. Usein saa kaivaa kokonaisia vuosia, ennenkuin löytää kultasuonen, ja kun sellainen on löydetty, päättyy se äkkiä jatkumatta enää, ja työ on silloin alettava alusta. Kulta leikkii piilosilla, ja sitä kiinni saadakseen on etsijän murtauduttava vuoren lävitse.

Kultapitoinen malmi rikotaan ja luokitellaan; runsaspitoisempi kuiviin, loput märkiin survinkoneisiin. Täällä se jauhetaan jauhoksi ja seulotaan. Pitkin koko Verosjokea kuuluu rouhinkoneiden räminä, koneiden, joissa kulta erotetaan kuonasta. Pitkien kaukalojen ja rännien pohjalle jää kallis kultapöly, jotavastoin kuona johdetaan säiliöihin, joiden kautta sen täytyy kulkea; mutta ei sekään riitä, vaan se heitetään suuriin vateihin, missä se "kultamyllyissä" sekoitetaan elohopeaan, kunnes tämä on imenyt itseensä kultapölyn. Senjälkeen kaadetaan elohopea hirvennahkaspusseihin ja puristetaan niissä; elohopea tunkeutuu silloin ulos nahan huokosista, jotavastoin kulta jää pussien pohjalle kiillottomana keltaisena pölynä. Tämän kantavat kullankaivajat joka lauantai Karlsburgiin myytäväksi.

Sitä siis sanotaan kultakaivokseksi.

Mutta älkää uskoko sitä sanaa! Ei se ole mikään kultakaivos, se on nälkäännäännyttämislaitos. Ne, jotka täällä vainuvat ja kaivavat kultaa, käyvät ryysyissä, syövät maissileipää, asuvat puuhökkeleissä ja kuolevat muutamia vuosia kestätyään. He ovat maailman köyhimpiä ihmisiä.

Kultakaivos on aivan toisessa paikassa.

* * * * *

Komornissa tapahtuneen sotajoukkojen kokoomuksen jälkeen oli Timarista tullut varakas mies.

Hän oli myös ostanut itselleen talon Komornilaiskauppiaiden kaupunginosasta, Serberinkadun varrelta. Ei se ketään hämmästyttänyt. Ne sanat, jotka keisari Frans I kerran sanoi eräälle muonituskomissaariolle: "Härkä seiso seimen ääressä, miksi se ei syönyt?" — nuo kultaiset sanat, on luullakseni jokainen muonanhankkija kirjoittanut muistikirjaansa.

Ei voitu tietää, miten paljon Timar oli voittanut leivänhankinnalla; mutta sen näki jokainen, että hänestä oli tullut mahtava mies. Hän oli kaikessa mukana, missä oli tekeillä joku kauppa, ja rahoja hänellä oli viljalti.

Kauppiaiden ja kaupanhaluisten keskuudessa ei sellainen pistä silmään. Perustuksen laskeminen vain on vaikeata. Kun ensimmäiset satatuhatta guldenia ovat hankitut, niin loppu seuraa itsestään. Saadaan luottoa. Yhdessä kohden oli herra Brazovicsilla kuitenkin omat arvelunsa. Hän otaksui ja aivan oikein, että Timar oli antanut "asianomaisille" suuremman voitto-osuuden kuin hän tavallisesti luovutti ja että tämä siitä syystä oli saanut toimekseen tuottavan leivänhankinnan, jonka avulla herra Brazovics tavallisesti rikastui. Mutta sitä hän ei voinut saada päähänsä, että Timar olisi ansainnut sillä niin paljon.

Mutta kun entisestä laivakomissaariosta oli tullut oma herransa, pyrki herra Brazovics hänen ystävyyteensä ja pyysi häntä iltakutsuihinsa, minne Timar varsin mielellään tulikin. Hän sai siellä monesti nähdä Timean, joka jo oli oppinut vähän unkarin seurustelukieltä.

Nyt katseli Sohvi-rouvakin häntä suopein silmin, sanoipa kerran puoleksi kuiskaten puoleksi huutaen Atalialle, ettei olisi vahingoksi osoittaa Timarille hieman ystävällisyyttä, sillä tämä oli nyt rikas mies, jota ei sopisi halveksia, joka oli suurempiarvoinen kuin kolme upseeria yhteensä, joilla ei ollut muuta kuin kaunis virkapuku ja velkoja kaupanpäälle; johon Atalia-neiti vastasi: "Siitä ei vielä seuraa, että minä ottaisin isäni rengin miehekseni." Sohvi-rouva saattoi itse täydentää vastauksen näin kuuluvain sanoin: "Eikä siitäkään, että pappi on nainut piikansa", missä piili ansaittu nuhde hänelle siitä, että hän oli uskaltanut tunkeutua äidiksi niin ylhäiselle neidille.

Kerran illallisen lopulla, kun Brazovics jäi kahden Timarin kanssa pöydän ääreen, alkoivat he juoda maljoja. Brazovics oli oikea taituri sillä alalla, mutta toinen köyhä raukka oli harvoin saanut maistaa viiniä.

Kun he nyt olivat tulleet oikein vauhtiin, johti Brazovics aivan huolettomasti puheen aiheeseen, joka oli hänen sydäntään lähinnä.

"Kuuleppa nyt, Mikael, sano kerran suora totuus! Kuinka sinä käyttäydyit ansaitessasi niin paljon muonanhankinnalla? Minäkin olen yrittänyt sitä ja tiedän, mitä sillä voi ansaita. Minä olen sekoittanut liitua ja jauhopölyäkin jauhoihin; osaan myös jauhaa akanoita vehnän sijasta ja tunnen eron ruis- ja vehnäjauhon välillä. Mutta minun ei ole milloinkaan onnistunut saada sellaista voittoa kuin sinun. Tunnusta nyt vain! Mitä noituutta sinä olet käyttänyt? Sinullahan on jo kaikki — katon alla."

Timar katseli alas lattiaan kuin juopunut, joka tarvitsee kuuden hevosen voiman silmäluomiaan erilleen vetämään. Aivan autuaana ja änkyttäen hän alkoi:

"No, tietääkö, herra..."

"Sinuttele vain minua! Kuinka usein minun täytyy sanoa sinulle se? Kutsu minua ristimänimellä."

"No, saatpa nyt kerran kuulla, Natzi, ettei se ollut ensinkään noituutta. Muistathan minun huutaneen uponneen laivanlastin mitättömästä summasta, guldenista puolikapan. Sitä en myönyt, kuten luullaan, mylläreille, eläinkauppiaille ja talonpojille parin groshenin voitolla, vaan annoin heti leipoa siitä leipää, joka tuli minulle puolet halvemmaksi kuin keskinkertaisimmatkin jauhot."

"Tuhat tulimmaista! Saanpa vanhoilla päivilläni käydä koulua sinun luonasi. Sinä senkin veijari! No, eikö sotilasleivästä tullut huonoa?"

Mikael nauroi niin että viini oli vähällä purskahtaa hänen suustaan ulos.

"Tietenkin se oli huonoa, sanomattoman huonoa."

"Eikä kumminkaan tehty valituksia muonatoimikunnalle?"

"Mitä se olisi hyödyttänyt, kun minulla oli taskussani koko toimikunta!"

"Mutta linnankomentajalle tai tykistöpäällikölle kai tehtiin?"

"Nekin ovat täällä!" huudahti Mikael ylpeästi lyöden taskuaan, mihin mahtui niin monta korkeata herraa.

Herra Brazovicsin silmät loistivat kaameasti ja olivat entistä punaisemmat.

"Ja sinä annoit sotamiesten syödä leipää, joka oli leivottu vedenturmelemasta vehnästä?"

"Miksi en? Nielty leipä ei voi kannella."

"Aivan oikein, Mikael, aivan oikein; varo vain itse puhumasta asiasta. Minulle, joka olen ystäväsi, voit puhua; mutta jos joku vihamiehistäsi saisi vihiä asiasta, voisi sinun käydä huonosti. Voisipa silloin Serberinkadun varrella oleva talosikin mennä samassa mylläkässä. Pidä siis kielesi kurissa!"

Aivan kuin juopunut äkkiä saa tajuntansa, alkoi Mikael itsepintaisesti pyytää Brazovicsia vaikenemaan asiasta, jottei tekisi häntä onnettomaksi. Hän suutelikin Brazovicsin kättä. Brazovics rauhoitti häntä; häntä ei muka tarvinnut pelätä, mutta hänen tulisi vain itse olla varuillaan, ettei ilmaisisi salaisuutta.

Sen sanottuaan kutsui isäntä palvelijansa näyttämään Timarille tietä kotiin. Palvelijan tulisi tarkoin katsoa, ettei Timarille kävisi huonosti kotimatalla ja tukea häntä, jos hän horjahtelisi.

Palvelija kuvaili kotiin palattuaan, miten vaikeata hänen oli ollut saada Timar'ia kotiin. Hän ei ollut tuntenut oman talonsa porttia, olipa vielä alkanut laulaakin kadulla. Tultuaan asuntoonsa hänet oli viety sänkyyn ja siihen herra-pahanen oli nukahtanut.

Mutta kun Brazovicsin palvelija oli poistunut Timarin luota, nousi tämä ylös vuoteeltaan ja istuutui kirjoittamaan kirjeitä ja jatkoi aamun sarastukseen.

Hän ei ollut ollut vähääkään päihtynyt.

Timar tiesi yhtä varmasti, kuin että maanantai seuraa sunnuntaita, että Brazovics seuraavana päivänä ilmaisisi koko jutun, ja hän tiesi myös kenelle.

Siihen aikaan — nykyään on kenties toisin — oli valtiotaloudellinen periaate: "Varasta ja salli varastettavan!" Mukava ja rakastettava periaate! Tällä oivallisella periaatteella oli vain yksi vastustaja, ja se oli eräs ranskalainen. Ranskalainen on aina itävaltalaisen vastustaja. Tämä periaate kuului: "ôte-toi, que je m'y mette!", vapaasti käännettynä: "Väisty syrjään, että minäkin saan varastaa!"

Eri keisarilliset virkamiehet kilpailivat keskenään, ja niin pian kuin joku heistä oli keksinyt hyvän lypsylehmän alkoivat toiset panna kaikki voimansa liikkeelle seivästääkseen lypsäjän lehmän sarviin ja taluttaakseen hyvän lehmän omaan navettaansa.

Siihen aikaan oli olemassa "kolme hovikansliaa;" sitten oli "yleinen valtiovarain ja kauppa-asioiden hovikamari", edelleen "ylin oikeusvirasto", "hovisotaneuvosto", "sensuuri ja poliisivirasto", "salainen talous-, hovi- ja valtiokanslia" ja lopuksi "ylimmäinen tilityspaikka."

Viisaitten kivi oli nyt vain saatava siten, että oli päästävä selville siitä, mikä pyörä tässä monimutkaisessa koneistossa oli pantava liikkeeseen, jotta se laatikko avautuisi, mistä kunnan porvarin olisi lupa ammentaa. Mitä olisi voitettavissa, missä, ja kenen luona, kenen avulla ja millä syillä, millä tavalla ja milloin?

Ja kuka on toisen vihollinen tai ystävä ja mitä intohimoja hänellä on? Ja kenen käteen toisessa tai toisessa tapauksessa kaikki langat johtavat?

Tämä on päätiede.

Ei siis ollut mikään yllätys Timarille, kun hänet muutama päivä Brazovicsin luona vietetyn illan jälkeen kutsuttiin linnoitukseen, missä eräs herra, joka kutsui itseään ylimmäiseksi valtiovarain salaneuvokseksi, antoi hänen tietää, että hänen oli toistaiseksi jäätävä sinne ankaraan tutkintovankilaan, samalla kun hän vaati häneltä avaimet, pannakseen hänen kirjansa ja paperinsa takavarikkoon.

Siitäpä tulisi kaunis juttu!

Timarin salaisuus oli ilmaistu valtiovarain yleiselle hovikamarille. Tämä kilpaili alituisesti silloisen hovisotaneuvoston kanssa. Nyt tarjoutui oivallinen tilaisuus vetää päivänvaloon ne ilkeät, häpeälliset teot, joita viimeainutuksessa virastossa tehtiin, ja riistää siltä kokonaan sotilasmuonavarojen hankinta. Kolme hovikansliaa tuki hyökkäystä; hovipoliisiviranomaiset yksinään olivat hovisotaneuvoston puolella. Lopuksi äänesti valtiokanslia sitä vastaan, ja silloin lähetettiin toimikunta ankarin määräyksin tutkimaan asiaa; ei ketään ollut säästettävä, koko muonavarojen toimikunta oli pantava viralta, komentajaa ja tykistöpäällikköä vastaan oli nostettava kanne, hankkija oli vangittava, kuulustelu pidettävä ja kaikki otettava selville.

Jos nyt ilmestyisi palanenkaan homehtunutta leipää todistamaan Timaria vastaan, niin voi häntä!

Mutta mitään ei tullut ilmi.

Kokonaisen viikon teki toimikunta työtä yöstä päivään. Todistajia kuulusteltiin, vannotettiin, kyseltiin, itse linnankomentajakin otettiin avuksi — kaikki turhaan. Ei kenelläkään ollut mitään Timaria vastaan todistettavana. Päinvastoin kävi tutkisteluista selville, että tämä oli jakanut koko vedenturmeleman lastin mylläreille, talonpojille, tehtailijoille ja eläintenmyyjille ja ettei kourallistakaan kysymyksessä olevia jauhoja ollut sekotettu sotilaille leivottuun leipään.

Sotilaita itseään kuulusteltiin; nämä sanoivat, etteivät he olleet saaneet milloinkaan niin hyvää leipää kuin niiden kolmen viikon ajalla, jolloin Timar oli ollut leivänhankkijana. Ei ainoatakaan syytöstä, ei yhtään raskauttavaa asianhaaraa tullut esiin häntä vastaan, ja sitä pienemmällä syyllä voitiin syyttää sotilasviranomaisia lahjuksien vastaanottamisesta. Hehän olivat antaneet hankinnan sille, joka paraiten ja halvimmalla oli sen toimittanut. Seurauksena oli se, että he alkoivat tuntea olevansa ylivoimaisia, tunsivat itsensä loukkaantuneiksi tutkimuksesta, uhkasivat ja kalistivat sapeleitaan. Toimikunta, joka joutui pulaan, tuli levottomaksi, peruutti kanteensa, jakoi hyvitystä puolelle ja toiselle ja koki mahdollisimman nopeasti päästä pötkimään pois Komornista. Timar vapautettiin satakertaisesti anteeksipyytäen.

Kun hän oli päässyt vankilasta, oli herra Katshuka ensimmäisenä puristamassa hänen kättään kaikkien nähden ja onnittelemassa häntä.

"Tätä loukkausta et saa jättää rankaisematta, ystäväni. Sinun on hankittava loistava hyvitys. Ajatteles, onpa epäilty minunkin vastaanottaneen lahjuksia. Matkusta Wieniin vaatimaan hyvitystä. Ja tulevaisuudessa" — lisäsi hän hiljaa — "voit olla varma siitä, ei kukaan heitä meitä satulasta. Tao nyt vain niin kauan kuin rauta on kuumaa."

Timar lupasi tehdä niin ja sanoi samaa Brazovicsille kohdatessaan hänet.

Brazovics oli olevinaan hyvin julmistunut siitä vääryydestä, jota oli tehty hänen ystävälleen Mikaelille. Kukahan se hävytön oli, joka oli tällä tavoin mustannut häntä?

"Olkoonpa ken tahansa, asia on tuleva hänelle kalliiksi!" uhkasi Timar. "Ja jos hän on talonomistaja Komornissa, uskallan pääni pantiksi siitä, että se on maksava hänen talonsa. Matkustan itse huomenna Wieniin pyytämään hyvitystä hovikansliasta."

"Teeppä se," sanoi Brazovics ja ajatteli itsekseen: "Hyvä on että tiedän; minäkin olen oleva siellä."

Ja hän kiirehti todellakin matkaan ennättääkseen perille päivää ennen Timaria.

Siellä hän sai asiat järjestetyiksi siten, (mikä kaikki maksoi hänelle kauniin summan), että Timarin tarvitsi vain astua jalkansa tähän sokkeloon, jotta hän ei enää milloinkaan löytäisi sieltä ulos. Hovikansliasta osoitettaisiin hänet hovikamariin; tämä lykkäisi asian hovioikeuteen, mistä se menisi poliisivirastoon ja sieltä salaiseen valtiokansliaan. Oikeudenhakija-parka menettää lopulta kärsivällisyytensä, kiivastuu ja lausuu suuttumuksessaan ajattelemattomia sanoja, antaa kenties jotakin painoonkin; silloin ottavat sensuuriviranomaiset häntä niskasta, ja viimein pyytää hän vain päästä kaikesta vapaaksi ja vannoo, ettei koskaan elämässään enää tartu hoviviraston ovenripaan. Eipä hän enää olisi sellainen houkkio, että lähtisi etsimään oikeutta!

Mutta Timar ei ollut sellainen houkkio. Hän oli jo ollut viisaampi kuin hänen molemmat neuvonantajansa yhteensä.

Siitä silmänräpäyksestä lähtien, jolloin hän oli astunut ensimmäisen harha-askeleen, oli hän tullut viekkaaksi ja ovelaksi; hän tiesi ennen kaikkea, ettei pidä uskoa kenellekään, mitä aikoo tehdä.

Tämän asian laita on kuin naisen siveyden. Aina ensimmäiseen harha-askeleeseen asti on hänen sielunsa puhdas, tietämätön kaikesta ja viaton; mutta niin pian kuin ensimmäinen harha-askel on astuttu, herää äkkiä tietoisuus jos jostakin kristallikirkkaassa mielessä. Nyt ei häntä enää tarvitse opettaa; hän tietää jo kaikki, osaapa lisäksi keksiä uuttakin.

Jo vetäessään Pancsovan viranomaisia nenästä antoi Timar aavistaa, mitä hänessä piili. Silloin hän teki sen, toisen asiassa, itse ensinkään hyötymättä siitä. Hän teki sen, mitä oli saanut tehdäkseen. Hän pimitti takaa-ajajien silmät.

Nyt hän ajoi omaa asiaansa.

Omistaessaan löytämänsä aarteet, täytyi hänen keksiä sopiva tekosyy, jonka nojalla hän voi näyttäytyä maailman silmissä rikkaana miehenä. Hänen täytyi olla olevinaan liikemies, jolla oli ollut onnea yrityksissään.

Jo ensimmäisessä yrityksessä oli hänen täytynyt voittaa suuria summia, Jos ihmiset luulivatkin hänen saaneen tämän voiton lahjomalla, niin se oli pienin onnettomuus. Todistuksia ei voitu saada, koska asia ei ollut niin. Hänellä oli ollut niin paljon menoja muonaa hankkiessaan, että siitä jäi hänelle tuskin ensinkään voittoa. Mutta hän sai siten kuitenkin tilaisuuden ostaa itselleen talon ja laivan ja maksaa ne tukaateilla, ja kaikki luulivat hänen rahansa olevan kotoisin tästä kaupasta. Hän tarvitsi jonkunmoisen tekosyy, verukkeen, voidakseen vähitellen tuoda esiin Tshorbadshin aarteet.

Mitä Timar siis teki matkustaessaan Wieniin? Kaikki otaksuivat hänen anovan hyvitystä hovikamarilta, ja hän voi siinä luottaa hovisotaneuvoston tukeen. Ystäviltaan Komornissa hän oli saanut suosituskirjeitä vaikutusvaltaisimmille henkilöille.

Mutta mitä hän teki? Hän antoi kaikkien näiden suosituskirjeiden levätä matkalaukkunsa pohjalla ja läksi suoraa päätä hovikamarin päällikön luo, pyytäen päästä hänen puheilleen.

Ministeriä miellytti se, ettei tuo ihminen pyytänyt puheillepääsyä kiertoteitä, akkunan kautta, vaan suoraan ovesta. Hän otti Timarin vastaan.

Ministeri oli pitkäkasvuinen mies, jolla oli sileäksi ajellut kasvot, voimakas kaksoisleuka, uhkaavat silmäkulmat ja paljas pää; hän seiso i kädet hännystakin liepeiden alla antaessaan pitkäviiksisen ihmislapsen astua silmiensä eteen. Timar oli puettu yksinkertaiseen unkarilaiseen pukuun.

Ensimmäinen kysymys, jonka hänen korkeutensa teki Timarille, kuului:

"Miksi teillä ei ole sapelia tullessanne puheilleni?"

"Minä en ole aatelismies, armollinen herra."

"Vai niin? — Todennäköisesti olette tulleet luokseni pyytämään hyvitystä sen vangitsemisen ja kuulustelun vuoksi, jotka ovat tehdyt teitä vastaan?"

"Olkoon se kaukana minusta!" vastasi Timar. "Hallitus on vain tehnyt velvollisuutensa, kun se näennäisesti todellisen ilmiannon perustalla on käyttäytynyt ankarasti, ei ainoastaan minua, vaan paljon korkeampiakin herroja vastaan. Koska en ole aatelismies, en voi edes kunnia-asiana valittaa loukkauksesta. Sitävastoin olen kiitollisuudenvelassa sekä ilmiantajalle että tutkintotuomarille siitä, että he tällä tutkimuksella, joka toimitettiin niin ankarasti, ovat todistaneet minun käteni olleen puhtaat huostaani uskotussa muonahankinnassa."

"Ahaa! Teillä ei siis ole aikomusta pyytää hyvitystä ilmiantajaltanne?"

"Päinvastoin, pitäisin sitä miltei vahingollisena, sillä siten kenties moni kunniallinen mies, joka koettaa ilmoitua todellista väärinkäyttöä, säikähtyisi. Minun kunniani on taas hyvitetty; luontoni ei vaadi kosta. Sitäpaitsi on minulla siihen yhtävähän aikaa kuin halua. Se, mikä on tapahtunut, olkoon unohdettu."

Timarin puhuessa oli hänen korkeutensa jo vetänyt esiin toisen kätensä taputtaakseen häntä olalle.

"Nähkääs, se onkin hyvin käytännöllinen mielipide. Arvelette voivanne tehdä parempaa kuin kuluttaa aikaanne juoksentelemalla edestakaisin kostonhimo mielessä. Jotensakin oikea käsitys. Mikä siis tuo teidät minun luokseni?"

"Eräs tarjous."

"Ohoh, tarjousko?"

"Johon tarvitsen teidän ylhäisyytenne suojelusta."

Ylhäisyys pisti jälleen kätensä hännystakin alle.

"Valtio omistaa erään herraskartanon illyyrialaisella sotilasrajalla, Levetinczissä."

"Hm, hm!" hymisi korkea herra. "Mitä siitä tahdotte?"

"Olen komissaariona viljanostoissa liikuskellut paljon niillä seuduilla ja tunnen sen seudun asiat. Herraskartanossa on 30,000 tynnyrinalaa maata; nämä ovat olleet vuokrattuina wieniläispankkiirille Silbermann'ille neljästäkymmenestä kreutzeristä tynnyrinala. Vuokrasopimuksen lopettaminen kuuluu hovikamarille, mutta hovisotaneuvostolla on käytettävänään vuokratulot. Nämä tekevät yhteensä 100,000 guldenia. Silbermann on jakanut herraskartanon kolmeen palstaan ja vuokrannut ne toisille, jotka ovat maksaneet hänelle guldenin tynnyrinalasta."

"No, pitihän hänenkin ansaita jotakin."

"Luonnollisesti. Alavuokraajat ovat puolestaan vuokranneet pellot seudun talonpojille määrättyä sadon osuutta vastaan. Mutta nyt, kun kahtena vuonna peräkkäin on ollut katovuosi ja etenkin tänä vuonna, ei maa ole tuottanut edes siementä. Talonpojat eivät ole saaneet ensinkään satoa eivätkä ole voineet antaa alavuokraajille viljaa. Nämä taasen eivät ole maksaneet veroansa päävuokraajalle ja päästäkseen sopimuksestaan on tämä viis välittänyt valtiosta ja on velkaa vuokrasumman."

Nyt olivat armollisen herran molemmat kädet tulleet esiin hännystakin liepeiden alta ja alkaneet hosua kaikin kymmenin sormin.

"Niin, siitä syystä, että hän on elänyt kuin ruhtinas, se lurjus. Kuvitelkaapa esimerkiksi, että hänellä on ollut kahdeksantuhannen guldenin hevosia, joilla hän on ajellut. Nyt ne myydään huutokaupalla. Minä olen ylhäisyys, mutta en katso voivani pitää niin kallista valjakkoa."

Timar ei ollut huomaavinaan tätä, vaan jatkoi:

"Nyt tullaan menettämään koko vuokraussumma, sillä siellä ei ole mitään otettavaa; päävuokraaja ja alavuokraajat ovat naimisissa, ja heidän omaisuutensa kuuluu vaimoille myötäjäisinä. Mainitut satatuhatta guldenia puuttuvat hovisotaneuvoston rahastosta ja se aikoo kuulemani mukaan vedota hovikamariin saadakseen ulos summan."

Ylhäisyys avasi nuuskarasian ja pistäessään peukalonsa ja etusormensa siihen katsahti hän toisella silmällään tutkivasti puhujaan.

"Minun alammaisin tarjoukseni on nyt", jatkoi Timar vetäessään taskustaan esiin kokoonkäärityn asiakirjan, "vuokrata Levetinczin herraskartano kymmeneksi vuodeksi samaa vuokrasummaa vastaan minkä alavuokraajat ovat maksaneet, siis guldeni tynnyrinalasta vuodessa."

"Hm! Se on kaunis tarjous."

"Uudelta vuokraajalta on jo vuosi mennyt hukkaan, sillä nyt olemme marraskuun lopussa, ja kaikki pellot ovat kesantona. Siitä huolimatta tarjoudun minä laskemaan menetetyn vuoden vuokrasopimuksen aikaan ja päälle päätteeksi maksamaan viime vuoden vuokrasumman, mikä muutoin menetetään."

Ylhäisyys naputti kaksi kertaa sormensa päillä kultaisen nuuskarasiensa kantta ja puristi lujasti yhteen huulensa.

"Hm", hän ajatteli itsekseen, "tuo tietää enemmän, kuin hänen lampaankasvoistaan luulisi. Hän

aavistaa, että hovikamari aikoo ottaa hovisotaneuvostolta sotilasmuonituksen, ja että se oli Komornissa tapahtuneen tarkastuksen tarkoituksena. Nyt kun tämä päättyi niin surkeasti, on hovisotaneuvosto korkeine, sapelia helistävine suosijoineen taasen pinnalla ja sillä saattaisi kyllä olla halua riistää meiltä vuokra-asiat sotilasrajalla. Ne arvelevat sen hyväksi lypsylehmäksi ja Levetinczin vuokraajan vaillingin tähden he ovatkin saaneet hyvän otteen. Ja nyt, kaukana siitä, että esiintyisi hovikamarin vastustajana, joka kuitenkin on vainonnut häntä, tulee tämä mies luoksemme auttamaan meitä pulasta siten tukeakseen asemaamme. Hänelle tulee osoittaa kunnioitusta!"

"Hyvä on!" sanoi ylhäisyys ääneen. "Näen, että olette erinomainen mies. Teillä on ollut syytä tehdä valitus meidän menettelymme johdosta ja te annatte kuitenkin valitusten raueta; saattepa nähdä, että tämä on oikea tie, jota jokaisen ymmärtäväisen kansalaisen tulee käydä. Näyttääkseni vain teille, että valtio osaa palkita kelpo miehiä, vakuutan teille, että tarjoukseenne suostutaan. Tulkaa jo tänä iltana toimistooni. Minä vastaan tuloksista."

Timar jätti kirjallisen anomuksensa ja poistui syvään kumartaen.

Hänen ylhäisyytensä piti tästä miehestä.

Ensinnäkin oli hän kyllin järkevä vetääkseen viivan suuren vääryyden yli, jonka hallitus oli hänelle tehnyt ja joka, hänen vaatiessaan hyvitystä, olisi herättänyt epämiellyttävää huomiota. Toiseksi hän tarjosi valtiolle vuokraa, joka oli viisikymmentä prosenttia edellistä edullisempi. Kolmanneksi hän jalomielisellä uhrautuvaisuudella päästi hovikamarin pälkähästä ja teki sen kykeneväksi torjumaan hovisotaneuvoston hyökkäykset. Hän oli kolminkertaisesti kullan arvoinen.

Vieläpä nelinkertaisestikin, mutta sitä ei ylhäisyys vielä tiennyt. Hän sai tietää sen vasta tultuaan palatsiinsa päivällistä syömään, kun tallirengas ilmoitti hänelle, että se unkarilainen herra, joka oli saanut tehtäväkseen huutaa hänen laskuunsa kahdeksantuhannen guldenin hevoset, oli jo tuonut ne; hinnasta sopisi hän henkilökohtaisesti hänen ylhäisyytensä kanssa.

Nelinkerroin kullan arvoinen!

Kun Timar illalla meni armollisen herran puheille tämän toimistoon, saattoi hän jo kaikkien vastaan tulevien kasvoilla nähdä ystävällisen hymyilyn — kullan heijastuksen.

Ylhäisyys meni häntä vastaan aivan ovelle asti.

Hän vei hänet kirjoituspöydän luo. Siinä oli sopimus valmiina, kaikilla tarpeellisilla allekirjoituksilla, leimalla ja suurella sinetillä varustettuna.

"Luekaa! Toivon, että olette tyytyväinen."

Ensimmäinen seikka, mikä hämmästytti Timaria, oli se, että sopimus oli tehty kahdeksikymmeneksi vuodeksi kymmenen sijasta.

"No, oletteko tyytyväinen vuokra-aikaan?"

Oliko hän tyytyväinen!

Toinen yllätys oli hänen oma nimensä:

"Mikael Timar von Levetinczy."

"Onko teillä mitään arvonimeä vastaan?"

Neljästoista luku.

"MIKAEL TIMAR VON LEVETINCZY."

"Aateliskirja lähetetään kohta teille", sanoi korkea herra hymyillen.

Timar kirjoitti nimensä sopimuksen alle liittäen siihen arvonimen.

"Älkää kiirehtikö, minulla on vielä teille jotakin sanomista", sanoi ylhäisyys, kun kaikki oli selvillä. "Hallituksen velvollisuus on palkita kunnan kansalaisia, jotka velvollisuuksiaan täyttämällä toimivat valtion hyväksi. Erikoista huomiota osoitetaan tässä tapauksessa niille, jotka ovat saavuttaneet yleistä tunnustusta kansantaloudellisella- ja kauppa-alalla. Voitteko mainita jonkun henkilön, jolle minä voisin korkeimmassa paikassa ehdottaa rautakruunun ritarimerkkiä?"

Hänen ylhäisyytensä oli valmistautunut saamaan vastaukseksi: "Tässä on oma napinreikäni, armollinen herra; te ette voi löytää sen parempaa paikkaa ritarimerkillenne. Jos tässä tarvitaan vain erinomaista miestä, niin on hän tässä."

Ja niinhän kysymys oli tarkoitettukin vastattavaksi.

Sitä pahemmin ällistyikin korkea herra, kun Mikael Timar von Levetinczy hetkisen mietittyään vastasi:

"Niin, armollinen herra, minä otan itselleni vapauden kiinnittää teidän huomionne mieheen, joka jo kauan on nauttinut yleistä kunnioitusta ja hiljaisuudessa on seudun asujainten hyväntekijä. Se on Plescovacs'in dekanatti, Cyrill Sandrovcics; hän, paremmin kuin moni muu, ansaitsee tämän kunnianosotuksen."

Ministeri astui askeleen taaksepäin. Hän ei vielä milloinkaan ollut tavannut miestä, joka kysyttäessä: "Kenelle annamme ritarimerkin?" ei olisi kääntynyt kuvastimeen osottaen itseään ja sanonut: "Antakaa se tuolle erinomaiselle miehelle!" Sensijaan tämä ihminen osottaa sormellaan kartan etäisintä kolkkaa, etsien sieltä kaukaisimmasta kylästä maalaispapin, joka ei ole hänen kumminsä eikä lankonsa, ei edes kuulu samaan kirkkoon, ja sanoo: "Hänen katson olevan paremman ihmisen kuin itse olen!"

Hän on todella ihminen, joka on puhdasta kultaa. Häneen täytyisi kullankaivajan sekoittaa ainakin kolme karaattia hopeaa voidakseen häntä takoa!

Mutta koska kysymys nyt kerran oli asetettu, täytyi asiasta tehdä tosi.

"Hyvä on, hyvä on!" sanoi korkea herra. "Muutamia muodollisuuksia liittyy kuitenkin ritarimerkin jakamiseen. Hallitsija ei voi antautua sille pettymykselle alttiiksi, että lahjaa ei mahdollisesti otettaisikaan vastaan. Saadaksean tuollaisen suosionosoituksen on sitä siis itse omakätisesti haettava."

"Hänen korkea-arvoisuutensa on hyvin kaino mies, eikä luullakseni voisi tehdä päätöstä sellaista askelta ottamaan, ennenkuin häntä olisi kehoitettu siihen korkeimmasta paikasta."

"Vai niin. Ymmärrän. Pari riviä minun kädestäni siis riittäisi? Hyvä on. Koska kerran te olette suositellut häntä, lähetän ne hänelle. Niinpä niin, valtion on etsittävä piilossa olevat ansiot."

Ja korkea herra kirjoitti omakätisesti muutamia suosiollisia rivejä herra dekanatti Cyrill Sandrovcics'ille vakuuttaen, että, jos hän haluaisi, hänelle annettaisiin rautakruunuristi tunnustukseksi hänen tähänastisista palveluksistaan.

Timar kiitti mitä nöyrimmin tästä armosta, ja hänen ylhäisyytensä vakuutteli hänelle vuorostaan korkea suojelustaan ainiaksi.

Senjälkeen oli Timarilla ilo nähdä ministeristön kaikissa toimistoissa, missä muutoin sai kärsiä kaikenlaatuisia vaivalloisia toimitusmuodollisuuksia, kaikkien rientävän kiireisesti häntä palvelemaan, niin että häneltä meni korkeintaan tunti kaiken sen toimittamiseen, mihin toinen olisi tarvinnut viikkokausia, pujotellakseen tämän sokkelon lävitse.

Orsovan vesiruukku oli täällä näkymättömänä.

Oli yö, kun Timar pakkasi kaikki sopimusta koskevat asiakirjat matkalaukkuunsa.

Ja nyt hänellä oli kiire.

Hän ei syönyt illallista, ei pannut nukkumaan, vaan riensi "Kultaiseen Karitsaan", missä pikapostiajurit tavallisesti majailivat. Vierashuoneessa hän tilasi sämpylän ja savustetun makkaran, jotka pisti taskuunsa, tiellä hän ottaisi ne esiin. Sitten hän huusi ajurille:

"Lähdemme heti paikalla. Älä sääli ruoskaasi äläkä hevosiasi. Joka penikulmasta saat guldenin juomaraha ja sitäpaitsi kahdenkertaisen kyytimaksun, jos annat mennä."

Enempää ei hänen tarvinnut sanoa.

Kaksi minuuttia senjälkeen vierivät vaunut ruoskaniskujen läimähdellessä Wienin katuja pitkin. Poliisi huusi turhaan niiden jälkeen, että eläinräökkäys oli kielletty Wienin kaduilla.

Pikapostiajurilaitos, joka siihen aikaan vastasi meidän aikuisia rautateitämme, muodosti yhtenäisen ketjun Wienistä Semlin'iin. Hevoset seisovivat yötä päivää valmiina valjastettaviksi, ja niin pian kuin ruoskaniskut jonkun kylän etäisimmässä päässä ilmaisivat matkustavaisen tuloa, talutti se pikaposti, jonka vuoro oli lähteä, neljä levännyttä hevostaan tallista ulos, ja kahden minuutin kuluttua kiisi uusi valjakko täyttä laukkaa vuorten ja laaksojen yli. Jos kaksi pikapostiajuria kohtasi toisensa tiellä, niin

riisuttiin hevoset ja vaihdettiin sekä ajajia että hevosia, joiden oli nyt tarvis kulkea vain puolet matkaa. Kuljetuksen nopeus oli suhteellinen maksun suuruuteen.

Timar istui vaunuissa kaksi yötä ja kaksi päivää, nousematta edes syömään, vielä vähemmän lepäämään yöksi. Hän oli jo tottunut nukkumaan vaunuissa, kaikesta kolinasta, räminästä ja heittelemisestä huolimatta.

Toisen päivän illalla Timar oli jo Semlin'issä, mistä hän ajoi yön läpi lähimpään kylään Levetinczin herraskartanon alueella.

Oli kaunis ja vuodenaikaan katsoen leuto sää. Oli juuri ensimmäinen päivä joulukuuta.

Timar ajoi käräjätaloon ja kutsui tuomarin ulos. Hän esittäytyi herraskartanon uutena vuokraajana ja pyysi häntä ilmoittamaan maanviljelijöille, että he saisivat ensi vuonnakin pitää maan osaviljelyksessä. Kahtena viime vuotena olivat pellot, jotka eivät olleet antaneet mitään satoa, olleet miltei kesantona; seuraavana vuonna tulisi todennäköisesti oivallinen sato. Ilma oli suotuista, syksy venyi pitkäksi; se joka kiirehtisi, ennättäisi vielä kyntää ja kylvää.

Hänelle sanottiin, että kaikki tämä oli kyllä hyvä; kyntää kyllä ehtisi, ellei pääasiaa, siementä, puuttuisi. Rahalla ei voinut saada mitään, vaikka olisi maksanut kuinka korkean hinnan tahansa. Maanviljelijöiden oli töin tuskin onnistunut varustaa peltonsa talvikylvöön. Köyhälistön oli elettävä kai koko talvi maissilla.

Timar vakuutti lohduttaen, ettei siementä suinkaan tulisi puuttumaan, siitä hän pitäisi huolen.

Senjälkeen hän ajoi toisiinkin kyliin, joiden väestö piti peltojaan osaviljelyksessä, ja hänen kehotuksestaan otettiin sielläkin esiin aurat ja ruvettiin kyntämään niitä avaria peltoja, jotka jo oli tuomittu makaamaan kesantona koko vuoden ja kantamaan vain ohdakkeita. Mutta mistä saada siementä? Olisi jo liian myöhäistä tuoda viljaa Walakiasta, ja läheisyydessä ei ollut mitään saatavissa. Timar tiesi kuitenkin, mistä ottaa.

Toisena päivänä joulukuuta illalla saapui hän Plescovacziin, missä hän oli joku aika sitten ollut saamaisillaan selkäänsä, ja meni hänen korkea-arvoisuutensa Cyrill Sandrovicsin luo, joka silloin oli ajanut hänet ulos.

"No, poikaseni, oletko nyt täällä taas?", huudahti korkea-arvoinen herra, tämä kansan hyväntekijä ja ystävä, joka jo kauvan sitten olisi saanut rautaristin, ellei olisi ollut niin vaatimaton. "Mitä nyt sitten tahdot? Tahdotko ostaa minulta viljaa? Olen jo kaksi kuukautta sitten sanonut sinulle, ettei minulla ole; en myö. Älä lörpöttele! Koetat turhaan valehdella minulle, sillä en usko sanaakaan siitä, mitä sanot. Sinulla on kreikkalainen nimi ja pitkät viikset; en usko kasvojasi."

Timar hymyili.

"Mutta tällä kertaa tulevat huuleni puhumaan vain totuuden sanoja."

"Voit saada jonkun toisen uskomaan, et minua. Te ylämaan kauppiaat petätte meitä aina. Kuvittelette meille saaneenne runsaan sadon ja koetatte täten saada vehnän hinnat alas. Kun te tahdotte ostaa meiltä kauraa, levitätte sellaisen huhun, että hallitus aikoo myydä hevosensa. Te olette epäluotettavaa väkeä."

"Mutta nyt puhun totta. Minä olen täällä hallituksen puolesta pyytämässä sen nimessä teidän korkea-arvoisuuttanne avaamaan viljalarinsa. Hallitus on saanut tietoonsa, että maanviljelijöiltä puuttuu siementä ja se tahtoo senvuoksi jakaa etukäteen viljan niiden kesken. Tässä on kyseessä suuri tarkoituserä, hyvä teko kansaa kohtaan; se, joka auttaa hallitusta tässä, tekee sille erikoisen suuren palveluksen. Viljaa en minä ota haltuuni, vaan kansa, joka saa sen siemenekseen."

"Jaa, hätä on tosin suuri, ja minä valitan suuresti kansaraukkaa. Mutta kun minulla nyt kerran ei ole viljaa! Mistä minä olisin sitä saanut? En ole itsekään saanut satoa. Tuossa on vilja-aitta, aivan naurettavan suuri se on, mutta kaikki kolme kerrosta on tyhjänä!"

"Tyhjiä ne eivät ole, korkea-arvoisa isä. Minä tiedän varsin hyvin, että kolmen vuoden sato on vielä siellä tallessa. Voin saada tuolta ylhäältä kymmentuhatta puolikkappa vähintään."

"Roskaa sinä saat! Älä vaivaa itseäsi menemällä sinne. En päästä sitä käsistäni viidestä guldenista puolikapalta. Keväällä sen hinta on seitsemän guldenia puolikkappa ja silloin minä myyn. On valetta, että hallitus olisi sinut lähettänyt. Tahdot vain tehdä hyvän kaupan omaan laskuusi. Et jyvääkään tule minulta saamaan. Hallitus nyt tietäisi mitään sinusta, enempä kuin minustakaan! Sen tietämättä voisimme yhtähyvin asua kuussa."

Tähän saakka oli linnoitus hyvästi kestänyt lievän tykistötulen. Mutta nyt pisti Timar käden taskuunsa ja veti esiin kahdenkymmenenneljänpunnan setelin, ministerin kirjeen.

Kun arvon herra oli lukenut kirjeen, ei hän tiennyt, pitikö hänen epäillä Timaria vai omia silmiään.

Mutta suuri keisarillisella kaksoiskotkalla varustettu sinetti kuoressa ja hovikamarin leima kirjeessä eivät kumminkaan sallineet epäilyksiä. Siinä ei voinut olla mitään erehdystä, se oli kouraantuntuva todellisuutta.

Ja hänen korkein unelmansa oli juuri ollut saada kantaa tuollaista kiiltävää ristiä rinnallaan. Timar tunsu tämän heikkouden herra dekantissa, joka usein heidän istuessaan viinilasien ääressä oli katkerasti valittanut sitä, miten väärin hallitus menetteli antaessaan Karlovitzin patriarkalle ylenmäärin ritarimerkkejä. Miksi yhdelle annetaan kaikki ja toisen annetaan käydä tyhjin käsin? Nyt hän näki kiihkeimmän toiveensa täytetyksi. Kuinka talonpojat katsoa tollottaisivat häntä, kun hän tulisi ritarimerkki rinnassaan, ja kuinka tshaikistikapteeni kadehtisi häntä, kun ei hänellä itsellään vielä ollut merkkiä! Patriarkkakin osottaisi enemmän ystävällisyyttä häntä kohtaan.

Ja hänen oma käytöksensäkin Timaria kohtaan muuttui heti paikalla.

"Istuhan toki, veliseni!" (Tähän saakka ei hänen mieleensä ollut juolahtanut tarjota Timarille tuolia.) "Sanoppa minulle, miten olet tullut tutuksi heidän ylhäisyyksiensä kanssa? Mistä johtuu, että tämä kirjoitus on uskottu sinun haltuusi?"

Timar esitti nyt kertomuksen, joka oli valhetta alusta loppuun. Hän oli jättänyt paikkansa Brazovicsein luona ja astunut hallituksen palvelukseen. Hänellä oli ministeriin suuri vaikutusvalta, ja hän se vanhan tuttavuuden perustalla oli suositellut hänen korkea-arvoisuuttaan saamaan tämän suosionosotuksen.

"Tiesinhän edeltäkseni, ettet ollut niin tyhmä kuin miltä näytät. Senpä vuoksi olenkin aina pitänyt sinusta niin paljon. No, poikaseni, koska sinulla on niin kaunis kreikkalainen nimi ja niin rehelliset kasvot, niin saat vehnän. Paljonko tahdot? Kymmenentuhatta, kaksitoistatuhatta puolikappaa? Kaikki, mitä minulla on, myyn sinulle. En tehdäkseeni ministerille mieliksi, mutta sinun rehellisten kasvojesi vuoksi ja tehdäkseeni hyvää kansalle. Minkä hinnan sanoinkaan? Viisi guldenia! Tiedätkö, sinulle annan sen neljällä guldenilla yhdeksällätoista groshenilla. Maksathan heti? Vai noudanko itse rahat Wienistä? Matkustan joka tapauksessa sinne ja voin tehdä sen samalla. Tahdon mieskohtaisesti kiittää hänen ylhäisyyttään siitä armosta, joka minulle on osoitettu. Sinähän tulet viemään minut hänen luokseen?... No, jos tahdot jäädä pois leikistä, niin sano minulle ainakin, minkälainen ihminen ministeri on. Onko hän suuri vai pieni? Ystävällinen vai nyreä? Antaako hän itse minulle heti ristin? Juoko hän mielellään hyvää karlovitziläistä? No, saatpa sinäkin aivan kohta sitä maistaa."

Turhaan Timar vakuutti täytyvänsä jo samana yönä olla Levetinczissä antaakseen työnjohtajille käskyn lähettää heti osaviljelijät viljaa noutamaan. Rattoisa isäntä asetti renkinsä vieraansa käytettäväksi, koska ei millään muotoa tahtonut päästää häntä luotaan. Rengit saivat ratsastaa Levetincziin toimittamaan hänen käskynsä perille. Mikaelin täytyi jäädä yöksi.

Hänen korkea-arvoisuudellaan oli pyöreät, jalattomat lasit, jonkavuoksi ne oli tyhjennettävä ennenkuin lasi kädestään, sillä pöydälle pannessa ne kaatuivat kumoon. Hän ojensi yhden tuollaisen lasin Timarille, toisen hän otti itse, ja niin he joivat aamun koittoon asti. Aamulla ei Timarista saattanut nähdä, että hän oli juopotellut.

Aamulla ani varhain tulivat maalaiset vankkureineen pappilaan. Nähdessään kolmikerroksisen viljamakasiinin ovet auki sanoivat he Timarille, että hän oli tehnyt ihmeitä. Siellä ylhäällä oli kolmen vuoden varasto, paljon enemmän kuin he tarvitsivat talvikylvöään varten.

Timar oleskeli herraskartanossa siksi kunnes ankarat hallat lopettivat syyskylvön teon. Ja täksi vuodeksi olikin kyllin kylvetty. Muut pelot saisivat olla kesantona tai odottaa kesäkylvöä ja heinänsiementä. Koko herraskartanon kolmestakymmenestä tuhannesta tynnyrialasta oli tuskin muutamia satoja niittynä. Kaikki muu oli hedelmällistä, ensiluokkaista peltomaata. Jos tuleva vuosi olisi suotuista, niin sato olisi sangen runsas. Oli kylvetty juuri soveliaimpaan aikaan. Syksy oli kylmä ja tuulinen aina lokakuun loppuun saakka. Ne, jotka olivat silloin kylväneet, saivat varmasti taas odottaa huonoa satoa, sillä peltomyyrälegioonat kaivoivat esiin jyvät, ennenkuin ne olivat ennättäneet itää. Niiden, jotka kylvivät sateisessa marraskuussa, ei käynyt paremmin; sillä alkoi jo varhain sataa lunta, ja lämpimässä maassa alkoi kylvö lumipeitteen alla mädäntyä. Mutta niin pian kuin tämä lumi äkkiä oli sulanut, seurasi pitkäaikaisesti leuto sää, jota kesti aina joulukuun asti, ja ne, jotka silloin kylvivät, saattoivat olla onnellisia. Peltomyyrät olivat hävinneet, pakkasen tuli nyt ennen lunta ja kauniin valkean peiton alla lepäsi maan huostaan uskottu aarre hyvässä säilössä kevääseen.

Maanviljelys on hyvin uskallettua arvanheittoa. Kuusi tai ei mitään! Timar heitti kuutosen.

Seurasi rikassatoinen vuosi, niin että ne, jotka olivat kylväneet soveliaaseen aikaan, saivat kaksikymmenkertaisen sadon.

Maanviljelijät, jotka olivat Levetinczin alustalaisia, siunasivat uutta vuokraajaa, jota heidän oli kiittäminen siitä, ettei vuosi mennyt heiltä hukkaan. Hänen omat peltonsa antoivat huonoa, pahentunutta nokitähkää, mutta osa viljelijäin pelloilla kasvoi kultaista vehnää. Ja sinä vuonna kuletti Timar Komornista Raabiin kolmekymmentä laivalastia mitä kauneinta viljaa, ja nämä kolmekymmentä laivalastia eivät maksaneet hänelle enempää kuin kolme samanlaista toisille. Riippui vain hänestä itsestään, tahtoiko hän sinä vuonna voittaa sillä puoli miljoonaa vai satatuhatta guldenia vaiko tyytyä sataatuhatta pienempään summaan tehdäkseen leivän halvaksi köyhälle kansalle tai myös pannakseen nuoran kilpailijaraukkojen kaulaan. Hänhän saattoi leikkiä heidän kanssaan kuin kissa hiirellä. Hän saattoi alentaa viljan hinnan miten alhaiseksi tahansa.

Brazovicsin kahvilassa tapahtui joka ilta kiivaita otteluja kokoontuneiden viljakauppiaiden välillä. Tuo Timar, joka vuodessa oli päässyt pinnalle, astui jo kaikkien muitten kauppiaitten varpaille; ei kenkään koko seudulla saattanut kilpailla hänen kanssaan. Hänellä oli rahaa yllin kyllin ja hän tuhlassi, niinkuin olisi ne varastanut. Jos hän vain näyttäytyisi heidän keskuudessaan, niin kylläpä he hänelle näyttäisivät. Kurkkuun tarttuisivat! Mutta hän ei tullut sinne. Hän ei ylipäänsä näyttäytynyt missään, ei pyrkinyt kenenkään tuttavuuteen. Hän varoi kertomasta kenellekään, mitä hänellä oli tekeillä. Ja kaikki, mihin hän koski, muuttui kullaksi. Joukko uusia yrityksiä, joihin kuka hyvänsä saattoi ryhtyä, heräsivät henkiin hänen alotteestaan. Ne olivat, niin sanoakseni, maantiellä; oli vain tarvis ottaa ne ylös; mutta ei kukaan muu nähnyt niitä, ennenkuin tuo ihminen oli jo ennättänyt ennen heitä. Sitäpaitsi hän oli aina matkoilla, ajoi edes ja takaisin, ja ihmeteltiin vain sitä, miksi hän, joka oli niin rikas, ei muuttanut Wieniin, vaan asui yhä edelleen kaupungissa, piti pääliikettään Komornissa.

Timar tiesi, mikä häntä pidatti täällä. Hän tiesi, miksi asui tässä kaupungissa, missä kaikki hänen kilpailijansa olivat hänen vannoutuneita vihamiehiään ja missä hänen tarvitsi vain ajaa Brazovics'in kahvilan ohitse, jotta joku ulkopuolella istujista huutaisi hänen jälkeensä: "Katkaise kaulasi!" Tämä talo hänen oli saatava kynsiinsä — kaikkine sisältöineen.

Tämä se juuri pidatti häntä Komornissa. Vielä sittenkin, kun hänellä jo oli 1 1/2 miljoonaa, pysyi hän täällä, missä kaikki kutsuivat häntä Timariksi ja tuskin voivat tottua hänen aateliseen Levetinczy nimeensä. Sillävälin hän osasi jaloin teoin tehdä aatelisnimelleen kunniaa. Kaupungin köyhille hän laittautti sairashuoneen, protestanttiselle koululle hän perusti stipendiraaston, vieläpä ehtoolliskalkkikin muuttui kullaksi hänen kädessään; hän lahjoitti kirkolle kultaisen kalkin vanhan hopeisen tilalle. Hänen ovensa oli aina avoin köyhille ja joka perjantai kulki pitkä jono kerjäläisiä katuja pitkin hänen talonsa editse, missä jokainen sai rovon, suurimman kuparirahan, niin kutsutun suutarintaalarin. Kerrottiin myöskin, että heti kun joku merimies oli hukkunut, Timar kasvatutti orpolapset ja antoi leskelle eläkkeen. Hän oli kullaan arvoinen! Kultapoju!

Mutta hänen rinnassaan kuiskasi eräs ääni lakkaamatta:

"Se ei ole totta! Ei, se ei ole totta!"

Viidestoista luku.

TYTTÖMÄINEN KUJE.

Herra Brazovicsilla oli tapana juoda päivällisen jälkeen kupillinen mustaa kahvia naisten huoneessa, jonka hän silloin armotta täytti tupakan savulla.

Katshuka ja Atalia istuivat kuiskutellen keskenään erään pöydän ääressä, jonka yhdessä kulmassa Sohvi-rouva muka ompeli. (Jo vuosikausia oli tälle pöydälle ollut levitetynä ompelutarpeita ja koruompeleita, jotta jokainen taloon tulija heti saattoi nähdä täällä ommeltavan morsiusvaatteita.) Herra Katshuka nykyään miltei asui talossa. Hän tuli aamupäivällä, hänet pidätettiin päivälliselle ja vasta myöhään illalla nähtiin hänen menevän kotiin. Näytti siltä kuin Komornin linnoituksissa ei olisi enää mitään toivomisen varaa, koska herra insinööriupseerilla oli aikaa askaroida kaikki päivät Atalian kera. Mutta sitä enemmän luhistuivat herra Katshukan omat linnoitukset. Oli tullut se hetki, jolloin hänen piti mennä naimisiin. Hän puolustautui kuin toinen Zrinyi. Kun hänet työnnettiin ulos vallituksista, vetäytyi hän takaisin linnoitukseen. Hän keksi aina sopivan verukkeen häiden lykkäämiseksi. Mutta nyt oli viimeinen miina räjähtetty. Nuorelle parille oli löydetty jo huoneustokin, ja viimein Katshuka ylennettiin kapteeniksi. Nyt ei ollut mitään armonaikaa. Puolustajan viimeinen patruuna oli ammuttu eikä hänellä ollut muuta neuvoa kuin antautua ja viedä nuori, kaunis tyttö kotiinsa.

Herra Brazovics tuli päivä päivältä yhä myrkyllisemmäksi juodessaan kahviaan naisten huoneessa, ja se joka myrkytti hänen kahvinsa, oli aina ja alituisesti Timar.

Tämä oli hänen alituinen Kartagonsa.

"Mitä pirunvehkeitä tuolla ihmisellä taas on! Sillävälän kuin kaikki rehelliset viljakauppiat iloitsivat siitä, että saavat viettää talvensa rauhassa ja levätä vaivoistaan, ryhtyy hän tekemään sellaista, jota ei kissakaan olisi tullut ajatelleeksi. Nyt hän vuokraa Plattenjärven ja antaa kalastaa jään alta. Joku aika sitten hänen väkensä veti yhdessä ainoassa apajassa kolmesataatuhatta sentneriä kalaa. Sehän on oikeata rosvoilua. Ennen kevättä on hän ryöstänyt Plattenjärven puti puhtaaksi, niin ettei siellä ole ainoatakaan ahventa, säynävää eikä kilohailia, puhumattakaan hauista. Ja sitten hän vie kaikki Wieniin, aivankuin meidän kalamme olisivat tehdyt saksalaisten ruuaksi. Senkin lurjus! Valtiotaloudellisista syistä pitäisi hänen päästään maksaa tapporaha. Ennemmin tai myöhemmin otan hänet hengiltä, se nyt on varma. Kun hän kulkee sillan yli, annan kahden merimiehen heittää hänet Tonavaan. Minä annan vahtisotamiehelle kaksi guldenia, jos hän tapaturmaisesti ampuu hänet kuoliaaksi jonakin yönä, kun hän kulkee linnoituslaitosten ohitse. Suljen hänen pihaansa äkäisen koiran, joka puree häntä aika lailla, kun hän aamulla menee ulos. — Se roisto pitäisi hirttää! Hän on sopivampi nuoraan, kuin Angyal Bandi tai Zöld Marczi, metsiemme kuuluisat ryövärit; sillä Zöld Marczi ottaa vain taskussani olevat rahat, mutta tämä riistää katon pääni päältä. Minä sytytän hänen talonsa tuleen, niin että hän palaa poroksi! — Ja tuollaisesta ihmisestä tehdään päälle päätteeksi aatelismies! Komitaattikokouksessa tehdään hänestä jäsen, ja minun täytyy istua sen roiston vieressä vihreän pöydän ääressä. Minun, jonka isoisa jo oli ikivanhaa unkarilaista aatelia, minun on siedettävä tätä nousukasta vieressäni! Mutta yrittäköönpä vain kerrankin tulla kahvilaan! Ärsytän hänen kimppuunsa jonkun täysverisen aatelismiehen, joka heittää hänet ulos ikkunasta, niin että hän taittaa niskansa. — Jospa vain voisin joutua hänen kanssaan samoille päivällisille, pippuroisin hänen liemiruokansa niin, että hän kellahtaisi selälleen kuin kuollut kala. — Ja tuo maankiertäjä kulkee vielä kaiken lisäksi vieraisilla hienojen neitien luona, tuo Timar, tuo entinen laivakirjuri, jota me sanoimme 'mutarämpijäksi!' Toivoisinpa hänen kerrankin joutuvan seuraan, missä hän tulisi tekemisiin jonkun urhoollisen upseerin kanssa, joka haastaisi hänet kaksintaisteluun ja keihästäisi hänet kuin sammakon — näin!"

Herra Brazovics heitti samalla ilmehikkään katseen Katshukaan, mutta tämä ei ollut kuulevinaan mitään. Hän oli kyllä kuullut tulevan appensa yksinpuhelun, mutta kaikki, mitä hän oli merkinnyt muistiinsa, supistui siihen, että uusi miljonääri oli epäilemättä tehnyt suuren loven herra Brazovicsin omaisuuteen, uhkasipa vielä heittää kumoon hänen talonsakin, ajatus, joka ei erikoisesti lisännyt herra Katshukan iloa tulevista häistä.

"Ei, en odota siksi, kunnes joku toinen ottaa hengiltä miehen!" huudahti viimein herra Brazovics nousten kahvipöydän äärestä, pannen pois tshibukinsa ja ottaen bamburuokonsa nurkasta. "Tässä minulla on pistinpuukko. Olen ostanut sen silloin, kun tuo ihminen alkoi peuhata täällä, yksinomaan hänen varallensa!" (Ja, jotta hänen sanojansa uskottaisiin, veti hän bamburuo'ostaan esiin terävän miekan.) "Tuossa se on! Ensi tilassa kohdatessamme kahden työnnän sen hänen ruumiiseensa — noin! — ja isken hänen kiinni seinään kuin lepakon. Sen vannon!"

Ja hän pyöritteli verestäviä silmiään korostaakseen sanojaan. Hän joi kahvinsa loppuun ja sanoi aikovansa mennä ulos liikeasioissa. (Niin, pelipöydän ääreen.) Hän tulisi varhain kotiin. (Toisin sanoen varhain aamulla.)

Kaikki olivat iloisia siitä, että hän lähti. Kun herra Brazovics nyt asteli varovasti alas kapeita kiertoportaita — sillä hänen vatsansa ei ollut omiaan juoksemaan kovaa portaissa —, kuka tulee siellä häntä vastaan?

Timar!

Nyt hänellä on siis Timar vallassaan! Veitseniskun välimatkan päässä!
Ja pimeässä paikassa, missä ei kukaan heitä näe!

Tiedämme historiasta, että useimmat salamurhat on tehty porraskäytävissä. Tunarilla ei ollut aseita, ei edes keppiä, Atanas herralla sitävastoin jalanpituinen pistinpuukko. Kun viimemainittu äkkäsi Timarin, pisti hän tikarin kainaloonsa ja huusi suurella äänellä ottaessaan lakin päästään:

"Nöyrin palvelijanne, herra von Levetinczy!"

Timar vastasi:

"Terve, Nazi! Menetkö taas liikeasioitasi hoitamaan?"

"Hähähä!" nauroi Atanas-herra hyväntuulisesti kuin poika, joka on yllätetty iloisesta kujeenteosta. "No, Mikael, etkö kerran sinäkin tulisi mukaan?"

"Ei pistä päähäni. Jos tahdotte vain voittaa pari sataa guldenia minulta, niin maksan ne mielummin heti; mutta pyydän vapautusta hirveästä koko yön kestävästä hikoilemisesta pelipöydän ääressä."

"Hähähä! No, mene sitten naisten luo; he ovat tuolla ylhäällä. Hauskaa iltaa! Tänään en sinua kumminkaan enää tapaa."

Sitten he erosivat sydämellisesti puristaen toinen toisensa kättä.

Herra Brazovicsin uhkauksia ei saa ottaa vakavalta kannalta. Ei häntä kukaan pelkääkään, hänen hirveästä äänestään ja vaikuttavasta hahmostaan huolimatta, ei edes hänen oma vaimonsa, hän ehkä vähin.

Atanas-herra tietää varsin hyvin, että Mikael käy usein hänen talossaan, ja hän asettaa aina niin, ettei ole itse kotona silloin. Sohvi-rouva ei ole pitänyt salassa olettamustaan, että hänen vierailunsa tapahtuvat Atalian kauniiden silmien takia. — No, sehän on Katshukan asia. Jos Katshuka ei halua seivästä kilpakosijaansa kuin sammakkoa, niin syyttäköön itseään. Eikä hän näytä sitä haluavan, vaikka Timar on kylläkin usein Atalian seurassa.

Kapteenin kai pitäisi haastaa Timar kaksintaisteluun! He ovat yhtä hyvät ystävykset kuin ennen. Ei milloinkaan ole nähty sellaista seuruetta, joka olisi ollut paremmassa sovussa keskenään.

Herra Brazovics aavisti, saipa lopulta varmasti tietää, että juuri kapteeni Katshuka oli avannut Timarille sen takaportin, jonka kautta hän oli päässyt rikkauteensa. Hän saattoi myöskin arvata syyn kapteenin menettelyyn. Hän tahtoi mielellään päästä Ataliasta. Hän ei mitään niin toivo, kuin että herra Brazovics asettuisi väliin ja ajaisi hänet talostaan. — Mutta juuri siksi tämä ei sitä tee, vaan antaa vuotamalla vuotaa ystävällistä hyvyttään kapteenin, vävynsä ylitse. Nyt ei hänellä ole mitään pelastuksen mahdollisuutta — hänen täytyy mennä naimisiin.

Kapteeni Katshuka on kauan ollut kihloissa Atalia-neidin kanssa, jota hän näkee vaarallisen kilpakosijan, rikkaan miehen, joka päivä hakkailevan. Tätä miestä hänen tulisi vihata jo siitäkin syystä, että hän tietää tämän jättäneen entisen suosijansa pulaan hovisotaneuvoston ja hovikamarin välisessä riitajutussa. Siitä huolimatta pitää kapteeni niin paljon entisestä toveristaan, että hän antaisi senkin anteeksi, että tämä saattaisi hänen morsiamensa uskottomaksi.

Atalia ajattelee halveksien Timaria, isänsä entistä palvelijaa, mutta osottaa siitä huolimatta ystävällisyyttä häntä kohtaan. Hän on intohimoisesti rakastunut kapteeniin, mutta osottaa kuitenkin huomaavaisuutta Timarille tehdäkseen rakastajansa mustasukkaseksi.

Sohvi-rouva vihaa Timaria, mutta ottaa hänet kuitenkin vastaan ystävällisyyttä teeskentelevin ilmein, niinkuin hänen hartain toivomuksensa olisi saada hänet vävykseen ja saada elää saman katon alla hänen kanssaan.

Timar viimein aikoo tehdä heidät kaikki onnettomiksi. "Suurherran", talon rouvan, neidin ja sulhasen hän aikoo heittää kadulle; mutta silti hän vierailee talossa, suutelee naisia kädelle, vaihtaa kädenpuristuksia miesten kanssa ja koettaa kaikin tavoin olla miellyttävä seuramies.

Kaikki ovatkin sangen suosiollisia hänelle. Atalia istuu pianon ääreen soittamaan hänelle ja Sohvi-rouva pidättää häntä iltaan asti tarjoten hänelle kahvia ja hillohedelmiä. Mutta Timar juo kahvia ajatellen, että siinä voisi olla rotanmyrkyä.

Kun illallinen on valmis, tulee Timeakin sisään auttamaan pöydän kattamista. Senjälkeen ei Timar kuule, mitä Atalia puhuu tai soittaa, hän ei näe muita kuin Timean. Mutta häntä onkin ilo katsella. Hän on jo täyttänyt viidennentoista ikävuotensa ja on nyt täysin kehittynyt neito. Hänen katseensa ja lapsellinen kömpelyytensä puhuvat kuitenkin vielä lapsesta. Hän puhuu jo unkaria, vaikkakin vieraasti murtaen. Välistä hän väentääkin jonkun sanan tai käyttää sitä väärin — kova kohtalo, meitä kun tällöin auttamattomasti nauretaan (yksinpä valtiopäivilläkin ja vakavimmissakin otteluissa.)

Atalia on saanut Timeasta hyvän ajanvieton. Hänellä on nyt joku, josta tehdä pilaa. Lapsi-raukka on hänen leikkikalunaan.

Atalia antaa Timealle vanhoja vaatteitaan, sellaisia, jotka ovat olleet muodissa useita vuosia sitten. Tiedetäänhän, kuinka usein muodit vaihtelevat meillä sivistyskansoilla. Kuinka nykyaikana naurettaisiinkaan, jos joku keskellä päivää kulkisi kaduilla avarassa krinoliinissa, ja kumminkaan ei siitä ole kauan, kun tämä oli säädetty käytettäväksi ja se muoti oli silloin kaikkialla vallitseva.

Mutta olipa kerran sellainenkin aika, jolloin krinoliineja ei käytetty hameen helmassa, vaan olkapäillä. Hihat olivat nimittäin niin avarat, että ne täytyi sisältäpäin pingoittaa renkaiden avulla, ja jotta kangas ei laskisi poimuihin, täytettiin ne untuvilla kuin tyyny. Hame ulottui nilkkoihin asti ja oli helmasta

koristeltu. Kampa, joka törrötti pystyssä ja oli päästään taivutettu alaspäin, eriskummallinen laite, jonka ylitse-hiukset olivat vedetyt, kuului myöskin muotiin ja sillä lailla ylösvedetyn tukkalaitteen päälle oli sidottu jättiläissuuruinen nauharuusu.

Tämä puku oli hyvin kaunis silloin kun se oli käytännössä; mutta neljän vuoden perästä, jolloin ei kukaan enää käyttänyt sitä, olisi siinä esiintyvää ihmistä pidetty naamioituna. No niin, Ataliaa huvitti naamioita Timea tällä tavoin.

Lapsi-raukka, joka ei tiennyt mitään eurooppalaisten muodeista, oli tässä suhteessa suunnilleen samalla kannalla kuin kesytön intiaanittönen. Kuta silmiinpistävämpi joku koriste oli, sitä enemmän hän siitä piti. Hän iloitsi sanomattomasti Atalian pukiessa hänen päälleen silkkipukujaan, jotka nyt, jouduttuaan pois muodista, pistivät silmiin, mutta kaikkein eniten hän iloitsi korkeasta kammasta ja koreasta nauharuususta. Hän luuli silloin olevansa hyvin kaunis. Vastaantulijoiden hymyn luuli hän aiheutuvan ihailusta ja hän kiirehti voimainsa takaa askeleitaan hämillään ja vaivattuna siitä syystä, että häntä katseltiin. Kaupungilla Timeaa sanottiin vain "hulluksi turkkilaistytöksi." Hänen kustannuksellaan voitiin myös tehdä pilaa, hänen siitä pahastumatta. Hän oli vielä liiaksi lapsellinen, tunteakseen loukkaantuvansa, ja hän otti todeksi ilmeisen pilankin.

Ataliaa huvitti erikoisesti tehdä lapsiparka herrojen naurunalaiseksi. Jos oli nuoria herroja vierailulla, kehoitti hän heitä hakkailemaan Timeaa, ja häntä huvitti sanomattomasti nähdessään tytön ottavan osakseen tulleen ihailun todeksi ja iloitsevan siitä, että häntä kohdeltiin neitinä, että joku pyysi häntä tanssimaan tanssijaisissa, että joku hölmö ojensi hänelle kukkakimpun, joka ei ollut salonkimainen ja viekoitteli hänet sanomaan jotakin, jolle koko seurue purskahti nauramaan. Oi, kuinka kirkkaana kaikui aina Atalian sointuva ääni tämän helisevän naurun seasta! — Sohvi-rouva on asettunut Timeaan nähden vakavammalle kannalle. Hän toruu tyttöä alituiseen. Kaikkea, mitä tyttö tekee, hän moittii. Kasvatit ovat nyt kerta kaikkiaan kömpelöjä, ja kuta useammin Timeaa torutaan, sitä nurinkurisemmin hän käyttäytyy.

"Kuka nyt panee kupin noin nurinkurisesti, sinä senkin tolo! Etkö vielä tunne Atalian lusikkaa? Kuka on ottanut makeisia? Odotappas, minä kyllä opetan sinut näpistelemään makeisia! Voi, voi, kuinka sinun leninkisi taas on tahrinutun! Luuletko meidän aina vaan voivan antaa sinulle uusia? — Kuivataanko nyt veitsiäkin tuolla lailla? Kuka on särkenyt kannun kädensijan? Sinä kai sen taas olet tehnyt, vai mitä? Sinä otat syyksesi kaiken, etten minä vain ottaisi hintaa palvelijoiden palkasta, kun tiedät, etten voi pidättää sinun palkastasi, koska et saa mitään."

Atalia-neiti ryhtyy silloin puolustamaan Timeaa.

"No, mutta mamma, älä nyt toki aina toru tyttöä. Sinähän kohtelet häntä kuin piikaa. Timea ei ole mikään piika, ja minä en salli sinun kohtelevan häntä tuolla tavoin!"

Timea suutelee nyt Sohvi-rouvan kättä, lepyttääkseen hänet, kuin myös Ataliaa kiitollisuudesta, kun tämä on puolustanut häntä, ja sitten hän taas suutelee molempia, jotta he eivät riitelisi keskenään. Hän on niin alistuvainen ja kiitollinen. Mutta Sohvi-rouva odottaa vain siksi, kunnes Timea on ennättänyt ulos huoneesta, sanoakseen tyttärelleen, mitä hänellä on kielellään, kumminkin niin, että hänen vieraansa Timar ja Katshuka saattavat sen kuulla.

"Tekisimme oikeammin, jos kohtelisimme häntä kuin piikaa. Sinähän tiedät, mikä onnettomuus häntä kohtasi. Ne rahat, jotka Timar — tarkoitan, herra von Levetinczy — pelasti hänelle, sijoitettiin eräeseen maatilaan. Tämä on nyt joutunut vasaran alle, ja rahat ovat menneet. Timealla ei nyt ole muuta omaisuutta kuin vaatteet, jotka ovat hänen yllään." ("Ohoh, nyt jo he ovat siis tehneet hänestä kerjäläisen!" ajatteli Timar ja tunsu mielensä kevyeksi kuin ylioppilas, joka on saanut vuoden pidennyksen opiskelujalleen.)

"Se minua vain harmittaa, että hän on niin välinpitämätön kaikesta", sanoi Atalia. "Häntä saa torua tai pilkata, hänelle se on yhdentekevää, hän ei kuitenkaan milloinkaan punastu."

"Tämä on ominaista kreikkalaiselle rodulle", huomautti Timar.

"Kaikkea vielä!" vastasi Atalia halveksivasti. "Se on sairaalloisuuden merkki. Opistossa osasi jokainen oppilas saada ihonsa noin keinotekoisen valkeaksi syömällä liitua ja poltettuja kahvipapuja."

Atalia kohdisti sanansa Timarille, hänen katseensa oli kuitenkin kiinnitetty Katshukaan.

Mutta herra Katshuka vilkuili suureen seinäkuvastimeen, mistä saattoi nähdä, milloin Timea taas tulisi huoneeseen. Atalia huomasi sen. Eikä se jäänyt Timariltakaan huomaamatta.

Kun Timea palasi käsissään suuri tarjotin täynnä kiliseviä laseja, oli hänen koko huomionsa kiinnitettynä siihen, ettei vaan yksikään lasi olisi pudonnut lattiaan. Kun nyt Sohvi-rouva huusi hänelle:

"Varo itseäsi, ettet vaan pudota mitään!" pudotti hän aivan oikein koko tarjottimen. Onneksi lasit putosivat pehmeälle matolle eivätkä särkyneet, kierivät vain ympäri lattiaa.

Sohvi-rouva aikoi heti puhjeta rajuilmaksiksi, mutta Atalia sulki hänen suunsa sanoen:

"Tällä kertaa se oli oma syysi, mamma; miksi huusit hänelle? Jää tänne luokseni Timea. Kamarineitsyt saa tuoda kahvin."

Tästä Sohvi-rouva suuttui kahta pahemmin, meni keittiöön ja toi itse kahvitarjottimen.

Samassa silmänräpäyksessä, kun Timea oli pudottanut lasit, oli Katshuka sotilaallisen reippaasti hypännyt tuoliltaan ja nopeasti koonnut ne ja asettanut ne tarjottimelle, jota Timea piti vapisevassa kädessään. Tytön suuret, tummat silmät loivat häneen kiitollisen katseen, jonka sekä Atalia että Timar näkivät.

"Herra kapteeni", kuiskasi edellinen sulhaselleen, "saakaapa piloilla tyttöhupakko rakastumaan itseenne. Olkaa hakkailevinanne häntä. Siitäpä tulee oivallinen kuje." — "Timea, sinä syöt tänä iltana kanssamme. Tule istumaan tänne, kapteenin viereen."

Se oli kenties katkeraa pilaa, kenties sydämetöntä pilkkaa, kenties heräävän mustasukkaisuuden purkaus, tai kenties se oli häijyyttä? — Saammepa nähdä, mitä siitä kehittyi.

Kiihkeästi ja liikutettuna, lainkaan peittelemättä iloaan, istuutui lapsi vastapäätä kauneudesta tietoisista Ataliaa, joka kehoittaessaan sulhastaan sanomaan kohteliaisuuksia Timealle menetteli kuin kuningatar, joka heittää kultarahoja kerjäläislapselle. Lapsi tulee iloiseksi koko päiväksi, mutta hän itse ei huomaa menetystä.

Kapteeni ojensi sokeriastian Timealle. Tämä ei oikein osannut käytellä sokerisaksia.

"No, ottakaa sitten sokeri pienellä, valkealla, kauniilla kädellänne," sanoi hän Timealle, joka tästä tuli niin hämilleen, että heitti sokerin vesilasiin eikä kahvikuppiin. Ei kukaan ollut koskaan ennen sanonut hänen kättään pieneksi, valkeaksi ja kauniiksi. Ja kuitenkin ei kapteeni ehkä ollut tahtonut sanoa hänelle edes kohteliaisuutta, vaan ainoastaan koettanut kehoittaa häntä ottamaan sokeria sormin, mikä ei suinkaan sodi sopivaisuutta vastaan, kun käsi on niin puhdas lapsenkäsi. Mutta lapsenmieleen painuivat nuo sanat, ja Timea katsahti usein varkain käsiään. Olivatko ne todella niin valkeat ja kauniit? Atalia tuskin saattoi pidättää nauruaan. Hän nautti pilan jatkamisesta.

"Timea, tarjoa makeisia herra kapteenille."

Tyttö nosti kristallikannen hopeamaljakosta ja ojensi sen herra Katshukalle.

"No, valitse hänelle jotakin."

Timea valitsi sattumalta palan, joka oli sydämenmuotoinen. Lapsella ei luultavasti ollut pienintäkään aavistusta siitä, että se kuvasi sydäntä, eikä siitä, mitä sydän yleensä merkitsi.

"Oi, se on minulle liian paljon," nauroi kapteeni; "minä otan sen vain sillä ehdolla, että te, kaunis neitiseni, jaatte sen kanssani."

Ja näin sanoen hän taittoi sokerisydämen kahtia tarjoten puolet Timealle.

Tyttö antoi sen olla lautasella; hän ei olisi tahtonut syödä sitä mistään hinnasta. Hän vartioitsi sitä mustasukkaisin silmin eikä odottanut Sohvi-rouvan muistutusta, eikä palvelustytön sisääntulemista vaihtamaan lautasia, vaan kiirehti itse ottamaan ne pois ja ulos huoneesta.

Aivan varmasti hän on pistävä tämän sydämen puoliskon taskuunsa, ja se löytyy sitten hänen kätkeistään. Siitä koituu taas uusi naurunaihe.

Ei ole mikään helpompaa kuin panna viisitoistavuotiaan tytön pää pyörälle, hän kun ottaa kaiken todeksi ja uskoo ensimmäistä miestä, joka sanoo hänellä olevan kauniit, valkeat kädet.

Ja herra Katshuka on juuri sitä lajia, joka ei voisi antaa itselleen anteeksi, jos hän lähestyisi kaunista tyttöä sanomatta hänelle joitakin imartelevia sanoja. Vanhokakin naisia hän liehitelee. No, liehittelköön! Mutta hän ei voi olla sanomatta muutamia suosiollisia sanoja edes kamarineitsyellekään, kun tämä näyttää hänelle valoa porraskäytävässä. Hänen suurin kunniansa on saada jokaisen tytön sydän sykkimään kiivaammin hänen sinisen univormunsa nähdessään. Ja Atalia voi olla varma siitä, että hän on kaikkein kirkkain tähti.

Katshukan mielestä ei ole ajanhukkaa askarrella Timean kera. Hän on tosin vielä lapsi, mutta hänestä saattaa kerran sukeutua kaunotar. Sitäpaitsi hän on isätön ja äiditön lapsi, lisäksi turkkilaistyttö, jota ei vielä ole kastettu eikä hän ole oikein täysjärkinen, kaikki syitä, joiden nojalla häntä voi mielistellä omantunnonvaivoita. Eikä herra Katshuka annakaan ainoankaan tilaisuuden jäädä käyttämättä ja siten hän huvitti sanomattomasti morsiantaan.

Kerran Atalia sanoi Timealle tämän mennessä nukkumaan:

"Kuuleppa Timea! Kapteeni on pyytänyt kättäsi. Otatko hänet?"

Tyttö katsahti kauhistuneena Ataliaa ja juoksi sitten vuoteeseensa, missä veti peitteen päänsä yli, niin ettei kukaan voinut nähdä häntä.

Atalia iloitsi siitä, ettei lapsi osannut nukkua, vaan heittelihä sinne tänne vuoteellaan ja huokaili puoliin öihin.

Tämä tyttömäinen kuje onnistui. Seuraavana päivänä Timea oli tavattoman vakava. Hän luopui lapsellisista tavoistaan, hänen kasvonsa olivat mieltävän raskasmieliset, ja hän muuttui usein aivan äkkiä harvapuheiseksi. Myrkky alkoi vaikuttaa.

Atalia vihki koko talonväen salaisuuteen. Tästä lähtien tuli Timeaa kohdella kuin morsianta, kuten herra Katshukan kihlattia. Palvelusväki, vieläpä armollinen rouvakin suostuivat näyttelymään tätä huvinäytelmää.

Älköön kenkään sanoko tätä pakanalliseksi pilaksi, ei, se oli päinvastoin kristillistä pilaa.

Atalia sanoi Timealle:

"Kas tässä, kapteeni on myöskin lähettänyt sinulle kihlasormuksen. Mutta sinä et saa panna sitä sormeesi vielä, niinkauan kuin olet pakana. Ensin sinun täytyy tulla kristityksi. Tahdotko antaa kastaa itsesi?"

Timea pani käsivarret ristiin rinnalleen ja painoi päänsä alas.

"Siis sinut tullaan ensiksi kastamaan. Mutta jotta se voitaisiin tehdä, tulee sinun opetella ulkoa uskonkappaleet ja katkismus sekä raamatunhistoria, virret ja rukoukset. Sinun tulee käydä lukkarin luona koulua. Tahdotko?"

Timea nyökäytti vain päätään.

Ja nyt hän alkoi käydä papin ja lukkarin luona joka päivä, laulu- ja rukouskirja kainalossaan kuin pieni koulutyttö, ja illalla myöhään, toisten mentyä nukkumaan, hiipi hän tyhjäan vierashuoneeseen, ja puoli yötä ääneen luettuaan hän oppi ulkoa kertomuksen kymmenestä egyptiläisestä maanvaivasta sekä mitä siveellisimmät kertomukset Simsonista ja Delilasta, Josefista ja Potifarin vaimosta. Se oli hänelle vaikeata, sillä hän oli tottumaton siihen. Etenkin oli hänelle hirvittävä työ saada muistiinsa painumaan katekismuksen abstraktiset, käsittämättömät kysymykset ja vastaukset. Mutta eikö hän olisi tehnyt mitä hyvänsä tullakseen kastetuksi?

"Siinä näette", sanoi Atalia usein Timarinkin läsnäollessa; "ellen olisi herättänyt hänessä tätä toivetta, ei hän milloinkaan olisi suostunut kääntymään kristinuskoon eikä kastattamaan itseään. Mutta nyt hän ponnistelee voimainsa takaa saavuttaakseen tarpeelliset tiedot."

Oli siis päälle päätteeksi hurskas teko panna tytön pää pyörälle ja uskotella hänen pian saavan olla morsiamena. Ja Timarin täytyi vaieten katsella tuota häijyä leikkiä, jota lapsen kanssa leikittiin. Mitä hän muutoin olisi voinutkaan sanoa Timealle? Hänellä ei kuitenkaan olisi ollut ymmärrystä tajuta kaikkea oikein. Hänen käyntinsä talossa lisäksi vain pahensivat asiaa. Ne vakuuttivat lorun todeksi Timean silmissä. Hän kuuli kaikilta — vanha, vakava Atanas-herrakin viittaili siihen suuntaan —, että rikas herra Levetinczy kävi talossa Atalian tähden. Hänestä se olikin aivan luonnollista. Rikas mies kosii rikkaasta tyttäreltä. Ne kaksi soveltuvat toisilleen. Mutta kuka soveltuisi paremmin köyhälle unkarilaiselle upseerille kuin juuri turkkilaisen sotilashenkilön köyhä tytär? Ei mikään näyttänyt hänestä luonnollisemmalta.

Hän siis luki yöt, päivät. Katkismuksesta, virsikirjasta ja raamatusta hän oli jo selviytynyt; mutta nyt keksittiin uusi pila. Sanottiin hänelle häöpäivän jo olevan määrätyn, ja että siksi päiväksi oli ommeltava paljon, myötäjäisiin kuuluvia vaatteita. Monet hienot liinavaatteet, lukemattomat, vielä jäljellä olevat leningit ja koristeet tekivät mahdottomaksi päivän määräämisen liian läheiseksi. Ja etupäässä juuri morsiuspuku, jossa hän astuisi alttarin eteen! Tämä täytyi morsiamen itsensä kirjaililla. Näin on laita turkkilaistenkin maassa, ja sen vuoksi se tuntui Timeasta varsin luonnolliselta. Hän osasi oivallisesti

ommella silkki-, kulta- ja hopealangalla, sillä turkkilaisten haaremissa pannaan näiden taitojen opettamiseen varsin suurta painoa.

Hänelle siis annettiin Atalian morsiuspuku, jotta hän ompelisi siihen niitä komeita kirjailuja, joita hän oli kodissaan oppinut. Timea piirsi laahustimeen ja puvun liepeisiin mitä kauneimpia arabeskeja ja alkoi sitten ommella niitä. Hänen ahkerat sormensa saivat aikaan todella ihmeitä. Hän teki työtä aamusta varhain myöhään iltaan eikä edes pannut työtä pois vieraiden tullessa, vaan keskusteli kumartuneena työnsä yli, mikä olikin hänelle onnellisinta, sillä siten hän pääsi näkemästä, miten hänelle naurettiin. Kuiskien ja merkkikieltä puhuen viittoilivat naiset keskenään sekä niille herroille, jotka kävivät vieraisilla, että Timea ompeli niin ahkerasti, koska luuli ompelevansa omaa morsiuspukuaan. Pikku hupakko!

Timar, jonka täytyi katsella kaikkea tätä, poistui talosta usein katkerin sydämin ja portaiden päässä hän tarttui molemmin käsin marmoripylväisiin. Hän olisi mieluummin tehnyt kuin Simson, joka kukisti filistealaisten talon heidän ja itsensä päälle.

Kuinka kauan antaa hän tämän talon seistä?

Se päivä, jota Timea odotti niin suurella salaisella vavistuksella, oli toden teolla se päivä, jolloin herra Katshukan piti viettä häitään ei hänen, vaan Atalia-neidin kera.

Kuitenkin näyttäytyi omituisia esteitä. Ei tähdissä, eikä myöskään rakastavaisten sydämissä (sillä hehän olivat kuolettavasti rakastuneet toisiinsa), vaan herra Brazovicsin raha-asioissa.

Kun herra Katshuka kosi herra Brazovicsilta tämän tytärtä, oli hän sangen avomielisesti selvittänyt tälle asemansa. Hänellä ei ollut ensinkään omaisuutta; hänen palkkansa oli tosin niin suuri, että hän saattoi esiintyä sotilasarvonsa mukaisesti, mutta se ei ollut kyllin suuri ylläpitämään vaimoa, kaikkein vähin vaimoa, joka on tottunut kaikenlaatuisiin mukavuuksiin ja ylellisyyteen. Hän sanoi siis suoraan, ettei hän voinut mennä naimisiin, ellei hänen vaimonsa myötäjäiset voisi peittää talousmenoja.

No niin, tähän ei ollut mitään sanomista, arveli herra Brazovics. Sellaisessa tapauksessa hän ei olisi saita. Tyttärensä häääpäivänä hän antaisi hänelle satatuhatta guldenia puhtaassa rahassa, ja niillä he saisivat tehdä, mitä tahtoivat.

Siihen aikaan, jolloin herra Brazovics antoi tämän lupauksen, olisi hän voinutkin sen täyttää. Mutta sittemmin oli Timar tullut hänen tielleen. Timar sekotti kaikin keinoin ja ennenkuulumattomalla tavalla kaikki herra Brazovicsin kaupat, teki tyhjiksi hänen varmimmatkin laskelmansa, syrjäytti hänet kaikesta kilpailusta ja sulki häneltä entisten korkeiden suosijain ovet, niin että herra Brazovicsin oli mahdotonta saada kokoon lupaamiaan sataatuhatta guldenia.

Asian laita oli aivan oikein siten kuin Katshuka kerran oli sanonut Timarille, ettei herra Brazovics itse tiennyt, millä kannalla hänen asiansa olivat, oliko hän pinnalla vai veden alla. Vanhat ja uudet yritykset olivat sekaantuneet keskenään, kannattavat tappiota tuottaviin; paperilla nähtävien voittojen ja saatavien rinnalla vilisi menoja ja velkoja, jotka hän salasi itseltäänkin, sopimuksia, joita ei voitu katkaista, ja riitajuttuja, joiden ratkaisu oli epätietoinen, joten sillä hetkellä ei voitu tietää, oliko herra Brazovics Kroisos vaiko Irus, ja itse hän oli siitä vähin selvillä. Se, jolla oli hänen hallussaan satatuhatta guldenia, menettelisi viisainten hakiessaan ne tänään häneltä mieluummin kuin huomenna. Ja herra Katshuka oli viisas mies.

Atanas-herra otti hänet pari kertaa kahdenkesken — ja yritti lähestyä sotainsinöörin vallituksia. Hän teki suotuisia tarjouksia. Miksi Katshuka tahtois saada nuo satatuhatta guldenia käteisenä? Hänen vaimonsa vain tuhlaisi ne. Niiden korot nousisivat vain kuuteentuhanteen guldeniin. Eikö siis olisi parasta antaa pääoman jäädä Atanas-herran haltuun, joka antaisi heille kahdeksantuhatta vuotuista korkoa? Tai miten olisi, jos Atanas-herra antaisi nuorelle parille erään maatilansa, joka tuottaa seitsemäntuhatta guldenia vuosikorkoa? — Mutta sotainsinööri ei antanut ottaa viimeisiä varustuksiaan. Hän sulki juoksuhaudat ja uhkasi räjäyttää ilmaan koko avioliittolinnoituksen ellei sataatuhatta guldenia maksettaisi hänelle ennen häitä.

Herra Brazovics oli siis pahemmassa kuin pulassa, ja jos joku vielä suuremmalla katkeruudella kuin Timar katseli morsiuspukua, joka Timean utterien sormien avulla yhä enemmän lähenei täydellisyyttään, niin se oli varmaankin juuri Atanas-herra.

Timaria muistaen, sukelsi pelastava ajatus hänen mieleensä. Tosin hän vihaa tätä Timaria syvästi ja myrkyttäisi hänet sangen mielellään liemilusikallisella. Mutta mitä? Jospa hän antaisi hänelle tyttärensä vaimoksi? Eihän tämä ole taottu kiinni herra Katshukaan. Ellei herra insinöörikapteeni halua mennä naimisiin, niin kulkekoon hän koko ikänsä vallituksia kaivaen. Tässä on vain kyseessä saada Atalialle katto pään päälle. Eikä vaihtokauppa olisi niinkään huono. Tuo Timar on tosin kurja ja kelvoton, joka ansaitsisi tulla hirtetyksi; mutta jos hän saisi Atalian vaimokseen, muuttuisivat asiat kädenkäänteessä.

Hänestä tulisi äkkiä kunnan ihminen. Vihamielisyys ja kilpailu häviäisivät heti; hän saisi liittyä kumppaniksi liikkeeseen, ja kaikki tulisi jälleen oikeille raiteilleen.

Ja olisiko sitten niin vaikeata saada asia oikealle tolalle? Timar käy usein talossa. Palvelijoitahan nämä vieraskäynnit eivät voi tarkoittaa. — Kunpa hän ei vain olisi niin kovin arka! Hänellä ei ole rohkeutta ilmaista, että hän on uskaltanut kohottaa silmänsä entisen päämiehensä tyttäreeseen. Sitäpaitsi hän pelkää tuota upseeria, joka on vanha miekkailija. No, tässä ei auta muu kuin hieman rohkaista pelkuria!

Eräänä iltapäivänä oli Atanas-herra kaatanut kaksinkertaisen annoksen anislikööriä kahviinsa (yleisesti tunnustettu tehokkaaksi rohkaisu keinoksi) ja antoi sitten kantaa kahvin huoneeseensa käskien naisia lähettämään Timarin luokseen tämän tultua.

Atanas sytytti tshibukinsa ja ympäröi itsensä sellaisella savumuurilla, että hän uiden edestakaisin tässä alkuaineessa milloin hävisi, milloin sukelsi esiin mulkoilevine, veristävine silmineen aivankuin jättiläismäinen mustekala, joka väijyy saalistaan imeäkseen sen veren. Uhri ei antanut kauan odottaa itseään.

Niin pian kuin Timar kuuli Sohvi-rouvalta, että Atanas halusi puhutella häntä, riensi hän heti tämän huoneeseen.

Suuri mustekala ui häntä vastaan savun läpi. Kamalat polyypisilmät Timariin kiinnitettyinä syöksi hän noiden samaisten merieläinten tavoin yht'äkkiä saaliinsa kimppuun huutaen Timarille:

"Kuulkaapa, herraseni, mitä teidän vierailunne tässä talossa tarkoittavat? Mitä aikeita teillä on tyttäreni suhteen?"

Tämä on paras keino saada tuollainen jänishousu selittelemään. Hän hämmästyä, ällistyy ja ennenkuin hän ennättää pakoon, sätkyttelee hän pyhän avioliiton verkossa.

Ei ole narripeliä vastata tuollaiseen kysymykseen.

Ensimmäinen seikka, minkä Timar tajusi, oli se, että herra Brazovics oli juonut liian paljon anislikööriä. Siitä hänen rohkeutensa.

"Herraseni", hän vastasi levollisesti. "Minulla ei ole mitään aikeita neiti tyttärenne suhteen. Sitä vähemmän minulla voisi niitä olla, kun hän on jo toisen morsian, ja tämä toinen on vanha, hyvä ystäväni. Sanon teille, minkävuoksi käyn tässä talossa. Ellette olisi kysynyt, olisin vaiennut vielä kauan, mutta koska nyt kysytte minulta, niin tietäkää se nyt. Käyn talossanne, koska olen luvannut ystävä- ja sukulaisvainajallenne, jonka loppu oli niin surullinen, valvoa hänen orpoa lastaan. Käyn täällä nähdäkseni, miten huostaanne uskottua lasta kohdellaan. Tyttöä kohdellaan häpeällisesti, alhaisesti ja ilkeästi, herra Brazovics! Sanon sen teille vasten kasvoja omassa talossanne. Te olette kavaltanut hänen pienen omaisuutensa; niin juuri, kavaltanut, se on oikea sana. Ja koko perheenne tekee häpeällistä pilaa lapsiraukasta. Hänen sielunsa myrkytetään koko ijakseen. Kohdatkoon Jumalan rangaistus teitä kaikkia senvuoksi! Ja nyt, herra Brazovics, olemme me kaksi viimeisen kerran olleet kahden teidän luonanne. Älkää toivoko elävänne sen päivän yli, jolloin minä palaan takaisin!"

Timar kääntyi ympäri korollaan ja heitti oven kiinni perässään. Mustekala vetäytyi sitävästoin takaisin savupilviensä tummiin syvyyksiin, kulautti sisäänsä vieläkin lasillisen anislikööriä ja ajatteli itseksensä, että hänen kai olisi pitänyt vastata tähän jotakin. Mutta mitä?

En todella itsekään tiedä, mitä hänen olisi pitänyt vastata.

Timar palasi vastaanottohuoneeseen, ei ainoastaan noutamaan hattuaan, jonka oli jättänyt sinne, vaan toisestakin syystä.

Timea istui yksin salissa. Atalia oli sulhasineen viereisessä huoneessa.

Timarin vihasta hehkuvissa kasvoissa huomasi Timea tapahtuneen suuren muutoksen. Nämä muutoin lempeät ja vaatimattomat kasvot olivat nyt saaneet ylpeän ilmeen, ja niillä väikkyi mielenliikutus, joka teki hänet kauniiksi. Monet kasvot kaunistuvat intohimon leimahtaessa niissä.

Hän meni suoraa päätä Timean luo, joka kirjaili kultaisia ruusuja ja hopealehtiä morsiuspukuun.

"Timea neiti," hän sanoi syvällä, sangen liikutetulla äänellä, "nyt otan jäähyväiset teiltä. Kunpa tulisitte onnelliseksi! — pysykää kauan lapsena. Mutta jos kerran tulisi hetki, jolloin tuntisitte olevanne onneton, niin älkää silloin unhottako, että on olemassa *yksi* joka teidän tähtenne..."

Hän ei kyennyt jatkamaan. Ääni petti, ja rinta kuristui kokoon.

Timea lopetti keskenjääneen lauseen.

"Kolme kertaa..."

Timar puristi hänen kättään ja änkytti värisevällä äänellä:

"Ikuisesti!"

Sitten hän kumarsi ja läksi, vaivaamatta viereisessä huoneessa olijoita.

Ei ainoakaan "Jumala kanssanne!" tullut hänen huuliensa yli. Hänhän toivoi tällä hetkellä, että Jumala lakkaisi käsillään suojaamasta taloa.

Timea päästi käsistään koruompelun ja tuijotti kauas avaruuteen, huokaisten:

"Kolme kertaa!"

Kultalanka kiertyi pois neulansilmästä.

Kun Timar meni alas portaita kulki hän taas niiden kahden marmoripylvään ohi, jotka kannattivat portaita.

Millä raivolla hän iski nyrkkiinpuristetun kätensä toiseen pylvääseen!

Tunsivatkohan ylhäällä olijat iskun? Sanoivatkohan horjuvat seinät heille, että heidän piti juosta ulos rukoilemaan, ennenkuin katto romahti heidän päälleen?

Ei, he vain nauroivat hupsulle lapselle, joka ompelee niin ahkerasti morsiuspukuaan.

Kuudestoista luku.

UUSI KUJE.

Äskettäin aateloitu herra von Levetinczy on jo hyvin tunnettu henkilö ei ainoastaan Unkarissa, vaan Wienissäkin.

Hänestä sanotaan, että hän on onnen suosikki, kultapoju. Kaikki, mitä hän kädellään tavoittaa, muuttuu kullaksi. Kaikki, mihin hän ryhtyy, muuttuu kultakaivokseksi. Täällä on oikea kultakaivos, eikä Csetatye Maréssa tai Chemnitzissä tai Veröspetakissa Unkarin ja Siebenbürgin rotkoissa.

Kullankaivajan suurin taito piilee siinä, että hän ennen toveriansa ennättää hankkia tietoja suurimmista yrityksistä, joita hallitus valmistaa, ja tässä taidossa Timar oli mestari.

Kun hän antautui johonkin kauppa-asiaan, pyrähti koko parvi samaan paikkaan, sillä tiedettiin siinä saloin ansaittavan rahaa; oli vain tarvis poimia ne ylös kadulta.

Mutta ei Timaria vain sen vuoksi sanottu kultapojaksi, vaan toisestakin syystä. Hän ei milloinkaan pettänyt ketään, ei milloinkaan suostunut petokseen.

Suurissa liikeasioissa on rehellinenkin voitto melko suuri; jokainen, joka tahtoo sitä lisätä varastamalla ja pettämällä, menettää siunauksen. Se, joka tyytyy ansaitsemaan groshenin guldenilla, on rehellinen, kunnan mies, ja tämä groshen tekee miljoonasta viisikymmentätuhatta guldenia ja vetää perässään toisen miljoonan. Älköön vain meneteltäkö liian kiireisesti. Onnen jumalatar tulee siitä huolimatta kyllin avokaulaisena vastaan; tulee varoa itseään riistämästä häneltä viimeistä ohutta harsoa, sillä siitä hän pahastuu.

Ja Timar omasi tässä suhteessa oikean hienotunteisuuden. Hän voitti suuria summia, sillä hän heittäytyi suuriin yrityksiin; mutta hän ei milloinkaan alentunut pettämään eikä varastamaan. Voitostaan hän jätti suuren osan niille, joita hänen oli kiittäminen jutusta ja siitä, että oli saanut sen niin halvoilla ehdoilla, ja siten hän piti kultalähdettä aina avoimena. Välistä hän tuotti valtiolle todellisen voiton sokaistessaan valtiokassan kilpailijaviholliset teeskenneltyinä sotatempuillaan. Niiden häviö tuli sitäpaitsi valtionkin hyödyksi. Nämä eivät tosin sanoneet häntä kultapojaksi; mutta hallituspiireissä hänellä oli se nimi samoin köyhän kansan keskuudessa.

Erään kerran hän alkoi ostella viinitarhoja Monostorilla Komornin luostarivuorella.

Monostor on korkea Uj-Szönyyn edustalla sijaitseva hiekkakumpu. Jo tästäkin voi päätätä, miten oivallista viiniä siellä kasvaa. Mutta viinitarhat, jotka tuottavat tavallista viiniä, ovat niille, jotka eivät

itse valmista sitä, itseään kuluttavaa pääomaa. Siitä huolimatta Timar osti sieltä lähes kymmenen tynnyrinalaa. Tämä herätti huomiota kauppamaailmassa. Mitä hän aikoo tehdä? Hänellä mahtoi olla siellä jokin kultakaivos.

Herra Brazovics luuli olevansa oikeilla jäljillä. Hän hyökkäsi herra Katshukan kimppuun tämän omassa luolassa.

"No, herra vävy, nyt on teillä tilaisuus osoittaa olevanne rehellisissä aikeissa ja todella pitävänne minua appiukkonanne. Myöntäkää, että hallitus aikoo laittauttaa linnoituksia Monostoriin. Ei, älkää juosko pakoon. Tiedän hyvin teidän panevan koko virkanne alttiiksi, jos ilmaisette sellaisen salaisuuden. Mutta minä vannon kunniani ja kaiken sen kautta, mikä on minulle kallista, että minä en sano sitä kenellekään. Sanokaa minulle vain totuus. Minä en anna viekoitella itsestäni mitään, vaikka sitä koetettaisiin tehdä hehkuvilla rautapihdeillä. Nähkääs, tuo kelvoton Timar on päättä pahkaa alkanut ostaa sieltä maata; joku on jo ilmaissut hänelle kaiken. Älkäämme antako hänen pitää koko herkkupalaa! No, eikö totta, maa tulee linnoitettavaksi?"

Herra Katshuka antoi nyt puristaa itsestään salaisuuden, että jotakin oli tosiaan tekeillä. Hovisotaneuvostossa oli päätetty laajentaa Komornin linnoituksia sinne päin.

Atanas ei voinut saada mieluisempaa tietoa. Kuinka monta kaunista sadantuhannenguldenin suuruista summaa hän olikaan jo saanut samanlaatuissa tapauksissa ostettuaan etukäteen ne talonpoikaishökelit, jotka tulivat pakkoluovutettaviksi, ja sitten myynyt ne hallitukselle palatsien hinnasta.

Hän tahtoi mielellään myös nähdä linnoituskartan ja pyysi tulevaa vävyään niin hartaasti kuin voi sallimaan hänen heittää edes silmäyksen siihen. No, siinäkin suhteessa herra Katshuka noudatti hänen mieltään. Täten Atanas sai tietää kaikki, mitä hänen oli tarvis tietää. Hän sai tietää, minkä palasen hallitus oli aikonut pakkoluovutettavaksi, mitkä maatilat joutuisivat pakkoluovutusalueelle. Ja tuo kelvoton Timar oli todella nuuskinut sen paikan, minne linnoitukset rakennettaisiin!

"Ja miten kuuluvat pakkoluovutusehdot?"

Se oli pääkysymys.

Sitä ei herra Katshuka voinut ilmaista tekemättä rikosta. — Hän teki sen kumminkin.

"Hallitus maksaa summan, joka on, kaksi kertaa niin suuri kuin viimeinen ostohinta."

"Nyt tiedän kylliksi!" huudahti Atanas-herra ja syleili vävyään. "Loppu jää minun tehtäväkseni. Häpäpäivänänne ovat sanotut satatuhatta guldenia pöydällänne."

Ja näin sanoen hän hyökkäsi ulos ryhtyäkseen toimeen.

Mutta Atanas-herra erehtyi luullessaan tietävänsä tarpeeksi. Hän olisi menetellyt viisaasti jos olisi tiedustellut vieläkin erästä seikkaa; herra Katshuka, joka oli juorunnut jo niin paljon ei olisi vaiennut siitäkään. Mutta Brazovics ei kysynyt häneltä, ja siten häneltä jäi se tietämättä; hänen kävi kuin karpäsen, joka lentää sokeasti ikkunaa vasten. Asian laita oli muutoin niin, että herra Katshuka ei tuntenut enää minkäänlaista palavaa intohimoa noihin sataantuhanteen guldeniin enempää kuin siihenkään, mikä siitä seurasi. Jos hän ne saisi, niin olkoon menneeksi; mutta jollei saisi, ei hän silti muuttuisi harmaapääksi.

Herra Brazovics matkusti suurimmassa kiireessä Uj-Szönyyn ja kävi vuoronperään viinitarhojen omistajien luona kyselemässä, kenellä heistä oli maata myytävänä. Hän maksoi, mitä pyydettiin, ja sille, joka ei halunnut myydä, hän tarjosi kolminkertaisen hinnan. Mitä kalliimmin hän osti, sitä parempi se oli hänelle itselleen; pakkoluovutusehtojen mukaisesti hän saisi yhtä paljon puhdasta voittoa.

Tietenkin herätti tämä toistenkin liikemiesten huomion. He tulivat paikalle joukottain ja nostivat hinnat niin korkeiksi, että köyhät mehiläisten ja lampaiden omistajat Monostorissa eivät voineet käsittää, kuinka heidän viininsä oli äkkiä muuttunut niin jaloksi tavaraksi, että siitä tapeltiin jo ennen viininkorjuutakin.

Viinitarhojen hinnat nousivat viimein niin korkeiksi, että maa, josta hallituksen piti, ennenkuin kartta oli tullut tutuksi, maksaa korkeintaan satatuhatta guldenia, nyt viimeisiltä ostajilta ostaen tulisi maksamaan ainakin viisisataatuhatta.

Herra Brazovics itse oli ostanut sadallatuhannella guldenilla, niin vaikeata kuin olikin ollut hankkia rahoja. Hän möi viljavarastonsa, laivansa, lainasi rahaa koronkiskurin koroilla ja käytti vierasta rahaa, joka oli uskottu hänen haltuunsa. Tällä kertaa hän pelasi varmaa peliä. Onhan Timar osallinen asiassa! Hän tekee varmaankin huonoimman kaupan tässä, sillä hän on ostanut hyvin halvalla ja tulee siis

ansaitsemaan mitättömän vähän; mutta koska hän kerran on. pelissä, täytyy yrityksen olla "numero yksi", ja osalliset tulevat jo samana vuonna saamaan voitto-osuutensa. Velallinenhan on valtio, joka ottaa rahansa meiltä; mehän siis oikeastaan otamme takaisin vain omat rahamme. Mutta Timar oli tälläkin kertaa ollut pahanilkinen. Kaikki oli vain herra Atanas Brazovicsin päähän tähdätty isku. Timar tunsikin seikan, minkä Atanas-herra oli jättänyt kysymättä herra Katshukalta.

Oli aivan totta, että hallitus aikoi laajentaa Komornin linnoituksia kauemmas, ja samoin oli totta, että jo tänä vuonna ryhdyttäisiin työhön. Mutta se, *mistä* aloitettaisiin, oli tärkein kysymys. Sillä työn suoritukseen lasketaan kuluva kolmekymmentä vuotta.

Timar on taasenkin tehnyt kilpailijoilleen ilkeät keppokset, jotka tuovat hänelle heidän kirouksensa.

Mutta aina kun hän ryhtyy johonkin, joka saattaa monet kiroomaan häntä, huolehtii hän hyvänä kauppamiehenä siitä, että samaan aikaan pannaan liikkeeseen jotakin sellaista, josta vielä useimmat häntä siunaavat, niin että kun tehdään lopputiliä siunauksen ja kirouksen välillä, niin aina jää pieni ylivoitto siunauksen puolelle.

Timar kutsui Johan Fabulan luokseen.

"Johan", hän sanoi tälle, "te olette nyt vanha poika ja olette kuluttanut ruumiinne kelvottomaksi työssä. Eikö olisi parasta teidän silmällä ympärillenne keksiäksenne jotakin, joka tekisi teille mahdolliseksi pienen levon?"

Johan Fabula oli, kuten tavallista, sangen käheä ja hänen puhuessaan tuntui kuin hän olisi sähissyt kuiskaajaluukusta näyttelijälle tämän osaa.

"Niinpä niin, herra, olen itse ajatellut kääntää selkäni koko merimiesammattille ja etsiä jotakin sopivaa tointa maakamaralla. Silmäni ovat jo heikot. Mieluimmin rupeaisin työnjohtajaksi tai portinvartijaksi taloonne."

"Minäpä tiedän ehdottaa teille jotakin parempaa, Johan. Te ette voisi kestää siellä. Te olette tottunut Komornin vehnäleipään. Teistä tulisi parempi suurtalonpoika."

"Miksikä ei minun puolestani; minulta puuttuu vain kaksi seikkaa, ajokaluja ja maata."

"Ajan pitkään tulevat kyllä molemmatkin. Päähäni pälkähtää eräs ajatus. Kaupunki myy nyt vanhoja laidunmaita. Menkää huutokauppaan ja ostakaa kaikki."

"Oho", vastasi Fabula käheästi nauraen, "silloinhan olisin hullu. Sehän on kaikki kangasmaata, missä ei kasva muuta kuin kamomillaa. Myynkö sen jollekin apteekille? Ja sitäpaitsi se on sangen suuri alue. Voidakseni ostaa sen tulisi minulla olla monta tuhatta guldenia."

"Älkää järkeikö, vaan tehkää kuten sanon. Lähtekää vain matkaan. Tuossa teille on ne kaksituhatta guldenia, jotka vaaditaan takuuksi huutokaupassa. Tarjotkaa niin kauan, kunnes saatte maan. Ottakaa se mistä hinnasta tahansa. Älkää jakako kenenkään kanssa, kuka tahtoisikin tarjoutua toveriksenne. Rahat lainaan minä. Voitte maksaa ne takaisin silloin, kun jaksatte. Minä en pyydä teiltä mitään korkoa, ja teidän ei myöskään tarvitse antaa minulle mitään velkakirjaa. Koko asia päätetään uskolla ja luottamuksella. No, kättä päälle!"

Johan Fabula pudisteli arvelen päätään. "Ei mitään korkoa, ei mitään kirjallista todistusta, kirotun paljon rahaa ja huonoa maata! Loppujen lopuksi minut jätetään pulaan ja paitani riisutaan yltäni."

"Epäilykset pois, Johan. Vuoden saatte pitää maata hallussanne, ja voitto, jonka sillä ajalla saatte jää kokonaan teidän osaksenne."

"Mutta millä minä kynnän ja kylvän?"

"Te ette kynnä ettekä kylvä, vaan teette vain niin, kuin minä käsken. Sato ei kuitenkaan jää tulematta. Mutta älkää puhuko asiasta kenellekään."

Johan Fabula oli jo ennakolta tottunut pitämään kaikkia Timarin tekoja tyhminä, mutta siitä huolimatta ehdottomasti tottelemaan hänen käskyjään; sillä jalestäpäin hän oli tullut vakuutetuksi, että nämä ennenkuulumattomat tyhmydet johtivat seurauksiin, jotka tuntuivat johtuvan suoranaisesti viisaudesta. Silti ne eivät lakanneet olemasta tyhmyyksiä, mutta tuolla ihmisellä mahtoi olla salainen suojelushenkensä.

Hän siis noudatti Timarin kehoitusta.

Ja nyt emme enää anna lukijan olla epä tietoisia niistä ihmeellisistä asioista, joita oli tekeillä.

Komornin uusi linnoituskartta oli todella olemassa, kuten sanottu. Hovisotaneuvosto oli päättänyt uudelleen muodostaa tämän linnoituksen linnoitetuksi leiriksi. Tästä syystä oli tehty suurenmoisia ehdotuksia, jotka käsittivät Monostorin linnoitukset ja pitkän varustuslinjan, jonka piti yhdistää Tonavan Waag-haara Raab-haaraan ja niin kutsuttuun Palatinalilinjaan, jonka rintama toimiessaan yhdessä Monostorin tykistön kera saartaisi koko linnoituksen ja kaupungin lujaan yhtenäiseen ympyrään. Tähän rakennustyöhön laskettiin kuluvan noin kolmekymmentä vuotta. Kulungit nousisivat yhtä moneen miljoonaan.

Valtioneuvoston puolelta tulisi varmasti annettavaksi lopullinen päätös. Mutta yhtä seikkaa ei oltu otettu laskelmissa huomioon — huomautusta, jonka eräs kuiskuttelija oli pistänyt hovikamarin suuhun.

Koska ei kaikkia linnoitustöitä yhtäaikaa aloitettaisi, niin ei myöskään ollut tarpeen yhdellä kertaa pakkoluovuttaa kaikkea sen alaan kuuluvaa maata. Toistaiseksi riittäisi sen maan pakkoluovutus, joka tarvittiin Palatinalilinjaan rakentamiseksi kummankin Tonavan haaran välille. Monostorin pakkoluovutus saattoi viipyä vielä kaksikymmentä vuotta.

Mutta nyt olivat keinottelijat hyökänneet Monostorin hiekkakummun kimppuun. Tonavan haarojen välistä aluetta ei kenkään ajatellut. Siellä oli suunnattoman laaja alue, jonka kaupunki möi huutokaupalla. Ystävämme Johan Fabula sai sen kahdellakymmenellä tuhannella guldenilla.

Mutta jos nyt Monostorin pakkoluovutus tapahtuu vasta kahdenkymmenen vuoden kuluttua, niin ovat ne pääomat, jotka keinottelijat ovat nyt kiinnittäneet siihen, silloin korkojen kuluttamat.

Tämän kepposen oli Timar tehnyt kilpailijoilleen ja eritoten eräälle heistä, jolla oli suurin osuus yrityksessä, nimittäin herra Atanas Brazovicsille. Ja niin pian kuin tämä oli ostanut maan Monostorissa, pani Timar kaikki pyörät liikkeeseen ehkäistäkseen hovisotaneuvoston ehdotuksen kaiken tarpeellisen maan pakkoluovutuksesta yhdellä haavaa tulemasta hyväksytyksi Wienin hovikamarissa.

* * * * *

Näin oli asiainlaita kolme päivää ennen sitä päivää, jona Atalian häitä oli määrä viettää.

Kaksi päivää ennen häitä lensi Johan Fabula Timarin huoneeseen. Niin, todella lensi. Hänen liehuva viittansa oli siipinä.

"Kymmenen tuhatta! Kaksikymmentä tuhatta! Neljäkymmentä tuhatta! Lautakunta! Maksettu! Keisari! Kuningas!"

Sillä tavoin hän hengähtämättä huudahti irrallisia sanoja, joista Timar lopulta seuraavalla tavalla teki lauseen:

"No, hyvä Johan! Tiedän jo, mitä aijot sanoa. Tänään tuli lautakunta arvostelemaan maata, joka lankee uuden pakkoluovutusalueen sisälle. Maa, jonka ostit kahdellakymmenellä tuhannella, lunastetaan neljälläkymmenellä tuhannella. Ylijäämä jää voitoksesi. Siinä sato. Enkö sitä ennustanut?"

"Ennustittepa todella, herra. Ja se puhe oli kuin pyhän Johanneksen pitämä, hänen jolla oli kultaa suussa. Nyt näen, että olette puhunut totta. Ja näen myös saaneeni kaksikymmentä tuhatta guldenia ilmaiseksi. En ole milloinkaan kätteni työllä ansainnut niin paljon rahaa. Kaksikymmentä tuhatta guldenia! Tulen aivan hulluksi! Järkeni seisoo. Sallikaa herra minun mustalaistapaan heittää kuperkeikkaa."

Timarilla ei ollut mitään sitä vastaan.

Johan Fabula heitti kuperkeikkaa pitkin lattiaa, ei vain yhden kerran vaan kolme kertaa ja sitten taas kolme kertaa taaksepäin, hypähti sitten ylös ja seisoi kuin kynttilä Timarin edessä.

"Kas noin! Nyt olen saanut järkeni takaisin. Tämä suuri summa on siis minun! — Nyt menen ostamaan juutalaisten tempelin."

(Jotta ei lukijamme luulisi viimeistä lausetta Johan Fabulan huonoksi sukkeluudeksi, tahdon sivumennen huomauttaa, että kaupungin israelilaisen väestön oli pakko näihin aikoihin rakentaa itselleen uusi synagoga kreivi Zichyn *aatelisel*le maalle, joten vanha synagoga todella oli myytävänä ja pisti erikoisesti Johan Fabulan silmiin.)

Mutta ennenkuin hän pani tämän aikeensa täytäntöön, kävi hän samana päivänä vielä kuusi kertaa Timarin luona. Ensimmäisellä kerralla hän toi mukanaan vaimonsa, toisella naimattoman tyttärensä, kolmannella naimisissa olevan tyttärensä, sitten poikansa, joka oli lopettanut koulunsa, ja sitten vielä koulua käyvän poikansa. Vaimolla oli muassaan oivallinen komornilais'czipo', pyöreä vehnäleipä, jonka alakuori oli punaruskea ja kiiltävä ja yläkuori keltainen loistava korppu; naimisissa oleva tytär antoi

hänelle vadillisen reheviä maissijyviä, naimaton hunajakakun, joka oli koristettu punaisilla munilla, kultaisilla pähkinöillä ja kaikenlaatuisilla kirjavilla paperinpalasilla, kuten häälahjat tavallisesti; täysikasvuinen poika, joka oli tunnettu linnunpyydystäjä, toi linnunhäkin, jossa oli useita tikkejä ja punarintasatakieliä, ja koulupoika lausui runopukuisen onnittelun. Koko päivän he osoittivat hänelle kiitollisuuttaan ja seitsemännen kerran he tulivat yhdessä myöhään illalla hänen akkunansa alle ja lauloivat hänen kunniakseen ylistyslaulun rukouskirjasta.

... Mutta mitähän hänen kilpailijansa, herra Brazovics etunenässä laulaisivat hänelle saadessaan tietää hänen asettaneen heidät liukkaalle jälle Monostorin maaostojen avulla?

Seitsemästoista luku.

MORSIUSPUKU.

Kolmen päivän perästä häät siis vietettäisiin.

Sunnuntai-iltapäivänä Atalia teki kierroksen ystävättäriensä luona. Morsiamen etuoikeus on saada tehdä nämä jäähyväisvierailut yksin, ilman äidillistä suojelusta. Onhan heillä niin paljon puhumista toisilleen — viimeisen kerran kohdatessaan tyttönä.

Sohvi-rouva saattoi siis jäädä kotiin. Hän oli iloinen saadessaan kerrankin koko vuodessa päivän, jolloin hänen ei tarvinnut tehdä eikä vastaanottaa vierailuja, ei tarvinnut istua tyttärensä vartijana kuuntelemassa, miten keskusteltiin saksaksi, jota kieltä hän ei ensinkään ymmärtänyt, vaan sai jäädä kotiin ajattelemaan mennyttä onnellista palvelusaikaansa, jolloin hän vapaana sunnuntai-iltapäivänä täytti esiliinansa keitetyillä maissinjyvillä, istahti talon edustalla olevalle penkille ja istui siellä myöhään iltaan asti virnaillen muiden palvelijoiden kera ja pureskellen tuon tuostakin maissijyväsiä.

Tänäänkin oli tuollainen vapaa sunnuntai-iltapäivä ja keitetyjä maissinjyviä oli myös saatavissa. Toverit palvelusväen huoneesta vain puuttuivat keittiönpenkiltä. Sohvi-rouva oli antanut sekä sisäkön että keittäjäntären mennä ulos saadakseen olla yksin keittiössä, sillä sisähuoneissa ei voinut heitellä ympärilleen maissinkuoria.

Viimein hän kuitenkin sai tasa-arvoista seuraa. Timea hiipi hänen luokseen. Hänelläkään ei ole tänään mitään tekemistä. Ompelutyö on valmis ja puku on ompelijattaren luona, joka luultavasti saa sen valmiiksi viimeisen päivän viimeiseksi tunniksi.

Timea sopii erinomaisen hyvin Sohvi-rouvan viereen keittiönpenkille. Samoin kuin tämä on hänkin olento, jota vain juuri ja juuri siedetään talossa. Erotus heidän välillään on vaan siinä, että Timea pitää itseään neitinä, jota vastoin kaikki ihmiset tietävät hänen olevan vain palvelijan, kun taasen jokainen pitää Sohvi-rouvaa talon rouvana hänen itsensä tuntiessa olevansa vain piika.

Timea ryömi siis pienelle penkille Sohvi-rouvan viereen, aivan kuin lastenhoitaja keittäjäntären viereen silloin kun he, koko viikon riideltään sunnuntaisin istuutuvat yhdessä puhelemaan.

Häihin oli enää vain kaksi päivää.

Timea katseli varovasti ympärilleen tullakseen vakuutetuksi, ettei läheisyydessä ollut kuuntelijoita, ja kysyi sitten Sohvi-rouvalta hiljaa:

"Mamma Sohvi! Sanokaa minulle, *mitä vihkiminen on?*"

Sohvi-rouva veti päänsä olkapäitensä väliin, ravisteli itseään kuin henkilö, joka nauraa hiljaa itsekseen, ja katsahti häijynilkisesti kysyvään lapseen. Häijysti ja vahingoniloisesti, kuten vanhat palvelijat tavallisesti kohtelevat nuorempia, mukautui hän tytön naurettavaan typeryyteen saadakseen vielä enemmän tehdä hänestä pilaa.

"Niin, Timea", hän alkoi sadunkertojan huumautuneella äänellä, "se on jotakin ihmeellisen ihanaa. Saathan nähdä sen kohta."

"Olen jo kerran koettanut väijyskellä kirkonovella", kertoi Timea avomielisesti, "hiivin sinne juuri silloin, kun erään vihkimisen piti tapahtua, mutta ennätin vain nähdä, että morsian ja sulhanen menivät kauniin, kultaisen kaapin luo."

"Se oli alttari."

"Juuri silloin äkkäsi minut häijy poika, joka ajoi minut pois huutaen: 'Ulos turkkilaisletukka!' Silloin

minä juoksin sieltä pois."

"No, tiedä siis", alkoi Sohvi-rouva, pistäen suuhunsa toisen maissinjyvän toisensa perään, "tiedä siis, että sitten tulee korkea-arvoisa herra kullallakirjailtu myssy päässään, pitkä, kahiseva kirjoviitta hartioillaan ja suuri solkikirja käsissään. Hän lukee ja laulaa niin sanomattoman kauniisti. Sulhanen ja morsian lankeevat sitten polvilleen alttarin eteen ja pappi kysyy, rakastavatko he toisiaan."

"Ja siihen tulee vastata?"

"Tietysti, pikku hupakko. Eikä vain sitä sanota, vaan pappi lukee edellä ensin sulhaselle, sitten morsiamelle valan, jonka mukaan he sitoutuvat rakastamaan toisiaan aina hylkäämättä toisiaan ennenkuin kuolema heidät erottaa. Sen he vannovat Isän Jumalan, Pojan ja Pyhän Hengen ja Neitsyt Maarian ja kaikkien pyhimysten nimessä ijankaikkisesta ijankaikkiseen amen! Ja koko kuoro laulaa sitten amen!"

Timea värisi.

Senjälkeen pappi ottaa molemmat vihkisormukset hopeavadilta ja panee toisen sulhasen, toisen morsiamen sormeen, panee sitten heidän kätensä toinen toisiinsa ja sitoo kultaisen nauhan niiden ympärille. Ja lukkari sekä kuoro laulavat urkujen säestämänä: "Gospodi pomiluj! Gospodi pomiluj!"

Oi, kuinka Timea piti noista sulosointuisista sanoista! Ne olivat varmaankin joku loitsu, joka toi siunauksen muassaan.

"Senjälkeen sulhanen ja morsian peitetään paksulla, kukikkaalla silkkipetitolla ja papin lukiessa siunausta heille pitää kaksi apulaista kukin hopeakruunuaan sulhasen ja morsiamen pään päällä."

"Ah!"

Kun Sohvi-rouva huomasi lapsen mielenkiinnon, koetti hän alttarikynttilöiden avulla vielä innokkaammin kiihottaa hänen mielikuvitustaan liekkiin.

"Sillä välin laulaa kuoro lakkaamatta: 'Gospodi pomiluj!' Pappi ottaa tämän aikana toisen hopeakruunun ja ojentaa sen sulhaselle antaakseen hänen suudella sitä. Kun hän on suudellut, panee pappi sen hänen päänsä päälle sanoen: 'Minä kruunaan sinut Jumalan palvelijaksi ja tämän Herran palvelijattaren herraksi!' Sitten hän ottaa toisen kruunun ja ojentaa sen morsiamelle antaakseen hänen suudella sitä."

"Paneeko hän kruunun hänenkin päähänsä?"

"Panee, hänenkin päähänsä."

"Entä mitä hän sanoo hänelle?"

"Hänelle hän sanoo: 'Minä kruunaan sinut Jumalan palvelijattareksi ja tämän Herran palvelijan vaimoksi!'"

"Se on kaunista, hyvin kaunista!"

"Senjälkeen diakooni alkaa rukoilla nuoren parin puolesta, ja rukoillessa ottaa pappi heitä kädestä kulettaen heitä kolme kertaa alttarin ympäri. Kun tämä on tapahtunut, ottavat avustajat pois silkkipetitteen, johon molemmat olivat kääriytyt. Kirkko on täpötäynnä ihmisiä, jotka katselevat ja kuiskuttelevat keskenään sanoen: 'Tuopa on morsian, jota kannattaa suudella! Siinäpä komea pari!'"

Timea nyökytti neitseellisessä huumauksessa päällään ikäänkuin tahtoen sanoa: "Niin on hyvä! se mahtaa olla kaunista!"

Sohvi-rouva veti pitkään henkeään jatkaakseen.

"Senjälkeen pappi ottaa esiin kultaisen maljan, joka on täynnä viiniä. Siitä juovat sulhanen ja morsian toinen toisensa jälkeen."

"Onko siinä oikeata viiniä?" kysyi Timea kauhistuneena. Hänen lapsellinen viininpelkonsa yhdistyi tässä muistoon koraanin kiellosta sitä nauttimasta.

"Tietenkin se on oikeata viiniä. Sitä heidän täytyy juoda. Sulhaspojat ja morsiusneidot heittävät sillä välin heidän päälleen hunajassa keitettyjä vehnänjyviä. Se tuottaa siunausta. Oi, onpa se kaunista, sen vaan sanon!"

Timean silmät loistivat magneettisen unen ennustavaa tulta. Hän kuvaili mielessään salaperäistä

toimitusta puoleksi mysteerioksi, puoleksi sydämen arvoitukseksi, ja koko hänen olemuksensa värisi.

Mutta Sohvi-rouva hymyili sisässään ja pisti suunsa täyteen maissinjyviä, ettei purskahtaisi nauruun. Se oli oivallista ajanviettoa.

Vahinko vain, että se keskeytyi. Miehen askeleita kuului keittiönoven takaa, ja äkkiä astui joku sisään.

Mikä hämmästys! Se oli herra Katshuka.

Sohvi-rouva kauhistui pahasti, sillä hänellä oli vain tohvelit jalassaan ja esiliina täynnä maissinjyviä. Mitä hän ensinnä peittelisi?

Timea pelästyi vieläkin enemmän, vaikkei hänellä ollut mitään peitettävää.

"Suokaa anteeksi", sanoi Katshuka tuttavallisen vaivattomasti, "minä tapasin kaikki ovet pääoven puolella sulettuina ja tulin sen vuoksi takatietä keittiöön."

"Niin", huusi Sohvi-rouva, "tyttäreni on mennyt vierailemaan ystävättäriensä luo. Palvelustytöt olen lähettänyt kirkkoon; me olemme aivan kahden kotona. Sentähden istahdimme keittiöön siksi aikaa, kunnes piit palaavat. Anteeksi, herra kapteeni, että olemme tällaisessa puvussa."

"Älkää siitä huoliko, mamma Sohvi", vastasi kapteeni ystävällisesti; "minäkin jään tänne keittiöön kanssanne."

"Ei, pyydän, en voi sitä sallia. Tänne keittiöönkö! Eihän meillä ole ainoatakaan tuolia, jolle herra kapteeni voisi istahtaa."

Sohvi-rouva oli todella pahemmassa kuin pulassa. Hän ei voinut viedä kapteenia vastaanottohuoneeseen, sillä hänellä oli keittiöpuku yllään; hän ei myöskään voinut antaa hänen mennä sinne Timean kera sillä aikaa kun hän muutti pukua, sillä se ei olisi ollut soveliaista.

Herra Katshuka oli yritteliäs sotilas, joka mukautui mihin asemaan hyvänsä.

"Älkää nyt minun takiani kursailko, mamma Sohvi. Tässähän minulle on tuoli, tämä ruukku; sillä voi varsin hyvin istua."

Ja hän istuutui Timeaa vastapäätä, vesiruukun päälle.

Nyt oli jällellä vain maissijuttu. Siitäkin kapteeni vapautti rouvan.

"Jos näen oikein, niin herkuttelee Sohvi-mamma maissinjyvillä. Oh, älkää sitä hävetkö. Ruuan jälkeen ne maistuvat oivallisilta. Antakaa minulle niitä kourallinen myssyyni; minäkin syön niitä kovin mielelläni."

Sohvi-rouva ihastui suuresti nähdessään, ettei kapteeni halveksinut ensinkään kansanomaisia makeisia, vaan söi kaikki kuorineen päivineen. Rouva anoppi alkoi aivan pitää hänestä.

"Olin juuri Timean kanssa innokkaassa keskustelussa", puuttui puhumaan Sohvi-rouva; "hän tahtoi tietää, mitä tarkoitetaan — kasteella."

Timea oli jo rientämäisillään ulos siinä tapauksessa, että hän sanoisi totuuden; mutta Sohvi-rouva ei olisi ollut naimaikäisen tyttären äiti, ellei hän olisi osannut antaa senlaatukselle keskustelulle toista käännettä.

"Selitin hänelle, mikä kaste on. Hän on tullut siitä aivan pelokkaaksi. Katsokaa vain, miten hän vapisee, sillä minä peloitin häntä, että hänen täytyy muka antaa kapaloida itsensä kuin kapalolapsi, joka kannetaan kastettavaksi ja sanoin, että hänen täytyy huutaakin. Älä nyt pelkää, pikku hupakko; eihän se ole totta. Olen vain laskenut leikkiä. Eniten surettaa häntä se seikka, että hänen tukkalaitteensa menee piloille kasteessa."

Tukkalaitteesta puhuttaessa tulee meidän antaa lukijalle muutamia tietoja.

Timealla oli pitkät, paksut, kauniit hiukset. Atalia huvittelihe sillä, että antoi kamarineitonsa laittaa ne mitä merkellisimpiin muotoihin. Kerran hän kampausti ne niskasta sileäksi ja eteen torniksi; toisen kerran ne piti kammata lepakkokampaukseksi molemmille sivuille; välistä hän taas antoi punoa hiukset kahdeksi oinaksensarveksi korvien päälle. Lyhyesti sanoen, lapsen täytyi kuljeskella mitä naurettavimmalla tavalla kammattuna, niinkuin ei kukaan ennen häntä ollut ollut kammattu, ja niitä arkkitehdin päähänpistoja toteutettaessa ei säästetty kiharrussaksia, papiljotteja, harjoja eikä voiteita. Atalia uskotteli hänelle tekevänsä näin siitä syystä, että piti hänestä niin paljon, ja tyttö-paralla ei ollut

aavistustakaan siitä, kuinka kauheasti nämä laitteet häntä rumensivat.

Herra Katshuka valaisi nyt hänelle asian.

"Timea-neiti, ei Teidän tarvitse olla peloissanne kampauksenne takia. Teitä pukisi paljon paremmin sileä kampaus. Teillä on niin kauniit hiukset, että on synty Jumalaa vastaan polttaa niitä kiharrussaksilla ja hieroa niihin voiteita. Älkää salliko enää niin tehtävän. On sääli jokaista noista kauniista hiussuortuvista, joka menee hukkaan. Siitä rääkkäyksestä, jota naiset sanovat tukkalaitteeksi, pilaantuvan vain hiukset. Ne menettävät kiiltonsa, halkeavat päistään, kuluvat pian poikki ja harmaantuvat varhain. Te ette tarvitse noita monimutkaisia hiusnutturoita. Teillä on niin tuuhea ja komea tukka, että teidän tarvitsee panna se vain ylös yksinkertaisena palmikkona, ja teillä on kaunein kampaus, mitä voi toivoa."

On mahdollista, että herra Katshuka sanoi kaiken tämän vain ihmisystävällisestä osanotosta puhuen komean, väärinkäytetyn tukan puolesta, ja ettei hänellä ollut muuta tarkoitusta kuin vapauttaa Timean hiukset niistä pellonpelätyksistä, joihin se oli punottu; mutta hänen sanoillaan oli syvempi vaikutus kuin hän siinä tapauksessa osasi aavistaa. Siitä hetkestä lähtien Timeasta tuntui kuin tukassa oleva kampa uhkasi halkaista hänen päänsä ja hän voi tuskin odottaa niin kauan kuin Katshuka oli mennyt.

Kapteeni ei viipynytkään kauan. Hän armahti Sohvi-rouvaa, jonka hänen läsnäollessaan täytyi kätkeä jalkojaan tai paremmin, risaisia tohvelejaan. Herra Katshuka lupasi tulla takaisin vielä kerran illan kuluessa ja sanoi sitten jäähyväiset. Hän suuteli Sohvi-rouvaa kädelle, mutta Timealle hän kumarsi syvään.

Tuskin kapteeni oli kerinnyt ovesta ulos, kun Timea jo tempaisi suuren kamman hiuksistaan, kiskoi auki toinen toisensa päälle pyntätyt palmikot ja hävitti silmänräpäyksessä koko komeuden. Senjälkeen hän asettui vesipaljun eteen ja alkoi pestä tukkaansa ja koko päätään.

"Mitä sinä teet, tyttö?" huusi Sohvi-rouva hänelle. "Lopeta heti paikalla! Anna tukkasi olla niinkuin se on. Atalia suuttuu kovin, kun hän kotiin tullessaan näkee sen tuollaisena."

"Suuttukoon minun puolestani", vastasi lapsi uhmaten ja pusersi vettä pois marista hiuksistaan. Senjälkeen hän istuutui Sohvi-rouvan taakse ja alkoi palmikoida sitä yksinkertaiseen kolmiosaiseen palmikkoon.

Uhma oli jo herännyt tytön sydämessä. Hän alkoi päästä pelostaan. Kapteenin sanat antoivat hänelle rohkeutta. Hänen toivonsa, hänen makunsa oli Timean laki. Hän pani, kuten hän oli sanonut, palmikon yksinkertaisena kiehkurana päänsä ympäri. Sohvi-rouva nauroi itseksensä. Lapsi oli tehty aivan hulluksi.

Timean palmikoidessa hiuksiaan muutti rouva lähemmäs häntä istumaan ja koetti taas päästä hänen suosionsa.

"No, annahan kun kerron loppuun, kuinka vihkiminen käy. Missä tuo hullunkurinen Katshuka nyt keskeyttikään meidät? Voi, jospa hän olisi tiennyt mistä puhuimme! Ai niin, siihenhän jäin, missä sulhanen ja morsian juovat samasta maljasta. Diakooni ja kuoro laulavat koko ajan: 'Gospodi pomiluj!' Sitten pappi lukee evankeliumin avustajien pitäessä koko ajan hopeakruunuja morsiusparin pään päällä. Pappi ottaa sitten kruunut, laskee ne takaisin hopealautasille ja sanoo kääntyen sulhasen puoleen: 'Ole ylistetty kuin Abraham, siunattu kuin Isak ja lisäännä kuin Jakob.' ja kääntyen morsion puoleen: 'Ole ylistetty kuin Saara, onnellinen kuin Rebekka ja lisäännä kuin Rakel!' Ja tämän siunauksen jälkeen sulhanen ja morsian suutelevat toisiaan kolme kertaa alttarin edessä ja häävieraiden nähden."

Timea sulki silmänsä tältä näyltä.

* * * * *

Atalia ei hämmästynyt niinkään vähän, kun kotiin tullessaan näki Timean hiukset toisin palmikoituina.

"Kuka sinulle on antanut luvan palmikoida hiuksesi toisin? Missä kampa on? Missä on nauharuusu? Pane ne heti paikalla päähäsi!"

Timea pusersi huulensa yhteen ja pudisti päätään.

"Teetkö paikalla kuten sanoin!"

"En!"

Atalia hämmästyti tätä uhmaa. Oli ennenkuulumatonta, että kukaan olisi uskaltanut sanoa häntä

vastaan, ja nyt se tapahtui, ja päälle päätteeksi oli vastaansanoja tämä kadulta löydetty tyttö, joka söi täällä armoleipää, ja joka aina ennen oli ollut niin alistuvainen vieläpä suudellutkin kerran hänen jalkaansa.

"Etkö?" hän kysyi menneen Timean luo ja kumartaen vihasta hehkuvat kasvonsa lapsen alabasterinvalkeita poskia vasten, aivankuin olisi tahtonut sytyttää ne tuleen.

Sohvi-rouva katseli nurkastaan vahingoniloisena näytelmää huutaen:

"Enkö sinulle sanonut, että saisit kyytiä, kun Atalia tulisi kotiin!"

Mutta Timea katseli Atalian loimuaviin silmiin ja toisti kieltonsa.

"Ja miksikä et?" kiljui Atalia, jonka ääni nyt muistutti äidin ääntä samoin kuin hänen silmänsä isän silmiä.

"Siksi että olen kauniimpi näin."

"Kuka on sanonut sinulle sellaista?"

"Hän."

Atalia käyristi sormensa kuin kotkankynnet, ja hänen yhteen purrut hampaansa kiilsivät kauniiden huulien takaa. Näytti kuin hän olisi tahtonut repiä palasiksi lapsen.

Silloin hänen hillitön raivonsa puhkesi äkkiä ivanauruun. Hän antoi Timean seista siinä ja meni huoneeseensa.

Herra Katshuka kävi vielä samana iltana talossa. Hänet pyydettiin jäämään illalliseksi. Pöydässä osoitti Atalia erikoista ystävällisyyttä lasta kohtaan.

"Eikö teidänkin mielestänne, herra kapteeni, Timea ole paljon kauniimpi noin hiukset sileästi kammattuna?"

Kapteeni myönsi sen.

Atalia hymyili.

Nyt ei hän enää leikitellyt lapsen kanssa, hän kuritti häntä.

Häihin oli enää vain kaksi päivää.

Näinä kahtena päivänä Atalia aivan tuhlaamalla tuhlassi huomaavaisuutta ja hellyyttä Timealle.

Hän ei enää saanut mennä palvelijoiden luo ja näiden täytyi suudella Timeankin kättä tullessaan huoneeseen.

Sohvi-rouva sanoi häntä useita kertoja "pikku neidiksi."

Morsiuspuku oli jo tullut ompelijalta.

Mitä lapsellista iloa Timea tunsikaan sen nähdessään! Hän tanssi ympäri huonetta ja taputti käsiään.

"Tule koettamaan morsiuspukuasi" sanoi Atalia hänelle häijyesti hymyten.

Timea antoi pukea ylleen komean pavun, jonka hän oli omin käsin kirjaillut. Hänellä ei ollut kureliivejä, hän oli ikäisekseen jotensakin kehittynyt ja puku sopi hänelle sangen hyvin.

Millä kainolla mielihyvällä hän katselikaan itseään seinäpeilissä! Oi kuinka hänestä tulisi kaunis tässä morsiuspuvussa. Kenties hän myös ajatteli, kuinka suurta rakkautta hän herättäisi. Kenties hän tunsu omankin sydämensä sykkivän. Kenties siellä paloi lisäksi liekki, joka aiheuttausi surua ja tuskaa.

Mutta tätä eivät ne ajatelleet, jotka tekivät tätä julmaa pilaa hänestä.

Kamarineitsyt, joka puki hänen päälleen, puri huultaan, jotta ei purskahtaisi nauruun.

Mutta Atalia kesti loppuun saakka häijynilkisessä ivapelissään ja jatkoi lapsen koristelemista, lapsen, joka ei osannut peittää iloaan, ja jonka marmorikasvot heijastivat niitä tunteita, jotka myrskyn lailla riehuivat sen sielussa.

Atalia otti morsiuskruununkin ja koetti sitä Timean päähän. Myrtti ja valkea jasmiini tekivät hänet hyvin kauniiksi.

"Ah, kuinka kaunis sinä olet oleva huomenna!"

Vihdoin riisuttiin morsiuspuku Timean yltä.

"Nyt minä koetan sitä", sanoi Atalia; "tahtoisin mielelläni nähdä, miten se sopii minulle."

Hänen täytyi ottaa kureliivit avukseen pakottaakseen muodot pukuun, joka hänen komean, hyvinkasvaneen vartalonsa päällä poimuili vielä plastillisemmin. Hän pani myös päähänsä morsiuskruunun ja katseli itseään seinäpeilissä.

Timea huokasi syvään ja kuiskasi vilpittömällä ihastuksella:

"Oi, kuinka olet kaunis! Sinä olet hyvin kaunis!"

Nyt olisi kenties ollut aika tehdä loppu ilveestä. Mutta niin ei tehty. Hänen täytyi kestää loppuun saakka, osaksi senvuoksi, että hänellä on niin suuria luuloja, osaksi senvuoksi, että on niin typerä. Hänen täytyi kärsiä rangaistuksensa.

Siten näyttelivät kaikki talon jäsenet koko päivän ivanäytelmää. Tyttöraukan pää oli jo aivan pyörällä monista onnitteluista. Hän väijyi ovella herra Katshukan tuloa ja nähdessään hänen tulevan, juoksi pois. Jos käännettiin hänen puoleensa ja lausuttiin hänen nimensä, niin hän vapisi ja antoi nurinkurisia vastauksia mitä yksinkertaisimpiin kysymyksiin. Koko talo huvitteli häntä hänen kustannuksellaan.

Aavistikohan herra Katshuka mitään tästä?

Kenties.

Suututtiko se häntä.

Kenties se ei edes suututtanutkaan.

Mahdollisesti hän aavisti asioita, joista eivät ivailijat edes uneksineet. Joka tapauksessa hän odotti mitä suurimmalla tyyneydellä kohtalokasta päivää.

Häiden edellisenä päivänä sanoi Atalia Timealle:

"Nyt sinun on paastottava koko päivä. Huomenna on edessäsi juhlallinen, pyhä päivä. Sinut viedään alttarille, missä sinut ensinnä kastetaan ja sitten vihitään. Sinun täytyy paastota, jotta voisit astua puhtaana alttarin eteen."

Timea noudatti neuvoa eikä syönyt palaakaan koko päivänä.

Mutta onhan tunnettua, että kasvavilla on tavallisesti hyvä ruokahalu. Luonto vaatii osansa ja hyvin syöminen on ainoa nautinto, jota he jossain määrin saavat tuntea. Ja Timea taisteli tätä tarvetta vastaan. Hän istui päivällispöydässä ja illallisella nauttimatta mitään ja kuitenkin oli tahallaan valmistettu hänen mielialuokkaan. Vierashuoneessa koettivat palvelustytöt viekoitella häntä salavihkaa syömään niitä herkkuja, joita oli pantu hänen varalleen: salassa saattoi toki rikkoa paaston; eihän siitä kukaan saisi tietää. Mutta hän ei antanut vietellä itseään harhaan, vaan voitti nälkensä. Hän auttoi torttuja ja hilloja laitettaessa seuraavan päivän häitä varten, joukko ruokahalua herättäviä, herkullisia ruokalajeja oli hänen edessään, mutta hän ei maistanut ainoatakaan. Ja kuitenkin näytti Atalia, joka myöskin oli ottavinaan osaa hääpitojen valmistamiseen, että sellaisissa tilaisuuksissa on lupa herkutella.

Mutta hänen täytyi paastota. Illalla hän meni varhain nukkumaan; häntä paleli, kuten hän sanoi. Niin olikin todella laita. Hän värisi vilusta, vuodepeitteensäkin alla eikä osannut nukkua. Atalia kuuli makuulle mennessään, miten vilu puistatti häntä, ja miten hänen hampaansa kalisivat. Ja kumminkin hän oli kyllin sydämetön kuiskatakseen hänen korvaansa: "Huomenna tähän aikaan, missähän silloin olet?"

Lapsi-parka, kuinka hän olisikaan voinut nukkua, kun kaikki ne tunteet, jotka siihen aikaan tavallisesti vielä uinuvat, olivat ennen aikojaan herätetyt eloon hänen sydämessään? Useita tunteja makasi tyttö saamatta unta. Pelon puuskat, jotka samalla olivat ilontapaisia, toiveet, jotka synnyttivät salaperäistä vavistusta, ilveilivät hänessä kuin peikot, joilta hän turhaan sulki silmänsä. Hän tahtoi rukoilla, mutta ei epätoivossaan tiennyt, minkä monista pyhistä kirjoista valitsisi, sillä sitä ei kukaan ollut hänelle opettanut (kaikkihan olikin ollut vain ilveilyä!) ja niin hän viimein lausui muutamia raamatunlauseita, jotka käsittelivät egyptiläisten maanvaivoja, mikä kamala runo alkaa sillä, että vesi muuttuu vereksi ja loppuu siihen, että kaikki esikoiset hävitetään.

Ja Atalia oli kyllin sydämetön nauramaan hiljaisuudessa lasta, niin sydämetön, ettei oikaissut hänen erehdystään sanomalla: "Ei se ole oikea rukous, vaan toinen, joka alkaa 'Isä meidän'; tule rukoilkaamme

yhdessä! aina viimeiseen rukoukseen asti: 'Vaun päästä meitä pahasta.'

Ja kuitenkin se oli *hän*en hääpäivänsä aatto, ja silloin kai on rukous tarpeen, oli pa kuinka kaunis ja rikas morsian tahansa.

Timea makasi aamunkoittoon asti kuumeessa eikä saanut unta silmiinsä. Mutta päivän koittaessa hän nukahti sitä sikeämpään uneen. Lyijynraskas horrostila laskeutui hänen jäseniinsä; häntä ei herättänyt edes se melu, joka aamulla syntyi hänen ympärilleen.

Ja oli kuitenkin hääpäivä!

Atalia kielsi palvelusväkeä herättämästä Timeaa. Hän päästi itse rullaverhot alas, joten makuuhuone tuli aivan pimeäksi. Timeaa ei saisi herättää, ennenkuin Atalia oli puettu morsiuspukuunsa.

Mutta tämä kesti hyvin kauan. Atalia halusi näyttäytyä kauneutensa kaikessa loistossa. Tänänhän oli saapunut lukuisasti sukulaisia ja liiketuttavia joka taholta ottamaan osaa rikkaan Brazovicsin ainoan tyttären häiden viettoon, tyttären, joka oli kaunein tyttö seitsemän kunnan alueella.

Vieraita alkoi kertyä häätaloon. Morsiamen äiti, Sohvi-rouva, oli jo puristettu uuteen pukuunsa ja uusiin kenkiinkin, mikä oli hänestä vielä epämieluisampaa ja saattoi hänet toivomaan, että päivä olisi ohitse pian.

Sulhanenkin saapui iloisena, kohteliaana, kuten tavallisesti. Mutta tämä iloisuus ei merkinnyt paljoa, se oli hänellä vain kohteliaisuuden univormu.

Hänellä oli muassaan kukkavihko morsiamelle. Siihen aikaan ei vielä tunnettu kamelioita; morsiusvihko oli erivärisistä ruusuista. Herra Katshuka sanoi antaessaan sen tuovansa ruusulle ruusuja. Palkinnoksi hän sai ylvään hymyn säteileviltä kasvoilta.

Kaksi vielä puuttui: Timea ja herra Brazovics.

Timeaa ei kait kukaan kaivannut, mutta sitä suuremmalla levottomuudella odottivat kaikki herra Brazovicsiä.

Sanottiin hänen jo aikaisin aamulla ajaneen linnoitukseen, kuvernöörin luo, ja kärsimättöminä odotettiin hänen kotiinpaluutaan. Morsiankin meni usean kerran ikkunasta katsomaan, eikö isän vaunut jo olleet tulossa.

Sulhasessa vain ei huomattu mitään levottomuuden merkkejä.

Mutta missähän herra Brazovics saattoi olla? Vielä edellisenä iltana hän oli ollut hyvin hyvällä tuulella. Hän oli istunut ystäviensä seurassa ja kutsunut kaikki tuttavat häihin. Myöhään yöllä hän oli koputtanut herra Katshukan akkunaan ja hyvän yön toivotukseksi huutanut: "Puhutut satatuhatta guldenia ovat huomenna valmiina."

Hänellä olikin kyllin syytä hyvään tuuleensa. Linnoituksen päällikkö oli ilmoittanut hänelle, että linnoitussuunnitelma oli hyväksytty koko laajuudessaan. Pakkoluovutus oli käsketty toimittamaan ja osalta oli jo rahatkin maksettu. Muutkin summat oli osotettu; niiden piti, ministerin määräyksestä saapua jo yön kuluessa. Sehän oli aivan kuin rahat olisivat jo olleet taskussa.

Aamulla ei herra Brazovics malttanut odottaa tavallista puhutuntia. Hän tuli hiukan aikaisemmin, ettei kukaan ehtisi ennen häntä.

Herra päällikkö ei antanut hänen kauan odottaa. Hän kutsui hänet heti puheilleen.

"Pieni onnettomuus!" hän sanoi sisääntulijalle.

"No, menee mukiin, ellei ole suuri."

"Oletteko milloinkaan kuullut puhuttavan valtioneuvostosta?"

"En milloinkaan."

"En minäkään. Viiteentoista vuoteen en ole siitä kuullut. Mutta tämä on kuitenkin olemassa ja on äskettäin antanut itsestään elonmerkkejä. Kuten sanoin teille, oli ministerineuvosto päättänyt heti pakkoluovuttaa koko alueen, joka lankeisi linnoitussuunnitelman piiriin. Silloin saapui tuntemattomasta lähteestä ilmianto, jossa paljastettiin useita valtiolle vaarallisia epäkohtia. Ei käynyt laatuun jättää ministerineuvostoa pulaan. Kutsuttiin senvuoksi kokoon valtioneuvosto, josta ei ole viiteentoista vuoteen kuultu muuta, kuin että sen jäsenet ovat nostaneet vuotuiset palkkansa. Valtioneuvosto, jonka ratkaistavaksi kyseenalainen asia lankei, tuli siihen viisaaseen johtopäätökseen, että hallituksen

päätös hyväksyttiin periaatteessa, mutta tuli toimeenpantavaksi kahdessa osassa. Tonavan kummankin haaran välinen maa tulisi heti paikalla pakkoluovutettavaksi, mutta Monostorin maa vasta sitten, kun linnoitustyöt olivat joutuneet niin pitkälle. Monostorin maan omistajat saavat siis ilon odottaa kahdeksantoista tai kaksikymmentä vuotta. Hyvää huomenta, herra Brazovics!"

Herra Brazovics ei voinut saada suustaan sanaakaan vastaukseksi. Kukapa olisi voinut kuvitella, että vielä sittenkin, kun jo kaikki ministerit oli voitettu, oli olemassa valtioneuvosto, ja sitäpaitsi eräs ihminen, joka, vaikka olikin jokaiselle edullista iskeä valtion suonta, ryhtyi tekemään ilmiantoja omien etujensa vahingoksi!

Mutta sitä ei nyt voi millään tavoin auttaa. Varmuudella toivottu sadantuhannen guldenin voitto on poissa; poissa myös ne satatuhatta guldenia, jotka olivat sijoitetut viinitarhoihin, joista ei saa mitään satoa, joita ei voi käyttää mihinkään, ja jotka tällä haavaa ovat aivan arvottomia. Herra Brazovics näki kaikki pilvilinnansa romahtavan tämän toiveen kera, joka oli haihtunut olemattomiin. Hänen kaunis, komea talonsa, hänen laivansa, jotka uivat Tonavassa, valaistu kirkko loistavine häävieraineen, ne ovat kaikki vain kangastusta, jonka ensimmäinen tuulenpuuska puhaltaa pois yhdessä Monostorinlinnoituksen utukuvan kera ja jonka ensimmäinen auringon pimittävä pilvi peittää näkymättömiin.

Kun herra Brazovics poistui päällikön huoneesta näytti hänestä kuin olisi ulkopuolella seisovalla vahdilla ollut kaksi kypäriä päässään ja kaksi kivääriä olallaan, kuin olisivat parvekkeen ikkunat tanssineet ilmassa, kuin olisi pitkä käytävä hänen edessään venynyt vuorenluolaksi, jonka jyrkät seinät uhkasivat syöksyä hänen päälleen...

* * * * *

Ah, tuossa tulee Timea.

Vihdoinkin hän on nukkunut tarpeekseen. Makuuhuoneen puolipimeässä häneltä oli kulunut pitkä aika heräilemiseen; mitään ajattelematta, kuten se, joka herää pitkästä kuumetilasta, hän pukeutui ja horjahteli vieläkin untensa pauloissa viereisten huoneiden lävitse, jotka hän näki tyhjinä, ja tuli viimein siihen, jossa Atalia oli pukeutunut.

Vasta astuessaan tähän loistavaan huoneeseen, joka oli täynnä kukkamaljakkoja ja häälahjoja hän muisti, että tänään oli hänen hääpäivänsä.

Nähdessään herra Katshukan, jolla oli kädessään morsiusvihko, välähti hänen mieleensä ajatus: "Siinähan on sulhanen!" Ja katsahtaessaan sen jälkeen Ataliaan hän ajatteli: "Siinähan on minun morsiuspukuni."

Siinä seistessään hämmästyneenä, silmät selkoselällään ja suu ammollaan oli hän sekä naurettavan että itkettävän näköinen.

Palvelusväki, vieraat, itse Sohvi-rouvakin eivät voineet hillitä hilpeyttään. Mutta Atalia astui, majesteetillisena kuin haltijatar, hänen luokseen, nipisti häntä leuasta oikealla kädellään, jossa oli valkea hansikas.

"Tänään, sydänkäpyseni", hän sanoi, "saat sallia minun astua alttarille. Sinun, lapsukaiseni, täytyy odottaa vielä viisi vuotta, ennenkuin sinut sinne viedään, jos muutoin kukaan tulee sinua sinne noutamaan." Nyt eivät naiset enää voineet pidättää tirsukumistaan. Voi, kuinka he hymyilivät, vanhat ja nuoret, lapselle, joka oli antanut tehdä itsestään pilaa!

Timea seisoi kuin kivettynyt ja antoi yhteenpuristettujen nyrkkiensä vaipua alas. Hän ei punastunut eikä kalvennut. Sen hetken tunteita ilmaisemaan puuttui häneltä sanoja.

Atalia mahtoi tuntea, ettei tämä julma pila oikein soveltunut hänen kauneutensa kehyksiksi. Hän koetti lievittää sen vaikutusta.

"Tule tänne, Timea", hän sanoi lapselle; "minä olen vain odottanut sinua. Tule kiinnittämään morsiuspukuni päähäni."

Morsiuspuku!

Timea tarttui jäykin käsin siihen ja astui Atalian luo.

Huntu piti kiinnittää kultaisella nuolella, joka pistettiin tukkaan kiinni.

Timean käsi vapisi ja nuolta oli sitäpaitsi vaikea kiinnittää. Se ei tahtonut millään tunkeutua paksuihin hiuksiin. Atalian tehdessä kärsimättömän liikkeen tunkeutui sen tylsä kärki hieman kauniin morsiamen

ihoon.

"Voi sinua taitamatonta!" huusi Atalia kiivaasti ja löi Timeaa kädelle.

Timean kulmakarvat vetäytyivät kokoon. Joutua toruttavaksi ja lyödyksi juuri tänä päivänä ja tämän miehen läsnäollessa! — Kaksi suurta kyynelkarpaloo kirposi hänen kalpeille poskilleen.

Tosiaankin nämä kaksi pisaraa painoivat alas vaakakupin, joka on korkeimman tuomarin kädessä ja jolla hän punnitsee kuolevaisille onnea ja onnettomuutta.

Atalia koetti parannella kiivauttaan sillä kuumeentapaisella mielenliikutuksella, jossa hän oli. Eiköhän liene anteeksiannettavaa, jos morsian viime hetkessä on hieman ärtyisä ja hermostunut. Sulhaspojat ja morsiuustyöt olivat jo saapuneet, ja kuitenkin antaa morsiamen isä odottaa itseään.

Kaikki olivat levottomia, vain sulhanen säilytti levollisuutensa.

Kirkosta oli jo tullut tieto, että pappi oli valmiina odottamassa morsiusparia; kellojakin jo oli alettu soittaa, niinkuin tavallisesti tehdään ylhäisten häissä. Atalian povi kohosi kiivaasti harmista, ettei isä tullut. Toinen lähetti toisensa perästä lähetettiin linnoitukseen herra Brazovicsia hakemaan.

Vihdoin nähdään akkunasta hänen lasivaununsa. Siinä hän siis on vihdoinkin.

Morsian menee vielä kerran kuvastimen eteen nähdäkseen, ovatko hunnun poimut kauniit. Hän asettelee rannerenkaitaan ja helminauhaa kaulassaan. Sillävälän syntyy portaisissa kummallista kolinaa, aivankuin monta henkilöä yht'aikaa ryntäisi niitä ylös. Viereisestä salista kuuluu onnettomuutta ennustavia ääniä, tukahtuneita huudahduksia, jotka kuolevat huulille Kaikki tunkeutuvat ulos katsomaan.

Morsiusneidot, morsiamen ystävättäret juoksevat myös katsomaan, mitä on tekeillä. Merkillistä, ettei kukaan tule ilmoittamaan, mitä on tapahtunut.

Atalia kuulee äitinsä huutavan. No, hänhän nyt aina huutaa silloinkin kun pitäisi puhua tynesti.

"Mene sinä toki katsomaan, mitä siellä on", sanoo Atalia sulhaselleen.

Kapteeni menee, ja Atalia jää yksin Timean kera. Tukahutetut, hiljaiset kuiskaukset ulkona tulevat yhä äänekkäämmiksi. Atalia alkaa tulla levottomaksi. Sulhanen palaa takaisin.

Hän pysähtyy avoimeen oveen ja sanoo morsiamelleen:

"Herra Brazovics on kuollut."

Morsian huitasee käsivarsillaan ja kaatuu pyörtyneenä taaksepäin. Ellei Timea olisi ottanut häntä syliinsä, olisi hän satuttanut päänsä mosaikkipöytään.

Morsiamen kauniit, ylpeät kasvot ovat nyt valkoisemmat kuin Timean.

Ja Timea ajattelee pitäessään Atalian päätä polvellaan: "Kas kuinka kaunis morsiuspuku laahaa tomussa!"

Sulhanen jää seisomaan ovelle ja katselee kauan Timean silmiin. Sitten hän kääntyy nopeasti ympäri ja poistuu yleisen sekasorron vallitessa talosta.

Hän ei edes vaivautunut nostamaan morsiantaan lattialta.

Kahdeksastoista luku.

TIMEA.

Voi, kuinka kaunis morsiuspuku laahaa tomussa!...

Hääkemujen sijaan vietettiin hautajaiset.

Ja kirjaillun morsiuspuvun sijaan tuli surupuku.

Musta! Se väri, joka tekee köyhän ja rikkaan samanlaisiksi! Atalia ja Timea puettiin samalla tavalla — mustiin.

Ja jospa suru olisi vain siinä, että käy puettuna mustiin!

Herra Brazovicsin kuoltua seurasivat onnettomuuden mustat korpit lentäen kuin mustat varikset päivää ennen talvimyrskyn alkua pitkissä riveissä istumaan talojen katoille.

Ensimmäinen korpindirääkyntä oli se, että sulhanen lähetti takaisin kihlasormuksen. Ei edes hautajaisissa hän näyttänyt ojentamassa tukevaa käsivarttaan morsiamelleen tämän horjahdellessa miltei tajuttomana arkun jälessä; sillä siinä pikkukaupungissa on tapana surevien, ovat he sitten köyhiä tai rikkaita, saattaa vainajaa paljastetuin päin hautuumaalle. Oli paljon ihmisiä, jotka moittivat herra Katshukaa tästä menettelystä ja jotka eivät tahtoneet nähdä mitään puolustusta siinä käytännöllisessä syyssä, että sulhanen, kun herra Brazovics ei puolestaan ollut täyttänyt ehtoa maksaa ennen häitä sadantuhannen guldenin myötäjäiset, saattoi täydellä oikeudella katsoa olevansa vapaa sitoumuksestaan. Niitä on nyt kerran sellaisia ahdasmielisiä ihmisiä, jotka eivät halua nähdä mitään puolustusta sellaiselle poisvetäytymiselle.

Senjälkeen tulivat korpit joukottain istumaan Brazovicsin talon katonharjalle. Toinen velkoja toisensa perästä saapui vaatimaan saataviaan.

Ja nyt romahti koko korttitalo raunioiksi.

Ensimmäinen velkoja, joka lausui sanan "vararikko!" puhalsi Brazovicsin talon kumoon. Kerran alkuun päästyään ei lumivyöry pysähtynyt, ennenkuin oli saapunut vuoren juurelle.

Sulhasen vaatimus saada myötäjäiset ennen häitä osottautui liiankin perustelluksi. Herra Brazovicsin kauppatoimissa kummitteli niin paljon näköjään edullisia, mutta itse asiassa tappiota tuottavia yrityksiä, virheellisiä laskelmia, salattuja sitoumuksia ja luuloteltuja voittoja, että omaisuus ei riittänyt peittämään velkoja, kun vihdoin ja viimein tämä sekainen vyyhti oli selvitetty. Eikä tässä kyllin. Kävi selville, että hän oli hävittänyt huostaansa uskotut rahat, orpolasten pääomat, kirkolle tehdyt lahjoitukset, sairashuoneitten kassat ja asiamiesten takaussummat. Aallot yhtyivät tämän talon katon päällä ja nämä aallot kuljettivat mukanaan lokaa ja mutaa; jälkeensä ne jättivät — häpeän.

Timeakin kadotti koko omaisuutensa. Orpolapsen rahoja ei oltu viety ensinkään kirjoihin.

Joka päivä kävi nyt talossa asianajajia, maistraatin jäseniä, ryöstötoimeenpanijoita. He takavarikoivat kaikki laatikot ja kaapit; he eivät kysyneet naisilta lupaa, sallisivatko nämä heidän vierailunsa; ilmoittamatta he hyökkäsivät sisään, minä hetkenä hyvänsä, nuuskivat perin pohjin kaikki huoneet ja panettelivat ja sadattelivat vainajaa niinkin äänekkäästi, että surevien naisten täytyi kuulla. Kaikki esineet, mitä talossa oli, otettiin toinen toisensa perään esiin arvioitavaksi vieläpä taulutkin, kehyksettömätkin. Eipä edes morsiuspuku ilman morsianta välttänyt tätä kohtaloa.

Ja niin he määräsivät huutokaupan pitopäivän ja naulauttivat talon portille tiedonannon, missä kaikki tarjottiin kaupan — kaikki, ei edes kaunis, kirjailtu morsiuspuku jäänyt pois luettelosta. Loppujen lopuksi itse talo, ja kun se oli myyty, saivat sen nykyiset asukkaat mennä tiehensä, minne halusivat, ja kaunis Atalia saisi katsella taivaaseen kysellen, mihin hän tämän jälkeen kallistaisi ylpeän päänsä.

Niin, mihin?

Hän, konkurssin tehneen petturin tytär, jolle ei oltu jätetty mitään, ei edes hyvää nimeä, ja jolle ei kukaan tahtonut hyvää — ei edes hän itse.

Kaikista omistamistaan kalleuksista oli hän pidättänyt itselleen vain kaksi arvokasta muistoa, jotka olivat jääneet takavarikoitsijoilta huomaamatta: erään chalcedonirasian ja takaisinlähetetyn kihlasormuksen.

Rasian hän oli pistänyt hameensa taskuun; kun hän yöllä oli yksin, otti hän sen esiin ja katseli siinä säilytettyjä aarteita.

Ne olivat erilaatuisia myrkkijä. Atalia oli eräällä Italian matkalla saanut omituisen päähänpiston ostaa rasian. Omistaessaan tällaisen rasian luuli hän voivansa uhmata koko maailmaa. Hän luuli kykenevänsä surmaamaan itsensä pienimmästäkin loukkauksesta. Tämä harhaluulo teki hänet itsevaltiaaksi sekä vanhempiaan että sulhastaan kohtaan. Ellei kaikessa mukauduttu hänen tahtoonsa, niin olihan hänellä myrkkyrasia. Hänen oli vain tarvis valita nopeimmin vaikuttava myrky ja aamulla hän olisi ruumiina.

Ja nyt oli kiusauksen hetki tullut. Hänen edessään oli koko elämä lohduttomana erämana, Isä oli tehnyt lapsestaan kerjäläisen, ja sulhanen oli hyljännyt morsiamensa.

Atalia oli noussut vuoteeltaan. Hän silmäili avattua rasiaa ja etsi eri myrkkujen joukosta.

Mutta nyt hän huomasi pelkäävänsä kuolemaa. Hänellä ei ollut kyllin voimaa tehdä itsemurhaa.

Hän tuijotti kuvaansa peilissä. Pitäisikö niin suuri kauneus tuomita hävitettäväksi?

Hän sulki rasia ja kätki sen jälleen.

Sitten hän otti esiin toisen kalleuden, kihlasormuksen. Siinäkin on myrkkyä. Ja lisäksi vielä vaarallisempaa. Se tappaa sielun. Mutta sitä myrkkyä hän on kyllin rohkea imemään itseensä, siksi kunnes se aivan huumaa hänet. Hän on rakastanut miestä, joka lähetti hänelle takaisin sormuksen. Hän ei ole pelkäänyt rakastanut häntä, vaan on ollut raivoisesti rakastunut häneen.

Myrkkyrasia antaa huonoja neuvoja, sormus vieläkin huonompia.

Atalia alkaa pukeutua. Ei ole ketään, joka voisi auttaa häntä siinä toimituksessa. Palvelijat ovat lähteneet talosta aikoja sitten ja rouva Sohvi sekä Timea nukkuvat palvelijain huoneessa, sillä ovet vierashuoneisiin ovat oikeuden sinetillä lukitut. Atalia ei herätä heitä, vaan pukeutuu itse.

Hän ei tiedä, mikä aika yöstä on. Ei kukaan vedä enää komeita seinäkelloja, nyt kun tiedetään niidenkin tulevan myydyiksi. Toinen osoittaa aamua, toinen keskipäivää.

Samantekevää, mitä kello on. Atalia hakee portinavaimen ja hiipii yksin talosta jättäen kaikki ovet jälessään selkoselälleen. Keneltä täällä varastettaisiin?

Ja nyt hän uskaltaa lähteä ilman seuralaista ulos pimeille kaduille. Ja siihen aikaan olivat Komornin kadut sangen pimeät. Kolminaisuuspylvään edessä lepatti lyhty, raastuvan portin edessä toinen ja kolmas päävahdin edustalla, muualla ei missään.

Atalia suuntaa askeleensa "Angliaa" kohti. Se on pahamaineinen paikka. Kaupungin ja linnoituksen välillä on pimeä aukeama, missä öiseen aikaan piileskelee kodittomia naisia maalatuin kasvoin ja takkuisin hiuksin kun heidät on karkoitettu piilopaikoistaan "Pikku torilla." Atalian on luultavasti kuljettava sellaisten naisten ohitse mennessään "Anglian" ohi. Mutta nyt hän ei niitä pelkää. Se myrkky, jota hän on imenyt kultasormuksesta, on poistanut hänestä pelon kohdata näitä saastaisia olentoja. Lokaa pelätään vain niin kauan kuin ei itse astuta siinä.

Kadunkulmassa seisoo etuvartija; hänen täytyy koettaa päästä hänen ohitse, ilman että vartija huomaisi häntä ja huutaisi hänelle: "Ken siellä?"

Kulmatalossa on pylväskäytävä, joka johtaa ulos torille. Päivisin oleskelevat leivänmyyjättäret täällä. Atalia suuntaa kulkunsa tämän käytävän lävitse päästäkseen pujahtamaan vartian katseiden ohitse huomaamatta. Käydessään näin nopeasti hän kompastuu johonkin. Se on ryysyihin puettu nainen, joka makaa poikkipuolin käytävässä aivan päihtyneenä. Puoleksi eläimellinen olento, jota hän on koskettanut jalallaan, syyttää suustaan mitä likaisimpia kirouksia. Hänestä välittämättä Atalia astuu esteen yli. Hänen on helpompi olla päästyään kulmauksen ohitse, Päävahdin, edustalta loistava lyhdynvalo katoaa hänen silmistään ja nyt, hän on pimeässä puiden alla.

Syreenipensaiden läpi välkähtelee valo valaistusta akkunasta. Tämä johtotähti johtaa Ataliaa. Siellä on insinööriupseerin asunto.

Atalia tarttui ovenkolkuttimeen, joka oli leijonanpään muotoinen. Portin päällä oli kaksipäisen kotkan kuva. Hänen kätensä vapisi, kun hän kohotti sitä kolkuttaakseen ovelle. Hän teki sen kuitenkin. Koputuksen kuultuaan tuli upseerin palvelija ulos ja avasi oven. "Onko kapteeni kotona?" kysyi Atalia. Iloinen poika teki irvistäen liikkeen, jolla tahtoi osoittaa hänen olevan sisällä. Hän oli usein nähnyt Atalian ja moni hopearaha oli luiskahtanut tämän hienojen sormien lomitse hänen käteensä hänen viedessään isännältään tuolle kauniille neidille lahjaksi kukkakimppuja tai varhaiskypsiä hedelmiä.

Kapteeni istui yhä työssä.

Hänen työhuoneensa näytti olevan sisustettu ilman minkäänlaista ylellisyyttä. Seinillä riippui karttoja ja mittauskojeita. Ankaran sotilaallinen yksinkertaisuus hämmästytti sisääntulijaa ja läpituokea tupakanhaju, joka oli vetäytynyt huonekaluihin ja kirjoihin, vieläpä lattiaankin, lemahti vastaan ja tuntui silloinkin, kun ei poltettu.

Atalia ei ollut milloinkaan nähnyt kapteenin huonetta. Se huoneusto, johon sulhanen olisi vienyt hänet hääpäivänä, oli varmaankin aivan toisin sisustettu; mutta jo samana päivänä olivat saamamiehet takavarikoineet sekä sen että huonekalut. Tätä hän oli nähnyt vain vilaukselta, akkunasta, kävellessään ohitse äitinsä kanssa sotilasmusiikin soidessa.

Herra Katshuka hypähti ylös tuoliltaan hämmästyneenä. Hän ei ollut valmistunut vastaanottamaan naisvieraita. Hänen virkapukunsa kolme ylimmäistä nappia oli auki, vaikka se oli vastoin sääntöjä, olipa

hän ottanut kaulaltaan jouhisen kaulahuivinsakin voidakseen mukavammin tehdä työtä.

Atalia pysähtyi oven suuhun kädet riipuksissa ja pää painuneena rinnalle.

Kapteeni kiirehti hänen luokseen. "Jumalan tähden, neiti! Mitä aiotte? Kuinka olette joutunut tänne?"

Mutta kapteeni ei syleillyt häntä. "Istukaa, neiti", hän sanoi viedessään hänet yksinkertaisen nahkasohvan luo. Kapteenin seuraava tehtävä oli solmia kaulahuivi kaulaansa. Tämän tehtyään hän veti tuolin sohvan viereen ja istuutui vastapäätä Ataliaa.

"Mitä tahdotte neiti?"

Atalia kuivasi kyyneleensä ja katseli kauan kapteenia loistavin silmin, ikäänkuin hän olisi tahtonut sanoa katseillaan, miksi hän oli tullut. Eikö kapteeni ymmärtäisi?

Ei, hän ei ymmärtänyt.

Nähdessään nyt olevansa pakotettu puhumaan, hän alkoi vavista kuin vilutaudin värisyttämänä.

"Herraseni", hän vastasi vapisevalla äänellä, "niin kauan kuin onni oli minulle myötäinen rakastitte minua. Onko sitä tunnetta vielä nimeksikään jälellä?"

"Neitiseni", vastasi Katshuka kylmän kohteliaasti, "olen aina pysyvä ystävänänne ja ihailijanne. Isku, joka kohtasi teitä, kohtaa minuakin; olemme molemmat kadottaneet kaikki. Minäkin olen epätoivoissani siitä, sillä minä etsin turhaan pelastavaa ajatusta, joka voisi elvyttää tuhkaksi palaneet toiveeni. Virka, joka minulla on, vaatii minulta paljon sellaista, jota en voisi täyttää. Meidän asemassamme olevien henkilöiden, joilla ei ole omaisuutta, ei ole luvallista naida."

"Tiedän sen", sanoi Atalia, "enkä suinkaan tahtonut muistuttaa teille tätä. Me olemme nyt kovin köyhiä, mutta kohtalomme voi saada yht'äkkiä suotuisan käänteen. Belgradissa asuu eräs isäni rikas setä, joka meidän piti saada periä; siten meistä piti taas tulla rikkaita. Minä kyllä odotan teitä; odottakaa tekin minua. Ottakaa takaisin kihlasormukseenne, viekää minut äitinne luo ja antakaa minun jäädä luoksenne kihlattuna morsiamenanne. Minä odotan teitä siksi kunnes tulette minua noutamaan, ja siihen saakka olen oleva äitinne rakastava tytär."

Herra Katshuka huoautti niin syvään, että hän oli puhaltamaisillaan sammuksiin edessään olevan kynttilän.

"Oi, neiti", hän sanoi ottaen pöydällä olevan luotilaudan käsiinsä, "ikävä kyllä se on mahdottomuus. Te ette tunne äitiäni. Hän on ylväs nainen, luoksepääsemätön luonne. Hän elää erikseen maailmasta eikä rakasta ketään. Te ette aavista, mitä taisteluja minun on ollut käyminen hänen kanssaan rakkauteni tähden. Hän on syntyjään paroonitar eikä ole milloinkaan ollut suostuvainen tähän liittoon. Eihän hän edes tullut häihimme. Hänen luokseen en voi teitä viedä, neitiseni. — Minä olen teidän tähtenne rikkonut välini äitini kanssa."

Atalian povi kohosi voimakkaasti; hänen kasvonsa hehkuivat. Hän tarttui uskottoman sulhasen vasempaan käteen, josta puuttui kihlasormus ja kyynelten valuessa pitkin hänen poskiaaan hän kuiskasi hiljaa ikäänkuin eivät edes mykät seinät saisi kuulla hänen sanojaan:

"Jos te olette minun takiani uhmannut äitiänne, uhmaan minä teidän tähtenne koko maailmaa."

Katshuka ei rohjennut katsoa kauniin naisen ilmehikkäisiin, suoraa kieltä puhuviin silmiin. Hän piirteli kädessään olevalla luotilaudalla mittausoppillisia kuvioita pöytään, ikäänkuin hän olisi tahtonut sinus- ja kosinusprobleemin avulla ratkaista, mikä oli erotus rakkauden ja mielisairauden välillä.

Tyttö kuiskasi: "Minä olen jo niin nöyryytetty, ettei mikään häpeä voi enää alentaa minua. Minulla ei ole mitään kadotettavissa tässä maailmassa. Ellei *teitä* olisi, olisin jo tehnyt itsemurhan. Minä en kuulu itselleni vaan teille. Sanokaa, miten minun on suhtauduttava teihin. Olen menettänyt järkeni, ja kaikki on minulle yhdentekevää. Surmatkaa minut, jos tahdotte, enkä minä vastusta."

Mittailiko herra Katshuka luotilaudalla tämän intohimoisen puheen aikana, mitä hänen oli vastattava?

"Neiti Atalia! Minä puhun teille suoraan totuuden. Olen rehellinen mies, kuten tiedätte."

Sitä ei Atalia ollut kysynyt.

"Rehellinen ja ritarillinen mies ei halua käyttää väärin naisen onnettomuutta tyydyttääkseen alhaisia himojaan. Olen valmis antamaan teille hyvän neuvon hyvänä ystävänänne, ikuisena ihailijanne. Sanoitte Belgradissa asuvan erään setänne. Matkustakaa hänen luokseen. Hän on läheinen sukulaistenne, hänen on otettava teidät ystävällisesti vastaan. Annan teille kunniasanani, etten mene

naimisiin, ja jos joskus vielä kohtaamme toisemme tässä elämässä, olen aina rinnassani tunteva teitä kohtaan samoja tunteita, joita vuosikausia olen rinnassani vaalinut."

Katshuka ei valehdellut antaessaan tämän lupauksen.

Mutta hänen kasvoistaan luki Atalia jotakin, jota hän ei sanonut — että kapteeni ei enää rakasta häntä eikä ole moniin vuosiin rakastanut, että hän rakastaa toista ja että hän, syystä että tyttö on köyhä, kerjäläiseksi tehty, levollisesti voi antaa kunniasanansa siitä, että ei mene naimisiin.

Tämän luki Atalia uskottoman sulhonsa kylmistä kasvoista.

Ja nyt välähti salama hänen aivojensa läpi. Silmissäkin välähti.

"Tahdotteko", hän kysyi, "tulla huomenna luokseni seurataksenne minua setäni luo Belgradiin?"

"Tulen", kiirehti Katshuka vastaamaan. "Mutta menkää kotiin nyt. Oliko joku saattamassa teitä tänne?"

"Tulin yksin."

"Kuinka varomatonta! Kuka nyt saattaa teidät kotiin?"

"Te ette uskalla!" sanoi Atalia katkerasti. "Jos joku sattuisi näkemään meidät yhdessä tähän aikaan päivästä, mikä häpeä se olisikaan — teille! Minä en pelkää. Eihän minulla ole enää mitään kadotettavissa."

"Palvelijani seuratkoon teitä."

"Hän ei tee sitä. Patrulli vangitsisi hänet kenties. Iltasoiton jälkeen ei kukaan sotamiehistä saa kävellä kadulla. Minä kyllä löydän yksinkin kotiin. Siis huomenna!"

"Olen luonanne aamulla kello 8."

Atalia kääriytyi mustaan vaippaansa ja oli jo rientänyt ulos ovesta, ennenkuin Katshuka oli ennättänyt avata oven hänelle.

Hänestä tuntui siltä kuin kapteeni olisi kiireesti vyöttänyt sapelin vyölleen heti kun ovi oli sulkeutunut. Aikoiko hän kenties seurata häntä matkan päässä. "Anglian" kulmassa hän pysähtyi. Ei ketään tullut jälessä.

Hän riensi eteenpäin kotia kohti.

Ja kiiruhtaessaan pimeitä katuja pitkin hän valmisti aivoissaan erään suunnitelman. Jos kapteeni vain olisi hänen vieressään vaunussa, jos hän vain seuraisi häntä Belgradiin, niin olisi hän piankin näkevä, ettei mikään mahti maailmassa voisi vapauttaa häntä. Kulkiessaan pylväskäytävän läpi kompastui Atalia taaskin naisolentoon, joka makasi kivillä. Tällä kertaa se ei kiroillut, eipä edes herännyt. Miten sikeästi kurjat nukkuvat!

Mutta tullessaan talon portille laskeutui Atalian sieluun lyijynraskaana ajatus. Jospa kapteeni olikin vain päästäkseen hänestä luvannut seurata häntä Belgradiin? Jollei hän tulisikaan aamulla, ei kello kahdeksan eikä myöhemminkään?

Tuskallinen mustasukkaisuus vaikutti ärsyttäen hänen hermoihinsa.

Tultuaan ylös eteiseen hän etsi pimeässä pöydältä siihen jättämänsä kynttilää ja tulitikkuja. Näiden asemasta hänen käteensä sattui veitsi. Terävä lyijykahvainen leikkuuveitsi. Se välkähtelee pimeässäkin.

Hän tarttui kovasti sen kahvaan ja käveli edestakaisin huoneessa.

Ja silloin juolahti hänen mieleensä ajatus: Jos hän työntäisi tämän veitsen valkokasvoisen tytön sydämeen, tytön, joka nukkui hänen vieressään sängyssä, silloin olisi heidän kummankin asia autettu. Hänet mestattaisiin murhaajana ja siten hän pääsisi pois maailmasta.

Oi, vain yksi puukon pistos valkealla päänaluksella nukkuvaa valkeata olentoa kohti.

Mutta hän ei nukukaan siellä.

Vasta mentyään huoneeseensa ja siellä astuttuaan Timean vuoteen luo muistui hänen mieleensä, että tyttö nukkui yhdessä Sohvi-rouvan kera palvelijoiden huoneessa.

Veitsi putosi hänen kädestään ja nyt hän alkoi pelätä. Hän alkoi tuntea, miten hyljätty hän oli, kuinka

pimeätä oli hänen ympärillään ja kuinka pimeätä hänen omassa sielussaan.

Hän heittäytyi pukimissaan vuoteelle ja yritti rukoilla.

Mutta sensijaan hänen mieleensä juolahtivat raamatunlauseet Egyptin maanvaivoista, joita lapsi oli kauhuissaan änkyttänyt luulotellun hääpäivänsä edellisenä yönä, ja joille hän silloin oli nauranut niin ivallisesti. Nämä lauseet kaikuivat nyt hänen korvissaan:

Ja kaikki jokien vesi muuttui vereksi — konnia — heinäsiirkkoja — kivisateita — ruttoa — paiseita!

"Silloin peitti pimeys koko Egyptin maan."

"Ja keskiyöllä löi Herra kuoliaaksi kaikki esikoiset."

Kun hän sulki silmänsä, näki hän sielussaan kaikki nämä näyt, ja kun viimein raskas uni laskeutui hänen silmäluomilleen ympäröivät samat unikuivat häntä: verivirrat — konnajoukot — heinäsiirkkaparvet — kivisateet — rutto — paiseet — loputon, läpätunkematon, lyijyraskas pimeys — kaikkien esikoisten kuolema.

Rummun pärinä herätti Atalian sikeästä, levottomasta unesta.

Hän oli uneksinut eräästä nuoresta naisesta, joka oli murhannut kilpailijansa ja joka sitten vietiin mestauslavalle. Hän polvistui jo lavalla, pyöveli seisoi kirves kädessään hänen takanaan, tuomari luki julki tuomion. "Jumala on armollinen!" Rumpu pärisi — ja sitten Atalia heräsi.

Se oli huutokaupparumpu.

Huutokauppa alkoi.

Oi, tämä rummunpärinä on vielä hirveämpi kuin se, joka antaa merkin kuolettavaan iskuun mestauslavalla.

Kuinka sydäntäsärkevää on kuunnella kuinka ne esineet, joihin olemme tottuneet, jotka ovat käyneet meille rakkaiksi ja jotka vielä eilen olivat omiamme, tarjotaan myytäväksi korkealla äänellä: "Ensimmäinen kerta,... toinen kerta,... kuka tarjoo enemmän?" Ja sitten päristetään rumpua ja vasara kolahtaa pöytään.

Ja sitten taas: "Ensimmäinen kerta — toinen kerta, kuka tarjoo enemmän?"

Atalia pukeutui surupukuunsa — ainoaan, joka hänelle oli jätetty — ja meni etsimään toisia ihmisiä. Talossa oli vain hänen äitinsä ja Timea. Todennäköisesti hän löytäisi heidät keittiöstä.

He olivat kumpikin olleet jo kauan valveilla ja puettuina.

Sohvi rouva oli paksu kuin tynnyri. Hyvin tietäen, ettei kukaan tekisi ruumiintarkastusta, hän oli pukenut päälleen kaksitoista hametta ja pistänyt taskuihin muutamia ruokaliinoja ja hopealusikoita. Hän tuskin saattoi liikkua. Timealla oli yksinkertainen arkipukunsa. Hän seisoi lieden ääressä ja keitti kahvia ja maitoa.

Atalian nähdessään Sohvi-rouva alkoi ääneen nyhkyttää ja heittäytyi hänen kaulaansa.

"Oi, rakas, kallis, kaunis lapseni, kuinka meidän onkaan käynyt! Ja miten on meidän käyvä tästälähtien? Oi, jospa emme milloinkaan olisi nähneet tätä päivää! Eikö olekin tuo inhoittava rumpu herättänyt sinut?"

"Eikö kello ole vielä kahdeksaa?" kysyi Atalia. (Keittiössä oleva kello kävi vielä.)

"Kahdeksaako? Huutokauppahan alkoi kello yhdeksän. Etkö siis kuule?"

"Eikö kukaan ole käynyt täällä?"

"Tyhmä kysymys! Kuka meitä nyt kävisi katsomassa ja päälle päätteeksi tähän aikaan?"

Atalia ei sanonut sen enempää, vaan istuutui keittiönlavitsalle, samalle pienelle puulavitsalle, jolla Sohvi-rouva oli kuvailut Timealle komeita häämenoja.

Tyttönen valmisti aamiaista, ruskeutti vehnäleipäpalaset hiilillä ja kattoi keittiönpöydän — molemmille valtiattarilleen.

Atalia ei kuunnellut kutsua, vaikka Sohvi-rouva pyytämällä pyysi häntä aterialle.

"Juo rakas, ainoa, kaunis lapseni! Kuka tietää, kuka huomenna antaa meille kahvia. Koko maailma on meille vihamielinen; kaikki tuttavamme ja ystävämme pilkkaavat ja kiroavat meitä. Miten meidän käykään? Miten meidän käykään?"

Huolet eivät kumminkaan estäneet häntä hörppimästä itseensä kahviaan.

Mutta Atalia ajatteli Belgradin matkaa ja odottamaansa matkakumppania.

Sohvi-rouva taas mietiskeli omituisia itsemurha-ajatuksia ja kuvitteli mielessään kaikenkaltaisia helppoja kuolintapoja.

"Jospa kahvissa edes olisi nuppineula, niin että tukahtuisin!"

Sen jälkeen hän toivoi silitysraudan putoavan alas hyllyltä ja musertavan hänen pääkallonsa. Ei hänellä myöskään ollut mitään sitä vastaan, että Komornin seutuvilla usein tapahtuva maanjäristys kukistaisi talon aivan äkkiarvaamatta ja hautaisi heidät kaikki raunioiden alle. Mutta kun nyt ei näyttänyt tapahtuvan mitään tästä kaikesta eikä Ataliakaan sallinut itseään puhuteltavan oli hänellä jällellä vain yksi mahdollisuus: suuttua Timealle.

"Tuopa sitten ottaa asian kevyeltä kannalta. Kiittämätön letukka! Ei hän edes itke. Ja kyllä hänellä on syytä ollakin iloinen. Hän voi mennä palvelukseen tai ruveta työhön muotikauppiaille ja elättää itsensä siten. Hän kenties iloitseekin päästessään siten meistä ja saadessaan elää omin päin. Mutta odotappas vain, kylläpä vielä joskus olet muistava meitäkin. Ennenkun vuosi on umpeen kulunut, olet tekevä katumusta."

Timea ei tosin ollut tehnyt mitään katumisen arvoista, mutta Sohvi-rouva näki sen hengessä ja hänen suuttumustaan suurempi oli vain se tuska, jota hän tunsu Atalian tähden.

"Mutta kuinka on sinun käyvä, soma, ainoa lapseni? Kuinka on sinun käyvä? Kuinka on sinun kauniiden, valkeiden kättesi käyvä?"

"Anna minun olla rauhassa!" sanoi Atalia, irroittaessaan itsensä vaikeroivan äitinsä syleilystä. "Katso mieluummin ulos ikkunasta, tuleeko sieltä joku meille."

"Ei ketään, ei ketään! Kuka meille tulisi?"

Aika kului edelleen. Rummunlyönnit ja huudot seurasivat toinen toisiaan. Joka kerta kun keittiön kello löi, säpsähti Atalia, mutta antoi päänsä sitten jälleen painua käden varaan ja tuijotti jäykkänä eteensä. Hänen poskiensa ruusut alkoivat käydä sinipunerviksi, hänen huulensa sinertäviksi, sappitautisen oliiviväri tummensi hänen kauniit kasvonsa. Tuijottavat silmät sinisine renkaineen, paksut huulet ja käärmemäisesti kokoonrypistetyt kulmakarvat, jotka muodostivat valkealle otsalle syviä ryppyjä, muuttivat tämän ihanteellisen kauniin olennon kauhistavaksi irvikuvaksi. Hän istui siinä kuin langennut enkeli, joka oli syösty alas taivaista.

Oli jo päivällisaika tulossa, eikä hänen odottamansa henkilö saapunut. Huutokaupan surulliset huudot lähenivät lähenemistään. Käytiin huoneesta toiseen. Oli alettu kadunpuoleisista huoneista ja nyt siirryttiin pihanpuoleisiin, jotka päättyivät keittiöön.

Sohvi-rouvassa oli vielä siksi paljon huomiokykyä kaikessa epätoivossaan, että hän huomasi myynnin käyvän sangen nopeasti. Tuskin oli tarjottu kaupan jotakin, kun jo rumpu pärisi. "Eikö muuta tarjota?... yksi, kaksi..." Trrrrrmmmm. Ostajat seisoivat ryhmissä meluten: "Eihän kukaan voi saada mitään ostetuksi. Tuo ihminenhan on aivan hullu!"

Kukahen se hullu lienee?

Nyt on vain keittiökalusto jällellä, mutta sinne ei edes astuta sisään. Viereisessä huoneessa huudetaan: "Eikö muuta tarjota?" Rumpu pärisee. Se on ostettu näkemättä — hullu ihminen on sen ostanut.

Sekin tuntuu Sohvi-rouvasta ihmeelliseltä, ettei heti riennetä ottamaan ostettuja esineitä, niinkuin muutoin tavallisesti tehdään huutokaupoissa. Siellähän heti, kun sänky on ostettu, erotetaan osat toisistaan ja kannetaan pois. Täällä sitävastoin ei liikuteta mitään pois paikaltaan.

Seuraa sitten tärkein hetki. Kaikki menevät alas pihalle. Talo myydään nyt. Ostohaluiset tunkeilevat huutokaupanpitäjän pöydän ympärillä. Arvioitu hinta huudetaan julki. Silloin joku tekee matalalla äänellä tarjouksen. Kansanjoukko tulee levottomaksi. Sitten kuuluu kaunistumisen, hämmästyksen, ivallisen naurun ilmauksia. "Toden totta, se on hullu ihminen!" Ja sitten poistuvat kaikki äänekäästi napisten. "Ensimmäinen kerta! Toinen kerta! Eikö kukaan tarjoo enemmän? Kolmas kerta!" Rumpu pärisee tämänkin kerran. Talokin on saanut ostajan.

"No, suloinen, kaunis lapseni, en kuule mitään."

"Mutta, mamma, kuulen varmasti jonkun käytävässä hiipivän tännepäin varpaillaan."

Todenteolla lähestyykin joku miltei kuulumattomin askelin. Ovelle kolkutetaan niinkuin kohteliaan vieraan tapa on tehdä pyytääkseen sisäänpääsyä ja odottaessaan, kunnes huudetaan: "Sisään!" Ja nyt vasta ovi avautuu ja hattu kädessään kohteliaasti kumartaen astuu sisään — Mikael Timar von Levetinczy.

Kumarrettuaan naisille Mikael jää oven suuhun. Atalia nousi seisomaan hämmästyneenä ja vihaa säihkyvänä. Sohvi-rouva väenteli käsiään ja katseli häntä väikkyen toivon ja pelon välillä. Timea katseli levollisena ja lempeänä häntä silmiin.

"Minä", alkoi Timar, lähettäen tämän "minä"-sanana niinkuin paavi bullassaan tekee, "minä olen nyt laillisessa järjestyksessä kuulutetussa huutokaupassa huutanut tämän talon sekä kaikki, mitä siinä on myytävänä. Minä en ole ostanut sitä itseäni varten, vaan antaakseni sen hänelle, joka yksinään ei ole myytävänä, mutta joka minulle on ainoa aarre maailmassa. — Timea-neiti, tästä päivästä lähtien on tämä talo oleva teidän. Kaikki, mitä siinä on, kuuluu teille sellaisena, kuin se on; vaatteet kaapeissa, korut laatikoissa, hevoset talleissa ja arvopaperit kassakaapissa, sellaisina kuin oikeuden takavarikoitsijat ne tapasivat. Kaikki on siirretty teidän nimellenne, ja kaikki saamamiehet on tyydytetty. Tästä päivästä lähtien olette te talon hallitsijat — ottakaa se vastaan lahjana minulta. Ja jos tässä talossa olisi pieni sija rauhalliselle ihmiselle, joka olisi teille vaivaksi vain jumaloimisellaan ja ihailullaan, ja jos tahtoisitte antaa sen sijan minulle, jos teidän sydämenne olisi pieni turvapaikka minun sydämelleni ja jos te tahtoisitte vastaanottaa käteni, niin olisin *ylen* onnellinen ja lupaisin teille, että koko elämäni päämäärä olisi tehdä teidät niin onnelliseksi, kuin te teette minut."

Timean kasvot hehkuivat näitä sanoja lausuttaessa neitseellistä loistoa.

Niissä yhtyi sanoin kuvaamaton tuska, jalo kiitollisuudentunne ja pyhä uhrautuvaisuus kirkasti niitä.

"Kolme kertaa... Kolme kertaa..." änkyttivät hänen huulensa saamatta lausutuksi sanaakaan. Vain sisällään hän tunsi, mitä hän tahtoi sanoa. Tämä mies oli niin usein pelastanut hänet. Hän oli aina ollut niin hyvä häntä kohtaan. Hän ei milloinkaan ollut pilkannut häntä, ei milloinkaan imarrellut häntä. Ja nyt tämä mies antaa hänelle kaiken, mitä hänen sydämensä halajaa.

Kaiken? Oi, yhtä vain ei.

Mutta se on jo kadotettu kerta kaikkiaan, se kuuluu toiselle.

Timar odotti levollisena vastausta. Tyttö oli kauan vaiti.

"Älkää vastatko miettimättä Timea-neiti", sanoi Mikael. "Minä kyllä odotan, kunnes te olette tehnyt päätöksenne. Tulen takaisin huomenna tai viikon perästä tai koska muutoin haluatte antaa minulle vastauksen. Te olette joka tapauksessa oleva kaiken sen omistaja, mitä minä olen antanut teidän huostaanne; en ole pannut siihen mitään ehtoja; kaikki on jo, kuten sanottu teidän nimellänne. Ellette halua enää nähdä minua tässä talossa, niin on teidän vain sanottava sana. Miettikää viikko, kuukausi taikka vaikka vuosikin vastaustanne."

Timea astui nyt päättäväisen näköisenä lieden äärestä, jonne molemmat toiset naiset olivat työntäneet hänet, ja lähestyi Mikaelia. Hänen kasvonsa kuvastivat kypsyyttä vakavuutta, joka antoi kasvoille naisellisen arvokkuuden. Onnettomasta häpäivästä lähtien hän oli muuttunut lapsesta naiseksi. Hän oli muuttunut vakavaksi ja hiljaiseksi. Hän katseli Mikaelia levollisesti silmiin sanoen:

"Olen jo punninnut asian."

Sohvi-rouva odotti kateellisen vahingoniloisena Timean vastausta. Oi, jospa hän sanoisi Timarille: "Minä en välitä sinusta. Mene tiehesi!" Tuollaiselta tyttöhupakolta, jonka pää oli sullottu täyteen rakkautta erääseen toiseen kauniiseen mieheen, saattoi odottaa sellaista vastausta. Ja jos Timar silloin kostaakseen sanoisi näin: "No, ole sitten kuin olet; et saa taloa etkä kättäni; annan kummankin Atalia-neidille." Ja jospa hän sitten naisikin Atalian! Niinkuin ei ennen olisi kuultu sellaista että arvossa pidetyn kosijan olisi ensiksi hylännyt ylpeä neiti ja sitten kosija heti harmissaan olisi pyytänyt kotiopettajattaren tai kamarineiden kättä ja nainut hänet.

Sohvi-rouvan toiveen ei kuitenkaan pitänyt toteutua.

Timea ojensi kätensä Timarille sanoen matalalla, vakavalla äänellä:

"Otan teidät miehekseni."

Mikael tarttui ojennettuun käteen — ei tulisesti kuten rakkautta uhkuva nuorukainen, vaan kunnioittavasti kuten mies — ja katsoi kauan tytön taivaallisen ihaniin silmiin. Ja tyttö salli hänen katsoa sielunsa syvyyteen.

Timea toisti sanansa.

"Otan teidät miehekseni ja tahdon olla teille uskollinen, tottelevainen puoliso. Yhtä vain pyydän teiltä. Ettehän kiellä minulta sitä."

Onni saattoi Timarin unohtamaan itsensä; hän unohti, ettei kauppiaan milloinkaan pidä allekirjoittaa tyhjää paperia.

"Oi, puhukaa! Mitä vain toivotte, se on tapahtuva."

"Rukoilen sitä", sanoi Timea, "että te, minun tultuani teidän vaimoksenne ja tämän talon jouduttua teidän omaksenne ja minun tultuani tämän talon valtiaaksi sallitte minun pitää luonani kasvatusäitini, joka otti minut vastaan isättömänä ja äidittömänä lapsena, ja kasvatussisareni, jonka rinnalla olen kasvanut suureksi. Pitäkää heitä äitinäni ja sisarenani ja olkaa niin ystävällinen heille kuin..."

Kyynel kohosi tahtomatta Timarin silmiin.

Timea huomasi petollisen kyneleen, tarttui hänen oikeaan käteensä molemmin käsin ja teki uuden hyökkäyksen hänen yllätettyyn sydämeensä.

"Teettehän, mitä pyydän? Ja annattehan Atalialle takaisin sen, mikä hänelle kuuluu: hänen kauniit vaatteensa ja hänen korunsa? Ja hän saa asua meidän kanssamme, ja te käyttäydytte häntä kohtaan niinkuin hän olisi minun lihallinen sisareni, niinhän? Ja Sohvi-äitiä te kutsutte myös äidiksi, kuten minäkin?"

Sohvi-rouva alkoi nyt nyyhkyttää äänekkäästi. Hän vaipui polvilleen Timean eteen ja peitti hänen kätensä, vaatteensa, vieläpä jalkansakin yhä uudelleen suudelmilla sitä tehdessään änkyttäen katkonaisia, käsittämättömiä sanoja.

Timar kuivasi kyneleen silmästään ja oli seuraavassa silmänräpäyksessä täysin oma herransa, ja hän näki taas selvästi, kauas eteenpäin, kuten hän aina ratkaisevalla hetkellä näki; seikka, joka korotti hänet niin usein kilpailijoidensa yläpuolelle. Tässä tuli hänelle avuksi nopsa käsityskyky. Silmänräpäyksessä se hänelle kuiskasi, mitä oli tehtävä, jotta voitaisiin ehkäistä vahingollisia seurauksia.

Hän sulki Timean molemmat kädet omiinsa.

"Te olette jalo, Timea! — sallittehan minun tästä lähtien kutsua teitä vain etunimellänne? — enkä minä ole saattava teidän sydäntänne häpeään. Nouskaa, Sohvi-äiti; älkää itkekö! Sanokaa Atalialle, että hän tulisi lähemmäs. Tahdon tehdä vielä enemmän kuin Timea pyysikään — miellyttääkseni häntä ja teidän molempien hyväksi. Minä en ainoastaan anna Atalialle turvapaikkaa täällä, vaan oman onnellisen kodin. Minä annan hänen sulhaselleen takuun hänen myötäjäisistään, samasta summasta, jonka hänen isä-vainajansa lupasi hänelle. Olkoot he onnellisia keskenään!"

Timarin kaukonäköinen katse näytti hänelle asioita, jotka vielä olivat näköpiirin ulkopuolella, ja hän ajatteli, ettei mikään uhri olisi liian suuri, jos vain sillä voisi poistaa heidät talosta, Timean läheisyydestä, ja saadakseen aikaan liiton komean kapteenin ja kauniin Atalian välillä.

Mutta nyt tuli hänen vuoronsa saada osakseen suuteloja ja kiitollisuudenosoituksia ylenpalttisesti Sohvi-rouvalta.

"Oi, herra von Levetinczy! Oi, kallis, rakas, jalomielinen herra von Levetinczy, antakaa minun suudella teidän käsiänne, jalkojanne ja teidän viisasta päätänne!"

Ja hän tekikin niinkuin hän oli ohjelmassaan luvannut ja suuteli sen lisäksi hänen olkapäitään, takinkaulustaan ja selkäänsä. Lopuksi hän sulki Mikaelin ja Timean syliinsä ja antoi heille lämpimän siunauksensa: "Tulkaa yhdessä onnellisiksi!"

Oli mahdotonta olla hymyilemättä rouvaraukan ilon ilmauksille.

Mutta Atalia pilasi heidän kaikkien ilonsa.

Ylpeänä kuin paha enkeli, jota kehoitetaan tekemään katumusta, mutta joka mieluummin tahtoo joutua kadotukseen kuin kukistaa ylpeytensä, hän kääntyi pois päin Timarista ja sanoi mielenliikutuksen tukahuttamalla äänellä:

"Kiitän teitä, herraseni! Mutta minä en tahdo tässä enkä tulevassa elämässä tietää mitään herra Katshukasta. En milloinkaan tahdo tulla hänen vaimokseen; jään tänne Timean luo — hänen piiakseen."

Yhdeksästoista luku.

ALABASTERIPATSAAN HÄÄT.

Timar tunsii olevansa ylen onnellinen saadessaan olla Timean kihlattu sulhanen.

Tytön haltiatarmainen kauneus oli heti heidän ensi kertaa kohdatessaan valloittanut hänen sydämensä. Hän ihaili häntä. Hänen lempeä luonteensa, jota hän sittemmin oppi tuntemaan, saavutti hänen kunnioituksensa. Arvoton pila, jota Brazovicsin talossa hänestä tehtiin, oli herättänyt hänen ritarillisen osanottonsa. Kapteenin kevytmielinen hakkailu oli sytyttänyt hänen mustasukkaisuutensa. Kaikki tuo kuuluu rakkauteen.

Nyt hän oli saavuttanut toiveittensa päämäärän. Kaunis tyttö oli hänen omansa. Tyttö tulisi hänen vaimokseen.

Ja sitäpaitsi on hänen sielustaan poistunut raskas taakka — itsesyytös.

Sillä siitä päivästä alkaen, jolloin Timar löysi Ali Tshorbadshin aarteet uponneesta laivasta, oli hänen mielenrauhansa poissa. Aina kun hänen liikeyrityksensä oli onnistunut kuului hänen rinnassaan syyttävä ääni: "Ei mitään tästä kaikesta kuulu sinulle, sinä olet anastanut isättömän ja äidittömän lapsen omaisuuden. Sinäkö olisit onnen suosikki? Se ei ole totta! Köyhien hyväntekijä? Valhetta! Kultapoika? Ei ole totta! *Sinä olet varas!*"

Nyt on tämä juttu päättynyt. Tuomari hänen sisimmässään julistaa vapauttavan sanan. Orpopyttö, jolta omaisuus on varastettu, saa sen takaisin kaksinkertaisena. Se, mikä kuuluu hänen puolisolleen, kuuluu hänellekin. Hän ei ole milloinkaan saava tietää, että tämän suuren omaisuuden perustana kerran on ollut hänen omaisuutensa; hän vain tietää sen nyt kuuluvan hänelle. Siten on kohtalo sovitettu.

Mutta onko se todella sovitettu?

Timar ei ajatellut sitä, että hän aarteiden kera antoi Timealle kaupan päälle itsensä ja pyysi siitä vastineeksi tytön sydämen — hän ei ajatellut tämän olevan petosta, väkivaltaa.

Timar tahtoi kiirehtää häitä. Hänen mielestään oli ajanhukkaamista hankkia myötäjäisiä ja järjestää asuntoa. Hän oli jo ostanut kaikki valmiina Wienistä. Timean hääpuvun olivat kuuluisat ompelijat valmistaneet eikä morsiamen tarvinnut itse kirjailla sitä kuutta viikkoa kuten sitä toista. — Tämä kaksinkerroin onnettomuutta tuottanut puku oli kätkeyty erääseen seinäkaappiin, jota ei milloinkaan avattu. Sieltä ei kukaan ole ottava sitä esiin.

Mutta toisia esteitä, kirkollista laatua olevia, asettui tielle. Timea ei vielä ollut kastettu.

Olihan luonnollista, että Timar toivoi, kun nyt Timea kerran kääntyisi kristinuskoon, hänen kääntyvän protestanttiseen uskoon, jotta he voisivat yhdessä käydä jumalanpalveluksessa.

Mutta nyt vaativat tietysti protestanttiset papit kääntymyksen välttämättömänä ehtona, että tytön oli ensinnä tutustuttava kirkon uskonkappaleisiin.

Ja koska protestanttisessa kirkossa ei niinkuin katolisessa riitä se, että nähdään ja kuullaan, vaan on myös ymmärrettävä, niin täytyi neidon nauttia jonkun aikaa opetusta niissä aineissa, joita on välttämättä tunnettava, voidakseen tulla vakuutetuksi siitä, miten paljon järkevämmät ja omistamisen arvoiset ne opinlauseet olivat, joita hänen vast'edes oli seurattava, verrattuina niihin harhaoppeihin, joissa hän oli kasvanut.

Mutta tässä kohtasi suuri vaikeus. Islamin oppi ei dogmeissaan ensinkään koskettele naissukupuolta. Muhamettilaisnaiset eivät ole seurakunnan jäseniä. Heidän ei sallita ottaa osaa miesten jumalanpalvelukseen; heille ei "Merab" taulu, joka osoittaa Mekkaa kohti, merkitse mitään; heidän ei ole pakko pestä itseään ei "Abdestan"-, "Güzul"- eikä "Tüseret"-juhliksi; he eivät vietä Ramazan-paastoa eikä Beiram-juhlaa; he eivät myöskään tee pyhiinvaellusretkiä Mekan Kabaan, he eivät suutele synneistä puhdistavaa kiveä, eivätkä juo Zenzemen kaivosta; papit eivät vihkineet, eivätkä opettaneet eivätkä konfirmeeranneet heitä eivätkä antaneet heidän ripittää itseään; heillä ei edes ollut sielua. Enkeli Asrael, joka erottaa sielun ruumiista, ei tule heidän luokseen kuoleman hetkellä; enkelit Monkai

ja Nakir eivät kuulustele heiltä kuoleman jälkeen, mitä hyvää ja pahaa he ovat tehneet elämässään. Heitä ei kylvötetä Ismül-kaivossa eikä heitetä Morhut luolaan; enkeli Israfilin tuomiopasuuna ei herätä heitä kuolleista; heidän otsalleen ei kirjoiteta sanaa "mumen" (uskollinen); he eivät juokse Alsiratin sillan yli eivätkä myöskään putoa seitsenkertaiseen helvettiin, missä Gehennassa vielä on inhimillinen ilmalämpö, jotavastoin kaikki seuraavat osastot, Ladhana, Hosama, Szair, Szakar, Jahim ja Al Harija, ovat asteen kuumempia kuin muut. Tätä kaikkea ei naisten tarvitse pelätä, mutta he eivät myöskään pääse paratiisiin, suuren Tuba-puun varjoon, sillä siellä eivät miehet heitä enää tarvitse; siellä odottavat heitä ikuisessa nuoruudessa kukoistavat "hourikset" seitsemänkymmentä seitsemän kutakin kohti. Muhamettilaisen mielestä on nainen vain kukka, joka kuihtuu ja pudottaa lehtensä; hänen sielunsa on kukan tuoksu, jonka tuuli vie muassaan, ja siihen kaikki loppuu.

Arvon herra sai miltei ylivoimaisen tehtävän koettaessaan saada Timeaa tajuamaan uskonnon perustotuksia. Hän oli jo kääntynyt monta juutalaista ja katolilaista, mutta turkkilaista tyttöä hän ei ennen ollut yrittänyt kääntää.

Ensimmäisenä päivänä, kunnianarvoisan isän selittäessä autuutta tulevaisessa elämässä ja kertoessa, miten ne, jotka olivat kuuluneet toisilleen tässä elämässä, tulisivat löytämään toisensa, teki tyttö sen kysymyksen, kohtaisivatko ne toisensa, jotka pappi on yhdistänyt vai ne, jotka ovat rakastaneet toisiaan.

Tämä oli monimutkainen kysymys, johon kunnianarvoisa herra kuitenkin puritaniselta näkökannaltaan vastasi kutakuinkin tyydyttävästi siten, että koska ei ole ajateltavissa, että voisimme rakastaa jotakin muuta, kuin sitä, johon pappi on meidät yhdistänyt, ja koska toisaalta on mahdotonta, että emme rakastaisi sitä, johon pappi on meidät yhdistänyt, niin on raamatun sana tässäkin aivan oikea.

Mutta hän varoi kertomasta herra Timarille tästä mitään.

Seuraavana päivänä kysyi Timea häneltä, tulisiko hänen isänsä, Ali Tshorbadshi, myöskin sinne toiseen maailmaan, minne hänkin.

Tähän vaikeaan kysymykseen ei hänen kunnianarvoisa korkeutensa todellakaan voinut antaa mitään tyydyttävää vastausta.

"Mutta, minä tulen kai sielläkin olemaan herra Levetinczyn puoliso?" kysyi Timea sangen uteliaana.

Siihen kysymykseen osasi pappi jo nyt lohduttaen vakuuttaa näin varmasti käyvän.

"No, silloin minä pyydänkin herra Levetinczyltä, kun me yhdessä menemme taivaaseen, että hän jättää pienen sijan isälle, niin että hänkin saa olla meidän kanssamme. Ja sitä hän ei toki voi minulta kieltää, eihän?"

Nyt raapi hänen korkea-arvoisuutensa korvantaustaansa ja selitti esittävänsä tämän arkaluontoisen kysymyksen yleisen kirkolliskokouksen ratkaistavaksi.

Kolmantena päivänä hän sanoi Timarille, että olisi kai parasta nyt jo kastaa ja vihkiä neiti. Jällellä olevat uskontotuudet saisi hänen herra miehensä selittää hänelle.

Seuraavana sunnuntaina tapahtuikin pyhä toimitus. Tällöin oli Timea ensi kerran protestanttisessa kirkossa.

Tämä yksinkertainen rakennus valkeaksi kalkittuine seinineen ja saarnatuoleineen, jossa ei näkynyt mitään kuvan veistoksia eikä kultauksia teki hänen mieleensä aivan toisen vaikutuksen kuin se toinen kirkko, josta häijy poika ajoi hänet ulos hänen kerran hiivittyään sinne. Siellä oli kullattu alttari, suuret vahakynttilät paloivat hopeaisissa kynttiläjaloissa, kaikkialla seinillä riippui kuvia, pyhää savua tuntui ilmassa, salaperäisiä lauluja kuului, ja kellojen soidessa laskeutuivat kaikki ihmiset polvilleen — ja kaikki sellainen vaikuttaa mielikuvitukseen. Mutta täällä istuvat miehet ja naiset erotettuina eri penkkiriveissä, jokaisella on virsikirja edessään, ja kun kanttori alkaa laulaa, yhtyy koko seurakunta lauluun ja laulaa virren loppuun.

Ja sitten seuraa yleinen hiljaisuus; pappi nousee korkeaan saarnatuoliin ja alkaa puhua ilman mitään juhlallisia toimituksia; hän ei laula, hän ei juo kalkista, hän ei osota mitään pyhää esinettä, vaan puhuu keskeyttämättä. Timea ei käsitä, mitä hän puhuu. Hän vain ihmettelee, ihmettelee sitä, että kirkossa istuu kolme penkillistä täpötäynnä naisia, jotka eivät puhu mitään, eivät avaa suutaan; toinen naapuri ei edes uskalla kuiskata toisen korvaan. Kauhea kirkkojärjestys! Kolme legioonaa naisia, jotka ovat kokonaiseksi kahden tunnin ajaksi tuomitut olemaan vaiti! Olisipa heidän edes lupa huutaa "amen" saarnan jälkeen!

Timea istuu ensimmäisessä penkissä ensimmäisen kirkkoraadin jäsenen rouvan vieressä. Tämä on

hänen toinen kumminsä. Toinen on hänen miehensä.

Ei edes itse kastetoimituksessa ilmene mitään juhlamenoja, jotka saattaisivat mielikuvituksen toimintaan. Korkea-arvoinen herra puhuu kastemaljan ääressä viisaita sanoja. Vihdoin loppuu sekin puhe. Kastettava kumartuu kastemaljan yli ja pappi kastaa hänet Pyhän Kolmiyhdeyden nimeen "Susannaksi." — Tämän nimen ovat kummit määränneet hänelle.

Senjälkeen puhuu pappi kummeille muistuttaen heitä heidän velvollisuuksistaan. Kirkkoraadin jäsenen rouva vie kummityttärensä takaisin penkkiin ja nyt kumartuu koko seurakunta rukoilemaan; mutta vain pappi rukoilee ääneen, kaikki muut hiljaa itsekseen. Ja Timea ihmettelee hiljaa mielessään, miksi hänet on kastettu "Susannaksi", kun hän oli ollut aivan tyytyväinen entiseen nimeensä. Rukouksen loputtua alkaa lukkari virren: "Oi, Israelin Jumala", mikä panee Timean hiljaisuudessa ihmettelemään, onko hänet kenties kastettukin juutalaiseksi.

Vihdoin häipyvät kaikki hänen epäilyksensä kun hänen korkea-arvoisuutensa, nuorempi pappi, nyt astuu saarnatuoliin ja hyvin kauniisti puhuttuaan ottaa kirjastaan esiin paperin ja lukee: "Täten kuulutetaan, että korkea- ja vapaasyntyinen herra Mikael Timar von Levetinczy, reformeeratun kirkon jäsen, on kihlannut siveän neidon, neiti Susanna Timea Tshorbadshin, korkea- ja jalosukuisen herra Ali Tshorbadshi-vainajan tyttären ja samoin reformerattua kristinuskkoa."

Eivätkä nuo kolme legioonaa naisia sano nytkään mitään!

Timeakin tyytyy siihen mitä on tapahtunut.

Ensimmäisen kuulutuksen jälkeen täytyi kulua vielä kaksi viikkoa ennenkuin häät voitaisiin viettää. Mikael oli näiden kahden viikon aikana joka päivä Timean luona. Tyttö otti hänet aina vastaan vilpittömällä ystävällisyydellä. Mikael oli onnellinen ajatellessaan edeltäkäsän tulevaisuutta.

Milloin hyvänsä hän tulikin Timean luo, kohtasi hän aina Atalian morsiamensa luona. Atalia silloin tavallisesti lausui jonkun verukkeen päästäkseen pois huoneesta ja hänen sijaansa ilmestyi Sohvi-rouva.

Sohvi-rouva piti hänelle ylistyspuheita hänen morsiamensa rakastuneisuudesta, kuinka usein hän puhui hyvästä, rakkaasta Mikaelistaan, joka oli pitänyt hänestä niin hyvää huolta "Pyhällä Barbaralla", joka oli pelastanut hänet haaksirikosta ja turkkilaisten vankeudesta, joka hänen takiaan oli hypännyt veteen, noutanut hänet uppoavasta laivasta, ja sitten uuden kerran oli sukeltanut syvyyteen pelastaakseen Timealta unohtuneen lippaan jossa hänen koko omaisuutensa säilytettiin. Tuo hyvä, rakastettu Mikael oli huvittanut häntä saduilla, kun oli kuljettu vaarallisten paikkojen ohi, hän oli valmistanut Timealle turvapaikan yksinäisellä saarella ja oli hoitanut häntä hänen sairautensa aikana laivassa. Ilman Timaria olisi Timea kai kuollut.

Sohvi-äiti tiesi kaikista pikkuseikoistakin, joita ei kukaan muu kuin Timea ollut voinut kertoa hänelle ja Mikael tunsikin olevansa onnellinen siitä, että Timea vielä muisteli niitä. Siinä, että tyttö oli kertonut Sohvi-rouvalle kaiken tämän, näki Timar todistuksen siitä, että tyttö vielä rakasti häntä.

"Oi, jospa tietäisitte, rakas Levetinczy, kuinka tyttö on kiintynyt teihin!"

Eikä Timea ollut hämillään kuullessaan Sohvi-rouvan sanovan niin. Hän ei ollut tahtovinaan edes kainosti väittää vastaan mitään, mutta hän ei myöskään vakuuttanut väitteen todenmukaisuutta kainosti punastumalla. Hän näytti hiljaiselta, totiselta ja mukautuvaiselta. Hän salli Timarin pitää kättään omassaan ja katsoa häntä kauan silmiin. Ja Timarin tullessa ja mennessä puristi tyttö hänen kättään hymyillen hänelle.

Ja joka päivä tiesi Sohvi-rouva kertoa Timarille jotakin uutta, jota Timea oli kertonut hänestä. Timar saattoi kuvitella olevansa se onnellinen, jota tämä nainen saattoi rakastaa.

Tulipa vihdoin hääpäivä.

Suuret joukot häävieraita kokoontui etäisiltä seuduilta. Kadulla näkyi pitkät vaunujonot samoin kuin tuona onnettomuuspäivänä; mutta tällä kertaa ei tapahtunut mitään onnettomuutta.

Sulhanen vei morsiamen kirkkoon entisestä Brazovics'in talosta, joka jo oli tämän omaisuutta; mutta hääjuhla oli valmistettu sulhasen kotona. Sohvi-äiti ei antanut riistää itseltään huvia olla juhla- ja valmistuksien ylivalvoja. Atalia jäi kotiin ja akkunaverhon taakse piiloutuneena katseli hän samasta akkunasta, josta hän oli tähystellyt sulhonsa saapumista onnettomuuspäivänä, kuinka pitkä jono vaunuja, joissa olivat vieraat, morsiusneidot, marsalkat, morsian ja sulhanen lähti liikkeelle. Ja siellä hän odotti myös siksi kunnes vaunut taas vierivät Brazovicsin talon ohi — nyt istuivat morsian ja sulhanen samoissa vaunuissa — ja seurasi heitä silmillään. Ja jos koko seurakunta äskettäin oli rukoillut vastanaineiden puolesta, niin hänkin varmasti lähetti rukouksen heidän jälkeensä...

Timean mielestä ei vihkimistoimitus ollut niin komea, kun Sohvi-äiti oli kuvailut sen olevan. Papilla ei ollut kultaista hiippaa päässään, ei myöskään kultakirjoista messukasukkaa; hän ei pitänyt mitään hopeakruunuja morsiusparin pään päällä kruunatakseen heidät toinen toisensa hallitsijoiksi; yhtä vähän laulettiin heille. — Sulhanen oli puettu samettitakkiin, sellaiseen, jommoisia aateliset siihen aikaan käyttivät, joka oli untuvalla koristettu ja soijilla varustettu. Hän oli komean näköinen, mutta hänen päänsä oli koko ajan painuksissa; hän ei vielä ollut tottunut pitämään sitä niin ylväästi pystyssä, kuin aateliston juhlapuvussa olisi pitänyt pitää. — Ei sitäkään ihastuttavaa toimitusta seurannut, jolloin morsian ja sulhanen peitettiin silkkipeitteeseen, jonka alla he ensin olivat yksin, mutta sitten tarttui pappi heidän käsiinsä ja kuletti heitä kolme kertaa alttarin ympäri. Tämäkin oli jätetty pois. Samoin oli jätetty pois juominen yhteisestä pikarista ja pyhä suudelma alttarin edessä; täällä ei edes ollut kultaista alttaria. Täällä ei itse asiassa ollut mitään; vain mustapukuinen pappi, joka puhui hyvin järkeviä sanoja, joissa ei ollut ensinkään sitä viehätystä kuin sanoissa "Gospodi pomiluj." He eivät edes polvistuneet toinen toisensa viereen; he antoivat lupauksensa seisten. Protestanttinen vihkimistoimitus ei tehnyt mitään vaikutusta tytön itämaiseen, ärsytystä himoitsevaan mielikuvitukseen.

Ja Timea ei ymmärtänyt muuta kuin ulkonaiset juhlamenot.

Kenties tulee ymmärtämys ajan mukana.

Loistava hääjuhla oli lopussa. Vieraat lähtivät pois, ja morsian jäi sulhasen kotiin.

Kun Timar vihdoinkin oli kahden Timean kanssa, kun hän istui tytön vieressä pitäen tämän kättä omassaan, tunsu hän sydämensä värisevän ja väristys kävi lävitse hänen koko ruumiinsa.

Tämä ääretön aarre, joka oli ollut hänen kaikkien toiveittensa päämaali, tämä oli nyt hänen omansa. Hänen on vain tarvis ojentaa kätensä vetääkseen hänet povelleen. — Hän ei uskalla sitä tehdä. — Hän on kuin lumouksessa.

Rouva, hänen armonsä, ei tunne mitään Timarin läheisyydestä. Hän ei vapise, ei hehku.

Jospa tyttö vain kerrankin hämillään loisi alas katseensa, Mikaelin käden koskettaessa hänen olkapäitään; jospa vain hänen valkeat kasvonsä kerrankin kauniisti punastuisivat, niin olisi lumous lauennut. Mutta hän on kylmä ja tyyni ja himoton kuin unissakävijä.

Mikael näkee edessään saman olennon, jonka hän onnettomuusyönä oli pelastanut kuolemasta, joka silloin istui vuoteen reunalla hänen edessään kuin alttarikuva, josta kylmyyden säteet huokuvat katsojaan, jonka kasvot eivät muuttuneet, silloin kun hänen yöpukunsa valui alas olkapäiltä, ei edes silloin kun Timar sanoi hänelle hänen isänsä kuolleen.

Eikä nytkään Timarin kuiskatessa hänen korvaansa:

"Rakkahin!"

Tyttö on alabasteripatsas. — Patsas, joka kumartuu, kääntyy ja antaa myöten, mutta ei elä. Hän katselee Timaria, mutta hänen katseensa ei rohkaise eikä myös ilmaise minkäänlaista kauhua. Timar saattaa tehdä hänelle mitä tahtoo. Tyttö mukautuu siihen, että Timar irroitaa hänen kauniit, kiiltävät hiuksensa ja antaa aaltoilevien kiharoiden valua hänen hartioilleen; tyttö mukautuu siihen, että Timarin huulet lähestyvät hänen valkeita kasvojaan, että hänen kuuma hengityksensä koskettaa hänen kasvojaan; mutta hän ei sytytä mitään hehkua niihin.

Mikael uskoo lumouksen haihtuvan, jos hän puristaa tuon jääkylmän olennon povelleen; mutta aikoessaan täyttää aikomuksensa värissyttää häntä vieläkin kiivaampi väräys. Hän ponnahtaa takaisin, ikäänkuin hän olisi tekemäisillään rikoksen, jota vastaan luonto, hänen suojelusenkelinsä, jokainen tunteellinen hermo kapinot.

"Timea", hän sanoo hyväillen kuiskaten, "tiedätkö, että sinä olet minun vaimoni?"

Timea katsoo häntä silmiin ja vastaa:

"Tiedän."

"Rakastatko sinä minua?"

Silloin hän luo hämmästyneenä ylös suuret, tummat katseensa ja kun Timar katsoo niihin, tuntuu hänestä niinkuin hän saisi katsahtaa tähtitaivaan kaikkiin salaisiin kätköihin. Senjälkeen sulkeutuvat jälleen silmien pitkät silkkiripset.

"Etkö tunnekaan rakkautta minua kohtaan?" kuiskaa hänen puolisonsä kaihoavasti huohtaen.

Vieläkin kerran tämä katse! Valkeakasvoinen nainen kyselee häneltä:

"Mitä se on?"

Mitäkö rakkaus on? Kaikki maailman viisaat eivät voisi selittää sitä niille, jotka eivät itse tunne rakkautta.

Mitäkö rakkaus on? Hän, jolla on sisimmässään selitys siihen kysymykseen, ei tarvitse sanoja selittämään mitään.

"Oi, lapseni!" huokasi Timar nousten vaimonsa vierestä.

Timeakin nousi.

"Ei herrani, minä en enää ole mikään lapsi. Tiedän, mikä olen: teidän vaimonne. Minä olen luvannut olla teidän vaimonne, ja Jumala on kuullut lupaukseni. Minusta on tuleva teille uskollinen ja tottelevainen vaimo. Kohtalo on pannut sen minun osakseni. Te olette tehnyt minulle niin paljon hyvää, että minä olen koko elämäni ajan teille kiitollisuuden velassa. Te olette herrani ja valtiaani. Minä olen aina tekevä sen, mitä te toivotte ja käskette."

Mikael kääntyi pois ja kätki kasvot käsiinsä.

Tämä katse, joka kielsi kaiken tuskan ja oli niin täynnä kieltäytymystä sai kaiken himon lamautumaan. Kuka olisi rohjennut painaa naismarttyyriä povelleen, pyhänkuvaa, jolla oli palmunoksa kädessä ja orjantappurakruunu päässä?

"Minä olen tekevä, mitä käskette."

Mikael alkoi nyt aavistaa, miten huonon voiton hän oli saavuttanut.

Hän oli nainut alabasteripatsaan.

Kahdeskymmenes luku.

SUOJELUSPAHOLAINEN.

On tosin usein tapahtunut sellaista, että joku mies on huomannut vaimonsa sydämen olevan kylmän.

Ja kenties ovat toisetkin sellaisissa tapauksissa odottaneet ajan parantavan asiat. Mitä muuta voisi talvella tehdä kuin — odottaa kevättä?

Muhameettiäisten vanhempien lapsi kun oli, oli Timea kodissaan kasvatettu muhameettiäisten tyttöjen tapaan. Aina hääpäivään asti he eivät saa nähdä miehensä kasvoja. Heiltä ei kukaan kysy, eivät vanhemmat eikä pappi eikä mies itse: "Rakastatko vai etkö rakasta?" Puolison on osoitettava hänelle kunnioitusta; mutta jos hän huomaa vaimonsa uskottomaksi, niin hän surmaa hänet. Pääasia on, että hänellä on kauniit kasvot, vilkkaat silmät, tuuhea tukka ja puhdas hengitys; sydäntä ei kukaan kysy.

Kasvatusisänsä kodissa oli Timea käynyt toista koulua. Siellä hän oppi, että kristitylle on luvallista rakkaushaaveet, vieläpä, että siihen valmistetaan tilaisuutta kaikin tavoin; mutta, että häntä, joka antautuu sen valtaan, ei paranneta kuten sairasta, vaan rangaistaan rikollisen tavoin. Hän oli saanut sen takia kärsiä.

Tultuaan Timarin vaimoksi, hän oli antautunut ankaran itsekurin alaiseksi ja kieltänyt ainoankaan veripisaran muistuttamasta muusta kuin vaimon velvollisuuksista; sillä jos hän olisi antautunut haaveiluihinsa niin olisi hänen jokainen veripisaransa ajanut hänet kulkemaan samaa tietä, jota toinen tyttö yön pimeydessä kulki kompastuen nukkuvan katunaisen ruumiiseen; ja tämä harha-askel olisi ollut hänen sielunsa kuolema. Hän tukahutti ja hautasi tämän tunteen ja ojensi kätensä miehelle, jota hän kunnioitti, jolle hän oli kiitollisuuden velkaa, ja jolle hänen tuli olla uskollinen elämäntoveri.

Sama juttu uudistuu joka päivä. Ja jokainen, joka elää sen, lohdutuu sillä, että kevät on pian tuleva ja sulattava jään.

Häiden jälkeen lähti Mikael matkoille nuoren vaimonsa kera. He kävivät Schweizissä ja Italiassa. He tulivat takaisin samoin kuin olivat menneetkin. Ei Schweizin romantiset alppilaaksot eikä Italian tuoksuvat appelsiinilehdot antaneet hänelle mitään lohtua.

Hän lahjoitti nuorelle vaimolleen kaikkea, mikä muutoin miellyttää naisia, kalleuksia ja koristeita, hän tutustutti hänet suurkaupungin huveihin. Kaikki turhaan.

Kuun säteet eivät lämmitä, eivät edes polttopeilin lävitse.

Hänen vaimonsa oli ystävällinen, huomaavainen, kiitollinen ja tottelevainen, mutta sydäntänsä hän ei näyttänyt miehelleen, ei ulkona eikä sisällä, ei surussa eikä ilossa.

Hänen sydämensä oli haudattu.

Timar on nainut kuolleen ihmisen.

Hän palasi ulkomailta tästä tietoisena.

Hän ajatteli kauan pois muuttoa Komornista Wieniin. Kenties voitaisiin siellä alottaa uutta elämää. Mutta hän malttoi mielensä ja laati toisen suunnitelman.

Hän päätti jäädä Komorniin ja asettua asumaan Brazovicsin taloon. Siellä hän asuisi vaimonsa kera. Mutta oman talonsa hän järjesti liikeasioita varten, jotta ei liikemaailmalla olisi mitään tekoa siinä talossa, missä hänen vaimonsa asui. Siten hän saattoi olla poissa kotoa koko päivän, ilman että se herätti kenenkään huomiota, että hän jätti vaimonsa yksin.

Seurapiirissä he aina näyttäytyivät yhdessä. Timea menee sinne miehensä kanssa, huomauttaa hänelle, milloin on aika lähteä kotiin ja poistuu hänen käsivarteensa nojaten. Kaikki ylistelevät Timarin onnea. Onnellinen se mies, jolla on niin kaunis ja uskollinen vaimo!

Oi, jospa hän ei edes olisi niin uskollinen ja niin hyvä! Jospa hän edes voisi vihata häntä!

Mutta Timeaa ei kukaan panettele. Eikä kevätkään sulata jäätä hänen sydämensä ympäriltä. Jäätiköt päinvastoin kasvavat päivä päivältä.

Mikael kiroaa kohtaloaan.

Kaikilla aarteillaan hän ei voi ostaa oman vaimonsa rakkautta. Sitä pahempi hänelle on hänen rikkautensa. Komeus ja rikkaus vain suurentavat juopaa heidän välillään. Köyhyys pitää ne, jotka kuuluvat toisilleen, läheisemmin yhdessä neljän seinän ahtaalla alueella. Päivätyöläinen ja merimies, joilla on vain yksi huone, yksi vuode ja yksi pöytä, ovat onnellisempia. Halonhakkaaja, jonka vaimo tarttuu sahan toiseen päähän, on kadehdittava häneen verraten; kun he ovat lopettaneet työnsä, istuutuvat he maahan ja syövät papuruokaa yhteisestä astiasta ja suutelevat sitten toisiaan.

Muuttukaamme siis köyhiksi!

Timar alkoi inhota rikkauttaan ja koetti päästä siitä vapaaksi. Jos hän joutuisi onnettomuuteen, jos hänestä tulisi köyhä, pääsisi hän lähemmäs vaimoaan, hän ajatteli.

Mutta hänen ei onnistunut päästä köyhäksi. Onni seuraa sitä, joka halveksii onnea. Kaikki, mihin hän ryhtyi, ja mikä varmaankin olisi saattanut jokaisen muun häviöön, menestyi erinomaisesti; hänen kädessään muuttui näennäisesti mahdoton mahdolliseksi ja todelliseksi; heitonoppa putosi aina siten, että kaikki kuusi silmää oli ylöspäin; kun hän koetti tuhlata rahojaan hasardipelissä, rahat virtasivat sinne, missä hän seisoi; jos hän meni pois tai piiloutui, niin ne vierivät hänen jälessään etsimään häntä.

Ja kaikesta tästä hän olisi ilolla luopunut, jos vain olisi saanut suudelman vaimonsa suloisilta huulilta.

Ja kuitenkin sanotaan, että raha on kaikkivaltias, että rahalla saadaan kaikkea.

Tosin kyllä, petollista, teeskenneltyä rakkautta ja viehkeiden naisten loistavia hymyilyjä, naisten, joilla ei itsellä ole minkäänlaisia tunteita; kiellettyä, synnillistä rakkautta, jota täytyy pitää salassa — mutta ei sen rakkautta, joka yksinään voi rakastaa todellisesti, uskollisesti ja joka voi antaa autuutta.

Timar miltei toivoi voivansa vihata vaimoaan. Hän tahtoi saada sydämensä uskomaan hänen rakastavan toista, hänen olevan uskottoman, hänen rikkovan velvollisuutensa puolisona.

Mutta hän ei löydä mitään syytä vihata häntä. Ei kenkään näe häntä muualla kuin miehensä käsivarressa. Seurassa hän osaa ottaa sellaisen aseman, että häntä kunnioitetaan ja että häntä on mahdoton lähestyä. Tanssiaisissa hän ei tanssi. Hän mainitsee syynkin siihen: tyttönä hän ei ole saanut oppia tanssimaan ja naimisissa ollessaan hän ei tahdo oppia sitä. Hän etsii vanhempien naisten seuraa. Jos hänen miehensä on viikonkin verran matkoilla, ei hän poistu talostaan kertaakaan koko aikana.

Mutta miten on laita kotona? Seurapiirien salit voidaan nähdä läpi, mutta kodin seiniä ei.

Oi, tähän kysymykseen sai Timar mitä musertavimman vastauksen.

Tässä talossa asui Atalia Timean kanssa. Atalia ei ollut Timean kunnian suojelusenkeli, vaan

suojeluspaholainen. Timean jokaista askelta, joka sanaa, joka ajatusta, joka huokausta, joka kyyneltä, vieläpä jokaista unikuvaakin vartioi toinen nainen, joka vihaa niin hyvin Timaria kuin hänen vaimoan ja varmaankin kiirehtisi tekemään heidät molemmat onnettomiksi, jos vain harha-askeleen varjoakin ilmenisi.

Jos Timea sillä hetkellä, jolloin hän pyysi Mikaelin pitämään Atalian ja Sohvi-rouvan talossaan, olisi voinut kuunnella muutakin kuin hyvän, tunteellisen sydämensä kieltä, ei hän olisi saattanut turvakseen keksiä mitään parempaa, kuin pitää luonaan Atalia, joka oli ollut kihloissa sen miehen kanssa, jota hän ei enää milloinkaan uskaltanut kohdata.

Nämä kaksi vihaavaa silmää seurasivat häntä kaikkialla.

Niin kauan kuin suojeluspaholainen pysyi vaiti, ei itse Jumalakaan voinut tuomita Timeaa.

Ja Atalia pysyi vaiti.

* * * * *

Atalia oli toden teolla Timean kotipaholainen, ei ainoastaan suuressa vaan myös pienessä.

Häneltä ei jäänyt huomioonottamatta pieninkään tilaisuus kiusata Timeaa.

Hänen mielestään Timea tahtoi loistaa jalomielisyydellään kohtelemalla talon entistä neitiä kuten sisartaan ja hienoa naista, ja tässä oli Atalian mielestä kylliksi syytä näyttää maailmalle, että hän muka olikin vain palvelijatar.

Timean täytyi joka päivä ottaa väkivallalla luuta Atalian kädestä tämän tullessa siivoamaan hänen huonettaan. Toisinaan näki hän Atalian puhdistamassa hänen vaatteitaan. Ja jos oli päivällisvieraita ei Ataliaa saanut millään muotoa pois keittiöstä.

Atalia oli saanut takaisin koko vanhan puku- ja koristevarastonsa; hänellä oli kaapit täynnä tiibetti-, merino- ja gros-de-naple pukuja; mutta hän käytti mieluummin kuluneimpia ja likaisimpia pukujaan, niitä, joita hän ennen oli käyttänyt vain kammattaessa ja lisäksi oli hänen sydämensä iloinen, kun pukuun paloi reikä keittiössä tai kun lamppua puhdistaa öljytahra loiskahti hameelle. Hän tiesi, miten syvästi se loukkasi Timeaa. Korunsa hän myös oli saanut takaisin. Niitä oli tuhansien arvosta, mutta hän ei käyttänyt niitä, vaan osti itselleen lasisen rintaneulan kymmenellä kreuzerillä ja kiinnitti sen rintaansa.

Timea otti silloin salaa neulan ja antoi vaihtaa sen lasin oikeaan opaaliin ja rikkiset vaatteet hän kerran poltti antaen ommella Atalialle puvun samasta kankaasta, josta hänellä itsellään oli puku.

Oi, Timean mieltä voitiin pahoittaa, mutta ei häntä suututtaa.

Käytöksessäänkin Atalia osoitti sietämätöntä nöyryyttä Timeaa kohtaan, huolimatta siitä, tai oikeammin juuri sen vuoksi, että Timea loukkaantui siitä. Kun Timea pyysi häneltä jotakin, kiirehti hän noutamaan pyydettyä tavaraa niin nöyränä kuin hän olisi ollut orjatar, joka pelkää ruoskaa. Hän ei milloinkaan puhunut luonnollisella äänellään, vaan kiusasi Timeaa pakottamalla äänensä tuollaiseksi ohueksi, kimeäksi diskantiksi, mikä aina kuuluu matelevan nöyrältä; hän sopersi ja änkytti teeskennellyn heikosti eikä ollut osaavinaan lausua r:ää.

Häntä ei millään muotoa saanut sinuttelemaan Timeaa.

Pahiten hän kiusasi sillä, että ylisti toista puolisoa toiselle.

Ollessaan kahden Timean kanssa hän huokasi: "Oi, kuinka onnellinen te olette, Timea, jolla on niin kelpo mies, joka rakastaa teitä niin kovin!" — Kun Timar palasi kotiin, otti Atalia hänet vastaan lapsellisin nuhtein: "Onko kauniisti tehty, että olette näin kauan poissa? Timea on jo aivan epätoivoissaan; hän on jo odottanut teitä niin kovin. Menkää nyt hiljaa sisään yllättämään vaimonne. Pankaa kädet hänen silmilleen takaa päin; hän kyllä arvaa, ken se on."

Ja heidän täytyi kummankin sietää tätä ivaa, joka hellän osanoton teeskennellyn naamion alta loukkasi heidän sydämiään. Atalianhan olisi parhaiten pitänyt tietää, ettei heistä kumpainkaan ollut onnellinen.

Näistä kasvoista — ruumiillistuneesta ivasta — he eivät missään paikassa omassa talossaan voineet vapautua. Minne hyvänsä he vetäytyivätkin, seurasi hän heitä matelevan imartelevana, loukkaavan nöyränä ja ivallisen palvelevaisena.

Ja he sietivät sitä!

Mutta Atalia, ollessaan yksin, heitti pois tämän naamarin, jolla hän räökkäsi itseään ja muita, ja päästi koko vihansa purkautumaan.

Kuinka hän silloin paiskasikin kauas sen samaisen luudan, — jota Timea turhaan oli koettanut vääntää hänen käsistään — raivoissaan luotaan lattialle ja löi sitten varrella tuoleja ja sohvia piiskatakseen, kuten sanoi, pölyn niistä, mutta itse asiassa vain purkaakseen raivoaan. Kun hän meni ulos tai tuli sisään, ja puvun laahustin tarttui oveen tai puku muutoin oven ripaan, tempasi hän niin että joko ripa rikkootui tai leninki repesi. Juuri se miellytti häntä. Porsliinin sirpaleet, särkyneet lasit ja jalattomat tuolit todistivat niistä onnettomista hetkistä, jolloin ne olivat olleet Atalian kanssa kahden.

Etenkin erästä mykkää esinettä hän ruoski katkeruudellaan ja ilkeydellään, jota hän pisara pisaralta oli koonnut; ei senvuoksi, että se olisi ollut mykkä eikä olisi osannut puhua, vaan sen vuoksi, että se oli hänen lihallinen äitinsä. Sohvi-äiti rukka piilottautui oman tyttärensä silmistä; häntä peloitti olla yksin hänen kanssaan. Hän oli ainoa, joka sai kuulla Atalian luonnollisen äänen ja joka sai nähdä sen pohjattoman kuilun, jonka hänen vihansa oli kaivanut. Sohvi-rouvaa peloitti maata samassa huoneessa tyttärensä kanssa ja hän näytti tuttavallisella tuulella ollen vanhalle uskolliselle palvelijalleen ne sinelmät, jotka kauniin Atalian käsi oli jättänyt hänen käsivarteensa. Kun Atalia tukahuttaen raivonsa tuli sisään, tarttui hän äitiään käsipuoleen ja huusi hänen korvaansa: "Miksi olet synnyttänyt minut?"

Kuinka hänestä tuntuikaan hyvältä potkaista rouvan lempikoiraa salaa!

Kuinka hyvältä hänestä tuntuikaan kannella Timealle, miten huonoja palvelijat olivat, mitä pahaa he taas olivat saaneet aikaan, mitä harmia tehneet. Timeakin sai osansa siitä.

Ja kun Atalia, teeskennellyin nöyryyden ilmein oli lopettanut päivän tehtävät ja vihdoinkin meni nukkumaan, ei kenenkään tarvinnut auttaa häntä riisuutumaan. Hän riuhtasi vaatteet päältään, katkoi solmuun menneet nauhat, ja avatut palmikot saivat mukautua siihen, että sormet ja kampa pitelivät niitä niin pahoin, kuin tukka olisikin ollut toisen ihmisen päässä tai olisi tehnyt jotain pahaa. Viimein polki hän jalkoineen vaatteita, jotka olivat hajallaan kaikkialla, sammutti kynttilät ja antoi sydämien käryttää, kunnes ne itsestään sammuivat — täyttäköön vain savu ja käry huoneen! — ja heittäytyi vuoteelle. Siellä hän puri tyynyjä ja repi niitä hampaillaan ajatellessaan niitä helvetin tuskia, joita hän oli kärsinyt päivän kuluessa. Unta ei tullut, ennenkuin hän kuuli yön hiljaisuudessa erään oven paukahtavan — oven, joka johti miehen *yksinäiseen* makuukamariin. Nyt hän oli iloinen. Nyt hän vaipui uneen.

Häneltä ei pysynyt salassa, että eivät nuori mies ja nuori vaimo olleet onnellisia.

Vahingoniloisena hän odotti, mitä ikävyyksiä tästä seuraisi.

Ei kumpainkaan puoliso ollut huomaavinaan mitään.

Ei heidän välillään milloinkaan tapahtunut sanakiistaa, ei erimielisyyttä, eikä edes huokausta päässyt huomaamatta kuuluville.

Timea on muuttumatta, samanlainen; mies vain käy päivä päivältä yhä synkemmäksi. Tuntikausia hän istuu vaimonsa vieressä ja pitää välistä hänen kättään omassaan; mutta hän ei katso häntä silmiin, hän nousee ja poistuu sanomatta sanaakaan. Miehet eivät osaa säilyttää salaisuuksia yhtä hyvin kuin naiset.

Yhteen aikaan oli Timarilla tapana matkustaa usein pois ja määrätä paluupäivä, mutta tulla takaisin ennen määräpäivää. Toisinaan hän yllätti vaimonsa epätavalliseen aikaan, kun ei kukaan osannut odottaa häntä. Hän selitti muka sattumalta tulleensa kotiin eikä tahtonut näyttää, mitä hän etsi. Mutta otsalta saattoi lukea hänellä olevan epäilyksiä. Mustasukkaisuus ei anna hänelle rauhaa.

Eräänä päivänä sanoi Mikael olevansa pakotettu matkustamaan Levetincziin ja palaavansa luultavasti vasta kuukauden kuluttua. Hän oli valmistautunut pitkän poissaolon varalta.

Puolisoiden ottaessa toisiltaan jäähyväiset — kylmästi, velvollisuudesta suudellen — oli Ataliakin läsnä.

Hän hymyili.

Joku muu ei olisi kenties huomannut tätä hymyä tai ei ainakaan olisi tajunnut sitä ivaa, mikä siinä piili. Se oli vahingoniloista, halveksivaa hymyä petetylle aviomiehelle. Oli kuin hän olisi tällä hymyilyllä halunnut sanoa: "Mene sinä vain, hupsu!"

Mikael otti tämän pilkallisen hymyn pistoksen muassaan matkalle. Tämä pistos sydämessään hän matkusti aamupäivällä Levetincziä kohti; mutta keskipäivällä hän käännätti vaununsa takaisin ja oli keskiyöllä jälleen Komornissa.

Kaksi eri sisäänkäytävää johti hänen huoneisiinsa, joiden avaimet hänellä oli aina mukanaan. Hän saattoi siis päästä sisään kenenkään huomaamatta. Huoneestaan hän saattoi sitten mennä yhteisen huoneen lävitse Timean makuuhuoneeseen.

Timealla ei ollut tapana lukita makuuhuoneensa ovea. Hän tavallisesti luki vuoteessaan, ja kamarineidin oli usein käytävä katsomassa, oliko lamppu jäänyt palamaan hänen nukahdettuaan.

Makuuhuoneen toisella puolella oli se huone, missä Atalia ja Sohvi-rouva nukkuivat.

Mikael lähestyi ovea kuulumattomin askelin ja avasi sen varovasti.

Kaikki oli hiljaista, kaikki nukkuivat.

Yölamppu, joka seisoj valkoisen lasisuojustimen takana, valaisi huonetta himmeällä valollaan. Mikael veti syrjään vuoteen uutimen. Siinä lepäsi hänen edessään sama nukkuva pyhimyksen kuva, jonka hän kerran Pyhän Barbaran kajuutassa oli herättänyt henkiin. Hän näytti nytkin nukkuvan sikeästi. Hän ei tuntenut mitään, vaikka Mikael oli lähellä. Hän ei nähnyt häntä alasluotujen silmäripsiensä alta. Mutta nukkuva vaimo näkee rakastamansa miehen unissaankin ja suletuin silmin.

Mikael kumartui hänen povensa puoleen laskeakseen sydämen lyönnit. Sydän löi levollisesti, säännöllisesti. Minkäänlaisia petollisia oireita ei ollut huomattavissa... ei mitään, joka voisi antaa ravintoa sille suunnattomalle hirviölle, joka väijyy uhriaan.

Hän katseli kauan aikaa nukkuvaa.

Äkkiä hän säpsähti. — Atalia seisoj hänen vieressään täysissä pukimissa vahakynttilä kädessään. Nytkin leijaili hänen kasvoillaan tuo ivallinen, loukkaava hymy.

"Oletteko unohtanut jotakin?" hän kysyi hiljaa.

Mikael vapisi kuin varas, joka on joutunut kiinni itse teossa.

"Hiljaa!" hän sanoi osottaen nukkuvaa ja riensi pois vuoteen luota.
"Minä olen unohtanut paperini kotiin."

"Herätänkö Timean, jotta hän etsisi ne?"

Timaria harmitti se, että hän ensi kerran eläissään oli sanonut hätävalheen. Eiväthän hänen paperinsa olleet Timean luona, vaan hänen omassa huoneessaan.

"Ei, älkää herättäkö vaimoani. Paperit ovat minun huoneessani. Etsin vain avaimia."

"Ja löysitte ne?" kysyi Atalia pilkaten, näyttäen Mikaelille sitten valoa tämän omaan huoneeseen.

Täällä hän laski kynttilän pöydälle, mutta ei poistunut.

Mikael heitteli hämillään papereitaan sikin sokin. Hän ei löytänyt sitä, mitä etsi — tietenkään ei, koska hän ei tiennyt, mitä etsi. Viimein hän lukitsi kirjoituspöydän laatikon ottamatta sieltä mitään.

Taaskin häntä kohtasi tuo ivahymy, joka nyt kerta toisensa perästä värähti Atalian huulille.

"Käskettekö mitään?" puhui tämä ikäänkuin vastaukseksi siihen tutkivaan katseeseen, jonka Timar häneen kiinnitti.

Mikael pysyi mykkänä.

"Tahdotteko minun puhuvan?"

Nämä sanat kuullessaan tuntui Mikaelista kuin maailma olisi luhistunut kokoon hänen päänsä päällä. Hän ei saanut sanottua sanaakaan.

"Tahdotteko minun puhuvan Timeasta?" kuiskasi Atalia kumartuen Timarin puoleen ja lumoten kauniilla käärmee silmillään herpautuneen miehen tenhopiiriinsä.

"Mitä te tiedätte?" huudahti Mikael kiivaasti.

"Kaikki. — Tahdotteko minun puhuvan?"

Timar oli kahdenvaihella.

"Mutta minä sanon teille edeltäkäsini, että te tulette kovin onnettomaksi saadessanne tietää, mitä

minä tiedän."

"Puhukaa!"

"Olkoon menneeksi! Kuulkaa! Minä tiedän yhtä hyvin kuin te itse, että Timea ei rakasta teitä. Te tiedätte yhtä hyvin kuin minä, ketä hän rakastaa. Mutta yhtä te ette tiedä, minkä minä tiedän, että Timea on teille uskollinen kuin enkeli."

Timar säpsähti.

"Myöntäkää, tätä ette olisi minulta odottanut. Eikö olisikin mielestänne ollut mieluisampaa kuulla, että vaimonne ansaitsisi halveksumisenne, niin että voisitte vihata häntä ja hyljätä hänet. Ei, herraseni! Alabasteripatsas, jonka olette ottanut vaimoksenne, ei rakasta teitä, mutta ei myöskään petä teitä. Sen tiedän täysin varmasti. Oi, teidän kunnianne on hyvässä tallessa. Vaikka olisitte pannut tarun Arguksen tuhansine silmineen vartiaksi tänne, ei hän olisi ollut minua parempi vartia. Ei ainoakaan hänen tekonsa, ajatuksensa eikä puheensa ole minulta salassa; ei missään sydämensä sisimmässä sopessa hän voi kätkeä mitään minulta. Teitte viisaasti ja aviokunniallenne eduksi ottaessanne minut taloonne. Minua te ette karkoita täältä, vaikka vihaattekin minua, sillä tiedätte varsin hyvin, että niin kauan kuin minä olen täällä, ei se mies, jonka edessä vapisette, voi lähestyä pyhättöänne. Minä olen kotinne timanttilukko. Te saatte tietää kaikki. Kun te lähдете kaupungista, on kotinne luostari koko matkanne ajan. Täällä ei käy ketään vieraita, ei naisia eikä herroja. Kaikki vaimonne saamat kirjeet löydätte avaamattomina kirjoituspöydältänne; saatte mielenne mukaan joko antaa ne hänelle tai heittää tuleen. Vaimonne ei poissaollessanne astu jalkaansa kadulle; joskus hän ajaa ulos, mutta silloinkin minun seurassani; hänen ainoa kävelyapaikkansa on saari. Ja minä olen aina hänen lähellään; minä näen hänen kärsivän, mutta en kuule hänen milloinkaan valittavan. Kuinka hän voisikaan valittaa *minulle*, minulle, joka kärsin samoja helvetin tuskia ja niitä hänen takiaan. Sillä siitä hetkestä lähtien, jolloin nämä aavekasvot ensi kerran ilmestyivät tähän taloon, alkoi minun onnettomuuteni. Siihen saakka olin onnellinen. Minä olin rakastettu. — Älkää pelätkö minun purskahtavan itkuun! Nyt minä en enää rakasta, nyt vain vihaan, vihaan koko sydämeistäni. — Te voitte turvallisena uskoa kotinne minun huostaani. Voitte matkustaa maailman ympäri ja olla levollinen; olettehan jättänyt minut tänne. Ja niin kauan kuin palatessanne tapaatte vaimonne elossa, voitte olla varma siitä, että hän on pysynyt uskollisena teille. Sillä tietäkää, herraseni, että jos hän joskus vaihtaisi ystävällisen sanan tämän miehen kanssa tai vastaisi hänen hymyilynsä tai lukisi hänen kirjeensä, niin en minä odottaisi teitä, vaan ottaisin itse hänet hengiltä ja te tulette vain hänen hautajaisiinsa. — Nyt tiedätte mitä jätätte tänne. Hiottun tikarin, jota mustasukkaisuuden raivo pitää paljastettuna vaimonne rintaa vasten. Ja tämän tikarin varjossa täytyy teidän joka päivä panna levolle, ja vaikka minä herätän teissä inhoa, tulette te epätoivoissanne tarraamaan minuun kiinni!"

Timar tunsu sielunsa voimat kokonaan lamautuvan tätä intohimoista purkausta kuullessaan.

"Olen sanonut kaiken, mitä tiedän Timeasta, teistä ja itsestäni. Toistan vielä kerran: olette ottanut vaimoksenne tytön, joka rakastaa toista. Tämä toinen on kuulunut minulle. *Te* ryöstitte tämän talon minulta; teidän toimestanne menetin isäni ja omaisuuteni ja sitten te asetitte Timean tänne valtiaaksi. Nyt näette, mitä olette tehnyt. Timea ei ole puolisonne, vaan marttyyri. Ei siinä kyllin, että itse kärsitte; teillä on omallatunnollanne sekin tietoisuus, että olette tehnyt sen, jonka omistamisesta olette taistellut, onnettomaksi, vieläpä niinkin onnettomaksi, ettei Timea voi milloinkaan olla onnellinen, niin kauan kuin te elätte. Tämä piikki sydämessänne te lähдете kodistanne herra Levetinczy; ettekä löydä missään lääkettä kirveleville haavoillenne, — ja siitä minä iloitsen koko sydämeistäni."

Posket hehkuen, hampaat yhteenpuristettuina ja silmät salamoiden niiasi Atalia Timarille, joka uupuneena vaipui nojatuoliin tytön ojentaessa nyrkkinsä häntä kohti ikäänkuin olisi työntänyt näkymättömän tikarin hänen sydämeensä.

"Ja nyt... ajakaa minut ulos talostanne, jos uskallatte!"

Tytön kasvoilta oli kaikki naisellisuus poissa. Teeskennellyn nöyryyden asemasta temmelsivät niillä nyt hillittömän himon raivottaret.

"Ajakaa minut pois, jos teillä on rohkeutta siihen!" Ja ylväänä kuin voitonriemuinen pahahenki hän poistui Mikaelin huoneesta. Hän otti mennessään palavan vahakynttilän, jonka hän oli asettanut pöydälle ja jätti masentuneen aviomiehen pimeään. Hänhän oli jo sanonut miehelle, ettei hän ollut talon nöyrä palvelija, vaan sen suojeluspaholainen.

Kun Timar näki tytön palava kynttilä kädessään lähenevän ovea, käski joku ääni hänen sisässään häntä nousemaan tuoliltaan, tarttumaan Atalian käsivarteen ja huutamaan hänelle: "No, jääkää siis tähän kirottuun taloon, koska antamani lupaus sitoo minut, mutta te ette jää meidän kanssamme!"; ja sen jälkeen juoksemaan Timean huoneeseen kuten silloin, onnettoman iltana laivan upotessa,

ottamaan hänet syliinsä huutaen: "Talo luhistuu kokoon; pelastakaamme itsemme!" sekä senjälkeen juoksemaan pois hänen kanssaan paikkaan, missä ei kukaan vartioisi heitä...

Tämä ajatus suhahti hetkeksi hänen päähänsä... Näin oli hänen meneteltävä...

Ovi Timean huoneeseen kävi, ja Atalia katsahti vielä kerran taakseen. Sitten hän meni sisään, ovi sulkeutui hänen jälkeensä ja Mikael jäi yksin pimeään. Oi, millaiseen pimeyteen!

Vihdoin hän kuuli avainta kierrettävän kaksikertaa lukossa.

Hänen kohtalonsa oli sinetöity.

Hän nousi ylös ja hapuili matkakapineitaan. Hän ei sytyttänyt valoa eikä kolannut, jotta ei talossa herättäisi eikä tiedettäisi hänen käyneen kotonaan.

Koottuaan tavaransa hän hiipi ulos hiljaa, sulki oven yhtä hiljaa ja poistui varovasti ja äänettömästi kuin varas tai pakolainen omasta talostaan. Brazovicsin tytär oli ajanut hänet ulos sieltä.

Ulkona kadulla otti hänet huhtikuun myrsky voimakkain lumiryöpyin vastaan. Tuollainen ilma on hyvä sellaisille, jotka eivät halua näyttäytyä kenellekään.

Tuuli vinkui kaduilla ja ajoi lunta silmiin, mutta Mikael Timar lähti siitä huolimatta matkaan sellaisessa ilmassa, jommoisessa ei ajeta ulos edes koiraakaan.

Kahdeskymmenesensimmäinen luku.

KEVÄTAIKA.

Raaka takatalven sää seuraa matkalaistamme aina Bajaan saakka. Siellä täällä peittää ketoja lumi, ja metsät seisovat paljaina.

Kylmä, myrskyinen sää on täydessä sopusoinnussa niiden ajatusten kanssa, jotka askartelevat Timarin aivoissa.

Tämä epäinhimillinen tyttö on oikeassa.

Ei yksistään mies ole onneton, vaan vaimokin.

Mutta mies on kaksinverroin onneton, sillä hänhän on aiheuttanut molempien onnettomuuden.

Nyt seuraa rangaistus hänen rikoksestaan.

Löytäessään Timean aarteet hän pidätti ne valloittaakseen niiden avulla tytön.

Hän on valloittanut hänet ja saa nyt kärsiä seuraukset.

Köyhä on vain *laumaihminen*, mutta köyhäkin voi silti olla onnellinen. Rikas on arvossapidetty ihminen; mutta silti voi rikas olla onneton.

Mutta miksi täytyy hänen olla onneton?

Eikö hänessä ole mitään rakastamisen arvoista? Eikö hänessä ole mitään niitä ominaisuuksia, joilla mies voi voittaa naisen rakkauden, — miellyttävät kasvot, ilmehikkäät silmät, voimakas, miehekäs vartalo, terve veri ja sydän, joka kykenee rakastamaan? Eikö häntä voisi nainen rakastaa, vaikka hän olisi köyhä ja alhaisessa asemassa, rakastaa häntä vain hänen itsensä takia?

"Ja kuitenkin, hän ei rakasta minua!"

Katkerin itsesyytös miehen rinnassa, vielä raskaampi kuin tietoisuus rikoksestaan, on tämä:

"Vaimoni ei voi rakastaa minua!"

Mutta miksi sitten elämme? Mikä tarkoitus on sitten olemassaolollamme? Kyntää, kylvää, tehdä kauppoja? Koota rahaa? Ja sitten taas alkaa kyntää ja kylvää ja tehdä kauppoja ja koota rahaa?

Kenties myös tehdä hyvää lähimmäisilleen?

Se, joka ei saa rakkautta omassa kodissaan, etsii sitä kodin ulkopuolelta.

Se, jonka koti on vailla rakkautta, alkaa istuttaa puita ja hänestä tulee pomologi. Tämä on ensi aste.

Toisessa asteessa hän antautuu ihmisystävällisiin yrityksiin ja harjoittaa hyväntekeväisyyttä.

Minkä palkkion hän saa siitä? Maksaako vaivan tehdä hyvää ihmisille?...

Nämä lohduttomat, katkerat, kiusaavat ajatukset seurasivat Mikaelia aina Bajaan asti. Siellä hän levähti.

Hänellä oli täälläkin haaraliike, ja kulkiessaan Unkarin tasankojen yli hän antoi osoittaa kirjeensä tänne. Kokonainen pinkka odotti häntä.

Hän repäsi välinpitämättömänä auki toisen kuoren toisensa perästä. Mitä se häneen kuului, veikö halla rapsin vai ei? Mitä häntä liikutti se, että tuontitullia oli korotettu Englannissa, ja että metallien arvo nousi?

Saapuneiden kirjeiden joukossa oli kuitenkin kaksi, jotka eivät olleet hänelle samantekeviä. Toinen oli hänen asiamieheltään Wienissä, toinen Stambulista. Näiden kirjeiden sisältö ilahutti häntä suuresti. Hän pisti ne taskuunsa ja tästä hetkestä lähtien alkoi se tylsyys, joka oli saanut hänessä vallan, hälvetä. Hän antoi jälleen tavanmukaisella reippaudellaan ja innollaan asiamiehilleen tarpeellisia määräyksiä, kirjoitti muistiin heidän tiedonantojaan, ja kun kaikki oli selvä lähti hän nopeasti matkaan.

Nyt hänen matkallaan oli päämäärä.

Ei mikään korkea eikä tärkeä päämäärä, mutta kuitenkin joku päämäärä. Oli kyseessä valmistaa muutamalle ihmisparalle todellinen ilo.

Sää oli muuttunut. Taivas oli kirkastunut ja aurinko paistoi lämpimästi. Unkarissa, missä kesä tavallisesti äkkiä astuu kevään sijaan, eivät sellaiset vaihtelut ole harvinaisia. Bajan alapuolella onkin maisema vaihtunut.

Kun Mikael uusilla hevosilla kiirehti etelään päin, näytti luontokin yhdessä päivässä kiirehtineen viikkoja eteenpäin. Jo Mohacsissa vastaanottivat hänet metsät vaalean vihreinä, Zomborin seutuvilla peitti tummanvihreä samettipeite kedot; Neusatzissa kukkivat niityt monivärisinä ja Pancsovan tasangoilla hymyilivät rapsiketojen kultaiset aavat hänelle ja kummut olivat kuin ruusun värisen lumen peitossa, sillä manteli- ja persikkapuut kukkivat parhaillaan. Tämä kahden päivän matka oli kuin uni. Toissapäivänä Komornissa lumipeitteiset kedot ja jo tänään alisen Tonavan varsilla kukkivat lehdot!

Mikael astui alas Levetinczin linnan luona jäädäkseen sinne yöksi. Jo samana päivänä antoi hän tilanhoitajalle ohjeensa. Seuraavana aamuna nousi hän aikaisin ylös, istuutui vaunuun ja ajoi Tonavan rannalle katselemaan kuljetuslaivojaan. Siellä oli kaikki järjestyksessä. Ystävämme Johan Fabula oli nyt koko laivaston tarkastusmiehenä; täällä ei hänellä ollut mitään tehtävää.

"Armollinen herra voi lähteä sorsajahtiin."

Ja herra Levetinczy noudatti sitä hyvää neuvoa, jonka Fabula antoi hänelle. Hän kuljetti itselleen veneen ja käski viedä sinne eväitä viikon ajaksi. Sitäpaitsi hän käski panna veneeseen kaksipiippuisen pyssynsä ja ruutivaraston. Ei kenkään ihmettelisi sitä, vaikka hän ei edes viikon lopussa palaisi kaislikoista, missä näihin aikoihin oli yllin kyllin vesilintuja. Siellä vilisi villihanhia, joita ammutaan vain kauniiden höyhenten vuoksi; esiintyy siellä pelikaanejakin, kerran ammuttiin siellä egyptiläinen ibislintukin ja väitetään siellä nähdyksi flamingokin. Kun intohimoinen metsästäjä joutuu oikein kaislikon sisään, saa odottaa kauan, ennenkuin hän taas sieltä ilmestyy. Ja Mikael rakasti metsästäystä; merimiehelle on metsästyksellä Tonavalla virkistystä.

Tällä kertaa hän ei ladannut pyssyään. Hän antoi venheen kulkea myötävirtaan aina Ostrovasaaren niemekkeelle asti. Siellä hän tarttui molempiin airoihin ja sousi suoraan Tonavan poikki.

Kuljettuaan saaren ohi, tunsu hän ennen pitkää seudun.

Eteläpuolella olevan kaislikon yllä kohosivat tuttujen poppelien latvat. Hän suuntasi sinne. Kaislikkoon oli sinne tänne taiteltu kulkuteitä, mutta nyt oli vain löydettävä oikea. Ja Mikael löysi aina sinne, missä hän vain kerrankin oli ollut, vieläpä pimeässäkin.

Mitähän Almira ja Narcissa nyt tekevät?

Mitä he tekevät tällaisella kauniilla ilmalla? Mitäpähän muuta kuin harjoittavat hienoa ajanviettoa, metsästäystä?

Mutta metsästyksellä on rajoitettu määrättyjen rajojen sisään. Myyriä on metsästettävä yön aikaan, eikä Narcissa niistä piittaa. Narcissaa on myös ankarasti kielletty väijymästä lintuja. Almiralle taasen on

annettu määräys olla metsästämättä murmeleita, jotka niinä kolmena vuonna, jolloin Tonava oli jäässä, tulivat yli jään. Mitäpä siitä! Metsästetään siis vesilintuja! Se onkin oivallista urheilua.

Almira kahlaa puhtaassa, kirkaassa vedessä suurten, pohjalle kasattujen sorakivien välissä ja pistää oikean etukäpäälänsä kuoppaan, josta pistää esiin jotakin tummaa. Äkkiä se hypähtää, vetää ulos käpäälänsä ja ontuu valitellen takaisin kolmella jalalla; neljännessä jalassa riippuu suuri, musta rapu, joka on iskenyt saksensa kiinni siihen. Almira ontuu epätoivoissaan edestakaisin, siksi kunnes sen onnistuu rannalla karistaa irti vaarallinen peto, joka nyt joutuu sekä Almiran että Narcissan kuulusteltavaksi. Nämä tiedustelevat, mihin hintaan se tahtoo luovuttaa lihansa kuoren sisältä. Rapu ei tietenkään ole suostuvainen tuollaiseen kaupantekoon, vaan peräytyy kaikin voimin taaksepäin vettä kohti; molemmat metsästäjät taaskin työntävät käpäälillään taaksepäin kulkevaa toveria eteenpäin, siksi kunnes tämä eräästä sysäyksestä kellahtaa selälleen ja nyt huomaavat kaikki kolme — Almira, Narcissa ja rapukin — olevansa hämillään siitä, mitä nyt on tehtävä.

Äkkiä vetäytyy Almiran huomio muualle. Se kuulee melua ja vainuaa jotakin. Tuttu ihminen lähestyy rantaa. Koira ei hauku häntä, antaa vain kuulua jonkunlaista naurua, vanhan, hyväntahtoisen herran naurua. Se tuntee miehen veneestä.

Mikael hypähtää maihin, kiinnittää venheen piilipensaaseen ja kysyy: "No, mitä tänne kuuluu? Onko kaikki hyvin?"

Almira vastaa kaikenlaista, vaikkakin Newfoundlandin koirakielellä. Äänen sävyistä päättäen vaan rauhoittavia asioita.

Silloin häiritsee äkkiä hauskaa jälleennäkemistä hirveä valitushuuto. Asiat kehittyivät kuten odottaa sopikin. — Narcissa on tullut niin lähelle ryömivää hirviötä, joka makaa selällään, niin lähelle, että sen nipistää saksellaan kissaa korvaan ja sitäpaitsi iskee kuusi kynsillä varustettua koipeaan sen niskaan.

Timar hyökkäsi onnettomuuspaikalle ja käsittäen vaaran suuruuden hän tarttui panssaroitua pahantekijää sellaiseen paikkaan, jossa sen aseet eivät voineet saavuttaa sitä, likisti elukan pään vahvojen sormiensa väliin ja pakotti sen siten hellittämään uhrinsa. Senjälkeen hän heitti sen rantaa vasten sellaisella voimalla, että se hengähti ulos mustan sielunsa.

Narcissa hyppäsi ylös ritarillisen vapauttajansa olalle osoittaakseen hänelle kiitollisuuttaan, mutta sihisi sieltäkin vihoissaan surmatulle viholliselleen.

Tämän johtavan sankariteon jälkeen — jommoista minun arveluni mukaan ei saa puuttua mistään romaanista — vei Timar kimpsunsa ja kampsunsa maihin. Kaikki oli pantu laukkuun, jonka hän helposti saattoi heittää selkäänsä. Mutta pyssy, pyssy! Almira ei siedä nähdä häntä pyssy kädessä, ja tänne ei sitä voi jättää, sillä silloin voi joku viedä sen muassaan. Mitä oli tehtävä? Timarin päähän pisti panna se Almiran hampaiden väliin, ja niin kantoi se ylväänä kivääriä kuin voitonmerkkiä edessään, pitäen sitä hampaissaan kuin villakoira herransa kävelykeppiä.

Narcissa istui yhä kehräten Mikaelin olalla. Itse kävi Mikael Almiran jälessä antaen tämän näyttää itselleen tietä.

Hän tunsikin olevansa aivan uusi ihminen kulkiessaan näitä ruohottuneita polkuja pitkin. Täällä vallitsi pyhä hiljaisuus, syvä yksinäisyys.

Hedelmäpuut ovat täydessä kukassa tässä paratiisissa; niiden valkoisten ja ruusunpunaisten pyramiidien välissä kohoaa pyöreänä orjanruusupensaas; vihreä, kaunis ruohopeite on kirjailtu vuoroin orvokeilla ja voikukkasilla; kultaiset auringonsäteet viekottelevat kukilta rakkaudentunnustuksia, suloista tuoksua — ilma on siitä kylläinen; joka hengähdyksellä imee sisäänsä kultaa ja rakkautta. Mehiläisparvet surisevat kukkapuiston lävitse, ja tässä salaperäisessä surinassa, näistä kukkasilmistä puhuu Jumala, katsoo Jumala...

Se on Herran temppeli.

Ja jotta ei kirkkolauluakaan puuttuisi, virittää satakieli valituksensa Davidin psalmista, ja leivo laulaa ylistyslaulua — vaikka vielä kauniimmin kuin kuningas David.

Siinä paikassa, missä sinipunervat sireenipensaas avautuvat ja pieni asunto tulee näkyviin, pysähtyy Mikael kuin lumottuna.

Pieni talo näyttää uivan liekkimeressä ei tulen, vaan ruusujen liekeissä. Sitä peittää yltä päältä orjanruusukiehkurat, jotka punoutuvat aina katolle asti, ja ympärillä laajalti ei näy mitään muuta kuin kukkia. Tuhannet orjanruusupensaas ja sylenkorkuiset ruusupuut muodostavat pyramiideja, aitauksia ja lehtokujia. Se on ruusulehto, ruusuvuori, ruususokkelo, jonka komeus sokaisee ja jo kaukaa levittää

tuoksua, joka ympäröi meitä ylimaallisen ilmakehän tavoin.

Tuskin oli Mikael astunut polulle, joka kiemurteli tämän ruusulehdon lävitse, ennenkuin helisevä ilohuuto kajahti häntä vastaan. Huudettiin hänen nimeään.

"Oi, herra Timar!"

Ja huutaja tuli juosten häntä kohti. Timar oli jo äänestä tuntenut hänet. Se oli Noëmi.

Pikku Noëmi, jota hän ei ollut kolmeen ja puoleen vuoteen nähnyt.

Miten hän oli kasvanut siitä ajasta lähtien ja miten hän oli kehittynyt, miten hän oli muuttunut! Hänen pukunsa ei enää ollut huolimaton, yksinkertainen tosin, mutta sievä. Tuuheassa, kullankeltaisessa tukassa on hänellä vastapuhjennut ruusunnappu.

"Ah, herra Timar!" huudahti tyttö juosten tulijaa vastaan ja jo kaukaa ojentaen kätensä häntä kohti tervehtiäkseen häntä lämpimällä kädenpuristuksella.

Mikael vastasi kädenpuristukseen ja seiso i hetkisen vaipuneena katselemaan tyttöä.

Kas siinäpä kasvot, jotka loistivat ilosta hänen tullessaan?

"Kuinka pitkä aika siitä onkaan, kun viimeksi näimme teidät!" sanoi Noëmi.

"Ja kuinka teistä on tullut kaunis!" huudahti Timar.

Tyttö oli tosiaankin viime vuosina muuttunut suuresti edukseen.

Tyttökasvoissa esiintyy se omituinen ilmiö, että monen kuvankauniin lapsen piirteet tulevat kehityskautena karkeiksi ja leveiksi, ja niistä katoaa silloin herttaisuus, jotavastoin toisissa kasvoissa tänä aikana kehitty tavaton sulo, joka muuttuu aavistamattomaksi täydellisyudeksi, ihanteelliseksi kauneudeksi.

Kenties on tämä kaunis ilmiö selitettävissä luonnollisella tavalla. Kenties muovailevat heräävät tunteet kasvoja ja kenties muuttuvat niiden piirteet pysyväisistä sieluntiloista ja taipumuksista, surusta ja ilosta, levottomuudesta ja mielenrauhasta samalla tavoin kuin simpukka muuttaa kuortansa. Noëmin kasvot loistivat.

"Te siis vielä muistatte minut", kysyi Timar pitäen hänen pientä kättään omassaan.

"Me olemme usein ajatelleet teitä."

"Onko rouva Terese terve?"

"Tuolla hän tuleeikin."

Nähdessään Mikaelin kiirehti Terese askeleitaan; hän tunsi jo kaukaa entisen laivakomissaarion, joka nyt, kuten edelliselläkin kerralla, lähestyi hänen majaan sa harmaassa takissa ja metsästyslaukku olalla.

"Jumalan nimessä tervetuloa! Olette kauan antanut meidän odottaa!" huudahti rouva vieraalleen. "Mutta te olette kuitenkin säilyttänyt meidät mielessänne?" lisäsi hän syleillen muitta mutkitta Mikaelia, jolloin tämän täyteen ahdettu laukku pisti hänen silmiinsä. "Almira", hän sanoi koiralle, joka lähestyi samassa, "ota tämä laukku ja kann se taloon."

"Siinä on myös pari paistia", muistutti Mikael. "Vai niin! Varo vain, Almira, ettei Narcissa pääse sen kimppuun."

Noëmi tunsi loukkaantuvansa. "Oi, Narcissa ei suinkaan ole niin huonosti kasvatettu."

Rouva Terese suuteli häntä hyvittääkseen virheensä. Ja Noëmi leppyi.

"Mutta nyt menemme sisään", sanoi Terese ja tarttui tuttavallisesti Mikaelin käsivarteen. "Tule mukaan, Noëmi!"

"Het i paikalla. Minä kannan samalla sisään korin; se onkin jo täynnä."

Suuri, veneenmuotoinen valkoisista pajunoksista punottu kori oli tien vieressä ja sen kukkuraista sisältöä peitti liinakankaan palanen. Noëmi valmistautui tarttumaan koriin molemmista kädensijoista.

Mikael juoksi luo.

Noëmi nauroi lapsellisesti, veitikkamaisesti ja veti liinan syrjään. Kori oli täynnä ruusunlehtiä.

Mikael tarttui siitä huolimatta toiseen kädensijaan, ja niin kantoivat he yhdessä suurta ruusukoria polkua pitkin, jota molemmilta puolilta ympäröivät lavendelipensaat.

"Laitatteko ruusuvettä lehdistä?" kysyi Timar.

Terese katsahti Noëmiin.

"Kuule, kuinka hän heti arvaa kaikki!"

"Meilläkin Komornissa valmistetaan paljon ruusuvettä. Monet köyhät naiset saavat niistä elatuksensa."

"Niinkö? Ruusu on siis muuallakin Jumalan siunauksena? Tämä kaunis, kallisarvoinen kukka, joka yksinänsä saattaisi ihmisen rakastamaan maailmaa! Eikä se ainoastaan ilahuta hänen sydäntään, vaan se antaa hänelle leipääkin. Nähkääs viime vuonna oli meillä huono vuosi; halla vei syksyllä hedelmät ja viinisadon; märkä, kylmä kesä hävitti mehiläisparvet; siipikarjan ja karjan tappoivat taudit; meidän olisi ollut pakko turvautua säästöihimme, ellei ruusuja olisi ollut, jotka pelastivat meidät pulasta. Ruusut kukkivat joka vuosi ja ovat aina meille uskollisia. Olemme keittäneet kolme sataa ankkuria ruusuvettä, jotka olemme myöneet kaikki Serbiaan ja saaneet viljaa vastineeksi. Oi, te rakkaat, kauniit kukkani, jotka annatte minulle elatuksen!"

Siitä kun Timar viimeksi oli käynyt täällä oli pientä asuntoa hiukan suurennettu. Kuivatusuuni ja keittiö ruusuveden valmistamista varten olivat tulleet lisää. Täällä oli liesi kuparikattiloineen, josta tippui hyvin hitaasti ulos ensimmäinen keitos; lieden ääressä oli suuri amme, jossa olivat jo poljetut ruusunlehdet, ja leveälle penkille olivat tuoreet lehdet levitettyt kuivamaan.

Mikael auttoi Noëmia tyhjentämään korin sisältö penkille. Siinäpä tuoksu, sellainen lemu, joka aivan huumasi. Noëmi painoi päänsä pehmeään lehtikasaan ja sanoi:

"Mahtaisipa olla ihanaa kerran saada nukkua sellaisella ruusuvuoteella!"

"Lapsi houkka!" nuhteli äiti häntä. "Sinä et enää heräisi siitä unesta, ruusujen tuoksu surmaisi sinut."

"Olisipa ihanaa kuolla sillä tavoin!"

"Vai niin, sinä siis mielelläsi haluaisit kuolla!" torui Terese-rouva. "Sinä tahtoisit jättää minut yksikseni tänne, sinä paha lapsi!"

"Ei, ei!" huusi Noëmi syleillen ja suudellen äitiään. "Minä en jätä sinua — sinua rakas, kallis oma pikku äitini!"

"Miksi siis lasket tuollaista leikkiä? Eikö niin, herra Timar, ettei nuoren tytön sovi laskea sellaista leikkiä äitinsä kanssa, pienen tytön, joka eilen leikki nukeilla."

Mikael myönsi Terese-rouvan olevan oikeassa siinä, että joka tapauksessa oli anteeksiantamatonta nuoren tytön sanoa äidilleen olevan kaunista kuolla joko tavalla tai toisella.

"No, jääppäs nyt tänne pitämään silmällä, ettei kattila kiehu maahan; minä menen valmistamaan hyvän aterian vieraallemme. Jättehän luoksemme koko päiväksi?"

"Minä jään täksi ja huomiseksi päiväksi, jos annatte minulle jotakin työtä, jolla voin auttaa teitä. Viivyn niin kauan kuin te voitte antaa minulle työtä."

"Oi, silloin voitte viipyä koko viikon", keskeytti Noëmi, "minä kyllä annan teille yllin kyllin työtä."

"Minkähän laatuista työtä sinä voisit antaa herra Timarille, pikku hupakko?" kysyi Terese-rouva hymyillen.

"Oi, panisin hänet sotkemaan ruusunlehtiä!"

"Kenties hän ei tiedä, miten siinä menetellään."

"Enkö minä tietäisi sitä!" sanoi Timar; "minä olen vanhempaini kotona usein auttanut äitiäni siinä työssä!"

"Äitinne oli kai myöskin hyvin hyvä?"

"Hän oli hyvin hyvä."

"Ja te piditte paljon hänestä?"

"Sangen paljon."

"Elääkö hän vielä?"

"Siitä on kauan, kun hän kuoli."

"Teillä ei siis nyt ole ketään koko maailmassa?"

Timar viivytteli vastausta hetken aikaa ja painoi sitten surullisena päänsä alas.

"Ei ketään..."

Hän oli puhunut totta.

"... Minulla ei ole ketään maailmassa — se on surullinen totuus."

Mikael näki Terese-rouvan yhä seisovan ovella epätietoisena siitä, menisikö vai eikö.

"Kulkaapas, Terese-äiti", hän sanoi nopeasti tullen tajuihinsa, "älkää huoliko mennä keittiöön keittämään mitään minun tähteni. Minulla on kaikenlaatuisia ruokavaroja repussani; teidän ei tarvitse muuta kuin kattaa pöytä ja meille kaikille on ruokaa yllin kyllin."

"Mutta kuka sitten on varustanut teille niin runsaat eväät?" kysyi Noëmi.

"Kukapa muu kuin herra Fabula?"

"Vai niin, se kelpo perämies. Onko hänkin täällä?"

"Hän lastauttaa laivaa toisella rannalla."

Therese oli arvannut Timarin ajatukset eikä tahtonut olla epähienompi kuin tämä. Hän tahtoi näyttää, ettei häntä arveluttanut jättää Noëmia yksin Timarin kanssa.

"Ei, minä olen nyt päättänyt toisin. Minä laitan kaikki valmiiksi keittiössä ja pidän silmällä kattilaa täällä. Mene sinä, Noëmi, sillä aikaa näyttämään herra Timarille saarta ja niitä muutoksia, joita hänen viime käyntinsä jälkeen on tapahtunut täällä."

Noëmi oli kuuliainen lapsi. Hän teki aina napolisematta kaikki, mitä hänen äitinsä käski.

Hän sitoi päähänsä kirjavan turkkilaisen huivinsa, joka ympäröi niin sievästi hänen kasvojaan. Timar tunsu sen samaksi silkkihuiviksi, jonka hän edellisellä kerralla oli antanut hänelle lahjaksi.

"Näkemiin siis, sydänpäpyseni!" — "Näkemiin!" sanoivat äiti ja tytär suudellensa toinen toistaan. Jos jompikumpi poistui talosta, otti hän aina silloin toisesta sellaiset jäähyväiset kuin olisi hän lähtenyt ulkomaille. Ja kun he taas hetken perästä kohtasivat toisensa syleilivät ja suutelivat he taas, ikäänkuin eivät olisi nähneet toisiaan vuosikausiin. Eihän heillä muuta ollut kuin toinen toisensa.

Noëmi katsahti äitiinsä kysyvästi. — Terese vastasi pään nyökäyksellä joka merkitsi samaa kuin: "Mene sinä vain!"

Noëmi alkoi nyt Timarin kera kiertää saarta. Tie oli niin kapea, että heidän täytyi kulkea aivan toinen toisensa vieressä. Almira oli kuitenkin niin viisas, että pisti suuren päänsä heidän väliinsä siten muodostaen luonnollisen rajan.

Pienellä saarella oli viljelys kolmena viime vuotena huomattavasti edistynyt. Viljelevän käden jälkiä ulottui aina saaren niemekkeelle asti. Tiheän metsän lävitse kulki tie. Monivuotinen pensaikko poppeli-lehdossa, missä poppeli-rungot olivat niin paksut, ettei kahden ihmisen käsivarret ulottuneet niiden ympäri, oli raivattu pois ja villit hedelmäpuut oli jalostettu istukasoksin avulla. Matalasta näreiköstä oli taitava käsi luonut aistikkaasti järjestettyjä aitauskia. Siinä, missä hedelmäpuutarha päättyi, alkoivat luonnon muodostelemat pensasaitaukset, ja sitäpaitsi olivat niitytkin, jotka olivat lampaiden ja vuohien laidunmaita, senkaltaisten aitauskien ympäröimiä. Erään pienen valkoisen karitsan kaulassa oli punainen nauha; se oli arvatenkin Noëmin valittu lemmikki.

Kun laitumella käyvät eläimet näkivät Noëmin, tulivat ne juosten häntä kohti määkien tervehdykseksi. Noëmi ymmärsi hyvin niiden kieltä. Sitten ne seurasivat tyttöä ja Timaria aina niityn toiseen laitaan, missä taasen elävä aita kohosi heidän edessään.

Tämän toisella puolella näkyi komea pähkinäpuulehto, leveine varjoisine latvoineen ja kyynärän

paksuisine runkoineen, joiden kaarna oli silkin hienoa.

"Nähkääs", sanoi Noëmi, "nämä pähkinäpuut ovat äitini ylpeys. Ne ovat vain viidentoista vuoden vanhoja — vuotta nuorempia minua."

Hän sanoi tämän niin koruttomasti. Pähkinäpuista oikealle avautui suomaa, jonka lävitse Timar muisti ensi käynnillään raivanneensa tien. Nyt peittivät tätä alaa suota vesikasvit, keltaiset liljat ja valkoiset kielonkaltaiset kukat ja keskellä seisoi suuri haikara hiljaisessa haaveilussa.

Timar avasi veräjän. Hänestä tuntui mieluisalta muistella tätä puoleksi villiä paikkaa, mutta hänestä tuntui kuin hänen seuralaisensa olisi ollut peloissaan ja tuntenut jonkinlaista arkuutta tällä paikalla.

"Oletteko yhä yhtä yksinäisiä tällä saarella?" kysyi Timar.

"Olemme aivan kahden. Toisin ajoin, vuosimarkkinoille, tulee tänne kansaa tekemään vaihtokauppaa ja talvella käy täällä halonhakkaajia, jotka auttavat meitä raivaustyössä ja vievät maksuksi muassaan kaadetut puut. Kaiken muun teemme itse."

"Mutta hedelmien viljelys on sangen vaivalloista, etenkin matojen vuoksi."

"Eipä meille niistä ole paljonkaan haittaa. Puissa laulevat ystävämme helpottavat työtämme hävittämällä sukupuuttoon madot. Näettekö noita monia pesiä lehdossa? Niissä kaikissa asuu apulaisiamme. Täällä ei kukaan niitä häytytä ja ne tekevät meille oivallisia palveluksia. Kuulkaapa, miten ne livertävät!"

Lehdossa raikui todella paratiisin konsertti. Illansuussa palaavat kaikki linnut pesiensä lähettyville ja silloin on niiden laulusulosointuisinta; käellä, metsien kellolla, on yllin kyllin työtä lyödessään kellonlyöntejä ja rastas viheltää kreikkalaisia värssyjä.

Yht'äkkiä huudahti Noëmi, kalpeni, pani vapisevan käden sydämelleen ja horjahti taaksepäin, jolloin Timar katsoi velvollisuudekseen tarttua hänen käteensä, jotta hän ei kaatuisi.

"Mikä teidän on?"

Noëmi piti käsiään kasvojensa edessä ja huusi puoleksi itkien, puoleksi hymyillen kauhun ja inhon sekaisella äänellä:

"Katsokaa, katsokaa. Tuolla se tulee..."

"Mikä?"

"Oi, tuo tuolla!"

Timar näki nyt suuren, komean, ryppyisen sammakon hyppelevän levollisesti ruohikossa, vakoillen toisella silmällään tulijoita ja ollen valmiina hätätilassa yhdellä harppauksella loikkaamaan lähimpään vesilätäkköön.

Noëmi oli niin kauhun herpaisema, että hän ei edes kyennyt pakenemaan.

"Pelkäätekö te noin sammakoita?" kysyi Timar.

"Inhoan niitä. Olisin kuoleman oma, jos yksikään loikkaisi päälleni."

"Niin, niin. Sellaisia tytöt ovat. Kissoista he pitävät, siksi, että ne osaavat liehitellä; mutta sammakoita he eivät siedä, siksi että ne ovat rumia. Ja kuitenkin ovat sammakot meidän yhtä hyviä ystäviämme kuin linnut. Nämä halveksitut, inhotut elukat ovat puutarhurin parhaita liittolaisia. Tiedättehän olevan olemassa perhosia, kovakuoriaisia ja matoja, jotka näyttäytyvät vain öisin. Yöllä nukkuvat laululinnut, mutta innoittavat sammakot tulevat silloin ulos piilopaikoistaan ja taistelevat silloin meidän vihollistemme kanssa. Ne syövät yöperhosia ja niiden toukkia, kastematoja, hyönteisiä ja usein vahingollisia etanoita. On ilo nähdä, miten sammakot metsästelevät noita vahingollisia matelijoita. Pysykää hiljaa — katsokaa vain, tuo ruma, ryppyinen sammakko ei loiki ruohikossa vain teitä peloitteakseen. Se ei suinkaan ajattele sellaista. Se on sävyisä eläin, joka ei tiedä tekevänsä mitään pahaa eikä pidä teitä vihollisenaan. Näettekö tuolla sinistä kovakuoriaista, joka räpyttelee siipiään; se on mitä vaarallisin metsähyönteinen, puunsyöjä, jonka yksi ainoa toukka pystyy hävittämään kokonaisen nuoren metsän. Ja sen on ryppyinen ystävämme katsonut saaliikseen. Älkäämme häiritkö sitä. Katsokaa, kuinka se vetäytyy kokoon tehdäkseen loikkauksen. Varokaa! Nyt se on tehnyt pitkän harppauksen ja pistää salaman nopeasti ulos pitkän kielsensä. Nyt on kovakuoriainen onnellisesti nielaistu; vain sen siivet näkyvät enää sammakon suusta. No, sanokaa, eihän sammakkopahanen ole niinkään inhottava elukka, huolimatta vähemmän kauniista puvustaan?"

Noëmi löi iloisena kätensä yhteen ja tunki jo vähemmän vastenmielisyyttä sammakoita kohtaan. Hän suostui mielellään siihen, että Mikael tarttui hänen käteensä ja vei hänet lammin reunalle, missä hän kertoi, miten ymmärtäväisiä sammakot olivat, mitä kepposia ne tekivät ja mitä ihmeellisiä lajimuutoksia niiden seassa esiintyi. Hän kertoi taivaansinisistä Surinam-sammakoista, jommoisesta Preussin kuningas maksoi neljä tuhatta viisi sataa taaleria; samaten hän jutteli tulisammakosta, joka öiseen aikaan levittää ympärilleen kirkasta valoa, hiipii taloihin, ryömii hirsien väliin ja kurnuttaa armottomasti öisin; Brasiliassa on usein aivan mahdotonta kuulla laulajia ja orkesteria oopperassa, siitä syystä, että lukuisat sammakot, joita asustelee teatterissa, yhtyvät kuoroon.

Noëmi nauroi jo hirveälle viholliselleen. Nauru on puolitie vihasta rakkauteen. —

"Jospa ne vain eivät kirkuisi niin inhoittavasti."

"Näillä sävelillä ne kuitenkin ilmaisevat hellät tunteensa vaimoilleen, sillä vain urossammakoilla on laulun lahja, naaraat sitävastoin ovat mykkiä. Sammakko huutaa koko yön vaimolleen: 'Kuinka kaunis sinä olet, kuinka viehättävä!' Voiko olla olemassa hellempää olentoa kuin sammakko on?"

Noëmi alkoi nyt myös ottaa asian tunteelliselta puolelta.

"Sitäpaitsi on sammakko oppinut eläin. Lehtisammakko ymmärtää, nähkääs, ilmanennustusta. Sadeilman lähetessä se tuntee sen etukäteen, nousee ylös vedestä ja ennustaa kurnuttaen. Kun sitten taas on kuivia ilmoja tulossa, palaa se takaisin veden alle."

"Vai niin!"

Noëmi alkoi tulla uteliaaksi.

"Minä otan heti kiinni yhden", sanoi Timar. "Minä kuulen yhden harjoittavan laulua täällä pähkinäpensastossa."

Pian senjälkeen hän palasi todellakin kantaen lehtisammakkoa käsiensä välissä.

Noëmi vapisi ja oli innostunut. Hänen kasvonsa punastuivat ja kalpenivat.

"Katsokaappa nyt tänne", sanoi Timar hänelle avaten hiukan käsiään. "Eikö se olekin mitä herttaisin pikku elävä? Se on yhtä kauniin vihreä kuin nuori ruoho, ja sen jalat ovat ihmiskäden kaltaiset, pienoiskoossa tietenkin. Kuinka sen sydän lyö! Kuinka se katselee meitä viisaine, mustine silmineen, jotka ovat kultaisen renkaan ympäröimät! Sammakko ei ensinkään pelkää meitä."

Noëmi, joka horjui uteliaisuuden ja pelon välillä, ojensi vapisevan kätensä, mutta veti sen taas heti nopeasti takasin.

"Ottakaa se vain. Koskekaa siihen. Se on maailman viattomin eläin."

Pelokkaana, mutta kuitenkin hymyillen ojensi Noëmi kätensä, mutta ei katsonut sammakkoa, vaan Timarin silmiin, ja hän säpsähti, kun kylmä eläin kosketti hänen väriseviin hermoihinsa. Senjälkeen hän naurahti tyytyväisenä kuin lapsi, joka ei ensin ole uskaltanut mennä kylmään veteen, mutta sitten iloitsee tultuaan sinne.

"Nähkääs nyt, se ei ensinkään liikahda kädessänne; se on siinä hyvin tyytyväinen. Me viemme sen nyt kotiin; siellä otamme lasin, johon kaadamme vettä ja sitten teemme piilipuunoksista pienet tikapuut ja sitten päästämme sammakon lasiin, ja niin usein kuin sade lähestyy tulee se kiiveten tikapuita ylös. — Antakaappa se minulle, niin minä kannan sen."

"Ei, ei", sanoi Noëmi, "minä pidän sen. Minä kannan itse sen kotiin."

"Mutta pitääkö edes kätenne hyvin yhdessä, muutoin se hyppää ulos. Ei kuitenkaan liian kovaa, niin ett'ette purista sitä kuoliaaksi. — Ja menkäämme nyt, sillä kaste laskeutuu maahan, ja ruoho alkaa käydä kosteaksi."

He läksivät siis kotimatalle. Noëmi juoksi edellä ja huusi jo kaukaa äidilleen:

"Äiti, äiti, katso, mitä me olemme saaneet kiinni! Kauniin linnun!"

Terese-rouva antoi viisaasti harkitulla ankaruudella tyttärelleen nuhteita.

"Etkö tiedä, ettei ole lupa pyydystä lintuja?"

"Mutta tämä on niin kaunis lintu! Herra Timar otti sen kiinni ja antoi minulle. Kas tässä, katsoppa

vain käteeni."

Terese-rouva löi kätensä yhteen nähdessään lehtisammakon Noëmin sormien välistä.

"Kas vain, miten se vilkuttaa kauniilla silmillään!" huudahti Noëmi ilosta säteilevin kasvoin. "Me panemme sen lasiin ja pyydystämme sille kärpäsiä ja sitten se ennustaa minkälainen ilma on tulossa. Voi sitä pientä, rakasta eläintä!"

Ja hän painoi hyväillen pientä lehtisammakkoa poskeaan vastaan.

Terese kääntyi hämillään Timarin puoleen.

"Te olette noita, herra. Vielä eilen olisi hänestä saanut hengen tuon elukan avulla..."

Mutta Noëmi osottautui aivan ihastuneeksi sammakkoon. Kattaessaan illallista kuistilla hän piti äidilleen kokonaisen esitelmän sammakoista, kaikesta, mitä hän oli kuullut Timarilta, siitä, miten hyödyllisiä, viisaita ja huvittavia eläimiä sammakot ovat; ei ensinkään ole totta, että ne purskuttavat myrkkyä itsestään, kun niitä ärsytetään, tai että ne ryömivät nukkuvan ihmisen suuhun ja että ne imevät lehmien maidon eikä sekään, että ne halkeavat myrkyistä, jos niiden edessä pidetään hämähäkkiä; se on siis pelkkää panettelua ja tyhmää taikauskkoa. Ne ovat meidän uskollisimpia ystäviämme, sillä ne valvovat edestämme öisin. Pienet tiheät jalanjäljet sileäksi haravoidulla hiekalla talon ympärillä ovat rauhoittavia todistuksia niiden ystävällisestä vartiopalveluksesta; olisi siis kiittämätöntä olla peloissaan niiden vuoksi.

Timar oli sillävälin valmistanut piilipuun oksista pienet tikapuut vihreäpukuiselle ilmatieteilijälle; ne hän pani avosuiseen lasiin, jonka hän täytti puoleksi vedellä ja peitti sen paperikannella, johon hän teki reiän päästääkseen siitä alas kärpäset vangitulle ilmanennustajalle. Tämä tietenkin vetäytyi veden alle lasin pohjalle eikä välittänyt lasista, eikä laulusta. Noëmi iloitsi siitä, kun luuli sen todistavan, että kaunista ilmaa jatkuisi.

"Niin, herraseni", sanoi Terese-rouva kattaessaan illallispöytää, jonka ääreen kaikki kolme istuutuivat, "te ette ainoastaan ole tehnyt ihmeitä Noëmin suhteen, te olette myös tehnyt hänelle suuren hyväntyön. Saaremmen olisi ollut paratiisi, ellei hän olisi niin peljännyt sammakoita. Heti kun hän näki sammakon, kalpeni hän ja alkoi väristä. Ei mikään mahti maailmassa olisi voinut saada häntä astumaan aitauksen ulkopuolelle, missä lukemattomat sammakot kurnuttavat lammikossa. Nyt te olette tehnyt hänestä toisen ihmisen ja sovittanut hänet kotinsa kanssa."

"Suloisen kotinsa!" huomautti Timar.

Terese huokasi syvään.

"Miksi sinä huokaat niin syvään?" kysyi Noëmi.

"Tiedäthän syyn varsin hyvin."

Timarkin tiesi, mitä tämä huokaus tarkoitti.

Noëmi yritti kääntää keskustelua toisaalle.

"Sammakkoinhoni", sanoi hän, "on peräisin siitä hetkestä, jolloin eräs häijy poika ilkeyksissään löi silmäini edessä kuoliaaksi suuren leivänruskean sammakon. Hän sanoi sitä härkäsammakoksi, joka muka mylvii kuin härkä, jos sitä lyödään nokkosella selkään. Hän loikin sammakkoparkaa nokkosella ja silloin se alkoi mylviä niin surkeasti, että en elämässäni unohda sitä. Oli kuin se olisi huutanut koko sukunsa kosta meidän päällemme, ja sen koko ruumis peittyi kokonaan valkealla vaahdolla. Siitä lähtien minusta on aina tuntunut kuin koko sammakkojen suku hyppelisi, ryömisi ja hiipisi ympärilläni vain pirskoittaakseen päälleni myrkkyyään. Mutta se häijy poika vain nauroi kuullessaan eläinparan valituksen."

"Kuka se poika oli?" kysyi Mikael.

Noëmi vaikeni ja teki vain halveksivan liikkeen päällään. Timar arvasi nimen; hän katsahti Terese-rouvaan ja tämä nyökäytti päätään. He osasivat jo arvata toistensa ajatukset.

"Eikö hän ole käynyt täällä senjälkeen?"

"Voi, on! Hän tulee joka vuosi eikä lakkaa milloinkaan meitä kiusaamasta. Nyt hän on keksinyt uuden tavan verottaa meitä. Hän tulee tänne suurella venheellä ja kun minä en voi antaa hänelle rahaa, lastaa hän venheensä täynnä hunajaa, vahaa ja villoja, jotka hän sitten myy. Minä annan hänelle kaikki, mitä hän pyytää päästäkseni vain rauhaan hänestä."

"Tänä vuonna hän ei ole vielä käynyt täällä", puuttui puheeseen Noëmi.

"Mutta se ihminen ei tuhoudu. Minä odotan häntä joka päivä."

"Jospa hän vain tulisi nyt!" sanoi Noëmi.

"Miksikä nyt, pikku hupakko?"

Noëmi sävähti tulipunaiseksi.

"Siksi vain, että minusta se olisi hauskaa."

Timar ajatteli, miten onnelliseksi hän voisi tehdä nämä ihmiset yhdellä ainoalla sanalla.

Hän kuitenkin säästeli vielä tätä sanaa, kuten lapsi, joka makeisia saadessaan säästää parhaat viimeiseksi.

Hän tunsu sisäistä tarvetta saada kokonansa eläytyä näiden saarelaisten suruihin ja iloihin.

Illallinen oli syöty. Aurinko oli laskenut ja hiljainen, leuto ja loistava yö laskeutui maan päälle, koko taivas näytti läpinäkyvältä hopeakelloilta. Ei lehtikään liikahtanut.

Naiset saattoivat vierastaan kallion huipulle. Sieltä oli avara näköala puiden ja kaislikon yli Tonavaa alas. Saari avautuu heidän katseilleen monivärisissä laineissa aaltoilevana taikajärvenä; omenapuut väreilevät ruusunpunaisena, persikkapuut tummanpunaisena kukkamerenä; poppeli loistaa kullankeltaisena, päärynäpuu valkeana ja luumupuiden huojuvat latvat hohtavat vihreässä pronssihohteessa. Ja heidän ympärillään kohoaa loistavan kupoolin tavoin punaisten orjanruusujen peittämä kukkula, jonka huipulla vanhat lavendelipensaat muodostavat tiheän näreikön.

"Suurenmoista!" huudahti Timar, ihastuneena edessään avautuvaan maisemaan.

"Näkisittepä kallion kesällä, kun krassi kukkii orjanruusujen paikalla", sanoi Noëmi vilkkaasti. "Silloin se näyttää siltä kuin peittäisi sitä kultainen peite, ja kukkivat lavendelipensaat muodostavat suuren, sinisen seppeleen sen huipun ympärille."

"Minä tulen kesällä tänne sitä katsomaan."

"Todellakin?"

Tyttö ojensi hänelle iloisesti kätensä, ja Mikael tunsu sellaisen kädenpuristuksen, jommoista hän ei elämässään ollut naisen kädestä saanut tuntea.

Senjälkeen Noëmi nojasi päänsä äidin olkapäätä vastaan ja kiersi käsivartensa hänen kaulansa ympäri.

Luonnossa vallitsi syvä hiljaisuus, jota ei mikään ihmisääni häirinnyt. Vain sammakoiden yksitoikkoinen konsertti elävöitti tummiin varjoihin peittyneitä yötä. Taivas näytti merkilliseltä; toinen puoli oli sininen, toinen opaalinvihreä.

"Kuuletko miten sammakot laulavat?" kuiskasi Noëmi Tereselle.

"Tiedätkö, mitä ne sanovat toisilleen? 'Oi, kuinka sinä olet rakastettava, kuinka sinä olet suloinen!' Sitä ne laulavat koko yön. 'Oi, sinä rakas, sinä suloinen!'"

Ja jokaista sanaa lausuessaan hän suuteli äitiään.

Mikael, joka unohti itsensä ja koko maailman, seisoi yhteenliitetyin käsin kallion huipulla. Uusikuu loisti poppeliin värisevien lehtien välistä, jotka nyt kimmelsivät kuin sula hopea.

Uusi, ihmeellinen tunne hiipi miehen sydämeen. Oliko se kaipaus vai pelko? Herännyt muisto vai viekoitteleva toivoko? Tunne, joka oli jumalallisen, inhimillisen vai eläimellisen sukua? Kuutauti vaiko se kevätvirtaus, joka valtaa joka puun ja ruohonkorren, joka kylmä- ja lämminverisen eläimen?

Samalla tavoin kuin nyt hän oli kerran ennen tuijottanut laskevaa kuuta, jonka loistetta silloin aallot heijastivat aina uponneeseen laivaan asti. Tietämättään hän puhui ajatuksissaan magneettisten, aavemaisten säteiden kanssa.

"Etkö vieläkään ymmärrä minua? — Huomenna tulen takaisin ja silloin sinä olet ymmärtävä minua."

Kahdeskymmenestoinen luku.

HÄMÄHÄKKI KUKKIEN KESKELLÄ.

Mutta kättensä työllä elävillä ihmisillä ei ole aikaa ihailla kuutamaa kallion huipulta eikä unohtua katselemaan luonnon ihanoituksia. Kotiinpalanneet vuohet odottivat jo emännän ottavan vastaan heidän päiväisen maito-antimensa. Lypsäminen on Terese-rouvan tehtävänä, jota vastoin Noëmin tehtävänä on leikata ruohoa karjalle. Timar jatkaa nyt keskustelua nojaten lammasläävän oveen ja sytyttäen piipun aivan kuin talonpoikaisrenki, hakkaillessaan palvelustyttöä.

Lopuksi on kattila uudelleen täytettävä ja senjälkeen he paneutuvat nukkumaan.

Timar pyysi saada nukkua sivurakennuksessa. Terese-rouva valmisti vuoteen vastaniitetystä heinästä ja Noëmi järjesti päänaluksen oikealle paikalle. Ei tarvittu paljoakaan häntä uneen tuudittamaan; tuskin oli hän heittäytynyt pitkälleen, ennenkuin uni sulki hänen silmänsä. Hän uneksi koko yön, että hän oli puutarhurin renkinä ja keitti ruusuvettä loppumattomiin.

Herättyään näki hän auringon jo jotakuinkin korkealla taivaalla. Mehiläiset surisivat hänen ympärillään täydessä työssä. Hän oli nukkunut hyvin kauan. Joku oli jo käynyt hänen luonaan, sen hän huomasi siitä, että kaikki ne esineet, joita välttämättä tarvitaan miehen pukeutumishommiin ja jotka hänellä oli matkalaukussaan, olivat järjestyksessä hänen makuusijansa vieressä. Matkustajaparka, jolla on tapana ajaa partansa joka päivä, tuntee itsensä sangen onnettomaksi silloin kun ei voi suorittaa tätä toimitusta, ja jos hänet päästetään palkkahästä, johon hän vieraassa talossa ollessaan joutuu etsiessään saippuaa, lämmintä vettä ja peilinpalaa, missä näkisi ajaa partansa, on se hienotunteista ja huomaavaista. Hänen mieltään painostaa kirottu parransänki omantunnonvaivana. Miten onnellinen hän onkaan väittäessään tämän harminkarin, huomattessaan olevansa siinä miellyttävässä asemassa, että saattaa ajaa leukansa sileäksi.

Kun Timar oli suoriutunut tästä tehtävästä, meni hän naisten luo, jotka odottivat häntä aamiaiselle, jossa oli maitoa, leipää ja voita. Senjälkeen mentiin päivätyöhön, ruusujenkorjuuseen.

Mikael sai pyyntönsä mukaisesti tehtäväkseen sotkea kukkaset; Noëmi nyhti irti terälehdet ja Terese-rouva hääräili kattilan vieressä.

Timar puhui Noëmin kanssa ruusuista. Hän ei sanonut Noëmille niiden olevan hänen poskiensa kaltaiset, sillä silloin Noëmi olisi nauranut hänelle, vaan hän kertoi matkoillaan saamistaan kokemuksista näiden kukkien suhteen, opettavaisia asioita, joita Noëmi kuunteli hartaasti, ja jotka yhä lisäsivät hänen kunnioitustaan Timaria kohtaan. Nuorten, viattomien tyttöjen silmissä on tietorikas mies suurimmassa suosiossa.

"Turkinmaassa käytetään ruusuvettä ruokaan ja juomaankin. Siellä kasvatetaankin kokonaisia ruusulehtoja. Siellä punotaan ketjuja ruusuista puristamalla sotketut kukanlehdet pallonmuotoisiksi ja pujottamalla helmet nauhaan. Senvuoksi niitä kutsutaankin ruusunauhoiksi. Itämailla kasvaa myös eräs sangen kaunis ruusulaji, josta saadaan ruusuöljyä. Se on palsamiruusu; se kasvaa pensaina, jotka kasvavat kahdenkin sylen pituisiksi ja joiden oksat taipuvat maahan asti lumivalkeiden kukkien painosta. Niiden tuoksu on voimakkaampi kuin kaikkien muiden ruusulajien. Jos tämän lehtiä heittää veteen ja panee ne sitten aurinkoon kuivumaan, niin käy niiden pinta ennenpitkää sateenkaaren väriseksi kukkien erittämästä öljystä. Samoin on laita ikivihreäruusun, joka ei edes talvella pudota lehtiään. Ceylon- ja Riva-ruusuilla värjätään hiukset ja parta vaaleiksi vieläpä niin hyvin, että väri pitää useita vuosia. Itämailla tehdäänkin kauppaa niiden lehdillä. Moggor-ruusun lehdet menevät päähän: niiden tuoksu huumaa kuin olut. Vilmorin-ruusulla on se ominaisuus, että se erään hyönteisen pistosta kukkien asemasta työntää itsestään nyrkinsuuruisia mukuloita, joilla kuuluu olevan sellainen voima, että ne tyynnyttävät uneen itkevän lapsen, jos ne pannaan lapsen pään alle."

"Oletteko ollut kaikkialla, missä näitä kukkia kasvaa?" kysyi Noëmi.

"Minä olen matkustellut maailmaa jotensakin laajalti. Olen ollut Wienissä, Parisissa ja Konstantinopolissa."

"Onko sinne pitkä matka täältä?"

"Jalan käyden kestäisi matka Wiiniin kolmekymmentä ja Konstantinopoliin neljäkymmentä päivää."

"Mutta te kuljitte meritse."

"Niin ja silloin kesti matka vieläkin kauemmin, sillä matkan varrella oli minun otettava lastia."

"Kenelle?"

"Sille päällysmiehelle, jonka palveluksessa olin."

"Eikö herra Brazovics olekaan enää päällysmiehenne?"

"Kuka on kertonut hänen olleen?"

"Perämies, joka oli mukanaan täällä."

"Ei hän enää ole. Herra Brazovics on kuollut!"

"Kuollutko? Hän on siis kuollut! Entä hänen vaimonsa ja tyttärensä?" puuttui puheeseen Terese-rouva hyvin vilkkaasti.

"He menettivät hänen kuollessaan koko omaisuutensa."

"Suuri Jumala! Siis on Sinun kostava kätesi saavuttanut heidät!"

"Äiti, hyvä äiti!" huudahti Noëmi lempeästi ja rukoilevasti.

"Herraseni, te saatte vielä tietää erään asian kuulemainne lisäksi. Silloin kun kohtalon isku kovimpana kohtasi meitä, ja kun minä turhaan olin polvillani rukoillut herra Brazovicsiä, ettei tekisi meistä kerjäläisiä, muistui mieleeni, että tällä miehellä oli vaimo ja lapset, ja minä päätin kääntyä hänen vaimonsa puoleen valittamaan hätääni hänelle. Hän varmaankin ymmärtäisi minua ja tuntisi sääliä meitä kohtaan, niin arvelin. Minä otin lapseni käsivarrelleni ja matkustin kuumimmassa kesän helteessä Komorniin. Menin hänen kauniiseen kaksikerroksiseen asuntoonsa. Odotin eteisessä, sillä minua ei päästetty sisään. Vihdoin tuli rouva Brazovics ulos pienen, viisivuotiaan tyttärensä kera. Minä heittäydyin polvilleni ja vannotin häntä Jumalan nimessä armahtamaan meitä ja puhumaan puolestamme puolisolleen. Silloin tarttui rouva minua käsivarteen ja työnsi minut portaita alas. Minä koetin pudotessamme suojata lastani molemmin käsin ja löin silloin pääni toiseen pilareista, jotka kannattavat kuistia. Arpi iskusta näkyy vieläkin tässä otsallani. Ja viisivuotias lapsi nauroi täyttä kurkkua nähdessään minun ontuvan pois ja kuullessaan lapseni itkevän. Siksi minä nyt huudan: Hosianna! ja siunattu olkoon se käsi, joka on ajanut heidät ulos niitä portaita myöten, joita pitkin hän työnsi meidät alas."

"Oi, äiti, älä puhu noin!"

"He ovat siis nyt todella joutuneet kurjuuteen! Siis heidät itse on tehty kerjäläisiksi! Tuo ylpeä joukko! Kulkevatko he nyt ryysyihin puettuna ympäri maata kerjäten tuloksetta entisten tuttaviensa ovilla?"

"Ei, rouva hyvä", sanoi Mikael, "eräs henkilö huolehtii heistä."

"Kuka hullu se lie?" huudahti Terese intohimoisesti. "Miksi hän koettaa ehkäistä kohtalon pyörää kulussaan? Kuinka hän uskaltaa vetää huoneensa yli kirousta, joka on syöksevä hänetkin turmioon?"

Noëmi juoksi äitinsä luo ja pani molemmat kätensä hänen suunsa päälle. Sitten hän kietoi kätensä hänen kaulaansa ja sulki hänen suunsa suudelmilla.

"Äiti, kallis äiti, älä puhu noin. Älä huuda kirousta kenenkään päälle; minä en voi kuulla sinun suustasi sellaista. Ota nuo sanasi takaisin. Oi, salli minun suudella pois nuo häijyt sanat sinun huuliltasi!"

Tyttären suudemat saattoivat Teresen jälleen tajuihinsa.

"Älä pelkää, pikku hupakko", hän sanoi pudistaen päätään. "Kiroukset ovat tyhjiä sanoja, jotka haihtuvat ilmaan. Meillä vanhoilla naisilla on ruma, taikauskoinen tapa kirotta muita. Jumala ei ota huomioon poljetun madon kirouksia eikä kätke niitä sydämeensä tilinteon päivän varalle. Minun kiroukseni ei kohtaa ketään."

"Minua se on jo kohdannut", ajatteli Timar; "minähän se hullu olen, joka olen ottanut heidät huoneeseeni."

Noëmi yritti kääntää puhetta kukkiin.

"Sanokaa minulle, herra Timar, kuinka voisi saada sellaisen Moggor-ruusun, jonka tuoksu huumaa?"

"Jos haluatte, hankin minä teille yhden."

"Missä se sitten kasvaa?"

"Brasiliassa."

"Onko sinne pitkä matka?"

"Se on maapallon toisella puolella."

"Matkustetaanko sinne meritietä?"

"Kahden kuukauden ajan vain merta pitkin."

"Ja miksi te matkustatte sinne?"

"Liikeasioissa ja — hankkiakseni teille Moggor-ruusun."

"Olkaa sitten mieluummin hankkimatta!"

Noëmi lähti keittiöstä, ja Mikael huomasi hänellä kyneleet silmissä.

Tyttö ei tullut takaisin, ennenkuin hän oli poiminut korinsa täynnä ruusuja. Hän varisti ne kaislamatolle suureen läjään. Päivällisen tienoissa oli ruusukeitos, joka edellisenä päivänä oli pantu tulelle, valmiiksi keitetty, aterian jälkeen sanoi Terese-rouva vieraalleen, ettei sinä päivänä enää ollut muuta työtä, joten heillä oli aikaa tehdä kävelyretki saaren ympäri. Niin paljon matkustellut mies voisi kenties antaa saaren asukkaille useita hyviä neuvoja siitä, mitä kasveja kannattaisi istuttaa heidän pieneen paratiisiinsa.

"Sinä jäät tänne taloa vartioimaan", käski Terese-rouva koiraa. "Pane maata tähän kuistin edustalle äläkä liiku paikaltasi!"

Almira ymmärsi käskyn ja totteli.

Mikael seurasi oppaitaan katselemaan saaren puuistutuksia.

Tuskin he olivat kadonneet lehtoon kun Almira jo alkoi heristää korviaan ja murista vihaisesti. Se vainusi jonkun tulevan.

Akeissaan se ravisteli päätään, nousi seisaalleen kerta toisensa perästä, mutta paneutui taas uudelleen levolle.

Nyt kuului selvästi miehen ääni, joka lauloi erästä saksalaista laulua, joka loppui säkeeseen:

"Ellen aivan erehdy on hällä musta..." [Sepittänyt E. M. Dettinger.]

Rannasta tuleva henkilö laulaa arvatenkin herättääkseen isäntäväen huomiota. Hän pelkää suurta koiraa.

Mutta tämä ei edes hauku.

Tulija sukeltaa ulos ruusupensastojen varjosta. Se on hän, Teodor Kristyan.

Tällä kertaa hän on puettu muodikkaaksi keikariksi, tumman siniseen kullatuilla napeilla koristettuun hännystakkiin. Päällysnuttunsa on hänellä käsivarrellaan.

Almira ei edes vavahtanut hänen lähestyessään. Almira on filosofi. Hän ajattelee näin: Jos käyn ankarasti tuon miehen kimppuun, niin loppuu leikki aina niin, että minut sidotaan eikä häntä. Menettelen näin ollen viisaammin, jos pidän omana tietonani mielipiteeni hänestä ja odotan asestettuna vaikka puolueettomana pitäen silmällä hänen tekojaan.

Teodor lähestyi luottavaisena vihellellä suurta, mustaa vihollistaan.

"Terve, Almira. Tuleppas tänne Almira, rakas, pikku koiraseni! Missä sinun emäntäsi ovat? Haukuppaa vähän, jos tahdot tehdä minulle mieliksi. Missä Terese-äiti on?"

Almiraa ei millään voimalla saatu vastaamaan.

"Kas, pikku Almira, mitä minä olen tuonut sinulle. Paistinpalasen. Syö! No, etkö huoli? No, syö nyt sentään, kaunis Almira!"

Mutta Almira ei edes haistanut paistia, joka heitettiin sille, ennenkuin Narcissa (kissoillahan on tunnetusti heikompi luonne) hiipi sinne. Siitä Almira suuttui ja alkoi kaivaa maahan suurta kuoppaa, jonne se kätki lihapalasen puutteen päivien varalle, kuten viisaat koirat tekevät.

"Voi, mikä epäluuloinen elukka!" mutisi Teodor itsekseen. "No, on kait sallittua mennä sisään taloon?"

Mutta se ei suinkaan ollut sallittua.

Almira ei ilmaissut sitä sanoin, mutta se nosti hieman ylähuultaan, jolloin paljastuivat sen käytettävissä olevat valkoiset, kauniit hampaat.

"Hullu elukka, et kai tahtone purra? Mutta missä on naisväki? Kenties tislauhuoneessa?"

Teodor meni sinne ja katseli ympärilleen, mutta ei nähnyt ketään. Hän pesi kätensä ja kasvonsa höyryävässä ruusuvedessä, ja häntä ilahutti suuresti ajatus, että hän täten oli tuhonnut kokonaisen päivän vaivalloisen työn.

Mutta aikoessaan senjälkeen ulos keittiöstä, näki hän koiran sulkeneen tien. Almira oli paneutunut maata oven ulkopuolelle ja näytteli hänelle hampaitaan.

"Vai niin, sinä et aio päästää minua ulos, lurjus! No, se onkin minulle yhdentekevää, voinhan odottaa täälläkin, kunnes naiset tulevat kotiin. Kyllä minä täälläkin löydän jonkun lepopaikan."

Näin sanoen hän heittäytyi tuoreille ruusunlehdille, jotka Noëmi oli vastikään varistellut ulos korista.

"Oh, tässähän minulle on mukava vuode, oikein oivallinen. Hahaha!"

Naiset palasivat nyt kävelyltään Mikaelin kera.

Terese huomasi ihmeekseen Almiran siirtyneen kuistilta vartioimaan keittiönovea.

"Mitä Almiralla on siellä tekemistä?"

Kun Teodor kuuli Teresen äänen, keksi hän kepposen.

Hän kaivautui ruusunlehtiin, niin ettei häntä voitu nähdä ja Noëmin katsahtaessa sisään kysyen "Mitä tämä on, Almira?" pisti hän päänsä esiin ja irvisti hänelle.

"Rakastettu sulhosi on täällä, kaunis Noëmi."

Noëmi astui askeleen taaksepäin huudahtaen.

"Mikä sinun on?" kysyi äiti juosten luo.

"Tuolla kukkien alla..." änkötti Noëmi.

"No, mikä siellä on? Hämähäkkikö?"

"Niin — hämähäkki..."

Teodor hypähti nauraen ylös ruusuvuoteeltaan ja syöksähti kuten ystävänsä hauskesti yllättänyt henkilö Terese-rouvan luo, välittämättä yhtävähän tämän kiukustuneista katseista kuin Noëmin kauhistuneista kasvoista, hänen suudellellessaan äitiä.

"Hahaha! Yllätinkö teidät? Iloitse toki, suloinen, rakas Terese-äiti; rakastettu vävyysi on täällä; kuin haltiatar sukeltautuu hän esiin ruusumerestä! Hahaha!"

Tämän sanottuaan hän kääntyy Noëmin puoleen, mutta tyttö vetäytyy kiireesti pois hänen syleilystään, ja vasta nyt huomasi Teodor Kristyan kolmannen henkilön läsnäolon: Mikael Timarin.

Tämä huomio hillitsi hiukan hänen iloisuuttaan, mikä itse asiassa olikin vain teeskentelyä, juuri senvuoksi olikin hänestä kaksinverroin epämiellyttävää nähdä edessään henkilö, johon liittyi niin ikäviä muistoja.

"Vai niin, herra kirjuriko, terve mieheen!" tervehti hän Timaria. "Täälläkö taasen tapaamme toisemme? Lieneekö teillä taas turkkilainen pasha laivallanne? Hahaha! No, älkää peljätkö, herra kirjuri!"

Timar kohautti olkapäitään ja vaiken.

Senjälkeen kääntyi Teodor uudelleen Noëmin puoleen. Hän otti hyväillen tyttöä vyötäisistä, mutta vastaukseksi työnsi tämä hänet luotaan ja käänsi pois kasvonsa.

"Anna tytön olla rauhassa", sanoi Terese lyhyesti ja ankaralla äänellä. "Mitä sinä nyt taas tahdot?"

"No, no, älä nyt aja minua ulos ennenkuin olen edes sisään ennättänyt! Kai minun on lupa sentään

syleillä pikku morsiantani? Noëmi ei toki mene rikki, jos häntä katselen? Miksi sinä minua pelkää?"

"Meillä on kyllin syytä siihen", sanoi Terese katkerasti.

"Älä pelkää, mammaseni. Tällä kertaa en ole tullut riistämään teiltä mitään; minä hankin teille päinvastoin paljon, paljon rahaa. Hoho! Suunnattomasti rahaa. Niin paljon, että sinä voit ostaa takaisin sen kauniin talon, jonka kerran omistit sekä siihen kuuluvat pellot ja puutarhasi Ostrova-saarella, sanalla sanoen kaiken, mitä olet kadottanut. Sinä saat kaiken takaisin. Minä tiedän velvollisuuteni olevan hyvittää isäraukkani rikkomukset sinua vastaan."

Teodor Kristyan oli nyt tullut niin surumieliseksi että hän vuodatti kyneleitä; mutta tämä ei liioin suuresti vaikuttanut läsnäolijoihin. Hänen kyneleitään uskottiin yhtävähän kuin hänen nauruaan.

"Menkäämme sisään huoneeseen", sanoi Teodor, "sillä minä en voi kertoa teille kerrottavaani koko maailman kuullen."

"Älä puhu tyhmyyksiä", torui Terese-rouva. "Täällä yksinäisellä saarellamme ei kai koko maailma ole kuulemassa. Timarin kuullen voit puhua vapaasti: hän on vanha hyvä ystävämme. Mutta tule nyt sitten, Jumalan nimeen! Tiedän, että sinun on nälkä; se on lorusi loppu."

"Hahaha! Sinä pikku, rakas, viisas äiti, miten hyvin sinä tunnet Teodorisi heikkouden, että hänellä on aina erinomainen ruokahalu! Ja sinähän osaat leipoa niin jumalallisen hyviä kreikkalaisia leivoksia, että niitä nähdessään toivoisi olevansa vatsana koko mies. Koko maailmassa ei ole sellaista emäntää kuin sinä. Minä olen syönyt itse Turkin sulttaanin luona; mutta ei hänelläkään ole sinun vertaistasi kokkia."

Terese-rouva ei voinut pysyä kylmänä ylistykselle, joka kohdistui hänen vieraanvaraisuuteensa. Oli vieras ken tahansa, ei hän säästänyt kestitystä, ei edes verivihollistaan hän päästänyt luotaan nälkäisenä.

Teodor Kristyanilla oli niin kutsuttu Figarohattu, joka siihen aikaan oli muodissa, ja hän osasi asettaa niin asiat, että hattu putosi ovelta hänen päästään, kun hän astui majaan. Näin hän teki vain saadakseen sanoa:

"Voi, näitä kirottuja muotihattuja! Mutta se on seurauksena siitä, että on tottunut korkeisiin oviin. Uudessa asunnossani on vain siipiovia. Ja näkisittepä vain, miten ihana näköala minulla on asunnostani."

"Onko sinulla todella asuntoa missään?" kysyi Terese kattaessaan pöytää pieneen huoneeseen.

"Minullako? Onpa niinkin ja päälle päätteeksi kaupungin kauneimmassa palatsissa. Minä olen etevimmän laivanrakentajan asiamies."

"Triestissäkö?" puuttui Timar puheeseen. "Mikä hänen nimensä on?"

"Hän rakentaa valtamerenlaivoja..." hän vastasi katsahtaen halveksuen Timariin. "Hän ei olekaan mikään jokien soutaja eikä rakentele proomuja... Muutoin on hänen nimensä signor Scaramelli."

Timar oli vaiti. Hän ei katsonut tarpeelliseksi ilmaista, että hän itse juuri parhaillaan rakennutti valtamerenlaivaa herra Scaramellin veistämöllä.

"Jaa'a, nyt minä oikein vyöryskelen rahoissa", löpötteli Teodor. "Minun käsieni lävitse kulkee miljoona toisensa perästä. Ellen olisi niin tunnontarkka kuin olen, saattaisin salata omaan kukkarooni tuhansia. Minä olen myös tuonut pienelle rakkaalle Noamilleni jotakin, jonka olen ennen luvannut hänelle. No, mitä minä sitten lupasinkaan? Sormuksenhan lupasin. Minkälainen kivi siinä piti olla? Rubiiniko? Smaragdiko? Siinä on briljantti. Siitä on tuleva Noëmin kihlasormus. Tässä se on..."

Teodor koetteli käsineen housuntaskuun, kaivoi niitä kauan aikaa, näytti lopuksi kovin hämmästyneeltä ja tuijotti suoraan eteensä. "Se on kadonnut!" hän huokasi, kääntäen toisen taskunsa ylösalaisin ja näyttäen petollisen reiän, josta kallisarvoinen kihlasormus neljän ja puolen karaatin timanttineen oli kadonnut.

Noëmi purskahti heläjävään nauruun. Hänellä oli nauraessaan niin ihanasti sointuva ääni ja harvoin sai kuulla hänen nauravan.

"Mutta ei se silti ole aivan hukassa", huusi Teodor, "säästäkää naurunne, kaunis naiseni."

Hän alkoi riisua saappaita jaloistaan, ja toden teolla putosi kaivattu sormus pöydälle hänen pudistelllessaan saappaansa vartta.

"Siinä se on! Hyvät lampaat eivät juokse tiehensä. Oman Noëmini kihlasormus ei jätä minua. Kas

tässä, Terese-äiti! Tämän on tuleva vävy siinä morsiamellen. No, mitä nyt sanot? Ja te, herra kirjuri, jos ymmärrätte näitä asioita, niin sanokaa, miten kalliiksi arvioitte tämän timantin?"

Timar katseli kiveä ja sanoi:

"Pierre de Strass! Ystäväin kesken se on viiden groshenin arvoinen."

"Vaiti kirjuri! Mitä te siitä ymmärrätte? Te tunnette vain maissia ja kauraa, mutta ette taida ikänänne olla nähnyt timanttia."

Ja kun Noëmi ei millään ehdolla tahtonut timanttia omakseen, pisti Teodor sormuksen omaan sormeensa ja koetti aterian aikana kaikin tavoin näytellä sitä.

Nuorella herralla oli hyvä ruokahalu.

Syödessään hän puhui laajalti siitä, miten jättiläismäinen laitos tämä laivatelakka oli, ja miten monta miljoonaa kuutiojalkaa puuta siellä vuosittain kulutettiin. Läheisyydessä ei enää ollut puita, jotka olisivat soveltuneet laivanrakentamiseen. Amerikastakin oli täytynyt tuoda yhtä ja toista. Vain Slavoniassa saattoi vielä löytää joitakin sopivia puita.

Vasta syötyään itsensä kylläiseksi hän tuli asian ytimeen.

"No nyt sanon sinulle rakas, hyvä Terese äiti, minkätähden oikeastaan olen tullut tänne."

Terese katsoi Teodoria tuskallisen epäluuloisesti.

"Nyt minä teen yhdellä iskulla meidät kaikki onnellisiksi, sekä sinut että Noëmin ja itseni, ja sitäpaitsi saan arvoa signor Scaramellin silmissä. Kuulkaa nyt! Eräänä päivänä sanoo signor Scaramelli minulle: 'Kuulkaapa herra Kristyan, teidän täytyy matkustaa Brasiliaan!'"

"Jospa olisit Jumalan nimeen jo matkustanut sinne!" huokasi Terese itseksensä.

Teodor käsitti tämän huokauksen merkityksen ja hymyili.

"Sieltä me tuomme nimittäin välttämättömän puuaineen laivojamme varten. Siellä kasvaa makaya- ja murmuru-puita, joista valmistetaan laivan kölejä; poripout- ja patavona-puita, joista sivulaidat tehdään, mangroveroyok- ja graegal-puita, jotka eivät milloinkaan mätäne vedessä, 'mort aux rats'-puu, jonka hajua rotat eivät voi sietää, rautapuu, josta valmistetaan peräsimiä, 'sour-gumtree', josta veistetään peräsimen tankoja, sitäpaitsi fernambul-, manchinell-, paholaisenkahvi-, teak- ja mahogany-puita, joista tehdään hienoja kajuuttahuonekaluja, ja viimein kaskarilla-, tahamabaja volodor-puita, joita toukat eivät turmele, ja maonpuu, johon ei teredo navalis tunkeudu."

"Lakkaa jo luettelemasta noita tyhmiä intialaisia nimiä!" keskeytti Terese. "Sinä kai luulet voivasi sokaista minut kasvitieteellisellä luettelolla niin kokonaan, että minä en näkisi metsää puiden vuoksi. Sanoppa minulle mieluummin miksi et jo lähtenyt Brasiliaan, koska siellä kerran kasvaa niin monenlaisia oivallisia puita."

"Nähkääs, siinäpä juuri onkin minun loistava päähänpistoni. Miksikä minä — sanoin signor Scaramellille — matkustaisin Brasiliaan asti, kun lähimmäisessä läheisyydessäni on yllin kyllin puuainetta, joka on vielä parempaa kuin brasilialainen? Minä tiedän saaren keskellä Tonavaa, jossa on kokonainen aarniometsä mitä kauneimpia puita, jotka kyllä kestävät vertailun etelä amerikkalaisten kanssa."

"Minä aavistin sen", sanoi Terese itseksensä.

"Poppelit korvaavat täydellisesti patavonapuu ja pähkinäpuut ovat parempia kuin mahognypuut. Ja niitä on meillä satoja saarellamme."

"Minun pähkinäpuuni!"

"Omenapuu on rakennusaineena paljon parempaa kuin kaskarillapuu."

"Sinä olet siis myöskin antanut määräksiä omenapuistani?"

"Ja luumupuuden ei tarvitse hävetä verrattuina teakpuihin."

"Sinä aiot siis hakkauttaa nekin ja myydä ne herra Scaramellille?"

"Me tulemme saamaan paljon, paljon rahaa niistä. Vähintään kymmenen guldenia joka puusta. Signor Scaramelli on antanut minulle täydet valtuudet. Minä saan vapaasti tehdä sopimuksen sinun kanssasi. Sopimus onkin jo valmiina taskussani; sinun ei tarvitse tehdä muuta kuin kirjoittaa sen alle ja niin

olemme onnellisia kaikki. Ja kun kaikki nämä puut ovat hakatut poikki, emme mekään enää jää tänne, vaan asetumme asumaan Triestiin. Mutta me istutamme *prunus mehaleb*-kasvin koko saaren täyteen. Tiedäthän, että siitä valmistetaan tunnettuja, hyvälletuoksuavia turkkilaisia piipunvarsia. Se ei tarvitse erikoista hoitoa, vain yksi henkilö on tarpeeni myymään niistä joka vuosi leikattuja keppejä kauppiaille Warnaan. Siten saamme vuosittain joka tynnyrialasta viisisataa tukaattia, se tekee kymmenestä tynnyrialasta viisi tuhatta tukaattia."

Timar ei saattanut olla hymyilemättä. Niin rohkeita suunnitelmia ei edes hänessä ollut syntynyt.

"No, mitä nauramista siinä on?" sanoi Teodor. "Minä ymmärrän hiukan niitä asioita."

"Ja minä myös ymmärrän mitä tarkoitat", vastasi Terese. "Niin usein kuin onnettomuuteni tähti johdattaa sinut näille maille, ilmestyt sinä yölepakkona, ja voin olla varma siitä, että taas haudot mielessäsi jotakin minulle turmiota tuottavaa suunnitelmaa. Sinä tiedät että et saa, etkä ole milloinkaan saava minulta rahaa. Mutta sinä osaat auttaa itseäsi toisin. Tähän asti olet tullut luoksemme veneellä ja vienyt muassasi ne varastot, joita olemme panneet säästöön itseämme värien, ja muuttanut ne sitten rahaksi. Nyt et enää tyydy hedelmiin, joista olet ottanut suuremmat kymmenykset kuin millä turkkilainen pashakaan verottaisi minua. Nyt sinä tahdot päälle päätteeksi myydä puut pääni päältä — ainoat ystäväni koko maailmassa, jotka itse olen istuttanut ja hoitanut, jotka antavat minulle elatuksen ja varjon, missä levähtää. Hyi, häpeä! Että kehtaatkin valhetella minulle saavani koko omaisuuden myymällä herra Scaramellille nämä puut laivapuiksi! Olen aivan vakuutettu siitä, että sinä muitta mutkitta pienen pienestä summasta hakkauttaisit ja möisit ne ensimmäiselle tiellesi sattuvalla kalkinpolttajalle. Siinä koko sinun oiva suunnitelmasi! Ketä tahdot pettää? Ei vain minua, joka tunnen sinun kujeesi. Minä kehoitan sinua jo luopumaan tyhmistä kepposistasi, muutoin saat itse tuntea mihin niistä puista tehdyt kepit kelpaavat."

"No, älähän nyt, Terese-äiti, ei mieleeni ole juolahtanutkaan laskea leikkiä. Käsität kait, etten ole tullut tänne ilman syytä. Muisteleppa, mikä juhlapäivä tänään on. Minä vietän nimipäiviä. Tänä päivänä on myös rakas pikku Noëmini syntynyt. Tiedäthän, että isävainajamme kihlasivat meidät toinen toisillemme meidän ollessamme vielä lapsia, he sopivat siitä, että meistä tulisi aviopari, heti kun Noëmi on täyttänyt seitsemännentoista vuotensa. — Tänä päivänä minä olisin tullut tänne vaikka maailman ääristä. Ja tässä minä saavun rakastavaisen sydämen koko lämmöllä. — Mutta ei ihminen elä ainoastaan rakkaudesta. Tosin maksaa herra Scaramelli minulle hyvän palkan, mutta siitä on paljon mennyt minun komean asuntoni sisustamiseen Triestissä. Mutta sinunkin on annettava jotakin Noëmille myötäjäisiksi, niin että hän voi astua ulos maailmaan arvonsa ja säätynsä mukaisesti. Eihän morsian saata tulla sulhasen kotiin tyhjin käsin. Hän on sinun ainoa tyttäresi ja hänellä on oikeus vaatia sinulta asianmukaiset myötäjäiset."

Noëmi oli harmistuneena ja suutuksissaan asettunut nurkkaan ja istui siellä selin koko seurueeseen nojaten otsaansa seinää vasten.

"Niinpä niin", jatkoi Teodor, "sinun on hankittava Noëmille myötäjäiset. Älä ole niin omanvoitonpyyntöinen. Minun puolestani voit pitää puolet puista, mutta anna toinen puoli minulle. Jääköön sitten minun asiakseni määrätä kenelle ja millä ehdoilla minä myyn ne. Anna Noëmille puut myötäjäisiksi. Minulla on niille, totta puhuen, varma ostaja."

Teresen kärsivällisyyttä oli nyt koeteltu kylliksi.

"Kuule Teodor", hän sanoi, "en tiedä, onko tänään sinun nimipäiväsi, mutta sen tiedän varmasti, että Noëmin syntymäpäivä ei tänään ole. Ja vieläkin varmempaa on, että Noëmi ei sinusta huolisi, vaikka olisit ainoa mies tässä maailmassa."

"Hahaha, anna minun huolehtia siitä. Sitä en pelkää."

"Usko siinä asiassa, mitä haluat. Mutta anna minun ratkaista riita-asia lyhyesti. Rakkaita, komeita pähkinäpuitani et saa nyt etkä milloinkaan, vaikka rakennuttaisit niistä Noakin arkin. Yhden ainoan puun lahjotan sinulle, ja sitä voit käyttää siihen tarkoitukseen, jonka kerran olet saavuttava. Sanot tänään olevan nimipäiväsi. Se olisi juuri sovelias päivä."

Nämä sanat kuullessaan Teodor nousi ylös ei mennäkseen tiehensä, vaan kääntyäkseen tuolilla istumaan hajasäärin, nojaten käsivarsiaan selkänöjää vastaan ja katsellen uhmaten ja hävyttömästi Tereseä silmiin.

"Toden totta, oletpa sängen ystävällinen minua kohdan, Terese-äiti! Näyt vain unhottaneen, että jos minä vain sanon yhdenkin sanan..."

"Sano pois vain. Tämän herran läsnäollessa voit puhua suoraan; hän tietää jo kaikki."

"Senkinkö, ettei tämä saari kuulu sinulle."

"Senkin."

"Ja että minun on vain tarvis sanoa yksi sana Wienissä tahi Konstantinopelissa..."

"Tehdäksesi meistä kerjäläisiä, kodittomia ja ilman kattoa päämme päällä."

"Niin teenkin", huusi Teodor Kristyan, joka nyt vasta näyttäen oikean karvansa, katsoi Tereseä kostonhimoisin, hehkuvin katsein ja veti taskustaan paperin, jota piti hänen silmiensä edessä. "Tässä on jo valmis sopimuskirja, tässä tämän päivän päiväys. Sinä tiedät, mitä voin tehdä ja minä olen sen tekävä, ellet silmänräpäyksessä kirjoita tämän sopimuksen alle."

Terese vapisi.

"Ei, herraseni", sanoi Timar laskien hiljaa kätensä Teodorin olalle, "te ette voi tehdä mitään!"

"Mitä?" kysyi tämä heittäen uhmaten päänsä taaksepäin.

"Te ette saata missään paikassa tehdä ilmiantoa tämän saaren olemassaolosta tai siitä, että se on mielivaltaisesti omistettu."

"Miksikä en voisi?"

"Siksi, että eräs toinen on jo tehnyt sen."

"Kuka?"

"Minä."

"Tekö?" kiljui Teodor kohottaen nyrkkinsä Mikaelia kohti.

"Te!" huudahti Teresekin puristaen ristissä olevat kätensä otsaansa vastaan.

"Niin, minä juuri", sanoi Timar lujasti ja tynesti. "Minä olen sekä Wienissä että Konstantinopelissa ilmoittanut, että Ostrovasaaren vieressä on pieni, nimetön saari, joka on syntynyt viimeisen viidenkymmenen vuoden kuluessa. Samalla kertaa suostuttiin sekä Wienissä että Korkeassa Portissa anomukseen saada hallita saarta yhdeksänkymmentä vuotta; omistusoikeuden tunnusteeksi on vuosittain jätettävä pussillinen pähkinöitä Unkarin hallitukselle ja laatikollinen kuivattuja hedelmiä Korkealle Portille. Yksinoikeus ja kiinnitys ovat jo käsissäni."

Timar veti taskustaan molemmat asiakirjat. Ne olivat juuri ne, jotka hän oli saanut Bajassa ja joista hän oli niin ilostunut. Heti tultuaan rikkaaksi hän oli ryhtynyt toimiin, valmistaakseen köyhälle, kohtalon kolhimalle perheelle rauhaa ja lepoa. Tämä pähkinäpussi ja hedelmälaatikko olivat maksaneet hänelle suunnattomia summia.

"Mutta minä", hän lopetti puheensa, "olen heti siirräntänyt oikeuteni saaren nykyisille raivaajille ja asukkaille. Tässä on laillinen siirtokirja."

Terese vaipui sanaa sanomatta Mikaelin jalkojen juureen. Hän vain suuteli nyhkyttäen sitä kättä, joka vapautti hänet tästä ruumiillistuneesta kirouksesta ja ikuisiksi ajoiksi karkoitti sen aaveen, joka ei päivin eikä öin jättänyt häntä rauhaan.

Noëmi painoi molempia käsiään sydäntään vasten, ikäänkuin hän olisi pelännyt sen huutavan ääneen, mitä hänen suunsa salasi.

"Näette siis, rakas herra Teodor Kristyan, ettei teillä tulevana yhdeksänäkymmenenä vuotena ole mitään tekemistä tällä saarella."

Vihasta ja raivosta kalpeana ja vaahto suussa huusi seikkailija:

"Mutta kuka te olette, joka uskallatte sekaantua tämän perheen asioihin? Mikä antaa teille oikeuden siihen?"

"... *Minun rakkauteni!*" huudahti äkkiarvaamatta Noëmi esiin pursuvan intohimon koko voimalla, heittäytyen Mikaelin povelille ja kietoen käsivartensa hänen kaulaansa.

Teodor ei enää puhunut mitään.

Mykässä raivossaan hän uhkasi Timaria nyrkeillään ja syöksyi ulos huoneesta. Hänen katseessaan

paloi sellainen viha, joka ei karta murha-asetta eikä myrkkyä.

Mutta sittenkin, vaikka hän oli poistunut, piti tyttö käsivartensa Mikaelin kaulalla.

ENSI OSAN LOPPU.

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK ONNEN KULTAPOIKA: ROMAANI. 1/2 ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do

copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation’s EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state’s laws.

The Foundation’s business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation’s website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.